

111

A BÜNVÁDI ELJÁRÁSI JOG

A PERORVOSLATOK

ES A PERORVOSLATOK

ELJÁRÁSI JOG

A PERORVOSLATOK

A PERORVOSLATOK

A PERORVOSLATOK

A BÜNVÁDI ELJÁRÁSI JOG

A PERORVOSLATOK

A PERORVOSLATOK

A PERORVOSLATOK

A PERORVOSLATOK

A PERORVOSLATOK

A PERORVOSLATOK

A PERORVOSLATOK

A PERORVOSLATOK

A PERORVOSLATOK

A PERORVOSLATOK

A PERORVOSLATOK

A BŰNVÁDI ELJÁRÁSI JOG

A BŰNVÁDI PERRENDTARTÁSRÓL SZÓLÓ 1896: XXXIII. T.-C.
ÉS MELLÉKTÖRVÉNYEINEK MAGYARÁZATA

IRJÁK

DR AUER GYÖRGY és DR MENDELÉNYI LÁSZLÓ

budapesti kir. ügyész,
egyetemi magántanár

a m. kir. Curia bírja

I.

A PERORVOSLATOK ÉS A FELSŐBÍRÓSÁGOK ELŐTTI ELJÁRÁS

(A BP. XX. FEJEZETE)

ÍRTA

DR MENDELÉNYI LÁSZLÓ

A M. KIR. CURIA BÍRÁJA

ATHENAEUM

IRODALMI ÉS NYOMDAI RÉSZVÉNYTÁRSULAT KIADÁSA, BUDAPEST

1930

K.M.sz.:118666/1934.- Lelt.sz.:94/1934.- Ára:6.40 P

A PERORVOSLATOK ÉS A FELSŐBÍRÓSÁGOK ELŐTTI ELJÁRÁS

(A BP. XX. FEJEZETE)

ÍRTA

DR MENDELÉNYI LÁSZLÓ

A M. KIR. CURIA BÍRÁJA

ATHENAEUM

IRODALMI ÉS NYOMDAI RÉSZVÉNYTÁRSULAT KIADÁSA, BUDAPEST

1930

A PERORVOSLATOK
ÉS A FELSŐBÍRÓSÁGOK
ELŐTTI ELJÁRÁS

Dr. K. K. F. F.

A PERORVOSLATOK
ÉS A FELSŐBÍRÓSÁGOK
ELŐTTI ELJÁRÁS

ELŐSZÓ.

Harminc éve annak, hogy a bünvádi perrendtartásról szóló 1896: XXXIII. t.-c. — a mely lényegében, csekélyebb változtatásokkal legfőbb irányítója ma is a büntető ítélkezésnek — életbelépett.

Az írott jogszabály változatlansága azonban távolról sem jelenti a joganyag változatlanságát. A törvényszakaszba életet a gyakorlat önt, amelynek átalakulása és fejlődése meg nem szünhet. Amint az életet csak az élő lényekre érvényes szabályok, úgy a jogszolgáltatásban megelevenedő törvényt is csak az életből merített elvek ismerete mellett lehet megérteni és értékelni. Elmélet és gyakorlat számára a kódexben foglalt rendelkezéseknek esalhatatlanul hű tükre: a több évtizedes alkalmazás során kialakult és alapgondolataiban állandósult judikatura.

E megfontolásokból kell kiindulnia — amint hogy ezek vezették e munka szerzőit is — azoknak, akik az igazságszolgáltatás egyik legfontosabb szabályozójának valóságos lényegét, tartalmát és céljait megrögzíteni kívánják. Az elmélet szempontjait azonban túlhaladják a gyakorlati életből merített érvek.

Bünvádi eljárási jogunk éppenséggel nem bővelkedik az irodalom és a gyakorlat egymást kölcsönösen termékenyítő hatása nyomán megalkotott munkákban.

Még a törvény életbelépése előtti években (1898., 1899.) jelent meg *Balogh Jenő, Edvi Illés Károly és Vargha Ferenc* együttes munkájaként «A Bünvádi Perrendtartás Magyarázata» három kötetben.

Ez a munka természetesen csak a törvény javaslatának indokolásával, az egyes jogelvek és intézmények tudományos ismertetésével, a külföldi irodalom közlésével s az új törvény egyes rendelkezéseinek értelmezésével foglalkozhatott s így túlnyomóan elméleti fejtegetéseket tartalmazott.

Mindazonáltal rendkívüli gyakorlati értéket nyert azáltal, hogy az új törvény életbelépését követő első évtizedben szinte döntő, irányító hatása volt a gyakorlat fejlődésére.

A műnek 1910. évben megjelent második kiadása már egy évtizedes gyakorlatra tekinthetett vissza, azt fel is dolgozta s így gyakorlati jelentősége nagyobb lett, mint az első kiadásé. Ugyszólván bibliája lett a gyakorlati élet terén működő minden jogásznak, akik a szerzőknek — hazánk legkiválóbb kriminalistáinak — véleményeit, útbaigazításait szinte kivétel nélkül követték és alkalmazták.

A mű második kiadása óta azonban újabb két évtized telt el, amely alatt nemcsak állami életünkre is kiható történelmi események folytak le, hanem a bünvádi jog terén új irányok törtek utat, számos új — eljárási vonatkozású — jogszabályt alkottak, amelyek megzavarták a Bp. egységes rendszerét, rést ütöttek az abban lefektetett elveken.

Kiváló professzorainknak, *Angyal Pálnak* és *Finkey Ferencnek* a háború alatt megjelent nagyobb, *Vámbéry Rusztemnek* és *Auer Györgynek* kisebb tankönyvei ugyan a judikaturát is közlik s az újabb törvényeket is feldolgozzák, — de inkább tankönyvek, mint elsősorban gyakorlati célt szolgáló kommentárok.

Míg *Angyal Pálnak* és *Degré Miklósnak* «Anyagi és alaki büntetőjog»-a (1917.) című gyűjtemény, s e műnek *Angyal—Degré—Zehery* tollából 1927. évben hasonló címmel megjelent új kiadása második kötetei — bár nagyon becsesek és népszerűek — mégis inkább, a szerzők intenciói szerint is — főleg rendszeres mutatók a Büntetőjog Tára I—LXXVII. köteteihez, *Vargha Ferencnek* és *Isaák Gyulának* 1928-ban megjelent összeállítása pedig ugyan a legújabb keletű s igen alapos munka, de egyik sem kommentár. Elmondhatjuk tehát, hogy közel két évtizedre visszamenőleg a bünvádi eljárási jog anyagát tudományos és főleg gyakorlati alapon feldolgozó nagyobb munka nem jelent meg.

Ez a körülmény vezette a szerzőket arra az elhatározásra, hogy «*A Bünvádi Eljárási Jog*» címen egy nagyobb kommentárját írják meg a BP.-nak és melléktörvényeinek.

E mű célja elsősorban gyakorlati, tehát a BP. szerkezete és szakaszainak sorrendjében közli a jelenleg érvényes alaki jogszabályokat s részletesen foglalkozik az azok kapcsán kifejlődött joggyakorlattal, reámutat az ellentétes álláspontokra s véleményt nyilvánít vitás kérdésekben. De e mellett természet-szerűleg bírálatot is gyakorol az újabb törvénykezési alkotásokkal szemben, összehasonlításokat tesz a külföldi jogszabályokkal és bevilágít a büntető perjog reformkérdéseibe.

A felsőbb bíróságok határozataiból lehetőleg csak az elvi jelentőségűeket, de ezeknek gyakran kimerítő indokolását is

közli, mert ezekben a határozatokban nyilvánul meg különösen a kir. Curiának állandóbb gyakorlata, irányítónak szánt állásfoglalása, míg az egyéb határozatok gyakran nem a Curiának egyetemes, hanem csak egyik-másik tanácsának esetleg magában álló álláspontját fejezik ki, amelytől utóbb lehet, hogy az a tanács is eltért. Az ilyen határozatokat nem kívánták a szerzők egy hosszabb ideig tartó használatra szánt kommentárban közölni.

A munka technikai beosztásával is az volt a törekvés, hogy a gyors eligazodás a jogalkalmazók és a nem éppen kriminalista jogkeresők számára is biztosítva legyen.

Remélik a szerzők, hogy munkájuk éppen oly hiányt fog pótolni az alaki büntetőjog terén, mint aminőnek pótlására hivatott az anyagi jog terén *Angyal Pálnak* most megjelenő nagy kézikönyve s remélik azt is, hogy művük nem lesz méltatlan utóda a Balogh—Illés—Vargha-féle Kommentárnak sem.

A szerzők kommentárja is füzetekben fog megjelenni s az első füzetek anyagául a BP.-nak ama fejezeteit választották, amelyeknek rendelkezései a gyakorlati jogászokat a legszélesebb körben érdeklik.

A jelen első füzet szerzője *dr. Mendelényi László* kir. curiai bíró s tartalma: «A perorvoslatok és a felsőbb bíróságok előtti eljárás», vagyis a BP. XX. fejezete (378—443. §§.).

A — néhány hét múlva megjelenő — második füzetet *dr. Auer György* egy. m. tanár, kir. ügyész írta a következő címmel: «A vádirat, a kifogások és a törvényszéki főtárgyalás», amely tehát a BP. XV—XVIII. fejezeteit öleli fel (254—236. §§.).

Budapest, 1930. március 1.

Dr. Auer György.

Dr. Mendelényi László.

TARTALOM.

A Bp. XX. fejezete. Perorvoslatok és kijavítás.

	Lap
Bevezetés	9—16
I. Felfolyamodás (378—380. §§)	17—23
II. Fellebbezés	
A) Általános rendelkezések (381—396. §§)	24—86
B) Eljárás a kir. ítélőtábla előtt (397—424. §§)	87—109
C) Eljárás a fellebbezés elintézése után (425. §)	110—114
III. Semmisségi panasz (426—440. §§)	115—146
IV. Perorvoslat a jogegység érdekében (441—442. §§)	147—155
V. Kijavítás (443. §)	156—157

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE.

<i>B. D.</i> = Büntetőjogi Döntvénytár	<i>Bv.</i> = Becsület védelméről szóló 1914: XLI. t.-c.
<i>B. T.</i> = Büntetőjog Tára	<i>Fb.</i> = Füstalkorúak bíróságáról szóló 1913: VII. t.-c.
<i>B. H. T.</i> = Büntetőjogi Határozatok Tára	<i>Gybp.</i> = Gyorsított bűnvádi eljárás (9950/1915. I. ME. sz. rend.)
<i>Bn.</i> = Büntető novella (1908: XXXVI. t.-c.)	<i>I. K.</i> = Igazságügyi Közlöny
<i>II. Bn.</i> = Második büntető novella (1928: X. t.-c.)	<i>J. D.</i> = Jogegységi Döntvény
<i>Bp.</i> = Bűnvádi perrendtartásról szóló 1896: XXXIII. t.-c.	<i>J. H.</i> = Jogegységi határozat
<i>Bpn.</i> = Bűnvádi perrendtartás novellája (1914: XIII. t.-c.)	<i>C.</i> = Curia
<i>Btk.</i> = Büntető törvénykönyv (1878: V. t.-c.)	<i>E. H.</i> = Elvi határozat
	<i>T. H.</i> = Teljes-ülési határozat
	<i>Ubc.</i> = Uzsorabírószági eljárás (5950/1920. ME.)

BEVEZETÉS.

I. A büntetőperben hozott ítéletnek legfontosabb feladata a való tényállásnak, az úgynevezett történelmi igazságnak helyes megállapítása. *A perorvoslatok szükség-szerűsége.*

A megállapított tényeknek jogi értékelése és — marasztaló-ítélet esetében — a büntetés nemének és mértékének megállapítása csupán másodrendű jelentőségűek, mert a megállapított tényekhez kell igazodniok és mert inkább az ítélet jogi architektúrájához, mint az igazságszolgáltatás lényegéhez tartoznak.

E lényeghez annak megállapítása tartozik, hogy elkövette-e a vádlott a vádbeli tettet, bűncselekmény-e az, megbüntethető-e a vádlott amiatt s ha igen, körülbelül mily büntetéssel. Ezekre a kérdésekre kíván választ a társadalom és a közvélemény, de kevésbé kíváncsi a minősítésre s a büntetés kiszabása körüli finom jogi árnyalatokra.

Elsőrendű fontosságú tehát a ténykérdés, amelyhez azonban nemcsak annak megállapítása tartozik, hogy elkövette-e a vádlott a vádbeli cselekményt, hanem, hogy minő körülmények között követte el azt, nevezetesen nem-e olyanok között, amelyek a beszámíthatóságot vagy a büntethetőséget kizárják.

Kétségtelen, hogy ezeknek a ténykörülmenyeknek helyes és megnyugtató megállapítása csak a szóbeliség és közvetlenség elveinek teljes érvényesülése mellett megtartott tárgyaláson történhetik meg, nem pedig iratok és az ezekre alapított előadás alapján.

Mint hogy pedig a szóbeliség és közvetlenség elvei csak az ügynek elsőfokú, contradictorius tárgyalásán érvényesülhetnek, mert a bíró csak itt győződhetik meg személyes érzéki tapasztalat alapján a valódi tényállásról, — kétségtelen, hogy a büntetőigazságszolgáltatás döntő perszaka az elsőfokú tárgyalás s döntő aktusa az elsőfokú ítélet.

Ebből pedig az következik, hogy az elsőfokú bíróságot kell a jó ítélkezés összes előfeltételeivel felruházni, leginkább megerősíteni. S ha egy államban ez a legmesszebbmenő követelményeket kielégítőleg volna keresztülvive, ott tulajdonképpen nem is volna szükség a perorvoslatok megengedésére s felsőbb bíróságokra.

Ez okból helyesen utalt Alsberg a legutóbbi német jogászgyűlésen adott véleményében arra, hogy a perorvoslati rendszer problémájának megoldását az elsőfokú bíróság kiépítésében kell keresni és lehet is megtalálni.

Ez okból van az, hogy Angliában, amelynek büntető igazságszolgáltatása azért a legkitünőbb, mert elsőfokon az angol nép ízlése szerint legjobban van megszervezve, az 1907. évi tulajdonképpen alig volt kontinentális értelemben vett perorvoslat. (Ténykérdésben teljesen ki volt zárva, jogkérdésben pedig csak nagyon korlátolt mértékben megengedve).

Es bár az 1907. évi Criminal Appeal act óta a zsűrivel működő bíróságok ítéletei ellen, 1914 óta pedig a békebírák (justice of peace) ítéletei ellen van egyfokú perorvoslatnak helye, érdekesen jellemzi az angol nép mentalitását az, hogy a vádlottak e joggal nem igen élnek.

Mert Kenny statisztikája szerint az 1923. évben békebíró elé került 500.000 ügyből (a bűnügyek túlnyomó része ide tartozik) csak 400 ügyben, tehát az ügyek 0,8%-ában éltek fellebbezéssel és az esküdtbírók által ugyanazon évben elítélt 6541 vádlott közül csak 373 kért engedélyt fellebbezésre, de ezek közül csak 92 kapta meg az engedélyt s ezek fellebbezése is 44 esetben eredménytelen maradt s csak 48 esetben járt némi (a vádlott javára szóló) eredménnyel.

Pedig a békebíró nem is valami kiváló jogász, hanem csak laikus, aki — egyes kivételektől eltekintve — tisztét nobile officiumként tölti be; mégis döntésében ritkán téved s éppen ezért az angol közvélemény feltétlen bizalmát bírja, — ugyanúgy az esküdtbírók is, amelyek, mint Kenny a fenti statisztikai adatokból következteti, nyilván «kevés ostobaságot követnek el.»

Az angol nép gyakorlatias szelleme ugyanis abban látja a bűnvádi eljárás főfeladatát, hogy megfelelő garanciák mellett oly ítélet hozassék, amely, ha nem is felel meg mindenben a szigorú jogi követelményeknek, de megfelelően a népakaratnak és emberies legyen (Karl Neumann: «Der englische Strafprocess im Lichte der deutschen Justizreform») s ha ez a cél el van érve, úgy idegenkedik a bizalmát bíró első bíró ítéletének megtámadásától.

Amint tehát mindezekből látjuk: a perorvoslat megengedése nem feltétlenül szükséges velejárója a büntető igazságszolgáltatásnak, hanem függ az illető állam bírói szervezetétől s népének műveltségétől, lelkületétől.

Mint hogy azonban a teljes pártatlanság, kitünő szakképzettség és anyagi függetlenség oly garanciák, amelyeknek teljességével az elsőfokú bíróságok bárhol is alig bírhatnak s mint hogy még az ezen állapothoz legközelebb álló Angliában is az újabb időben a perorvoslati lehetőségek tágitásának irányát látjuk s mint hogy végül a legjobban megszervezett elsőfokú bíróság is tévedhet, meg kell állapítani, hogy az elsőfokú bírói ítélet ellen általában meg kell engedni a perorvoslatot.

Külföldi perorvoslati rendszerek és a Bp. II. A vita és a reformtörekvések ma már nem is e körül vannak, hanem, hogy fenntartható-e, illetve megengedhető-e a kétfokú perorvoslat, avagy csak az egyfokú perorvoslat a helyes s ez minő legyen.

Angliában, Németországban és Ausztriában lényegileg egyfokú, Franciaországban s a Code d'instructiont alapul vett orszá-

gokban, így Belgiumban, Hollandiában és Olaszországban általában kétfokú perorvoslat van: a fellebbezés ténykérdésben és a semmisségi panasz jogkérdésben.

A magyar törvényhozás, amely a háború előtti időkben erősen az osztrák és német jogalkotások hatása alatt hozta meg igazságügyi vonatkozású törvényeit, a Bp. megalkotása idejében Ausztriában és Németországban a következő büntetőperorvoslati rendszert találta:

Ausztriában a törvényszék és az esküdtbíró ítélete ellen fellebbezésnek csak a büntetés súlyosbítása és enyhítése végett és a magánjogi igény kérdésében van helye s a fellebbviteli bíróság ítélete végérvényes. Egyéb kérdésekben, tehát a bűnper főkérdéseiben, — ideértve a büntetés kiszabásának egyes — hozzávetőleg a mi Bp. 385. §. 2. pontjában említett — eseteit is — csak semmisségi panasznak van helye a legfőbb törvényszékhez, mint semmitöszékhez. Ez utóbbi bíróság intézi el a fellebbezést is akkor, ha a semmisségi panasz mellett ilyet is bejelentettek. (St. PO. 280., 283., 296. §-ok.)

Németországban a törvényszékeknek, valamint az esküdtbírók ítéletei ellen csak revízió (a semmisségi panasz helyébe lépett perorvoslatnak) van helye a birodalmi főtörvényszékhez, (Reichsgericht), illetve ha a revizionális kérelem nem egy birodalmi jogszabályra van alapítva: az országos főtörvényszékhez (Oberlandesgericht); a perorvoslat tehát csak egyfokú. Csupán a Schöffe-bíróság és az Amtsrichter (járásbíró) ítélete ellen van kétfokú perorvoslat, tudniillik fellebbezés és — de csupán anyagi semmisségi okok alapján — revízió. (St. Po. 354., 374., 380. §-ok.)

Ezen példák, valamint az akkor még úgyszólván a perorvoslatnélküliség állapotában levő angol rendszer dacára, miért tartotta tehát fenn a többi állam perrendtartásánál jóval utóbb, a XIX. század legvégén alkotott Bp. a teljes kétfokú perorvoslatot, illetve a fellebbezést és a semmisségi panaszt?

Ennek oka az, hogy a Bp. és annak perorvoslati rendszere az írásbeliség és a fellebbezés rendszeréből nőtt ki, mert a Bp. megalkotása előtti időben a felülvizsgálat mindig teljesen írásbeli alapon történt és a fellebbezés — egyes kivételektől eltekintve — mindig kétfokú volt.

Érthető tehát, hogy a kétfokú fellebbezés rendszerének tradicionális légkörében a törvényhozás nem tudta magát rászánni a fellebbezés eltörlésére s meghajolt a fellebbezés barátainak azon — inkább a hagyományok szelleme, mint komoly igazságszolgáltatási szempontok által indokolt — érvelése előtt, hogy népünk vérében van az, hogy az elsőfok ténymegállapításait szereti felülvizsgáltatni s hogy «két bíróságnak egybehangzó ítélete több bizalmat kelt, mint egyé.»

Különösen ez utóbbi érv gyenge, mert, mint Baumgarten Izidor helyesen jegyezte meg 1898-ban tartott jogászegyleti előadásában: «a kétféle ítélet megegyezése inkább a második fórum felesleges, mint szükséges volna mellett bizonyít» s mert «az ítélet felülvizsgálata tényleges alapjában (tudniillik a tényállás tekintetében) önmagának ellentmondó rendelkezést tartalmaz a

közvetlenség érvényesülése és a bizonyítékok szabad mérlegelése mellett lefolyt eljárásban.»

*Reform-
törekvések.*

III. Pedig legkiválóbb jogászaink foglaltak állást a fellebbezés eltörlése mellett. Wlassics szerint (a Bp. alapelvei 59. l.) a «haladás emberének csak két út között lehet választani, egyik a fellebbezés teljes eltörlése, illetőleg a ténykérdés fellebbezhetetlensége, másik a fellebbviteli bíróság előtt époly szóbeli és közvetlen főtárgyalás szervezése, mint az elsőfokú előtt. Harmadik út nincs, vagy visszafelé vezet.»

Vargha Ferenc is ellenezte a fellebbezés fenntartását s ezen álláspontjához kommentárjában és későbbi tanulmányaiban (A semmisségi panasz. 1904. Ténymegállapítás az ítélőtáblán és a Curián. 1917.) is híu maradt. A ténykérdésnek helyes eldöntését fontosabbnak tartja a jogkérdés eldöntésénél és a tényállásnak a szóbeliség és közvetlenség elveinek figyelembevételével való helyes és megnyugtató megállapítására egyedül az elsőfokú bíróságot találja képesnek (de természetesen megfelelő korrektívumokkal, főleg 5 tagú tanácsok szervezésével) s a ténykérdésben való perorvoslatot, vagyis a fellebbezést a közvetlenség elvével össze nem férőnek tekinti.

A fellebbezés kihagyását nagy garanciális veszteségnek sem lehet tekinteni, mert aránylag kevés azon ügyek száma, amelyekben a kir. ítélőtábla az ügy érdemében megváltoztatja a tényállást, ezen esetekben is kérdéses maradván az, hogy ez a megváltoztatás nem történt-e a történelmi igazság rovására.

A Bp. különben is a megalkuvás jegyében született, midőn esküdtbírósi ügyekben fellebbezést nem enged meg, hanem semmisségi panaszt a kir. Curiához.

A Bp. hatálybaléptének első deceniuma alatt máris mutatkoztak a Bp. fellebbezési rendszerének hátrányai.

Baumgarten jóslata, hogy a fellebbviteli szakban az új törvény (Bp.) és az eddigi eljárás közötti különbség az esetek túlnyomó többségében abban fog nyilvánulni, hogy az ügy előadását a felek perbeszédei fogják követni, — lényegileg valóra vált.

Legkiválóbb jogászaink kritikái és a fellebbezés hátrányainak felismerése vezette a Magyar Jogászegyletet arra, hogy az 1911-ik évi Országos Jogászegyűlés napirendjére tűzze azt a kérdést, hogy «mily irányban kellene a bűnvádi perrendtartás perorvoslati rendszerét módosítani?»

A jogászegyűlésre igen értékes vélemények érkeztek be.

Finkegy Ferenc azt terjesztette elő, hogy mindenféle bűnügyben csupán elsőfokú perorvoslatnak legyen helye, a fellebbezés eltörlöttessék és semmisségi panasz címen egy a tény- és jogkérdést egyaránt felölelő jogorvoslat szerveztessék: járásbírósi ügyekben a kir. ítélőtáblához, törvényszéki ügyekben pedig a kir. Curiához; esküdtbírósi ügyekben a verdiktnek oly módon való felülvizsgálhatóságát követelte, ahogyan azt az 1914-es novella lényegileg meg is valósította.

Degré Miklós véleménye az volt, hogy — mint Németországban — a ténykérdésben való fellebbezés csak a törvényszéki ügyekben törölendő el, járásbírósi ügyekben azonban megahagyandó; esküdtbírósi ügyekben a verdikt materiáliter

szabály szerint szent és sérthetetlen (csak marasztaló verdikt esetében érvényesíthető semmisségi okként az, hogy az esküdtek az ügy lényegében tévedtek).

Doleschall Alfréd előadónak az volt a nézete, hogy miután a ténykérdésben való fellebbezés kérdését a törvényhozás aránylag nemrég az előtt döntötte el, e kérdésnek napirendre tűzése csak akkor volna indokolt, ha a Bp. életbelépése óta a törvénykezési gyakorlat a törvény lényegéből folyó hiányokat produkált volna.

A büntetőjogi szakosztály, majd pedig a teljes ülés elfogadta az előadónak azt a javaslatát, hogy «a ténykérdésben való fellebbezés, mint külön álló perorvoslat fenntartásának vagy mellőzésének elvi kérdésében ezúttal állást foglalni nem kíván», — de szükségesnek tartja, hogy a fellebbviteli főtárgyaláson a szóbeli tárgyalás és a közvetlen bizonyításfelvétel elve szabályként érvényre emeltessek. (Jogászegyűlési Irományok. 1911.)

IV. A perorvoslat reformjának kérdése azonban az azóta lefolyt közel két évtized alatt nemcsak időszerű lett, hanem erőteljes ökölcsepásokkal döngeti a törvényhozás kapuját.

Az időközben bekövetkezett nagy történelmi események, a technikának óriás mértékben történt fejlődése, a racionalizálásra irányuló törekvések s végül a magyar népléleknek — mindezek behatása alatt — történt megváltozása egyaránt követelik a büntető igazságszolgáltatás gyorsítását és egyszerűsítését. Ez a néplélek, amelyre hivatkozással három évtizeddel ezelőtt a Bp-ban fenntartották a kétfokú perorvoslatot, — ma már nem lel gyönyörűséget a hosszadalmas perlekedésben, únja a — bármily szenzációs — bűnügyeknek három fórumon és legalább annyi éven át való tárgyalását s joggal igazságtalannak tartja a cselekmény elkövetése után 4—5 év múlva bekövetkező megtorlást.

Most már azt hiszem, hogy nem lehet kétséges az, hogy a büntetőigazságszolgáltatás gyorsítása és egyszerűsítése irányában az első lépés: a fellebbezés eltörlése kell, hogy legyen; de természetesen ezzel kapcsolatban nem maradhat el az elsőfokú bíróság megerősítése.

A háború alatt és az ezt követő időkben, amelyek legjobban kimutatták a Bp. perorvoslati rendszerének korszerűtlenségét, már történtek is kezdő lépések ily irányban. Elég talán rámutatnom a Gyorsított Bűnvádi Eljárás (Gybp.) szabályaira, amelyek elsőfokon az ítélőtanácsot öt tagból alakították meg, továbbá az Árdragító visszaélések esetében követendő eljárásra (Ube.), amely szerint a 3 tagú uzsorabíróságnak egyik tagja egy Schöffe-szerű ülnök volt s amely bíróságoknak elsőfokú ítéletei ellen csupán semmisségi panasz volt, illetve van helye a kir. Curiához.

Annak tárgyalása, hogy magának a Bp. perorvoslati rendszerének általános módosítása miként történjék: a kir. ítélőtáblának teljes megszüntetésével-e, vagy pedig azok fenntartása mellett az ügyeknek kettéválasztása s az ügyek fontossága szerint a revizióknak a kir. ítélőtáblák és a kir. Curia között való megosztása útján s hogy a fellebbezés eltörlésének garanciája-

*A reform
szüksége és
időszerűsége.*

ként az elsőfokú bíróságok miként erősítsenek meg s a revízió köre és terjedelme miként tágítsák ki, — mindezek oly kérdések, amelyeknek tárgyalása meghaladja e mű feladatát és kereteit.

Mindenesetre kívánatos volna azonban, ha a Magyar Jogászegylet ezeknek a kérdéseknek tárgyalását mielőbb, esetleg egy Jogászgűlés keretében napirendre tűzné s iparkodnék biztosítani azt, hogy az alkotandó reform vagy novella a magyar jogászság kívánságainak és a gyakorlati élet követelményeinek figyelembevételével s gondosan előkészített törvényhozási alkotás legyen.

A perorvoslat fogalma és a Bp. perorvoslati rendszere.
V. Perorvoslat általában az a jogi eszköz (Rechtsmittel), az a jogi lépés, amelynek segítségével a fél a bíró határozatát — ennek megváltoztatása céljából — egy magasabb bíró felülvizsgálata elé viheti.

Angyal szerint perorvoslat alatt azt az eljárást kell érteni, amelynek során a bíróságnak valamelyik félre vagy más érdekelt egyénre sérelmes határozatából származó joghátrány a perre visszahatólag elháríthatik.

Finkey szerint pedig perorvoslat az a perbeli cselekmény, amely által a fél a bíróság valamely határozatát kifogásolja s arra nézve egy felsőbb bíróság felülvizsgálatát és döntését idézheti elő.

A Bp. XX. fejezetében szabályozott perorvoslatok: a felfolyamodás, a fellebbezés, a semmisségi panasz, a perorvoslat a jogegység érdekében és a kijavítás. Az újrafelvétel és igazolás külön (a XXI. és XXII.) fejezetekben foglaltatnak.

Angyalnak és Finkeynek az a megkülönböztetése, hogy ezek közül a felfolyamodás, fellebbezés és a semmisségi panasz rendes, a jogegység érdekében való perorvoslat és az újrafelvétel pedig rendkívüli perorvoslatok, azért helyes, mert a tulajdonképpeni perorvoslatnak a lényege a devolutív hatályban, vagyis abban van, hogy felőle csak a felsőbb bíró dönthet s így minden egyéb olyan jogi akció, amely a bírói határozat megváltoztatását annál a bírónál is elérheti, amely a sérelmezett határozatot hozta: nem is valódi perorvoslat. Ez a gondolat jut kifejezésre a Pp-ban, mely a perorvoslat kifejezés helyett a *fellebbvitel* szót használja.

A perorvoslatok viszonya egymáshoz.
VI. Amíg a Pp. a Bp. sorrendjétől eltérőleg a felfolyamodást csak a fellebbezés és a felülvizsgálat után tárgyalja s ezáltal kifejezésre juttatja azt, hogy ez utóbbiak képviselik a perorvoslat valódi típusát, amelynek miként szabályozása adja meg a perorvoslati rendszer jellegét, — addig a Bp. rendszerében az első helyen tárgyalt perorvoslat a felfolyamodás. Talán azért, mert ennek legfontosabb szerep a per előkészítő szakában jut. Egyébként az elsőség meg nem illelné, mert csak olyan perorvoslat, amely ritkán irányul érdemleges döntés ellen s gyakran nélkülözi is a magasabb bíró beavatkozásának feltétlenül szükséges voltát.

A Bp-ben ugyan nincs oly jogszabály, mint a Pp. 555. §-ában, amely megengedi, hogy az elsőfokú bíró a felfolyamodásnak maga is eleget tehet, sőt a Curia jogegységi tanácsa törvénysértőnek nyilvánította az olyan bírói határozatokat, amelyekkel

a bíróság saját végzését hatályon kívül helyezte, — de ez a tilalom csak általában — és itt sem kivétel nélkül — azokra a határozatokra áll, amelyek jogerősségre képesek, mint pl. az eljárás megszüntetését vagy az újrafelvételi kérelem elutasítását kimondó végzések.

Vannak azonban közbenszóló ú. n. pervezető határozatok, melyeket maga az eljárás bíróság is megváltoztathat, mégpedig akár felfolyamodás folytán, akár hivatalból. Így pl. az előzetes letartóztatást vagy vizsgálati fogságot az elrendelő bíró vagy bíróság bármikor megszüntetheti, mihielyt az elrendelés oka megszűnt (Bp. 157. §.), a meg nem jelenés miatt pénzbüntetéssel sújtott tanút — ha elmaradását alapos okkal kimenti — ugyanaz a bíró vagy bíróság mentheti fel a büntetés alól, amelyik azt kiszabta; sőt a járásbírósi eljárásban a bíró a magánvádoló, illetőleg a sértett elmaradása miatt hozott megszüntető végzését is félretehetheti és megtarthatja a tárgyalást (Bp. 539. §. 4. bekezdés).

A fellebbezés és a semmisségi panasz éppen azért az egyedüli tiszta fajtái a perorvoslatoknak, mert devolutív hatályuk van s ezenfelül még nem jogerős *ítélet* ellen irányulnak.

A felfolyamodásnak nincs meg a tiszta devolutív hatálya s nem is irányul *ítélet* ellen;

a jogegység érdekében használható perorvoslat azért nem tulajdonképpeni perorvoslat, mert csak jogerős határozat ellen s csak szűk korlátok között használható, az újrafelvételi kérelem ezenfelül még azért sem, mert ugyanaz a bíróság dönt felette, amely az alapügyben határozott.

Végül a kijavítás, amely csupán nyilvánvaló elírási hibákra vonatkozik s rendszerint hivatalból történik, valamint az igazolás, amely határidőknek és határnapoknak elmulasztását kívánja orvosolni, — a perorvoslat fent kifejtett lényegével semmiféle rokonságban nem lévő, inkább perttechnikai módzatok.

A felfolyamodás jogi természete szerint legközelebb áll a fellebbezéshez s ettől — a fent jelzett különbségektől eltekintve — főleg az választja el, hogy míg a felfolyamodás végzés ellen irányul, addig a fellebbezés *ítélet* ellen.

Az tehát, hogy valamely bírói határozat ellen felfolyamodásnak vagy fellebbezésnek van-e helye, attól függ, hogy ez a határozat végzés-e vagy *ítélet*. A Bp. 77. §-a szerint a bíróság *ítélettel* vagy végzéssel határoz és minden határozat, melyet a jelen törvény kifejezetten *ítéletnek* nem nevez, végzésnek tekintendő.

Míthogy a fellebbezés nagyobb hatályú perorvoslat, mint a felfolyamodás, mert rendszerint utána még semmisségi panasznak is lehet helye, — igen fontos a felekre nézve az, hogy a bíróság végzés vagy *ítélet* alakjában hozza-e meg határozatát.

Igaz ugyan, hogy a Bp. kifejezetten rendelí, hogy a bíróság mily esetekben hozhat *ítéletet*, mégis a gyakorlat mindig felvet olyan eseteket, amelyekben ez vitás lehet. Ilyen a következő: a Bp. 323. §-a értelmében a bíróság csak akkor szüntetheti meg végzéssel az eljárást, ha a főtárgyaláson állapítják meg, hogy a vádlott meghalt vagy ha a vádló a vádat a főtárgyaláson ejtette el s az erre jogosult sértettek a vád képviselőt nem vették át; ezen eseteken kívül a bíróság az ügy érdemében *ítélettel* dönt.

A törvény rendelkezése itt egészen határozott és félre nem magyarázható. Bírói eljárásnak csak vád alapján van helye (Bp. 1. §.) s ítélethozatal csak vád fölött történhetik, viszont a vádlott halála kizárja a bünvádi eljárást (Btk. 105. §. 1. pont). Ha tehát nincs semmiféle vád vagy nincs (életben) a vádlott, nem lehet jogvita az ügy sorsa felett, ezért elég ilyenkor a megszüntető végzés, amely szinte természeténél fogva is kizárja a jogorvoslat lehetőségét.

Minthogy minden egyéb esetben vitás lehet az, hogy van-e helye büntető ítélet hozatalának, ítéletet kell hozni már csak azért is, hogy a kérdéshez a harmadfokú bíróság is hozzá szólhasson.

Ezzel szemben azt látjuk, hogy általános amnestiáknál az ítéldbírók — a vonatkozó végrehajtási rendeletek utasításait követve — kegyelem címén a Btk. 105. §. 2. pontja alapján a főtárgyaláson megszüntetik az eljárást ahelyett, hogy a Bp. 326. §. 3. pontja alapján felmentő ítéletet hoznának, pedig a kir. ügyészség véleményével szemben is vitás lehet az, hogy a szóban forgó cselekmény valóban kegyelem alá esik-e.

Vagy előfordult, hogy felhatalmazásra üldözendő rágalmazás vétsége miatt folyamatban lévő ügyben, ha a közvádoló a vádat elejtette, — tekintettel a Bp. 2. §. harmadik bekezdésére — oly esetben is megszüntető végzést hozott a bíróság, amikor a sértett a rágalmazás felhatalmazási voltát vitatva, vádját fenntartotta vagy pedig a bíróság a közvádoló álláspontjával ellentétben felhatalmazási vétséget látott fennforogni, de a felhatalmazás hiányában megszüntette az eljárást.

Ilyen esetekben, valamint, ha a magánindítványt vonják vissza, de a cselekmény magánindítványi jellege válik vitássá, mindig ítéletet kell hozni.

Egészen határozottan intézkedik ilyen estekre vonatkozólag a Bp. 352. §-ának második bekezdése akként, hogyha a főtárgyalás alatt derül ki, hogy nincs meg a vád emeléséhez szükséges felhatalmazás vagy indítvány, hogy a bünvádi eljárás királyi kegyelem vagy elévülés következtében nem folytatható, stb.: a bíróság a felek meghallgatása után, azonban az esküdtek meghallgatása nélkül, felmentő ítéletet hoz.

A felhatalmazási- és indítványi vétségekre vonatkozólag tehát teljesen osztom Vargha Ferencnek azt a véleményét, hogy vádelejtés esetében csak akkor lehet megszüntető végzést hozni, ha a vádló és a sértett között nincs ellentét a büncselekmény jogi természetére nézve, ha tehát nincs oly vitás kérdés a felek között, amit a bíróságoknak kellene megoldani; egyébként azonban mindig felmentő ítéletet kell hozni.

Ennek a kérdésnek nagy gyakorlati jelentősége van a perorvoslatoknál, mert a kir. törvényszék megszüntető végzése ellen csak egyfokú felfolyamodásnak van helye, melyet a kir. ítélőtábla zárt ülésben intéz el, míg ha a bíróság ítéletet hozott, ez ellen fellebbezésnek van helye, amelyet a kir. ítélőtábla fellebbezési főtárgyaláson kontradiktatóriusan intéz el s ezen felül a kir. ítélőtábla ítélete ellen még semmisségi panasz is használható a kir. Curiahoz.

I. A felfolyamodás (378—380. §§).

378. §.

Végzés ellen egyfokú felfolyamodásnak van helye, ha ezt a törvény kifejezetten ki nem zárja.(1)

A vádtanácsnak előzetes letartóztatást, illetőleg vizsgálati fogságot elrendelő vagy fenntartó, valamint a vádlónak a vizsgálat elrendelése iránt tett indítványát elutasító végzéseit (105. és 151. §§.) ellen, ha másodfokban vannak is hozva, további felfolyamodás használható.(2)

A vizsgálóbírónak és a vádtanács elnökének végzéseit a vádtanács, — a vádtanácsnak, a törvényszéknek, az esküdt-bíróságnak és a kir. ítélőtábla részéről kiküldött bírónak vagy megbízott járásbírósnak (403. §.) végzéseit a kir. ítélőtábla — a kir. ítélőtábla végzéseit a kir. Curia vizsgálja felül.(3)

Felfolyamodással élhetnek a 383. §-ban említetteken kívül: a tanúk, a szakértők és mások, akikre a végzés vonatkozik.

A felfolyamodásra vonatkozó nyilatkozatok írásban vagy jegyzőkönyvbe mondással tehetők.

A felfolyamodás a végzés kihirdetésekor jelentendő be. Indokolását a bejelentéskor, vagy ettől számított legfeljebb nyolc nap alatt lehet a kihirdetést teljesítő bíróságnál előterjeszteni.

Ha a végzést kézbesítés útján közölték, a felfolyamodást és indokolását a kézbesítéstől számított nyolc nap alatt kell annál az elsőfokú bíróságnál előterjeszteni, mely a kézbesítést elrendelte.

A felfolyamodó ellenfele a felfolyamodást és indokolását a bíróságnál megtekintheti és ellenészrevételeit az iratok felterjesztéséig az eljáró bíróságnál, azután pedig az ügynek elintézés végett való bejelentéséig a felfolyamodás tárgyában határozó bíróságnál benyújthatja.

Visszautasítás esetén kívül a végzést hozott bíró, illetőleg bíróság a felfolyamodást, a szükséges iratokkal együtt, haladék nélkül felülvizsgálat alá terjeszti.

Az általános szabály az, hogy végzés ellen egyfokú felfolyamodásnak van helye. Ezen szabály alól két kivétel van, az egyik az első bekezdésben foglaltatik s abban áll, hogy felfolyamodásnak egyáltalában nincs helye, ha a törvény azt kifejezetten kizárja; a másik kivétel pedig az, hogy a második bekezdésben felsorolt végzések ellen kétfokú felfolyamodásnak van helye.

A felfolyamodással meg-támadható határozatok, s a felfolyamodás be-jelentésének szabályai.

1. Lássuk először azokat az eseteket, amelyekben a törvény a felfolyamodást bírói határozatokkal szemben egyáltalában kizárja.

a) A kir. törvényszék előtti rendes eljárásban:

a) A Bp. 5. §-a értelmében nincs helye perorvoslatnak a felet magánjogi igényével polgári perre utasító határozat ellen. Mint-hogy azonban a magánjogi igény felől akár helyt adólag, akár elutasítólag a bíróság a Bp. 327. §. második bekezdése értelmében rendszerint az ítéletben rendelkezik, a Bp. 5. §-ának fenti kijelentése nem annyira a felfolyamodásra, mint inkább a fellebbezésre vonatkozik. Itt kell megemlíteni egyes bíróságoknak azt a téves álláspontját, mintha a St. 39. §-a alapján kért nem vagyoni (tehát erkölcsi) kár megtérítése iránti kérelem is a Bp. 5. §-a alapján polgári perre volna utasítható s az ilyen határozat ellen sem volna helye perorvoslatnak.

A nem vagyoni kárért járó pénzbeli elégtételre irányuló kérelmet a büntetőbíróság mindig érdemben a bűnügy adataira tekintettel köteles elbírálni, tehát vagy teljesíteni vagy elutasítani, polgári perre azonban azt nem utasíthatja (Curia B. I. 7237/1927/21. és B. I. 5797/1928/18). De ha valamely bíróság mégis azon az állásponton volna, hogy az ilyen követelés is polgári perre utasítható, az ilyen határozatra a Bp. 5. §-ának utolsó bekezdésében foglalt rendelkezés akkor sem alkalmazandó azért, mert a St. 56. §-a új perorvoslati alapot létesített a St. III. és IV. fejezetében foglalt jogszabályok megsértése esetére, a St. 39. §-a pedig a III. fejezetben foglaltatik. Nyilvánvaló tehát, hogy a St. 39. §-ában említett nem vagyoni kár megtérítése kérdésében hozott bármilyen határozat a St. 56. §-a alapján fellebbezéssel, illetve semmisségi panasszal megtámadható.

b) A kir. törvényszéknek és a kir. ítélőtáblának a hatáskörre vagy illetékességre nézve felmerülő összetűződések fölött a Bp. 28. §-a értelmében hozott határozata végérvényes.

c) A Bp. 43. §-ának második bekezdése értelmében a magánvádló a vádtanács határozatai ellen, az eljárás megszüntetésének esetét kivéve, perorvoslattal nem élhet. Ez a rendelkezés hiányos, illetve ellentétben van a Bp. 280. §-ával, mely szerint a magánvádló a vádtanácsnak nemcsak az eljárás megszüntetését, hanem felfüggesztését kimondó és az ügy áttételét rendelő végzése ellen is élhet felfolyamodással. A perorvoslati korlátozás tehát csak a vádtanács egyéb végzéseire vonatkozik.

d) Nincs helye perorvoslatnak a bíróságnak azon határozata ellen, amely elintézi a nyomozást vezető hatóságnak a Bp. 52. §-a értelmében hozott határozata ellen a sértett által tett előterjesztést.

e) A Bp. 69. §-a szerint nincs helye perorvoslatnak a mellőzési kérelemnek helyt adó bírósági határozat ellen.

f) A vádtanácsnak: a vizsgálatot elrendelő (Bp. 107. §.), a vizsgálat teljesítését járásbíróságra bízó (Bp. 110. §.), a vizsgálóbíró elleni panaszt elintéző (114. §.), a vizsgálatot befejezettnek kimondó vagy a vizsgálat kiegészítését elrendelő (Bp. 129. §. utolsó bek.) s a szakértő fölmentése tárgyában (Bp. 231. §.) hozott határozatai, továbbá a 262. §-a alapján hozott határozata s a vád alá helyező határozata ellen (269. §.) felfolyamodás nem használható.

g) A Bp. 274. §-a értelmében nincs helye felfolyamodásnak a kir. ítélőtábla által a Bp. 272. §-a alapján hozott végzés ellen.

h) A közvetlen idézést (Bp. 283. §.) s ennek kapcsán a terhelt fogvatartását elrendelő törvényszéki határozat ellen nincs helye felfolyamodásnak, hanem az ellen csak a főtárgyalás alkalmával, illetőleg az ítélet ellen használható fellebbezéssel lehet orvoslást keresni.

i) A főtárgyalás elnökének és az elsőfokú bíróságnak a főtárgyalás kitűzése és előkészítése tárgyában tett intézkedései ellen (Bp. 292. §.), valamint a főtárgyalás folyamán hozott közbeszóló

határozatai ellen — a pénzbüntetést, pénzbírságot s a költségekben marasztalást megállapító végzése (Bp. 300. §.) kivételével — szintén nincs helye felfolyamodásnak.

j) Nincs helye felfolyamodásnak a kir. törvényszék oly közbeszóló határozata ellen, amelyet a főtárgyaláson elkövetett bűnselekmény felett való nyombani ítélkezés céljából hoz (Bp. 330. §.).

b) A kir. ítélőtábla előtti eljárásban nincs helye felfolyamodásnak:

a) Az új bizonyíték felvétele tárgyában akár ülésen kívül, akár tanácsülésben hozott határozat ellen (Bp. 393. §.).

b) A Bp. 398. §-a értelmében ülésen kívül történt intézkedések ellen.

c) A kir. ítélőtáblának a Bp. 401–405. §-ai értelmében tanácsülésben hozott határozatai ellen.

d) A főtárgyalás elrendelése és határnapjának kitűzése ellen (Bp. 408. §.) s a feleknek a főtárgyaláson az előadás kiegészítésére vonatkozó indítványai tárgyában hozott határozatok ellen (418. §.).

Az újrafelvételi eljárásban nincs helye perorvoslatnak a nyilvános tárgyalás kitűzése s az újrafelvételnek az elítélt javára történt elrendelése ellen. (Bp. 455., 459. §-ok.)

Igazolásnak helyt adó végzés ellen felfolyamodás nem használható (Bp. 467. §.).

Végül van egy eset, amelyben ugyan nem a törvény zárja ki a felfolyamodást, ennek még sincs helye. Ez az az eset, midőn a bíróság a szabadságvesztésbüntetést kegyelem folytán pénzbüntetésre változtatja át. A kir. Curia ezt már számos jogegységi határozatában kimondotta, de mivel ennek dacára a bíróságok ettől eltérő határozatot hoznak, indokoltnak látszik a legutóbb hozott B. I. 865/1927/40. számú határozatnak vonatkozó indokolását alábbiakban közölni:

«A magyar közjog értelmében a kegyelmezés felségjogát a király, mint az igazságszolgáltatás kútfeje, jelenleg pedig a kormányzó az 1848: III. t.-c. 32. §-ában, illetőleg az 1920: XVII. t.-c. 3. §-ában foglalt esetek kivételével — korlátlanul gyakorolhatja.

Ezen jogelvből folyólag a jogérvényesen megállapított büntetés végrehajtását kizáró legfelsőbb kegyelem (Bp. 117. §. 2. pontja) gyakorolható úgy a megállapított büntetésnek teljesen vagy részben elengedése, valamint a büntetési nemnek enyhítése útján is s ez utóbbi esetben arra nézve, hogy e megállapított szabadságvesztésbüntetés helyébe a legfelsőbb kegyelmi elhatározás folytán mily nemű és tartamú büntetés lépjen, kizárólag a legfelsőbb elhatározás irányadó.

A kegyelmet gyakorló államfő a szabadságvesztésbüntetésnek más enyhébb büntetési nemre való átváltoztatása iránt a legfelsőbb elhatározásban maga is intézkedhetik, de ezt az intézkedést valamely bíróságra (nem szükségszerűleg az elsőfokon eljáró bíróságra) is bízhatja, amely bíróság az erre vonatkozó intézkedését, amelyet nem is kell végzés alakjába foglalnia, mint a legfelsőbb megbízással ad hoc kirendelt s a kegyelmi elhatározás egy részletmózzanatát megvalósító, tehát bár megbízás alapján, de lényegében felségjogot gyakorló szerv teszi meg, amely intézkedésében — éppen annak átruházott felségjogi természetéből kifolyóan — sem az anyagi, sem az alakai büntetőjog szabályai által korlátozva nincs.

Amennyiben tehát a megbízott bíróság a legfelsőbb kegyelmi elhatározás értelmében pl. szabadságvesztésbüntetés helyett pénzbüntetést állapít meg, a pénzbüntetés összegének meghatározásánál nincs kötve a pénzbüntetés legkisebb vagy legmagasabb összegét meghatározó, valamint a pénzbüntetések átváltoztatására vonatkozó jogszabályokhoz s az ezekben foglalt alapelvekhez. Mihez képest az

átváltoztatás tárgyában tett intézkedését, minthogy ez nem tartozik a Bp.-ban szabályozott bünvádi eljárás útjára, nem is kell perrendszerű végzésbe foglalnia s amennyiben azt mégis abba foglalná, az mint a kegyelmi elhatározásnak egy kiegészítő része természet-szerűleg végérvényes s azzal szemben a Bp.-ban szabályozott perorvoslatnak s így különösen a Bp. 378. §-ában említett felfolyamodás nem használható.

A hasonló kontroverziák elkerülése végett célszerű volna, ha az igazságügyminisztérium oly gyakorlatot honosítana meg, hogy magában a kegyelmi elhatározásban legyen megállapítva annak a pénzbüntetésnek összege, amelyre a szabadságvesztés-büntetés kegyelemből átváltoztatik.

Természetszerűleg nem vonatkozik a fenti határozatban kifejezett elv olyan esetekre, midőn nem egyénileg adott kegyelemről, hanem általános amnestia esetében arról van szó, hogy a kegyelemnek feltételei valamely folyamatban levő bűnyűben szereplő vádlottra nézve fennforognak-e. Ezen kérdésben hozott bírói végzés ellen a Bp. 378. §-a értelmében van helye egyfokú felfolyamodásnak. (B. I. 4076/1928/26. számú jogegységi hat. BHT. IX. köt. 917. szám.)

2. Az első bekezdésben foglalt szabály alól a másik kivétel a kétfokú felfolyamodás. A második bekezdés ugyan «további felfolyamodást» említ, de ez természet-szerűleg csak még egyszeri felfolyamodást jelent, tehát csak a kir. ítélőtáblaig, mert különben háromfokú volna a perorvoslat, négy fórummal, amit pedig a Bp. rendszere kizár.

A második bekezdésben említett esetekben azonban nincs mindig eo ipso kétfokú felfolyamodásnak helye, hanem csak akkor, ha a vádtanács fenntartotta a vizsgálóbíró által elrendelt előzetes letartóztatást, vagy vizsgálati fogságot. Ilyenkor a vizsgálóbíró végzését tekintve kétfokú felfolyamodás (1. vádtanács, 2. kir. ítélőtábla) esete forog fenn.

Ha azonban a letartóztatást vagy vizsgálati fogságot a vádtanács rendelte el akár a vizsgálóbíró elutasító határozatával szemben, akár e nélkül elsőfokon, — akkor a felek bármelyike szempontjából tulajdonképpen csak egyfokú felfolyamodás esete forog fenn.

Viszont természet-szerűen egyáltalában nincs helye felfolyamodásnak a vádtanácsnak szabaddárahelyező, vagy a vizsgálóbírónak ily határozatát helybenhagyó határozatával szemben.

Ugyanígy a vizsgálat elrendelésének kérdésében is kétfokú felfolyamodás esete csak akkor forog fenn, ha a vizsgálóbíró elutasította a vádló indítványát s a vádtanács ezt a végzését helybenhagyta, mert ha a vizsgálóbíró elrendelte a vizsgálatot, akkor ez ellen a terhelt él felfolyamodással s ha a vádtanács a vizsgálóbíró végzésének megváltoztatásával elutasítja a vizsgálati indítványt, ez ellen a vádló élhet, de csak egyfokú felfolyamodással; ilyen esetben három fórum foglalkozik ugyan a vizsgálat elrendelésének kérdésével, de mindegyik felet csak egyfokú felfolyamodás illeti meg.

Ide vonatkozólag megemlítendő, hogy a nyomozás alatt a lefoglalás iránt előterjesztett kérelmet elutasító végzés ellen

csak egyfokú felfolyamodásnak van helye akkor is, ha az elutasítás oly okból történik, mely a vizsgálati indítvány elutasításának is alapjául szolgálhat. Ami természet-szerűen nem zárja ki azt, hogy a vádló a vizsgálat elrendelése iránt külön is előterjeszthet indítványt. (Bp. T. 8747/1922—Bt. LXXV. k. 4. l.)

A kir. ítélőtáblának a vizsgálati fogságot elrendelő határozata ellen csak akkor van helye a kir. Curiahoz felfolyamodásnak, ha a kir. ítélőtábla határozatát elsőfokban, vagyis nem a kir. törvényszék vonatkozó határozatának felülvizsgálatával hozta.

3. A törvény nem rendelkezik arról, hogy a főtárgyalás elnökének a Bp. 300. §. második bekezdéseiben említett határozatai ellen használható felfolyamodást ki vizsgálja felül, a törvényszék tanácsa vagy a kir. ítélőtábla.

A vádtanács elnökének határozatát a törvény szerint a vádtanács vizsgálja felül. Ebből azonban per analogiam azért nem vonható következtetés arra, hogy a főtárgyalási elnök végzéseit a főtárgyalási tanács vizsgálja felül, mert a vádtanács elnöke külön fórumként jár el a hozzáutalt kérdésekben, míg a főtárgyalás elnöke együtt ül nyilvános tárgyaláson a tanáccsal s úgy az elnöki tekintélynek, mint a főtárgyalás zavartalan menetének sérelmével járna, ha a tanács a főtárgyaláson dezavualhatná elnökét. De a Bp. 66. §-ában kifejezésre jutó jogelvvvel is ellenkezik az, ha az elnök a saját határozatának felülvizsgálatában maga is részt venne.

Ezért, de a törvény genezisére (a 300. §. eredeti szövegére) tekintettel is, az az álláspont a helyes, hogy a főtárgyalási elnök szóbanforgó végzéseit elleni felfolyamodást a kir. ítélőtábla intézi el — az ügy felülvizsgálata kapcsán. (Így Vargha is.)

A bíróságok gyakorlata is ilyen értelemben alakult ki.

Azon szabály alól, hogy a kir. törvényszék végzését a kir. ítélőtábla vizsgálja felül, kivételt képez az az eset, midőn a kir. ítélőtábla ítéletének a Bp. 425. §-a értelmében a kir. törvényszék előtt történő kihirdetésekor vagy a kir. törvényszék által történt kézbesítése után a vádlott által bejelentett semmisségi panaszt utasítja vissza a kir. törvényszék a Bpn. 32. §-a értelmében.

Az ezen végzés ellen használt felfolyamodást a Bpn. 32. §. utolsó bekezdése értelmében a kir. Curia vizsgálja felül.

A kir. járásbíróság végzését hasonló esetben természet-szerűen a kir. ítélőtábla vizsgálja felül.

A kártalanítás kérdésében a kir. törvényszék által szabályellenesen hozott elutasító végzés ellen használt felfolyamodás elbírálása is a kir. Curia hatáskörébe tartozik, mert minden olyan kérdésben, amely a kártérítési igény megállapításával kapcsolatos, a határozathozatalra kizárólag a kir. Curia jogosult (C. B. I. 618/1922. B. T. LXXIV. k. 110. l.).

Természetszerűleg ugyanez a szabály irányadó az össz-büntetés kiszabásával kapcsolatos eljárás során hozott első bírói végzések felülvizsgálatára vonatkozólag is.

A szakasz negyedik és következő bekezdései magyarázatot nem igényelnek.

379. §.

*A felfolya-
modás
elintézése és
hatálya.*

A vádtanács a felfolyamodást, ha szükségesnek találja, a felek, esetleg a vizsgálóbíró meghallgatása vagy nyilatkozatuknak megszerzése után, zárt ülésben intézi el.

A kir. ítélőtábla, illetőleg a kir. Curia a felfolyamodást zárt ülésben, végzéssel intézi el. Erdemleges elintézés előtt ülésen kívül is elrendelheti az iratok kiegészítését és a felfolyamodásban foglaltakra nézve felvilágosítást kívánhat az eljáró bíróságtól.

A felülvizsgáló bíróság visszautasítja a felfolyamodást, amelynek visszautasítását az alsófokú bíróság elmulasztotta.(1)

Ha a felfolyamodás az érdemben elbírálnak, a felülvizsgáló bíróság a megtámadott végzést, amennyiben erre törvényes alap van, megváltoztatja, illetőleg megsemmisíti és a törvénynek megfelelően határoz. Ellenkező esetben a felfolyamodást elutasítja.

Bírói hatáskör hiánya, a területenkívüliség és a mentelmi jog megsértése hivatalból veendő figyelembe.

380. §.

A felfolyamodásnak csak azokban az esetekben van felfüggesztő hatálya, melyekben ezt a törvény kifejezetten kimondja.(2)

Mindazáltal az a vádtanács, törvényszék, esküdtbíróság vagy kir. ítélőtábla, mely a megtámadott végzést hozta, ennek foganatosítását fontos okból felfüggesztheti a felfolyamodás elintézéséig.

A 386., 387., 389., 390., 391., 394., 396. és 425. §-ok intézkedései és a 388. §. negyedik és hatodik bekezdése a felfolyamodás tekintetében is megfelelően alkalmazandók.(3)

1. A Bp. 380. §. utolsó bekezdése értelmében a felfolyamodás tekintetében is megfelelően alkalmazandó 389. §. értelmében az elkészt, a törvényben kizárt vagy az olyan felfolyamodást, amelyet arra nem jogosított egyén terjesztett elő, a kir. törvényszék utasítja vissza.

Ha a kir. törvényszék ezt elmulasztja s a felfolyamodást elfogadva a kir. ítélőtáblához felterjeszti, a kir. ítélőtábla utasítja ezt vissza.

Ha pedig a kir. törvényszék utasítja vissza a felfolyamodást s ezen végzés ellen a fél felfolyamodással él, ez csak elkésés miatt utasítható vissza, egyébként azonban felterjesztendő a felülvizsgáló bírósághoz, amely ha a kir. törvényszék visszautasító végzése helyes volt, a felfolyamodást elutasítja.

2. A felfolyamodás és fellebbezés jogi hatálya közötti egyik főkülönbség a felfüggesztő hatály tekintetében van.

Amíg a fellebbezés bejelentése az ítélet fellebbezett részének jogerőre emelkedését mindig felfüggeszti (395. §.) s a büntető-ítélet, illetőleg ennek egyes intézkedése a Bp. 506. §. 2. bekezdésében említett eset kivételével csak jogerőre emelkedése után

hajtható végre, addig a felfolyamodásnál az a szabály, hogy annak nincs felfüggesztő hatálya.

Ennek indoka az, hogy a felfolyamodással megtámadható végzések legnagyobb részét a főtárgyalást megelőző eljárás szakába esnek, hol foganatosításuk nagyobb veszéllyel nem jár, az esetleg okozott sérelem rövidesen jóvátehető, viszont pedig a felfüggesztés helyrehozhatlan kárt eredményezhet.

Azokban az esetekben azonban, amelyekben a felek fontosabb érdekei forognak kockán, a Bp. kifejezetten megmondja, hogy a felfolyamodásnak felfüggesztő hatálya van.

A törvény értelmében a felfolyamodásnak felfüggesztő hatálya van:

a) ha a bíróság vádlottnak biztosíték mellett való szabadlábra-helyezését rendelte el (Bp. 164. §.);

b) ha a bíróság a biztosíték elvesztése kérdésében a Bp. 167. §-a értelmében határozott;

c) ha a vizsgálóbíró a lefoglalt tárgy visszaadása tárgyában határozott (Bp. 187. §.);

d) ha a bíróság a meg nem jelent tanu vagy szakértő ellen pénzbüntetést állapított meg, valamint a tanu mentességét elvetette (194. §., 232. §.);

e) ha a bíróság a terheltnek elmeállapota megfigyelése végett állami intézetbe szállítását rendelte el (Bp. 246. §.);

f) ha az elsőfokú bíróság a Bp. 505. §-a értelmében utólag határoz a pénzbüntetésnek átváltoztatása iránt;

g) ha a kir. törvényszék, mint esküdtbíróság valamely ügyet a Bpn. 21. §. utolsó bekezdésének esetében később tárgyaló esküdtbíróság elé utasít.

Ezen eseteken kívül is joga van azonban a vádtanácsnak, törvényszéknek vagy esküdtbíróságnak fontos okból felfüggeszteni a határozatuk foganatosítását a bejelentett felfolyamodás elintézéséig.

3. Az utolsó bekezdés értelmében a felfolyamodás tekintetében is megfelelően alkalmazandók a fellebbezés rendszerében elhelyezett azon szakaszok intézkedései, amelyek a részleges jogerőre, a reformatio in peius tilalmára, a perorvoslat bejelentésének tartalmára, a fellebbezés visszavonására, a határozat kihirdetésére, stb. vonatkoznak.

II. A fellebbezés.

A) Általános rendelkezések (381—396. §§).

381. §.

Törvényszéknek első fokban hozott ítélete ellen fellebbezésnek van helye a kir. ítélőtáblához.

A fellebbezés esetei.

Nincs helye fellebbezésnek:

1. esküdtbírótság ítélete ellen;(1)
2. a törvényszéknek oly ítélete ellen, mellyel a vádlottat egyedül oly bűncselekményben mondta ki bűnösnek, illetőleg oly bűncselekmény vádja alól mentette fel, mely járásbírótság vagy közigazgatási hatóság hatáskörébe van utalva;(2)
3. a törvényszéknek másodfokban hozott ítélete ellen.(3)

1. Minthogy a fellebbezés a Bp. 382. §-a értelmében az ítélet egész tartalma ellen s így a ténymegállapítás ellen is használható, — az esküdtbírótság hatáskörébe utalt ügyekben pedig a jury ténymegállapítása végleges, mert a Bpn. 33. §. utolsó bekezdése értelmében a kir. Curia kötelei határozatát azokra a tényekre alapítani, amelyeket a Bp. 426. §. 1. pontjának esetében az esküdtbírótság valóknak fogadott el, — természetes, hogy az esküdtbírótság ítélete ellen nem lehet helye fellebbezésnek.

Ezt az elvet a törvény oly következtetésen viszi keresztül, hogy nem enged fellebbezést (hanem csak semmisségi panaszt) az esküdtbírótság ítélete ellen akkor sem, ha a bírótság a Bp. 352. §. második bekezdésében említett esetekben az esküdtek meghallgatása nélkül hoz felmentő ítéletet (Bp. 426. §. 1. pont).

2. Gyakran előfordul, hogy a kir. törvényszék elsőfokon ítélkezik oly vétség vagy kihágás tekintetében, amely járásbírótság vagy közigazgatási hatóság hatáskörébe van utalva.

A felmerülő eset körülményeitől függ, hogy van-e ilyenkor helye fellebbezésnek a törvényszék ítélete ellen.

Ha a kir. törvényszék az ügyek összefüggése alapján (Bp. 18., 19. §-ok) jár el az egyébként kisebb hatáskörű hatóság elé tartozó bűncselekmény tárgyában, vagyis tehát ha a vádló a főtárgyaláson a törvényszéki hatáskörbe tartozó bűncselekményen felül a kisebb hatáskörű hatóság elé tartozó bűncselekmény miatt is fenntartja vádját, akkor két eset lehetséges:

a) Az egyik az, hogy a kir. törvényszék ítéletének a saját hatáskörébe tartozó cselekmény tárgyában rendelkező (akár marasztaló, akár felmentő) része ellen a felek valamelyike fellebbezéssel él. Ilyen esetben, minthogy a perorvoslatot az összes

cselekményekre nézve a törvényszék hatáskörébe utalt cselekmény miatt fenntartott vád határozza meg, — van helye fellebbezésnek a járásbíróági vagy közigazgatási hatóság hatáskörébe utalt cselekményre nézve is (81. sz. T. H. második kijelentése).

b) A másik eset az, hogy az elsőfokú ítéletnek a törvényszéki hatáskörbe tartozó cselekményre vonatkozó része ellen senki sem él fellebbezéssel s így az jogerőre emelkedik. Ilyen esetben a törvény szó szerinti szövege szerint volna helye fellebbezésnek a vád szerint is járásbíróági, illetve közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozó cselekmény miatt azért, mert a vádlott nem *egyedül* ebben mondatott ki bűnösnek, illetve nem *egyedül* ez alól mentetett föl. Amde a törvénynek nem lehet ezt az értelmet adni, mert a törvény kétségtelenül azt akarta kizárni, hogy a kir. Curia felülvizsgálata elé lehessen vinni csupán egy — a vád szerint is — járásbíróági vagy közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozó cselekményt. Ilyen esetben tehát nem fellebbezésnek, hanem semmisségi panasznak van helye, amelyet a Bp. 426. §. 2. pontja és második bekezdése értelmében a kir. ítélőtábla vizsgál felül.

Ez az álláspont nincs ellentétben a 81. sz. T. H. (B. H. T. II. köt. 112. sz.) első bekezdésével, amely a következőleg hangzik:

«A törvényszéknek elsőfokú ítélete ellen, ha csupán egy oly bűncselekmény miatt állapít meg bűnösséget vagy oly bűncselekmény vádja alól ment fel, mely rendszerint járásbíróság vagy közigazgatási hatóság hatáskörébe van utalva, a fellebbezés a Bp. 381. §. 2. bekezdésének 2. pontja értelmében csak az esetben van kizárva, ha a cselekménynek említett kisebb minősítése tekintetében a vád és ítélet megegyeznek». Ebből a kijelentésből ugyanis csak az következik, hogyha a kir. törvényszék a váddal szemben minősítette a cselekményt járásbíróság vagy közigazgatási hatóság hatáskörébe utalt cselekménynek, akkor a Bp. 381. §. 2. pontjában a fellebbezés kizárására nézve foglalt rendelkezés nem nyerhet alkalmazást.

A döntvényben a felmentés esetére vonatkozó kijelentés fölösleges, mert mint a döntvény indokolása kiemeli, a felmentés esetére nézve maga a törvény is kifejezi a cselekmény enyhébb minősítésére vonatkozólag a vád és ítélet közötti összhang szükségét s így ahhoz nem férhetett kétség, hogy a fellebbezés kizárása a felmentés kapcsán csak arra az esetre vonatkozik, ha ez az összhang megvan.

Minthogy a gyakorlatban a Bp. 381. §. második bekezdésének 2. pontját többször úgy értelmezték, hogy a benne foglalt korlátozás nem terjed ki arra az esetre, ha ugyanabban az ügyben több vádlott szerepel és az ítélet csak oly vádlott tekintetében van megtámadva, akit járásbíróság vagy közigazgatási hatóság hatáskörébe utalt bűncselekmény miatt vádoltak és ítéltek el, — a II. Bn.-nak egyik javaslatában 29. §-ként az a rendelkezés volt felvéve, hogy «fellebbezésnek a Bp. 18. vagy 19. §-án alapuló egyesítés esetében is csak akkor van helye, ha olyan vádlott tekintetében is használtak fellebbezést, akinek elítélése vagy felmentése törvényszék hatáskörébe utalt bűncselekmény miatt történt.»

Ez a szakasz utóbb kimaradt a javaslatból, de a fentebb előadottak szerint e szakaszra nincs is szükség, mert a 381. §. második bekezdésének 2. pontja helyesen másként nem is magyarázható.

3. A 3. pont a kir. törvényszéknek, mint fellebbezési bíróságnak az elsőfokon a járásbíró előtt elbírált ügyekre vonatkozik s folyománya a törvény azon rendszerének, amely szerint ténykérdésben csak egyfokú perorvoslatnak, tehát csak egyszeri fellebbezésnek van helye.

Ennek a rendelkezésnek megfelelően a Bp. 426. §. 5. pontja kimondja, hogy a törvényszéknek másodfokban hozott ítélete ellen (554. §. és 556. §. harmadik bekezdése) semmisségi panasznak van helye, amelyet a kir. ítélőtábla vizsgál felül (második bekezdés).

A Bp. 381. §. második bekezdésében említett eseteken felül nincs helye fellebbezésnek, hanem csak a Curiahoz semmisségi panasznak az úrszabírósnak első fokon hozott ítélete ellen. (6770/1925. Mk. sz. r. 2. §.)

Az újrafelvétel és a jogegység érdekében használható perorvoslat kivételével egyáltalában nincs helye továbbá perorvoslatnak a rögtönítélőbíró határozatai ellen (9550/1915. I. M. sz. rendelet) és nem volt helye fellebbezésnek, hanem csak semmisségi panasznak a gyorsított bűnvádi eljárásnak a 2731/1917. M. E. számú rendeletben foglalt (ezidőszerint már hatályban nem levő) szabályai szerint.

382. §.

A fellebbezés tárgya. A fellebbezés az ítéletnek rendelkező része és indokolása, továbbá a főtárgyaláson és az ítélet hozásánál felmerült semmisségi ok miatt is használható.(1)

A főtárgyalás előtt felmerült, de a főtárgyaláson fel nem hozott semmisségi ok az ítélet ellen már nem érvényesíthető.(2)

1. Minthogy a fellebbezés nemcsak jogkérdésekben, hanem ténykérdésben is használható s lehetséges, hogy az ítélet indokolásában oly megállapítások foglaltatnak, amelyek a felek valamelyikére — még az ítélet rendelkező részének az illető félre kedvező volta dacára is — sérelmesek lehetnek, a törvény a fellebbezést az ítélet indokolása ellen is megengedi.

Elvileg tehát nincs kizárva az sem, hogy a felmentett vádlott is éljen fellebbezéssel csupán az ítélet indokolása ellen, ha ez reánézve sértő vagy kedvezőtlen megállapítást tartalmaz. Az ilyen fellebbezést a kir. ítélőtábla még akkor sem utasíthatja vissza, ha a vádló az ítélet ellen nem élt fellebbezéssel. Ilyen esetben a kir. ítélőtábla ugyan helybenhagyja az ítéletet, de esetleg mellőzheti az indokolásnak a vádlottra sérelmes és téves kitételét vagy megállapítását.

Ha a kir. ítélőtábla mégis visszautasítaná az indokolás ellen bejelentett semmisségi panaszt, e miatt a jelenlegi gyakorlat szerint (C. B. I. 5287/1927.) a Bp. 384. §. 4. pontja alapján lehet semmisségi panasszal élni.

Semmisségi panasznak azonban nincs helye az alsóbírói ítélet indokai ellen, mert a Bp. 31. §-ának második bekezdésé-

ben a Bp. 382. §-ára nincs hivatkozás, ezen utóbbi szakasz rendelkezése tehát a semmisségi panaszra nem vonatkoztatható (B. H. T. V. kötet 558. számú E. H.).

A főtárgyaláson felmerült semmisségi ok miatt — ha ez a főtárgyaláson tett intézkedésre, elkövetett mulasztásra vagy hozott közbenzóló határozatra vonatkozik — nem használható fellebbezés, ha azt az illető fél a sérelmes intézkedés megtétele vagy a mulasztás elkövetése alkalmával, illetőleg a sérelmes közbenzóló határozat kihirdetésekor azonnal be nem jelentette (Bp. 384. §. negyedik bekezdése); az ítélet kihirdetése előtt tett ez a bejelentés tulajdonképpen még nem perorvoslat, tehát se nem fellebbezés, se nem felfolyamodás, hanem csupán egy jogfenntartó nyilatkozat, amelyet viszont a fellebbezés bejelentésekor ismét fel kell hozni, illetve a fellebbezést a tárgyaláson felmerült semmisségi ok (Bp. 384. §. 9. p.) miatt is be kell jelenteni.

2. A fellebbezésben érvényesíthetők a főtárgyalás előtt felmerült semmisségi okok is, de csak akkor, ha a fél azokat a főtárgyaláson felhozta. Ilyen semmisségi okok az előkészítő eljárás során elkövetett olyan szabálytalanságok vagy törvénysértések, amelyeket a Bp. külön semmisség terhe alatt tilt (pl. 204., 206., 229. §-ok).

A fenti rendelkezés indoka az, hogy ha a fél az ilyen semmisségnek tekintendő mozzanat miatt még a főtárgyaláson, az ítélethozatal előtt panaszt emel, a kir. törvényszék ezt a szabálytalan eljárást helyreigazíthatja azzal, hogy ítélete meghozatalánál nem veszi figyelembe a semmis vallomást vagy szakértői véleményt (204., 229. §-ok), de ha a fél — akár szándékosan, akár elnézésből — elhallgatja azt, akkor már nem indokolt neki megengedni azt, hogy ezt a semmisségi okot az ítélet ellen érvényesíthesse. Így pl. kimondotta a kir. Curia, hogy az a semmisségi ok, hogy a kir. ítélőtábla által a bizonyításfelvétellel megbízott bíró a kitzűött határnapról a feleket nem értesítette — bár a Bp. 406. §. második bekezdése szerint semmisségi ok, mégis — semmisségi panasz útján nem érvényesíthető, ha e miatt a fellebbezési tárgyaláson felszólalás nem történt (B. III. 5881/1924. — B. H. T. IX. köt. 918. szám).

383. §.

Fellebbezéssel élhetnek:

I. a vádlottnak mind javára, mind terhére:
a kir. ügyészség;(1)

II. a vádlott javára:

a) a vádlott, vagy helyette házastársa, ha pedig a vádlott nem teljes korú, törvényes képviselője; ez utóbbi még a vádlottnak kifejezett akarata ellen is;

b) a védő, a vádlottnak kifejezett akarata ellen is;

c) a vádlott örököse, de egyedül az ítéletnek a magánjogi igényre vonatkozó része ellen;(2)

III. a vádlott terhére:

1. a fő- és a pótmagánvádló;(3)

A fellebbezésre jogosultak.

2. a sértett és pedig:

a) a vádlottat bűnösnek kimondó ítélet ellen egyedül magánjogi igényére nézve és ennek tárgyában is csak akkor, ha a bűnösség kérdésében, vagy a büntetés kiszabására nézve az erre jogosultak valamelyike fellebbezett;

b) felmentő ítélet ellen csak az esetben, ha a vádló nem fellebbezett;

3. a sértett jogutódja a 2. a) pontban meghatározott irányban és feltételek mellett.(4)

A kir.
ügyészség
fellebbezési
joga.

1. A Bp. az összes felek közül a kir. ügyészségnek biztosítja a legszélesebb körű, úgyszólván korlátlan fellebbezési jogot. Kontinentális fogalmak szerint ez egész természetesen látszik, mert a kir. ügyészség nemcsak ügyfél, hanem egyúttal a közérdek képviselője is, akinek hivatása egyrészt az állam érdekeinek s az anyagi igazságnak érvényesülését diadalra juttatni, másrészt pedig az egész eljárás folyamán, sőt még a felsőbb bíróságoknál is (l. alább a csatlakozás intézményét) a vádlott cselekményének lehető szigorú megtorlását szorgalmazni. Természetes tehát, hogy e feladatának érdekében a törvény őt a legmesszebb menő perorvoslati jogkörrel ruhazza fel a vádlott terhére s ennek megfelelően a felsőbb bíróságoknak is — szabályszerű perorvoslatok esetében — szinte korlátlan felülvizsgálatot enged a vádlott terhére. Ennek a kontinentális rendszernek alap gondolata az, hogy az anyagi igazság érvényesülését kell mindenáron lehetővé tenni s ennek érdekében nem szabad megkötni a felsőbb bíróságok kezét, már pedig az anyagi igazság fogalmi köréhez tartozik az ítélet egész terjedelme, a minősítés és a büntetés kiszabásának kérdése.

a) Ezzel szemben az *angol jog szerint* a vádnak, a perorvoslatoknak és a felülvizsgálatnak sok tekintetben eltérő rendelkezése van, ami természetesen folyománya az ott nagyjában uralkodó népvád elvének, amely szerint a vádat a sértett, vagy ha ez nem tesz följelentést, a helyi rendőrhatalóság (mint a nép képviselője) s csak kivételesen (halálbüntetéssel sújtott, vagy különösen közérdekű cselekmények esetében) a központi vádhatóság tagja, vagy e hatóság által megbízott ügyvéd képviseli. Itt tehát az ügyek túlnyomó többségében a vádat nem képviseli a központilag szervezett államügyészségnek a felettes hatósága utasításai által irányított tagja, hanem csak az a fontos, hogy legyen valaki (quivis ex populo), aki a vádlottat a bíróság elé állítja. Az állam érdeke tovább nem terjed, a többi már a bíróság dolga. Minthogy pedig az elsőfokon működő bíróságok, t. i. úgy a békebírák, mint az esküdthíróságok a nép bizalmát bírják s feltétlen tiszteletnek örvendenek, szinte ezen tisztelet ellen vétésnek tekintették a különben is igen költséges perorvoslatot.

Ezért volt az, hogy mint a Bevezetésben (I. pont alatt) említettem: az 1907. évi rendes eljárásban (a most már eltörölt writ of error és a new trial ritka eseteit kivéve) ismeretlen volt a perorvoslat. Annál gyakoribb volt azonban a kegyelemért való folyamodás, amely szinte perorvoslat számba ment, mert az elbírálására hivatott Home Secretary gyakran egész új bizo-

nyítást vett föl a kegyelem kérdésében való döntés előtt. A fenti időpontig tehát ténykérdésben egyáltalában nem, jogkérdésben pedig csak korlátolt mértékben volt helye fellebbezésnek, de ezzel is az angol gyakorlat szerint csak a vádlott élhetett s ő is csak akkor, ha nem tett beismerő vallomást, — a felsőbb bíróság pedig mindig tartózkodott az alsóbíróság által kiszabott büntetés súlyosbításától.

Az 1907. évi Criminal Appeal Act életbelépése (1908. április 18.) óta az indictment alapján juryvel eljáró elsőfokú bíróságok (tehát az Assizes, Quarter Session, Londonban a Central Criminal Court) ítéletei ellen, 1914. óta pedig a sommás eljárásban hozott békebírói ítéletek ellen ténykérdésben is van helye fellebbezésnek, de mindegyik esetben csak a vádlott, illetve elítélt részéről s így a jury felmentő ítélete ellen a vádlónak nincs joga fellebbezni.

A perorvoslatnak ezen egyoldalú szabályozása mögött az a felfogás rejlik, hogy a büntető perjognak nagyobb az alkotmányjogi és politikai, mint igazságszolgáltatási jelentősége, hogy a perjogi szabályok elsősorban az egyéni szabadság biztosítékai, következésképp a perorvoslatok rendeltetése elsősorban és főleg az egyéni szabadságjogok esetleges sérelmének orvoslása. Ezzel a felfogással természetesen ellentétben áll a nagy megbízhatósággal működő elsőfokú bíróságok ítéletei ellen a vádlott terhére való perorvoslat megengedése.

b) Ezzel szemben a *kontinentális perjogoknak* s így a mi bünvádi perrendtartásunknak is különösen perorvoslati részében az a felfogás jut érvényre, hogy a perorvoslatok éppúgy szolgálják a vád érdekeit is. Igaz ugyan, hogy ez a felfogás az anyagi igazság érvényesülésének célját vallja jelszóként, ámde az élettapasztalat és a gyakorlat azt mutatja, hogy az ú. n. anyagi igazságot, t. i. a bűnösség alapkérdésében való helyes döntést s az eset összes körülményeire figyelemmel adáquat büntetést egy megerősített elsőfokú bíróság a szóbeliség és közvetlenség elvei szerint megtartott tárgyalás alapján inkább találja vagy közelíti meg, mint a szabály szerint iratok alapján ítélező fellebbezési bíróság s így az anyagi igazság az ilyen elsőfokú ítélettel szemben rendszerint nem az, amit a vád álláspontja annak tart, mégpedig akkor sem feltétlenül, ha a fellebbezési bíróság a vád álláspontjára helyezkedik.

Kétségtelen, hogy a fellebbezési bíróságnak az elsőfokú ítéletet a vádlott terhére — különösen a tényállásra is kiterjedően — megváltoztató ítélete inkább lehet sérelmes az anyagi igazság szempontjából, mint a helybenhagyó, vagy enyhítő ítélet. Ez a körülmény pedig egymagában is aggályossá teszi az ügyészi perorvoslatok kiterjesztésének manapság észlelhető irányzatát.

Hogy egyébként a vádhatóság beszerzésének módja mennyire kihat az ország perorvoslati rendszerére, arra az angol példán felül hazai perjogunk története is jó példát mutat. T. i. a XVII. és XVIII. században, mikor a vádjog gyakorlása az önkormányzati testületek választottjainak kezébe volt letéve, a mi eljárásunk sem ismerte a perorvoslatot a vádlott terhére.

A Bp. megalkotásakor és az ezt megelőző időben a kir. ügyészség fellebbezési joga tekintetében élénk vita folyt. Azok, akik a közvádlótól a fellebbezést megvonni kívánták, felhozták, hogy az állam kizárólag ezzel foglalkozó közegei által a nyomozás, vizsgálat és főtárgyalás alkalmával minden adatot megszereshet, minden perbeli lépést megtehet, mely a vádlott elítélésére és megfelelő büntetéssel való sújtására vezethet. Méltó tehát, hogy az állam saját bíróságának ítéletében megnyugodjék és a büntettes elleni harc folytatásával a kérlelhetlen üldözés látszatát magára ne hárítsa. Hivatkoztak arra is, hogy még a nyomozó rendszer sem ismerte a perorvoslatot a vádlott terhére.

c) A Bp. miután az 1871: XXXIII. t.-c. a kir. ügyészséget a francia ministère public intézményének erős behatása alatt megszervezte, az ügyész fellebbezési joga mellett foglalt állást, avval az indokolással, hogy a fenti álláspont a nyomozórendszer idejében, amikor a vádközegek túlkapásait kellett megakadályozni, jogosult lehetett, de a vádrendszer érvényrejutásával, a vádlott érdeke mellett az állam érdekének is figyelembe kell részesülnie s a bűnvádi eljárásnak nemcsak a vádlott menekülését, hanem a bűnösnek megbüntetését is kell biztosítani. Különben is a kir. ügyészség nemcsak egyedül vádló, hanem a helyes igazságszolgáltatás előmozdítására hivatott közeg is. Ez utóbbi körülményre hivatkozással, a Bp. feljogosította a kir. ügyészséget arra is, hogy a vádlott javára is élhessen fellebbezéssel, mert «a vádlott érdekeinek méltatása, esetleg megóvása nincs ellenmondásban hivatalos állásával, hanem egyenesen következik belőle».

A gyakorlat tanúsága szerint azonban a kir. ügyészségek ezt a magas jogukat úgyszólván alig gyakorolják. Talán ez a tapasztalat vagy pedig elnézés volt az oka annak, hogy a felfüggesztés kérdésében a Bn. 10. §-a már nem is adja meg a jogot a kir. ügyésznek arra, hogy a vádlott javára fellebbezéssel éljen.

Viszont ugyancsak a hivatkozott szakasz a másodfokú ítélet ellen a felfüggesztés kérdésében csak az ügyésznek ad semmisségi panaszjogot (a vádlott terhére), a vádlottnak pedig nem, ami már az ügyészi perorvoslati jogkör egyoldalú kiterjesztésének jelenségeit tünteti fel.

Bár a felfüggesztés a Bn. 1. §-a értelmében (méltányosságból, felfüggesztheti) diszkrécionális joga az ítélelbírónak s ez a jog tulajdonképpen formailag kizárja a perorvoslat lehetőségét, — a törvény nemcsak megengedi azt, de a bírói gyakorlat még tovább ment, mert még a téves (Bn. 1. §.), tehát nem kizárt (Bn. 2. §.) felfüggesztést is semmisségi oknak minősítette (3. számú jogegységi döntvény). Sőt, amikor vitássá vált, hogy főmagánvádas ügyben van-e perorvoslati joga az ügyben félként nem is szereplő közvádlónak, nemcsak erre adott igenlő választ, hanem még azt is kimondotta, hogy az ilyen ügyekben hozott felfüggesztő ítéleteket közölni kell a kir. ügyészséggel, hogy ez esetleg perorvoslattal élhessen (a B. H. T. VI. kötetébe 724. sz. a. felvett jogegységi határozat) s ha ezt a felfüggesztést kimondó bíróság elmulasztotta, a fellebbviteli bíróság felülvizsgálat előtt

köteles az iratokat ennek pótlása végett az alsóbíróságnak visszaküldeni (B. I. 8005/1925. sz. jogegységi határozat).

Amint mindebből s még a csatlakozásnál elmondottakból látszik: törvényhozásunk s ennek nyomán bírói gyakorlatunk is a közvád perorvoslati jogának kiterjesztése irányában halad.

2. A vádlott javára fellebbezéssel élhetnek:

a) a kir. ügyészség;

b) a vádlott vagy helyette házastársa; a házastárs tehát — a vagy kötőszóbol következőleg — csak abban az esetben, ha a vádlott nem fellebbezett; a büntetés felfüggesztése kérdésében a házastársakat nem illeti meg a fellebbezés joga (Bn. 10. §.);

a nem teljes korú vádlott törvényes képviselőjének fellebbezése önálló, saját jogú, tehát a vádlott fellebbezése mellett s a vádlott akarata ellenére is gyakorolható.

Az osztrák jog szerint a vádlott javára fel- vagy lemenő ágbeli rokona is élhet perorvoslattal, de ha a vádlott kiskorú, akarata ellenére csak a szülő vagy gyám;

a német jog szerint a feleség nem fellebbezhet vádlott férje javára, csak a férj vádlott felesége javára (St., Po. 340. §.);

az angol jog szerint vádlott a békebíró ítélete ellen csak akkor fellebbezhet, ha nem ismerte be bűnösségét, a juryvel ítélkező bíróságok ítélete ellen pedig ténykérdésben csak a fellebbezési bíróság engedélye alapján (az engedélyt bizonyos esetekben az elsőfokú bíróság is megadhatja).

c) a védő a vádlottnak kifejezett akarata ellen is;

d) a vádlott örököse, de egyedül az ítéletnek a magánjogi igényre vonatkozó része ellen s csak akkor, ha a bűnösség vagy büntetés kérdésében is van fellebbezés (l. III. 2. a) pontját).

3. A fő- és pótmagánvádló fellebbezési jogosultsága egyforma és olyan, mint a kir. ügyészségé, azzal a lényegtelen és akadémikus jelentőségű eltéréssel, hogy a vádlott javára a magánvádló nem fellebbezhet.

A gyakorlatban kérdésessé vált, hogy olyan főmagánvádas ügyben, amelyben a közvádló a vád képviselőjét a Bp. 41. §-ának harmadik bekezdése értelmében közérdekből átvette, élhet-e fellebbezéssel a főmagánvádló. A felmerült ügyben a járásbíróság marasztaló ítéletet hozott, melyben az ügyészi megbízott megnyugodott, a sértett azonban a minősítés és a büntetés kiszabása kérdésében fellebbezést jelentett be. A fellebbviteli bíróság a fellebbezést, mint a törvényben kizártat, visszautasította azzal az indokolással, hogy a Bp. 41. §. harmadik bekezdése esetében a magánvádlót csak az e bekezdésben körülírt kisegítő hatáskör illeti meg, ennek keretében pedig a fellebbezési jog megemlíttve nincs, s hogy nem élhet fellebbezéssel a magánvádló a Bp. 333. §. III. 1. pontja értelmében sem, mert ő sem főmagánvádlónak, sem pótmagánvádlónak nem tekinthető.

A kir. Curia büntető jogegységi tanácsa B. I. 4506—1924. számú határozatában kimondotta, hogy a főmagánvádlót ily esetben a fellebbezés joga megilleti. E határozat indokolása a magánvádló kisegítő perorvoslati jogkörét a következő okfejtéssel írja körül:

Fellebbezés
a vádlott
javára.

Fellebbezés
a vádlott
terhére.

«Ha főmagánvadás ügyben a közvádló a Bp. 41. §. harmadik bekezdése értelmében átveszi a vád képviselőjét, akkor két — lényegileg egyenlő jogkörű — vádló van: a közvádló és a főmagánvádló. Ezeknek jogkörét a perorvoslatok tekintetében a törvény nem szabályozza s így azt a Bp. rendes szabályai szerint kell meghatározni, de a Bp. 41. §-ban kifejezésre jutó törvényhozói akarat szellemében.

Nem lehet vitás az, hogy akkor, ha a bíróság felmentő ítéletet hoz s ebben a közvádló megnyugszik, a főmagánvádlót megilleti a fellebbezés joga, mert hiszen ez a jog a Bp. 383. §. III. 2. b) pontja értelmében minden sértettet, tehát még a közvadás cselekmények által sértettet is megilletik s így az nem is különleges joga a főmagánvádló sértettnek.

Az eldöntendő kérdés tehát jelen esetben az, hogy a vádlottat bűnösnek kimondó ítélet ellen megilleti-e a fellebbezés joga a főmagánvádlót a minősítés vagy a büntetés kiszabására nézve is akkor, ha a kir. ügyészség nem fellebbezett.

Mint sértettet ez a jog a Bp. 383. §. III. 2. a) pontja értelmében őt nem illeti meg. A perorvoslattal megtámadott határozatok szerint azonban őt, mint főmagánvádlót (Bp. 383. §. III. 1. pontja) sem illetik meg, mert a kir. ügyészség beavatkozása folytán megszűnt főmagánvádló lenni.

Ez az indok téves és törvényt sértő. A közvádlónak az a ténye, hogy a vádlottat bűnösnek kimondó ítélet ellen nem fellebbezett, nem tekinthető ugyan védelejtésnek, mert ez csak a pernek a Bp. 38. §. második bekezdésében megjelölt szakáig történhetik meg, de mindenestre olybá veendő, hogy a közvádló viszel a vádnak közérdekből való képviselőjétől.

Ez a tény pedig ismét a főmagánvádlót teszi a vád kizárólagos urává mindaddig, míg — esetleg a felsőbb bíróság előtt — a közvádló újból át nem veszi a vád képviselőjét.

Mert lehetséges, hogy a közérdek, amelyből a közvádló a vád képviselőjét átvette, a büntető ítélet meghozatalának pusztán tényével — tehát tekintet nélkül a minősítésre és a büntetés mérvére — is már kellőleg meg van védve s a kir. ügyészség további beavatkozása ebből a szempontból fölöslegessé válik.

A közvádló megnyugvása ilyen esetben csak ennyit jelent.

De viszont lehetséges az is, hogy a bár büntető ítélet — legalább is a sértett véleménye szerint — nem ad kellő elégtételt a sértettnek; pl. rágalmazás helyett csak becsületsértést, szabadságvesztésbüntetés helyett csak pénzbüntetést, vagy pedig aránytalanul kis összegű pénzbüntetést állapít meg.

Ilyen esetekben — s ilyen a szóban forgó eset is — nemcsak méltánytalan, de a Bp. 41. §-ában foglalt jogelvvvel ellentétes volna el nem ismerni a sértettnek, mint főmagánvádlónak fellebbezési jogosultságát s az ő magánérdekeinek képviselőjét kiszolgáltatni az ügyészi megbízott tetszésének.

A Bp. 2. §. utolsó bekezdése a Bp. 41. §-ával összhangban azt jelenti ki, hogy magánvádra üldözendő vétség és kihágás tekintetében a vádat elsősorban és rendszerint a sértett képviseli. A sértettnek a Bp. ezen rendelkezései által a főmagánvadás cselekményekre vonatkozólag biztosított elsődleges jogkörét tekintve nyilvánvaló, hogy amint ilyen ügyben a közvádló passzív magatartást tanúsít, tehát vagy nem él a Bp. 41. §. harmadik bekezdésében részére biztosított joggal vagy a vádat (a pernek a Bp. 38. §. második bekezdésében megjelölt szakáig) elejti vagy pedig az — akár büntető, akár felmentő — ítéletben való megnyugvással kifejezésre juttatja, hogy a perbe tovább beavatkozni nem kíván, tehát a közérdekű vád képviselőjétől visszalép, — a sértettnek főmagánvádlói jogköre, amely különben eddig sem szűnt meg, csupán másodsorban állandóan fennállott és gyakorolható volt, ismét a maga kizárólagosságában lép előtérbe. Ebből pedig az következik, hogy őt a fellebbezés — még büntető ítélettel szemben is — a Bp. 383. §. III. 1. pontja alapján megilleti.»

A B. H. T. IX. kötetébe 897. sz. a. felvett E. H. (B. I. 7237. 1927.) szerint a Bp. 5. §-ának utolsó bekezdése a nem vagyoni kár meg-, vagy meg nem állapítása kérdésében a perorvoslatot nem zárja ki, ebben a kérdésben a sértettet, illetve főmagánvádlót a Bp. 382. §. és 383. §. III. pontja értelmében a fellebbezés joga kétségtelenül megilleti.

A főmagánvádló által megtérített kívánt büntügyi költség Bp. 479., 480. §§.) iránti igény nem képez a Bp. 5. és 491. §-ainak rendelkezése alá eső magánjogi igényt s a főmagánvádló arra vonatkozólag nem tekinthető a 383. §. III. 2a) pontja alá eső sértettnek. Ebből pedig az következik, hogy az elsőbíróságnak ily igény tárgyában hozott határozata a többi fellebbezések visszavonása esetében is a másodbíróság által felülvizsgálat tárgyává teendő. (C. B. I. 5206/1923. BT. LXXV. 149.)

Ez természetesen nem vonatkozik a semmiségi panaszra, melynek büntügyi költségek tekintetében nincs helye. (B. H. T. IX. köt. 900. sz. E. H.)

4. A sértett alatt a III. 2. pontjával kapcsolatban csak az olyan sértett érthető, aki — akár mint fő-, akár mint pótmagánvádló — nem képviseli a vádat, mert egyébként a III. 1. pontban foglalt szabály irányadó.

Az a) pontban foglalt korlátozás annak akarja elejét venni, hogy a fellebbezési bíróság valamely büntügyet csupán a magánjogi igény szempontjából vizsgáljon felül. Ennek a korlátozásnak természetesen következménye, hogy ha a bűnösség vagy büntetés kérdésében használt fellebbezést visszavonják, a sértett fellebbezése — amelynek törvényes előfeltétele eképp megszűnt — visszautasítandó. Ugyanezen szempontból a vádlott örökösének a II. c) pontban biztosított fellebbezési joga is csupán a III. 2. a) pontban említett feltételek mellett gyakorolható. A kir. Curia jogegységi tanácsa már több határozatában kimondotta, hogy a sértett vádlott terhére a büntetés súlyosbítása végett a Bp. 383. §. III. 2. a) pontja alapján nem élhet fellebbezéssel. (C. 2491/1908., 2926/1909. B. szám.)

A sértett jogutódának csak az a) pont esetében van joga fellebbezni ugyanazon feltételek mellett, mint a sértettnek.

A b) pontban az jut kifejezésre, hogy ha a vádló fellebbezett a felmentő ítélet ellen, akkor a sértett nem élhet fellebbezéssel, mert abban az esetben, ha a vádló nem fellebbezett s a sértett fellebbez, ez a fellebbezési jog valójában az ő pótmagánvádlói jogából folyik s így a III. 1. pontján alapszik.

Igaz ugyan, hogy a Bp. 42. §. utolsó bekezdése szerint pótmagánvádló az a sértett, aki a kir. ügyészség által el nem vállalt vagy elejtett vádnak képviselőjét átveszi s a kir. ügyészség a vádat csak az ítélelhozás céljából tartott zárt ülés kezdetéig ejtheti el (Bp. 38. §.), — ámde mégis nyilvánvaló, hogy ha a kir. ügyészség a felmentő ítéletben megnyugszik, — ami egyértelmű azzal, hogy a vádat ezután képviselni nem kívánja — akkor a sértettnek eddig lappangó vád képviselői joga felőled s ezt fellebbezés használásával érvényesítheti is. Következik ez egyébként a Bp. 52. §. második bekezdéséből is, amely kimondja,

hogy megengedett perorvoslat használása a magánvád átvételére vonatkozó bejelentésnek tekintendő.

Ezek szerint tehát a sértettnek a 2. b) pontban említett fellebbezési joga tulajdonképpen a B. 52. §. második bekezdéséből és a 383. §. III. 1. pontjából folyik.

Ha a sértett jelen van a felmentő ítélet kihirdetésekor, az ügyész megnyugvása esetében nyomban köteles nyilatkozni, hogy kíván-e fellebbezni, de sőt az ügyész fellebbezése esetében is célszerű őt megkérdezni, hogy arra az esetre, ha a közvádoló fellebbezése visszavonatnék, fellebbez-e a maga részéről, mert igenlő esetben az ő fellebbezése az ügyési fellebbezés visszavonása után nyomban feltétlenné és joghatályossá válik.

A BHT. IV. kötetébe 468. szám alatt felvett E. H. szerint a sértett azon naptól számított 8 nap alatt jelenthet be fellebbezést, amely napon a kir. ügyész fellebbezésének visszavonásáról értesítést kapott.

Természetes, hogy ha több vádlott van s ezek egy részét a törvényszék felmenti, a sértett a felmentett vádlottak terhére — az egyéb részben marasztaló ítélet dacára is — fellebbezhet akkor, ha a közvádoló a felmentő rész miatt nem élt fellebbezéssel.

Mínt hogy mindezek szerint a sértettnek a 2. b) pontban biztosított fellebbezési joga lényegileg pótmagánvádlói jog, természetes, hogy oly esetben, mikor pótmagánvádnak nincs helye, — tehát pl. a felhatalmazásra üldözendő cselekmények miatt indított ügyekben — sértett a felmentő ítélet ellen perorvoslatot egyáltalában nem élhet. A B. H. T. IX. kötetébe 914. sz. a. felvett 22. számú jogegységi döntvény pedig azt is kimondotta, hogyha a kir. ügyészség az indítványára elrendelt újrafelvételi eljárás során a vádat elejti, vagy az ítélet ellen fellebbvitellel nem él, — a sértett nem veheti át a vád képviselőt, illetőleg nem élhet az ítélet ellen fellebbvitellel.

Végül az állandó bírói gyakorlat szerint a magánvádlónak (illetve sértettnek) jogi képviselője a saját nevében nem élhet külön perorvoslattal akkor, ha a képviseltje perorvoslattal élt.

A sértett jogutóda felmentő ítélet ellen egyáltalában nem fellebbezhet; de kimondta a kir. Curia, hogy annak özvegye, aki a büntetendő cselekmény által életét veszítette, nem mint jogutód, hanem mint a Bp. 13. §-a szerinti sértett, tehát mint önálló pótmagánvádló fellebbezhet a felmentő ítélet ellen.

384. §.

Alaki semmisségi okok:

1. ha az ítéldbíró nem volt törvényesen alakítva;
2. ha a törvény szerint kizárt bíró (64. és 66. §. és 65. §. első és második bekezdés) tagja volt az ítéldbíróságnak;
3. ha az ítélelhozásban oly bíró is résztvett, ki nem volt jelen az egész főtárgyaláson;(1)
4. ha az ítéldbíró hatáskörét túllépte, vagy hatásköréhez tartozó ügyet ahhoz nem tartozónak mondott ki;(2)
5. ha a bíróság oly szabálytalanságot vagy mulasztást követett el, melyet a törvény semmisség terhe alatt tilt;(3)

*Az alaki
semmisségi
okok.*

6. ha főtárgyalást oly egyén jelenléte nélkül tartották meg, kinek jelenlétét a törvény mellőzhetetlennek nyilvánítja, ideértve a védőt azokban az esetekben, melyekben a védelem kötelező;(4)

7. ha a nyilvánosságot törvényes ok nélkül zárták ki;(5)

8. ha perorvoslatot használónak ellenzése dacára a főtárgyalás alatt valamely semmis vallomásról vagy vizsgálati cselekményről felvett, vagy oly iratot olvastak fel, melyet a törvény szerint nem volt volna szabad felolvasni;(6)

9. ha a bíróság a perorvoslatot használónak a főtárgyaláson tett indítványa fölött nem határozott, vagy indítványa ellenére, illetőleg ellenzése dacára a főtárgyaláson oly közbenszóló határozatot hozott, mely a törvénynek a vád vagy a védelem szempontjából lényeges rendelkezését vagy elvét sértette meg, illetőleg tévesen alkalmazta;(7)

10. ha az ítéletnek rendelkező része érthetetlen, vagy ha az indokolás az ítélet rendelkező részének ellentmond;(8)

11. ha az ítélet törvényszerű vád nélkül van hozva vagy a vád tárgyát nem meríti ki;(9)

A 281. §. alapján csak az esetben van helye perorvoslatnak, ha a vádlott, vagy védője a közvetlen idézés elrendelése miatt a törvényszéktől a főtárgyaláson eredmény nélkül kért orvoslást.(10)

A 281. §. alapján érvényesíthető, valamint az 5., 8. és 9. pontokban megjelölt semmisségi okok sem a vádlott terhére, sem javára nem érvényesíthetők, ha nyilvánvaló, hogy az alaki sérelem az ítéletre nem volt befolyással.

A főtárgyaláson tett intézkedés, elkövetett mulasztás, vagy hozott közbenszóló határozat ellen nem használható perorvoslat, ha azt az illető fél a sérelmes intézkedés megtétele vagy a mulasztás elkövetése alkalmával, illetőleg a sérelmes közbenszóló határozat kihirdetésekor azonnal be nem jelentette.(11)

A jelen szakaszban felsorolt semmisségi okok közül az 1., 3., 4., 6. és 10. pontban megjelöltek mindig, a 11. pontban körülírt pedig akkor, ha a bíróság törvényes vád nélkül állapította meg a vádlott bűnösségét és büntetését, hivatalból veendő figyelembe.(12)

A Bp. rendszere a semmisségi okok tekintetében lényegesen eltér az osztrák és német perrendtartásoktól, melyekkel egyébként nagy rokonságot mutat. Az eltérés természetesen főleg arra a körülményre vezetendő vissza, hogy ezek a perrendtartások a fellebbezést csak korlátolt mértékben ismerik.

Amíg a Bp. szerint — mint Angyal az ő tankönyvében (II. kötet 175. lap) helyesen megállapítja — a három rendes perorvoslat (t. i. a felfolyamodás, fellebbezés és semmisségi panasz) mindegyike egyebekben kívül ú. n. semmisségi ok miatt is használható, addig az osztrák és német perrendtartások szerint a semmisségi okoknak csak a semmisségi panasz keretében (ahova nevük szerint is tartoznak) jut lényegesebb szerepük.

Az osztrák jog szerint ugyanis fellebbezésnek csak a büntetés kiszabása kérdésében (kivéve, ha ezzel kapcsolatban — a

*A semmisségi
okok
(384., 385. §§)
rendszere.*

lényegileg a mi Bp. 385. §. 2. pontjában foglalt — semmisségi ok is forog fenn) és a magánjogi igény tekintetében van helye. Ebben az osztrák szabályozásban az a helyes megfontolás érvényesül, hogy a büntetés mértékének megállapítása — ha az nem ütközik a törvényes keretekbe — bírói mérlegelés kérdése s így nélkülözi a semmisség parancsoló kritériumait.

Semmisségi okokra csak a semmisségi panaszt lehet alapítani, de az osztrák törvény itt sem tesz különbséget alaki és anyagi semmisségi okok között, hanem 281. §-ában tizenegy pontban felsorolja a semmisségi okokat, amelyek közül a 9—11. pont alattiak felelnek meg lényegében a mi anyagi semmisségi okainknak.

A német jog szerint pedig a fellebbezés minden indokolás vagy megjelölés nélkül alkalmas perorvoslat arra, hogy a felsőbb bíróság döntése kikéressék. A semmisségi ok és semmisségi panasz elnevezéseket a német St., Po. egészen kiküszöbölte, a semmisségi panasz helyébe a felülvizsgálati kérelmet, a semmisségi ok helyébe pedig a törvény megsértését tette (376. §.). A német törvényhozást ennél a reformnál az a cél vezette, hogy a felső bíró a felülvizsgálatnál szabadabb kezét nyerjen. Törvénysértésnek azt tekinti, ha egy jogszabály (Rechtsnorm) nem vagy nem helyesen alkalmaztatott. E mellett azonban vannak bizonyos alaki jogi törvénysértések, amelyek mindig figyelembe veendőek. A taxatív semmisségi okok rendszerét megszüntető német törvényjavaslat indokolása megállapítja, hogy az addigi rendszer hibáit már régóta mélyen átéreztek, mert a semmisségi panasz formáságai miatt a semmisségi bíró egyrészt kénytelen volt gyakran oly ítéleteket megsemmisíteni, amelyek anyagi jogsértést egyáltalában nem tartalmaztak, másrészt pedig gyakran kénytelen volt egy tárgyilag indokolt panaszt pusztán alaki okból visszautasítani. E megállapítás helyességét a m. kir. Curia a semmisségi panaszok felülbírlásánál gyakran és fájoan érzi át.

Ennek belátása eredményezte, hogy újabb törvényeink szakítanak a Bp. tiszta taxatív rendszerével.

A magyar büntetőperjog területén a semmisségi okok tekintetében ma érvényes szabályok szerint három rendszer van érvényben, amelyeket a kir. Curianak egy az Fb. 39. §-ával kapcsolatban hozott B. II. 830/1924. számú határozata (BT. LXXVI. 135.) tömör indokolásában következőleg jellemez:

«Az első a Bp. felsoroló rendszere, mely abban áll, hogy a Bp. 384. és 385. §-ában, a Bpn. pedig 29. §-ában pontosan megjelöli azokat az alaki és anyagi jogi törvénysértéseket, amelyek a semmisségi panasz okai lehetnek. Szabály, hogy más e felsoroláson kívül álló törvénysértés semmisségi panasz tárgya nem lehet s ha mégis azzá tétetnék, visszautasításban részesülne.

Ezt a rendszert egészében fenntartja a sajtójog is, tehát a semmisségi panasz alapja itt is elsősorban a Bp. és Bpn. fentebb felhívott helyein megjelölt alaki és anyagi jogi okok, azonban e mellett a felsorolási rendszer mellett a St. 56. §-a az általános elvi kijelentés rendszerét is behozza, kimondván, hogy a Bp. és a Bpn. semmisségi okain felül a St. III. és IV. fejezetében foglalt alaki és anyagi jogszabályok megsértése is semmisségi ok, tehát alapja lehet a semmisségi panasznak.

A semmisségi okokat teljesen kizáró, tiszta elvi rendszert az Fb. hozta be, melynek 39. §-a szerint a semmisségi panasz csak a törvény lényeges rendelkezéseinek megsértése miatt használható. Itt tehát nem irányadók, sőt figyelembe se jönnek a Bp. és Bpn. semmisségi okai, mert a sérelem általában az alkalmazott anyagi vagy alaki jog szempontjából vizsgálendő.

A Bp. 384. §-a tartalmazza az alaki, a 385. §. pedig az anyagi semmisségi okok felsorolását.

Az alaki és anyagi semmisségi okok közötti határvonalat azonban nem oly könnyű megvonni. Könnyű ugyan azt mondani, hogy az alaki semmisségi okok az eljárási jog, tehát a Bp. és ezt kiegészítő jogszabályoknak, míg az anyagi semmisségi okok a Btk. és ezt kiegészítő jogszabályoknak megsértésével kapcsolatosak, mégis mint a semmisségi okoknak tárgyalásánál látni fogjuk, ez a határvonal néha elmosódik.

1. A Bp. 384. §. 1., 2. és 3. pontjaiban megjelölt semmisségi okok fennforgásának megállapítása — a törvény szövegének határozott rendelkezése s ezen semmisségi okoknak tisztán formális természete folytán — nehézséget nem okoz, vitára nem ad okot s így a bírói gyakorlatban azokra vonatkozólag említésre méltó állásfoglalással alig találkozunk. Legföljebb a kir. Curia jogegységi tanácsának arra a kijelentésére mutathatunk rá, hogy a Bp. 64. §. 3. pontja szerint az ügy elintézéséből kizárt jegyző alkalmazása nem valósítja meg a Bp. 384. §. 2. pontja szerinti alaki semmisségi okot (B. I. 5479/1917), ami egyébként nyilvánvaló azért, mert a 2. pont kifejezetten a törvény szerint kizárt bíróról tesz említést.

2. Annál több vitás kérdést vetett föl a 4. pontban foglalt semmisségi ok megállapítása.

a) Ha ugyanis abból indulunk ki, hogy a hatáskör a bíróságnak az a jogosítványa, melynél fogva bizonyos nemű ügyekben működni hivatva van, akkor nyilvánvaló, hogy hatáskör-sértésről — akár túllépő, akár megtagadó vonatkozásban — csak akkor lehet szó, ha valamely bíróság olyan bűncselekmények tárgyában jár el, amelyek elbírálását a törvény — nem a területi illetékesség okából, hanem a szervezet és a bírói imperium szempontjából — más bíróság elé utalja, vagy ha a hozzátaltség fennforgása dacára megtagadja az eljárást.

Nyilvánvaló tehát, hogy a 4. pontban foglalt semmisségi ok megvalósulásáról tulajdonképpen csak akkor lehet szó, ha az 1897: XXXIV. t.-c. (Bp. Et.) 15—18. §-ában foglalt hatásköri szabályok, vagy pedig azon törvényes rendelkezések megsértése forog fenn, amelyek bizonyos cselekményeket, vagy bizonyos egyének cselekményeit meghatározott speciális bíróságok hatáskörébe utalják (katonai bíróság, fiatalok bírósága, egyes bíró stb.).

Ezen vonatkozásban is viszont hatáskör túllépéséről e szó helyes értelmezése szerint csak akkor lehet szó, ha kisebb hatáskörű bíróság jár el nagyobb hatáskörű bíróság hatáskörébe tartozó ügyben. Tehát közigazgatási hatóság jár el járásbírói, járásbíró jár el esküdtbírói, egyesbíró vagy fiatalok bírósága bírója jár el törvényszéki tanácsi hatáskörbe tartozó ügyben.

A 384. §.
1—3. pontjai

A 4. pont.
a) a hatáskör
túllépés
valódi esetei.

Ha azonban a nagyobb hatáskörű bíróság ítélkezik kisebb hatáskörű bíróság elé tartozó ügyben, ezáltal a Bp. 384. §. 4. pontjában megjelölt semmisségi ok nem valósul meg, mert a nagyobb hatáskörbe ez a iurisdictiono belefér. Ehhez képest: a Bp. 22. §. utolsó bekezdése értelmében a főtárgyalás elrendelése után a bíróság köteles a kisebb hatáskörbe tartozó ügy tárgyában ítélkezni; továbbá ha a törvényszék háromtagú tanácsa jár el az egyesbíró elé utalt ügyben, eljárása az 1921:XXIX. t.-c. 3. §-ának utolsó bekezdése értelmében nem semmis s végül az Fb. 54. §. utolsó bekezdése értelmében ugyancsak nem érinti az eljárás érvényét az a körülmény, hogy a rendes bíróság jár el (az Fb. 54. §-ban meghatározott eseten kívül) a fiatakorúak bíróságának hatáskörébe utalt ügyben.

A 384. §. 4. pontjának második esete t. i. az, ha a bíróság a hatáskörébe tartozó ügyet ahhoz nem tartozónak mondott ki, az ítélethozatal utáni perszakban csak ritkán fordulhat elő, mert az ilyen hatásköri összeütközések rendszerint az előzetes eljárás során merülnek fel s a Bp. 28. §-a értelmében intézettek el. Természetesen a hatásköri összeütközés tárgyában eljáró bíróság a téves bírói határozatot a Bp. 384. §. 4. pontja alapján semmisíti meg. A német Bp. ezt az esetet nem is sorolja fel a semmisségi okok között abból az indokból, hogy a bíróság ilyen határozatot nem ítéletben, hanem csak végzésben hozhat, ami ellen pedig felfolyamodásnak van helye.

A fentebb tárgyalt esetekben a vita alapja mindig az s a hatáskörsérelem kérdése azon dől el, hogy a szóbanforgó cselekmény *elsőfokú elbírálására* a fennálló jogszabályok értelmében melyik bíróság van hivatva. Nyilvánvaló, hogy a törvényhozó a Bp. 384. §. 4. pontjának megalkotásánál — amely pontot éppúgy, mint általában a semmisségi okokat nem a semmisségi panasz, hanem a fellebbezés fejezetében állapította meg — csak ezekre gondolt, mert előtte mindig a kir. törvényszék ítélete lebegett, de nem gondolt a fellebbviteli szakban előfordulható különleges semmisségi okokra. — Az az eset, mikor az elsőfokú határozat felülvizsgálatát oly felsőbb bíróság eszközli, amelynek ez a hatáskörébe nem tartozott, pl. ha a kir. ítélőtábla vizsgálna felül oly jogorvoslatot, melynek felülvizsgálata a kir. Curia hatáskörébe tartoznék, — ugyan már nem a fenti értelemben vett tiszta hatásköri túllépés esete, mégis feltétlenül a 4. pont alá vonandó, mert ilyen esetben is áll az, hogy a pernek ezen szakában, a bejelentett perorvoslat tárgyában az eljáró bíróságnak egyáltalában nem volt jogosítványa a döntésre, tehát hatáskör hiányában járt el.

b) a nem tulajdonképeni hatáskörértés esetei.

b) A bírói gyakorlat azonban kiterjesztette a 384. §. 4. pontnak alkalmazását olyan esetekre is, amelyekben bár az eljáró bíróságnak a vádbeli cselekményre tárgyi illetékessége (hatásköre) megvan, sőt az eljárásnak abban a szakában az ügyben való döntésre is egyedül ő van jogosítva, mégis a gyakorlat hatáskörtúllépést állapít meg azért, mert a fellebbviteli bíróság határozata tartalmilag, jogilag helytelen volt. Ezek az esetek túlnyomórésztben a részleges jogerő elvének s a reformáció in peius tilalmának megsértésével kapcsolatosak.

Bűnvádi eljárási jogunk ezen két sarkalatos elvének (lásd részletesen a 387. szakasznál) megsértése ugyanis külön semmisségi okként nem szerepel, de nincs is semmisségi terhe alatt tiltva (ami a törvénynek igen nagy hiánya) s ennek folytán az a felek által a Bp. 384. §. 5. pontja alapján semmisségi panasz útján nem is érvényesíthető.

Pedig gyakran előfordul, hogy a fellebbezési bíróság a vádlott terhére érvényesített perorvoslat nélkül a minősítést vagy a büntetést súlyosbítja, a közvádoló által csupán a minősítés kérdésében bejelentett fellebbezés alapján — bár az elsőfokú minősítést meghagyta — a vádlott büntetését felemelte, vagy a büntetés felfüggesztését hatályon kívül helyezte, holott az perorvoslattal megtámadva nem volt.

A kir. Curia ilyen esetekben a Bp. 387. §-ára utalással a Bp. 384. §. 4. pontja alapján szokta megsemmisíteni a másodbíróság ítéletét.

Kétségtelen, hogy ilyen esetekben a fellebbezési bíróság vádlott sérelmére súlyos törvénysértést követ el, amely feltétlenül orvoslandó, — de viszont kétségtelen az is, hogy a fenti törvénysértések tulajdonképpen a Bp. 384. és 385. §-ainak egyik pontja alá sem tartoznak. Jogi természetük szerint az 5. pont alá tartoznának, de ez alapon nem orvosolhatók, mert a Bp. 387. §. rendelkezéseinek megszegését a törvény nem tiltja semmisség terhe alatt. De nem tartoznak a 4. pont alá sem, mert mint Tarnai a B. T. LXXIII. kötet 13. számában a kir. Curia B. III. 1123/1921. számú határozatához írt megbeszélésében helyesen kifejti: azt az esetet, amikor valamely ügyben oly bíró határoz, akihez az a törvény szerint tartozik, pusztán azért, mert a döntése helytelen, nem lehet hatásköri szabályba ütközésként tekinteni; ilyenkor ugyanis nem azért téves a bíró döntése, mert egyáltalában tartózkodnia kellett volna az ügyben való határozattól (= hatáskör hiánya), hanem mert másként kellett volna határoznia (az elsőfokú ítélet jogerős részét érintetlenül hagynia).

Ha a törvényhozó gondolt volna az ilyen esetekre (azért nem gondolt, mert előtte a törvényszéki elsőfokú eljárás lebegett), akkor nyilván úgy járt volna el helyesen, ha vagy a 387. §. szabályainak megsértését semmisség terhe alatt tiltotta s ennek révén a 384. §. 5. pontja alá vonhatóvá tette volna, — vagy pedig ha a 384. §. 11. pontjának szövegét kibővítette volna, vagy a 384. §-ba még egy 12. pontot vett volna fel azzal a rendelkezéssel, hogy: «ha a fellebbezési bíróság ítélete megfelelő fellebbezés nélkül van hozva (t. i. sérti a Bp. 387. §-ában foglalt rendelkezéseket), vagy pedig a fellebbezés tárgyát ki nem meríti».

c) Mint látjuk, ez a javasolt szöveg jogi nomenklaturája szerint is, de jogi természetétől is közelebb áll a 11., mint a 4. pontban foglalt semmisségi okhoz, aminthogy a fellebbezés lényegileg a vád álláspontjának a felsőbb bíróság előtt való érvényesítését, illetve az ezzel szemben való védekezést célozza. Ezért tehát de lege lata is a 11. pontbeli vád szónak analogia útján a fellebbezés szóval való helyettesítése ugyan szintén

csak kiterjesztő magyarázat mellett lehetséges, de e magyarázat mégsem annyira tág, mintha a részleges jogerő elvének megsértésére — tehát egy csupán tartalmánál fogva törvénysértő döntésre — azt mondjuk, hogy arra nem volt *hatásköre* a fellebbezési bíróságnak, mert ez a hatáskör szó fogalmát kivetkőzteti annak valódi jelentéséből. Az ilyen eseteknek a 4. pont alá vonását a vádlott érdeke sem indokolja, mert bár a 4. pontban foglalt semmisségi ok mindig, a 11. pontban foglalt semmisségi ok pedig csak akkor veendő hivatalból figyelembe, ha a bíróság törvényes vád nélkül állapította meg a vádlott bűnösségét, — mégis a részleges jogerő s a reformáció in peius elvének megsértése természetesen mindig a 11. pontnak hivatalból figyelembeveendő esete alá lesz vonható. Viszont ahhoz, hogy a 4. pontban foglalt semmisségi ok mindig hivatalból vehető-e figyelembe, a részleges jogerő elvének szempontjából szó fér. Vargha Ferencnek az a véleménye («A semmisségi panasz» 1904.), hogy a 4. pont hivatalból csak akkor alkalmazható, ha a törvényes hatáskörbe utalással a vádlott nem jut súlyosabb helyzetbe, vagy ha a vádló in peius perorvoslattal élt a minősítés dolgában, a koronagyűlés régi tiszteletreméltó hagyományainak megfelelő objektív álláspontot juttat kifejezésre. Ennek a véleménynek érvelése az, hogy azt, vajjon az elsőfokú bíróság hatáskörét túllépte-e, a felülvizsgáló bíróság csak az anyagi törvény helyes alkalmazása, vagyis a cselekmény minősítésének felülvizsgálata útján állapíthatja meg, elsősorban tehát súlyosabban, vagyis úgy kell a vádbeli cselekményt minősítenie, hogy az az eljárt bíróság hatásköréből kiszoruljon s csak ezen főtétel után következhetik az ügynek a magasabb hatáskörű bíróság hatáskörébe utalása (altétel). Ámde, ha a minősítés in peius fellebbezéssel nincs megtámadva, akkor a minősítés kérdése — in peius — semmiféle vonatkozásban felül nem vizsgálható, mert ezt tiltja a 385. §. utolsó bekezdésében implicite foglalt az a szabály, hogy a vádlott javára szolgáló anyagjogi sérelem az ő terhére nem helyesbíthető. E szerint tehát a 384. §. pontjának hivatalból alkalmazhatását kizárja a 385. §. utolsó bekezdése, de egyúttal a 387. §. 8. bekezdése is.

A bírói gyakorlat azonban nem honorálta ezt az álláspontot s a hatáskörsértést mindig — sőt még a Bp. 442. §-ával kapcsolatban is, — tehát akkor is hivatalból észleli, ha azzal a vádlott rosszabb helyzetbe is kerülne.

Mindezekre tekintettel tehát helyesebb lett volna a fellebbezési bíróság által a Bp. 387. §-ával kapcsolatban elkövetett törvénysértéseket — bár némileg szintén kiterjesztő magyarázattal — a 384. §. 11. pontjában meghatározott semmisségi okként elbírálni.

A fenti szempontok méltánylása csendül ki a jogegységi tanács azon nemrég hozott határozatából, amelyben a koronagyűlésnek hatáskörsértésre alapított perorvoslatát azzal az indokolással utasította el, hogy «az eljárt bíróságok fenti határozataikkal nem valamely más hatóság hatáskörét, hanem a törvény szerint az ő hatáskörükbe tartozó ügyben az eljárási jognak egyik szabályát sértették meg».

Nem tartom helyesnek a 4. pont alkalmazását akkor sem, ha a kir. törvényszék a valóság bizonyítását a törvényes előfeltételek hiányában rendelte el, vagy e feltételek fennforgása dacára sem rendelte el. Itt ugyanis igazán nem lehet hatáskörsértésről szó, mert hiszen a törvényszék hatáskörébe tartozik a fenti kérdésben való döntés s mert akkor ugyanily címen hatáskörtúllépésnek lehetne tekinteni azt is, ha az alsóbíróság a terhelt letartóztatását a törvényes feltételek hiányában rendeli el, vagy azok fennforgása dacára nem rendeli el.

A valóság bizonyítása kérdésében egyébként különbséget kell tenni a megengedetté anyagi és alaki jog feltételei között. Az előbbiek (Bp. 13—15. §§.) megsértése a Bp. 385. §. 1. a) pontja, az utóbbiak megsértése pedig az esetek különbözősége szerint a 384. §. 5. vagy 9. pontja, illetve a St. 56. §-a alá esik, a 4. pont alkalmazásáról azonban ebben a vonatkozásban nem lehet szó. (Lásd egyébként az erre nézve az 5. pont kapcsán alább előadottakat.)

3. Már fentebb volt szó arról, hogy a 384. §. 5. pont alapján a bíróságnak nem minden, hanem csak olyan szabálytalansága vagy mulasztása támadható meg perorvoslattal, amelyet a törvény semmisség terhe alatt tilt. Az 5. pont.

a) A Bp. szerint ezek az esetek a 204., 206., 229., 297., 304., 306., 310., 317., 318., 325., 327., 331., 343., 349. és 542. §-aiban foglaltatnak és a következők:

- a) ha a 204. §-ban említett egyéneket hallgatnak ki tanuként;
 - b) ha a 205. §-ban felsorolt egyéneket kihallgatásuk előtt nem figyelmeztetik arra, hogy nem kötelesek tanuságot tenni;
 - c) ha a bíróság a 229. §. szerint kizárt egyéneket alkalmaz szakértőként;
 - d) ha a bíróság a tárgyalás alatt durva viselkedése miatt eltávolított vádlottal nem közli a távollétében felmerült lényeges körülményeket (297., 310. §-ok);
 - e) ha a főtárgyaláson nem olvassák fel a vádiratnak, illetve a vádhatározatnak rendelkező részét;
 - f) ha a feleket a főtárgyaláson elrendelt szemle idejéről nem értesítik;
 - g) ha a vád megváltoztatása esetében a főtárgyalás elnapolása iránt nem kérdezik meg a vádlottat vagy védőjét s ez a kérdés az arra adott felelettel együtt a főtárgyalási jegyzőkönyvbe fel nem vétetik;
 - h) ha a vád kiterjesztése esetében a vádlott részéről az elnapolás iránt tett indítványnak nem adnak helyt;
 - i) ha a bíróság oly tettet tett vád tárgyává, amely miatt a vádló vádat nem emelt (325. §.);
 - j) ha az ítélet nem tartalmazza annak kijelentését, hogy ő felvétele a király (a magyar állam) nevében van hozva s nem tartalmazza a vádlott nevét, elítélését vagy felmentését és a rendelkező résztől elkülönített indokolást, valamint vádlott elítélése esetében a minősítést és — az alkalmazott §-ok idézésével — a kiszabott büntetést;
 - k) ha a főtárgyalásról nem vesznek fel a 331. §-ban előírt jegyzőkönyvet. (Beismerő vallomáson alapuló jogerős marasztaló, valamint jogerős felmentő ítélet esetében a II. Bn. 27. §-a értelmében az ítéletnek nem kell indokolást tartalmazni s a főtárgyalásról nem kell jegyzőkönyvet készíteni.)
- A Bp. 353. §., (illetve az ennek helyébe lépett Bpn. 2. §.) 363., 367. és 369. §-aiban említett semmisségi esetek az esküdtbírói, a 406. §. második bekezdésében említett eset a tábla előtti, végül az 542. §-ban említett semmisségi eset a járásbírói eljárásra vonatkozik.

Ezek közül az *i*) pontban említett azon semmisségi ok esete, mely szerint «a bíróság semmisségi terhe alatt nem tehet ítélete tárgyává oly tettet, mely miatt a vádló vádat nem emelt» (325. §.), részben rokon a 384. §. 11. pontjának esetével, s így kérdéses lehet, hogy az ilyen eset az 5. vagy a 11. pont alá vonandó-e. A bírói gyakorlat — bár mint a 11. pontnál látni fogjuk a két eset között lényeges különbség van — a vád hiányát is a 11. pont alá vonja, mégpedig — a 4. pont kapcsán előadottakon kívül — nyilván azért, mert az 5. pontban említett semmisségi ok soha, a 11. pontban megjelölt esetek közül idevonatkozó pedig a 384. §. utolsó bekezdése értelmében mindig hivatalból veendő figyelembe. (Az az eset ugyanis, hogy a bíróság vád nélkül hozzon *felmentő* ítéletet, ami nem volna hivatalból figyelembe vehető, alig fordulhat elő.)

E pont alkalmazása a sajtóeljáráásban.

b) A St. 56. §-ában foglalt az az általános szabály, mely szerint a St. III. és IV. fejezetében foglalt alaki és anyagi jogszabályok megsértése semmisségi ok, megengedi, hogy a szóbanforgó jogszabályok bármelyikének megsértése miatt lehessen semmisségi okot érvényesíteni.

Kérdés, hogy ezek a semmisségi okok önállóan, vagy csak a Bp. 384. §. és 385. §-ában meghatározott semmisségi okokkal kapcsolatban érvényesíthetők. Más szóval pl. a fokozatos felelősségre vonatkozólag a St. 32—35. §-aiban, vagy a valóság bizonyításának határidejére vonatkozólag a St. 53—54. §-aiban foglalt szabályok megsértése miatt elég-e az ezen §-okra való utalás mellett a St. 56. §-a alapján a perorvoslatot bejelenteni, vagy pedig a perorvoslatot a St. 56. §-ára utalással a Bp. 384. vagy 385. §-ának valamelyik pontja alapján kell bejelenteni.

Kétségtelen, hogy a semmisségi okok hazai rendszerének jellemzése kapcsán fentebb előadottak szerint a sajtójog terén a vegyes rendszer van érvényben, t. i. az, hogy a Bp. 384. és 385. §-aiban foglalt felsoroló rendszer mellett a St. 56. §-ában foglalt általános kijelentés rendszere is megvan úgy, hogy a Bp. 384. és 385. §-aiban felsorolt semmisségi okokon *kívül* a St. 56. §-a alapján is lehet semmisségi okot érvényesíteni. E szerint tehát nem volna semmi akadálya annak, hogy a felek a St. rendelkezéseinek megsértése miatt egyszerűen a St. 56. §-a alapján jelenjenek be perorvoslatukat a Bp. 384. és 385. §-aiban felsorolt semmisségi okok valamelyikére való minden utalás nélkül. A St. 56. §-ának ez a függetlenítése a Bp.-től azonban nagy akadályba ütközik a St. azon hiánya folytán, hogy a St. 56. §-ában nincs rendelkezés arról, hogy a sajtójogi semmisségi okok hivatalból mikor veendők figyelembe. Ennek folytán helyesnek kell tartani a kir. Curriának azt a gyakorlatát, mely szerint a sajtójogi semmisségi okokat csak a Bp. valamely semmisségi oka alá is vonottan állapítja meg. Ezen álláspontból folyóan az alaki sajtójogszabályok megsértése csak a Bp. 384. §. 5. pontja alá vonható. Így pl. a BHT. VI. kötetébe 665. szám alatt felvett határozat kimondotta, hogy miután a nyomdatulajdonosnak perorvoslati jogát biztosító 55. §. és 56. §. második bekezdése a St. IV. fejezetében szabályozott sajtóeljárási jognak rendelkezése, a kir. ítélőtábla a Bp. 384. §. 5. pontja alá tartozó alaki jogi semmis-

ségi okot valósította meg akkor, amidőn ítéletében a nyomdatulajdonos fellebbezését érdemi felülvizsgálat nélkül visszautasította. (B. III. 2216/1916.). Továbbá a Curia állandó gyakorlata szerint a St. 53. és 54. §-aiban foglalt rendelkezések megsértése is a St. 56. §. első bekezdésére való tekintettel a Bp. 384. §. 5. pontjában meghatározott semmisségi okot valósítja meg.

Ezzel szemben a sajtótörvény anyagi jogi rendelkezéseinek megsértése (s ily rendelkezés nemcsak a III. fejezetben van, hanem a IV. fejezetbe is tévedt, mint pl. a 48. §-ban szabályozott elévülés és a valóságbizonyítás tilalmára vonatkozó 53. §. utolsó bekezdése, melynek helyébe most már a Bp. 15. §. 2. pontja lépett) rendszerint csak a Bp. 385. §. 1. c) pontjával kapcsolatosan érvényesíthető. Így a BHT. VI. kötetébe 666. szám alatt felvett E. H. szerint a St. 44. §-ának fennforgása a Bp. 385. §. 1. c) pontja szerinti semmisségi ok, a BHT. VII. kötetébe 810. szám alatt felvett E. H. szerint a St. 33—35. §-ának megsértése (midőn a szerzőt ítéltek el a felelős szerkesztő helyett) szintén a 385. §. 1. c) pontja szerinti semmisségi okként állapított meg. Ugyanígy a sajtójogi felelősség kérdésében való tévedést is a Curia a Bp. 385. §. 1. c) és a St. 56. §-aira való együttes hivatkozással állapítja meg.

A St. ugyanis sem új sajtóbűncselekményt, sem új minősítést, sem pedig új büntetéseket nem statuálván, a Bp. 385. §. 1. a), b) 2. és 3. pontjai alig hozhatók kapcsolatba a St. anyagi jogi rendelkezéseinek megszegésével. A *b*) pont alkalmazásáról legföljebb akkor lehetne szó, ha a bíróság valamely cselekményt nem minősített sajtóbűncselekménynek, vagy viszont (itt egyébként esetleg hatáskör szempontjából a 384. §. 4. pontja is szóba jöhet) a 3. pontról (II. Bn. 28. §.) pedig a St. 39. és 40. §-ainak alkalmazása kapcsán, bár már csak erősen kiterjesztő magyarázattal.

Mindezek a sajtójoggal kapcsolatos semmisségi okok a Curia gyakorlata szerint annyiban veendők hivatalból figyelembe, amennyiben ezt a Bp. 384. §. és 385. §. utolsó bekezdésében foglalt rendelkezések megengedik. Degrének ahhoz az álláspontjához (B. T. LXXVII. kötet 134. lap), hogy a St. 56. §. 1. bekezdése szerinti semmisségi okokat a Bp. 385. §. utolsó bekezdése alá vonni nem lehet, mert ez a bekezdés csak a 385. §-ban foglalt, nem pedig más későbbi törvényekben meghatározott semmisségi okokra vonatkozik, nemcsak azért fér szó, mert a Bp. 385. §. 1. pontjában említett «büntető törvény» alatt nemcsak az 1878. évi V. cikket, hanem az összes melléktörvényeket is szokás érteni, melyek büntetőjogi tényálladékokat konstruálnak (csupán a 3. pont utal az 1878:V. és az 1879:XL. t.-cikkre), hanem azért is, mert a St. 56. §-a e tekintetben rendelkezést nem tartalmaz; helyeselni kell tehát a Curia fenti álláspontját, amely a Bp. szóbanforgó rendelkezéseit a sajtójogi semmisségi okokra is alkalmazza.

4. A kir. törvényszék előtt megtartott tárgyaláson — a bíróság tagjain kívül (384. §. 1. pont) — semmisség terhe alatt jelen kell lennie:

a) a Bp. 302. §. első bekezdése értelmében a *vádlottnak*; a

A 6. pont.

Bp. 540. §-ának második bekezdése, mely szerint ha az eljárás csak kihágás, vagy egyedül pénzbüntetéssel büntethető vétség miatt folyik, akkor a tárgyalás a vádlott jelenléte nélkül is meg tartható, a törvényszéki eljárásban akkor sem alkalmazható, ha a vád csak kihágásra irányult (pl. a vádlottak egyike csak kihágás miatt volna felelősségre vonandó); ellenben nem gátolja a terhelt távolléte az ítélethozatalt (Bp. 472. §.), de csak a bűnös ség megállapítására és a vagyoni elégtétel kiszabására vonatkozólag, az 1921: III. t.-cikkben meghatározott büntettek és vétségek eseteiben;

b) a Bp. 302. §. második bekezdése értelmében a *kir. ügyés ségnek*, kivéve a főmagánvádas ügyeket akkor, ha ezekben nem vette át közérdekből a vád képviselőt; azokban az ügyek ban azonban, amelyekben a vádat pótmagánvádló képviseli, a *kir. ügyészségnek* jelenléte nélkül sohasem tartható meg a fő tárgyalás;

c) a kötelező védelem eseteiben (Bp. 56. §.) a *védőnek*; a B. H. T. II. kötetébe 113. sz. a. felvett 83. számú teljes határozat szerint azonban nem forog fenn a 6. pontban meghatározott semmisségi ok, ha a kötelező védelem esetében a főtárgyalást a kirendelt védő jelenléte nélkül, de az ezáltal helyettesül megbízott ügyvéd, vagy a nála alkalmazott ügyvédjelölt jelenlétében tartották meg; de az 56. §-ban felsorolt eseteken kívül is kötelező a védelem az összbüntetés meghatározása vagy a büntetések egyesítése végett megtartott tárgyaláson is a Bp. 518. §. 1-ső bekezdésében megjelölt esetben, valamint az 1921: III. t.-c. 12. §-ának 2-ik bekezdése esetében. A Bp. 56. §-a 3. pontjának a vádlott fiatalkorával kapcsolatos esete egyébként az Fb. rendelkezései folytán tárgyalanná vált; e tekintetben ugyanis a B. H. T. VIII. kötetébe 880. sz. a. felvett 6147/1926. számú jogegységi határozat szerint az a jogállapot, hogy a fiatalkorúak bírósága előtti eljárásban az Fb. 6. §-a értelmében csak akkor kell hivatalból védőt kirendelni, ha a fiatalkorúak bírósága ezt célszerűnek találja s így nem forog fenn a 6. pontban foglalt semmisségi ok, ha a fiatalkorúak bírósága a tárgyalást védő nélkül tartja meg; ellenben a fiatalkorúak törvényszéki tanácsa előtt tartott tárgyalásra az Fb. 38. §. 2. bekezdése értelmében hivatalból kell védőt rendelni (ha a fiatalkorú életének 18. évét még be nem töltötte és választott védője nincs).

Azt, hogy a felsőbb bíróságok előtti tárgyaláson kiknek jelenléte kötelező, a Bp. vonatkozó szakaszai kapcsán ismer tetem.

A 7. pont.

5. Törvényes ok a nyilvánosság kizárására, ha a tárgyalás nyilvánossága a közrendet vagy a közérkölcsiséget veszélyeztetné (Bp. 293. §. harmadik bekezdés). Ennek megítélése a bíróság diszkréciójától függ. A Bv. alá eső vétségek esetében azonban — a Bv. 30. §-a értelmében — a feleknek egyező kérelme alapján a nyilvánosság kizárását — a 30. §. második bekezdésében említett eset kivételével — mindig el kell rendelni.

A 8. pont.

6. Semmis a vallomás a Bp. 204. és 206. §-ok eseteiben; semmis vizsgálati cselekmény oly szakértők alkalmazása, akik a 229. §. értelmében nem alkalmazhatók; ezeknek a §-oknak

megsértése egyébként a 384. §. 5. pontja alapján (l. itt) is panaszolható;

azokat az egyéb iratokat, amelyeket a főtárgyaláson nem szabad felolvasni, a Bp. 313. §-a sorolja fel, ennek a szakasznak megsértése a 384. §. 5. pontja alapján nem, de a 8. ponton felül esetleg a 9. pont alapján is panaszolható.

7. Ez a pont nyújt az alaki jogszabálysértések orvoslására A 9. pont. legtágabb alapot, mert míg a többi semmisségi eseteknél a vonatkozó szabálytalanságok szorosan körül vannak írva, addig ezen pont alapján a felek a főtárgyaláson tett indítványaikkal minden eljárási kérdésben provokálhatják a bíróság közben szóló határozatát (296. §. első bekezdése) s amennyiben ez sérti a törvénynek a vád vagy a védelem szempontjából lényeges rendelkezését vagy elvét, illetőleg ezt tévesen alkalmazta, e miatt a 9. pont alapján semmisségi okot érvényesíthetnek.

A felek leggyakrabban a tanuk megesketése kérdésében érvényesítik ezt a semmisségi okot, holott ezzel ily esetben úgyszólván sohasem érhetnek célt, mert a bíróság a bizonyítás eredménye fölött a bizonyítékoknak szabad mérlegelése alapján dönt (Bp. 324. §. harmadik bekezdése) s e döntésénél nem feltétlenül befolyásolja az a körülmény, hogy a tanu vallomására megesket tetett-e (a Bp. 221. §-a rendelkezéseinek megsértését a törvény nem tiltja semmisség terhe alatt).

a) A 9. pontban foglalt semmisségi ok érvényesíthetésének elsődleges feltétele a főtárgyaláson tett indítvány. Nem tekinti ilyennek a *kir. Curia* gyakorlata azt, ha a fél a fellebbezés írásbeli indokolásában tesz pl. indítványt a bizonyítás kiegészítése iránt, de a fellebbezíteli főtárgyaláson a fél nem jelenik meg, vagy ott indítványát szóval elő nem terjeszti. Ily esetben a *Curia* az ítélet ellen a Bp. 384. §. 9. pontja alapján bejelentett semmisségi panaszt visszautasítja, mert a fél nem a főtárgyaláson tette meg indítványát.

A közben szóló határozat, vagyis az, hogy a bíróság az indítvány felett külön végzésben határozzon, nem oly elengedhetetlen feltétele a 384. §. 9. pontja érvényesítésének, mert lehet, hogy a bíróság tévedésből csak magában az ítéletben dönt az indítvány tárgyában, ily esetben a bíróság téves eljárása nem foszthatja meg a felet az e pontban megjelölt semmisségi ok érvényesítésétől; természetesen ilyenkor a 384. §. negyedik bekezdése sem nyerhet alkalmazást, hanem elég, ha a fél a semmisségi okot csupán az ítélet ellen bejelentett fellebbezésében hozza föl.

b) A *kir. Curia* gyakorlata a *valódiság bizonyítása* kérdésében a főtárgyaláson tett indítványokra hozott közben szóló határozatok miatt érvényesített semmisségi okokat hosszú időn át megkülönböztetés nélkül a Bp. 384. §. 9. pontjára alapítottaknak vette, aminek az volt a következménye, hogy a legfelsőbb bíróság ezen fontos kérdésekben a Bp. 428. §-ának második bekezdésében foglalt rendelkezés folytán érdemi döntést nem hozhatott. Minthogy azonban a 384. §. 9. pontjában említett törvénynek lényeges rendelkezése alatt csak a Bp. rendelkezéseit, illetve az ezt kiegészítő egyes alaki jogszabályokat lehet és kell

érteni, de ez alatt nem érthetők az anyagi törvény rendelkezései (melyeknek megsértése a 385. §-ának pontjai alá tartozik) s minthogy a Bv. 13—15. §-ai, amelyek a valóság bizonyításának feltételeit megállapítják, anyagi jogi természetű rendelkezéseket tartalmaznak s a Bv. 16. §-ának rendelkezése folytán közvetlenül a bűnösség kérdését érintik, — a kir. Curia újabb és most már állandó gyakorlata az, hogy, ha a közbenszóló határozat a Bv. 13—15. §-ai alapján rendeli el vagy tagadja meg a valóság bizonyítását, az e miatt bejelentett semmisségi ok a Bp. 385. §. 1. a) pontjára alapottnak tekintendő s ezen vonatkozásban csupán a St. 53. és 54. §-aiban foglalt eljárási szabályok megsértésének orvoslása tartozik a Bp. 384. §. 9. pontjának keretébe. A Bv. 27. §-a már viszont eljárási szabályt tartalmaz (az eljárás felfüggesztését rendeli arra az esetre, ha oly tény miatt, melynek valóságára nézve a bizonyítását elrendelték, bűnvádi vagy fegyelmi eljárást indítottak) s ezért e szabály megsértését a kir. Curia gyakorlata helyesen a 384. §. 9. pontja alá vonja.

Az e pont alapján bejelentett semmisségi panasz anyagjogi hatálya.

c) További kérdés az, hogy bizonyos tények megállapítása céljából a Bp. 384. §. 9. pontja alapján használt fellebbezés a megállapítani kért tények anyagi értékelése iránt, vagyis a minősítés kérdésében használnak is veendő-e. A kir. Curia-nak a BHT. VII. kötetébe 838. sz. a. felvett E. H.-a (B. III. 3817—1924.) a kérdést igenlőleg döntötte el a következő indokolással:

Amennyiben súlyos testi sértés büntette miatti vád esetében a Btk. 303. §-ában meghatározott tényálladási elemek megállapíthatása céljából indítványozott bizonyításkiegészítés megtagadása miatt a kir. ügyész a Bp. 384. §. 9. pontja alapján semmisségi okot jelentett be s a Btk. 301. §-a szerinti bűnösséget megállapító ítélet ellen is ez alapon élt fellebbezéssel: ez a fellebbezés a Bp. 385. §. 1. b) pontjára alapottnak tekintendő s a fellebbezési bíróság nem mellőzheti a Btk. 303. §-a szerinti minősítés alkalmazását azon az alapon, hogy az elsőbírósági ítéletének a minősítés tekintetében rendelkező része vádlott terhére perorvoslattal megtámadva nem lett.

Degré szerint (BT. LXXVII. köt. 121. l.) ehhez a határozathoz perjogi szempontból szó fér, mert a közvádó a törvényszék előtt végindítványában csak a 301. §. alapján emelt vádat (nem emelte fel vádját a 303. §-ra) s így a törvényszék azt a minősítést alkalmazta, amit az ügyész akart, nem lehet tehát a 384. §. 9. pontja alapján bejelentett fellebbezésre azt mondani, hogy az a minősítés miatt használtatott. Ily irányú határozott perorvoslat hiányában a részleges jogerő s a reformáció in peius tilalma útjában áll a súlyosabb minősítés alkalmazásának. A fenti döntés az anyagi igazságot juttatta érvényre a perjog szabályainak sérelmével, a perjog szabályainak figyelmen kívül hagyása pedig mindig aggályos, mert a perjog formái védik az anyagi igazságot.

A főhibát kétségtelenül az elsőfokon eljáró közvádó követte el, mikor nem a Btk. 303. §-a alapján emelt vádat s nem jelentett be fellebbezést a Bp. 385. §. 1. b) pontja alapján is, a tábla is helyesebben járt volna el, ha a 384. §. 9. pontja alapján bejelentett fellebbezésnek nem adott volna helyt abból az indokból,

hogy a kért bizonyítás úgy sem vezethet eredményre, mert a minősítés — a tábla álláspontja szerint — úgy sem súlyosbítható. Valóban kérdéses lehet azonban, hogy mindezeket a hibákat és ellenmondásokat köteles és jogosult volt-e a Curia megszüntetni egy oly döntéssel, amely a tárgyilag megalapozható súlyosabb minősítés alkalmazhatása céljából figyelmen kívül hagyta úgy a perorvoslat bejelentésének törvényes alakszerűségeit, mint a reformáció in peius tilalmát. Kétségtelen ugyanis, hogy — a közvádó mulasztása következtében — a minősítés kérdése a 385. §. utolsó bekezdésében és a 387. §-ban lefektetett elveknél fogva — in peius jogerőssé vált, ez a körülmény pedig akadály a csak másodsorban következő s a vádlott javára elkövetett alaki jogserélem orvoslásának. (L. Vargha Ferencnek fentebb a 4. pontnál ismertetett véleményét.)

8. A 10. pont szövegvizsgálatánál feltűnő, hogy a törvény az A 10. pont. ítélet rendelkező részét az indokolástól élesen kettéválasztja. Ugyanis csak az ítélet rendelkező részének érthetlensége alaki semmisségi ok, az indokolásé nem, az előbbi nem szünteti meg az sem, ha az indokolásból világosan és érthetően kitűnik a bíróság akarata, viszont semmisségi ok, ha rendelkező rész és indokolás egymásnak ellenmondanak.

Nálunk a megnyugtató revíziónál gyakran nagy nehézséget okoz az a körülmény, hogy az indokolás nem felel meg a Bp. 328. §-ában előírt követelményeknek, különösen pedig annak, hogy kifejtse: mely tényeket és mily okból tart bizonyítottaknak. Minthogy pedig a 384. §. 10. pontja az indokolás formális hiányaira nem vonatkozik, a 384. §. 5. pontja pedig csak a törvény által semmisség terhe alatt előírt szabályok megsértése esetében alkalmazható, tulajdonképpen a Bp. 328. §-ban foglalt lényeges rendelkezéseknek nincs szankciója s a Curia az aggályait gyakran csak a Bpn. 35., illetve a II. Bn. 33. §-ai rendelkezéseinek kiterjesztő magyarázata útján hozott határozattal tudja eloszlatni. Különösen a II. Bn. 33. §-a nyújt már most módot az indokolás ilyen hiányainak orvoslására, de mint az ezen §-hoz írt magyarázat kapcsán, főleg az osztrák törvény 281. §. 5. pontjának ismertetése mellett alább kifejtem, ez az indokolásbeli szabálytalanság önálló s a felek is által érvényesíthető semmisségi okként volna beállítandó, vagy pedig a 384. §. 10. pontja volna azzal kiegészítendő, hogy «ha az indokolás nem felel meg a Bp. 328. §-ában előírt követelményeknek.»

A kir. Curia egyébként a 384. §. 10. pontja alá vonja azokat az eseteket, melyekben az ítélet nem logikailag, hanem jogilag érthetetlen, vagyis nincs összhangban az anyagi jog szabályaival. Így ha a bíróság más szakasz alapján szabja ki a büntetést, mint amely szakasz alapján azt a vádlott terhére megállapított cselekmény után kiszabnia kellene, ha a bíróság a Btk. 92. §-ának alkalmazásával szab ki oly büntetést, amely e szakasz alkalmazása nélkül is kiszabható lett volna, vagy megfordítva stb. A revízió ilyen esetekben legtöbbször azért lehetetlen, mert az ítéletből a bíróság akarata ki nem vehető. Ha azonban az indokolás e tekintetben kétséget kizáró magyarázatot nyújt, akkor esetleg a rendelkező részbe a büntetési tétel alkalmazása

körül becsúsztott hiba a Bp. 385. §. 2. pontja alapján is kijavítható.

A 11. pont.

9. A 11. pont alá két eset tartozik. Az egyik az, ha az ítélet törvényszerű vád nélkül van hozva, a másik, ha a vád tárgyát ki nem meríti. A vád törvényszerűsége alatt azt kell érteni, hogy a vádat a Bp. rendelkezései szerint jogosult egyén ezen rendelkezések értelmében, tehát törvényes módon képviseli; azt, hogy a vád képviselőjére ki jogosult, a Bp. 33., 41. és 42. §-ai állapítják meg. Ha tehát a cselekmény közvérdőre üldözendő s a vádat — a Bp. 42. §-ának esetén kívül — nem a kir. ügyészség, hanem magánvádló képviseli, vagy ha a magánvádat nem a sértett vagy ennek a 47. §-ban megjelölt képviselője képviseli, akkor nem jogosult egyén képviselte a vádat; ha pedig a magánvádló például a Bp. 276. §-ban körülírt határidő lejártá után adja be vádiratát, akkor azért valósul meg a 11. pontban foglalt semmisségi ok, mert a vádképviselőt gyakorlásának módjában — tehát nem a vádló személyében — van a törvénybeli fogyatkozás; végül nem meríti ki a vád tárgyát az ítélet akkor, ha nem tartalmaz döntést a vádbeli tett (történeti cselekmény) egészére, tehát a jogi értékelés szempontjából releváns összes ténybeli körülményekre vonatkozólag.

Tulajdonképpen csak ennyi volna az, ami a 11. pont alá vonható. A bírói gyakorlat azonban — részben a törvény taxatív rendszerének hiányossága által okozott kényszerből — ide von egyéb, nevezetesen olyan eseteket is, amelyek inkább a Bp. 385. §. 1. c) pontja alá, vagy a tettazonosság kérdésével kapcsolatosan a 384. §. 5. pontja alá tartoznak.

a) Ami mindenekelőtt a tettazonosság kérdését illeti, ez véleményem szerint a 11. pontban foglalt semmisségi okkal szerves összefüggésbe nem hozható. Mert, amíg a tettazonosság elve abban áll, hogy a bíróság semmisség terhe alatt nem tehet ítélet-tárgyává oly tettet, mely miatt a vádló vádat nem emelt, (325. §. első bekezdés) addig a 11. pont második tétele éppen az ellenkező esetre, tudniillik arra vonatkozik, hogy az ítélet a vád tárgyát nem meríti ki, — első tétele pedig arra az esetre, ha a vád nem törvényszerű. A 11. pont eseteiben tehát van vád s a semmisséget a vád törvényszerűtlensége vagy ki nem merítése valószínűsíti meg, — a Bp. 325. §. esetében pedig egyáltalában nincs vád arra a tetre, amelyet a bíróság ítélet tárgyává tett. Az utóbbi esetet — tehát a tettazonosság elvének megsértését — a törvény semmisség terhe alatt tiltja (325. §. első bekezdés) s ennek folytán a bíróságnak e körüli szabálytalan eljárása a 384. §. 5. pontja alapján megtámadható. Eppen úgy csak ezen pont, nem pedig a 11. pont alá vonhatók a 325. §. harmadik s a 318. §. második bekezdésében tárgyalt és szintén semmisség következményével garantált esetek, (a vádnak kiterjesztése és súlyosbítása a fő-tárgyaláson), amelyek a 325. §. első bekezdésének esetétől abban különböznek, hogy azokban nem a vád hiánya, hanem elbírálása a semmisségi ok.

Az osztrák jog ezeket az eseteket (vagyis a Bp. 325. és 318. §-ával kapcsolatos törvénysértéseket) élesen el is határolja a törvényszerű vád hiányának (11. pont) esetétől s míg amazo-

kat a Stpo. 281. §. 7. és 8. pontjában, addig az utóbbit a 9. c) pontban tárgyalja s az osztrák bírói gyakorlat is a vád *tülpelésének* esetét soha sem azonosítja a vádnélküliség esetével.

Ezzel szemben nálunk a Bp. 325. §. első bekezdésében foglalt tilalom megszegését a bírói gyakorlat mindig a 384. §. 11. pontja alá vonja, nyilván azért, mert a vádlott vagy a védő nem jelentett be a 325. §. első bekezdésével kapcsolatban a 384. §. 5. pontja alapján semmisségi okot s így a bíróság már csak a vádlott érdekének nemcsak tiszteletre méltó, de a Bp. rendszerének is megfelelő védelme indokából is kénytelen az ilyen törvénysértést a 11. pont alá vonni, amely ilyen esetben a 384. §. utolsó bekezdése értelmében mindig hivatalból veendő figyelembe.

b) Ami pedig azt a kérdést illeti, hogy a 11. pont helyett mikor alkalmazandó a 385. §. 1. c) pontja, erre nézve az az irányadó, hogy a törvénysértés lényege anyagi, vagy alaki jogi kérdést érint-e. Ha tehát például a bíróság felhatalmazásra üldözendő cselekményt lát fennforogni s a kir. ügyészségnek nincs felhatalmazása, akkor miután az anyagi törvény állapítja meg azt, hogy mily cselekmény üldözhető csak felhatalmazásra, akkor — annak dacára, hogy a Bp.-ban is van erre az esetre rendelkezés (2. §. harmadik bekezdés), mégis — helyesebb a 385. §. 1. c) pontjának alkalmazása. A gyakorlat is inkább erre hajlik, bár néha úgy a 11., mint a c) pontra hivatkozik. (Természetes, hogyha a bíróság felhatalmazásra üldözendő rágalmaszás miatt pótmagánvádra hoz ítéletet, ez a 384. §. 11. pontja alá tartozik, mert itt kizárólag a Bp. 2. §-ának megsértéséről van szó.) Ugy szintén oly esetben, midőn az a vita tárgya, hogy a rágalmaszás vagy becsületsértés sértettjének tekinthető-e a magánvádló, minthogy ez a kérdés rendszerint szorosán összefügg azzal a kérdéssel, hogy van-e törvényes magánindítvány, (a tulajdonképpen sértett terjesztette-e azt elő), az e körüli sérelem is, — minthogy a magánindítványi jogosultságot a Btk. állapítja meg s a vád képviselője csak másodsorban jön figyelembe — véleményem szerint inkább vonandó a 385. §. 1. c), mint a 384. §. 11. pontja alá.

10. A közvetlen idézés elrendelése esetében nem lévén helye kifogások beadásának, a vádlott és védője csak a fő-tárgyaláson kérhetnek az ellen orvoslást azon a címen, hogy a közvetlen idézés feltételei hiányoznak. Ha a bíróság ezen előterjesztésre közbenszóló határozatot hoz, ez ellen a 9. pont alapján lehet semmisségi okot érvényesíteni, de lehet azt önállóan is a 281. §. alapján érvényesíteni, mert a 384. §. második és harmadik bekezdései erre módot adnak.

11. Ugy a 281. §. alapján érvényesíthető, mint a 384. §. 5., 8. és 9. pontjaiban megjelölt semmisségi okok érvényesítésének különleges feltétele az, hogy az alaki sérelem az ítéletre befolyással lehetett. A 284. §. utolsóelőtti bekezdésében említett bejelentés se nem felfolyamodás, se nem fellebezés, hanem egy jogfenntartó nyilatkozat, amellyel a fél biztosítja magának a jogot arra, hogy a sérelmes intézkedés, mulasztás vagy határozat ellen az ítélet meghozatala után fellebbezést jelenthessen be. Ezen semmisségi okok érvényesítésének feltétele tehát a félnek kétszeres

Az alaki semmisségi okok érvényesítésének különleges feltételei.

perbeli nyilatkozata. Helyesen mutat rá Vargha Ferenc a semmisségi panaszról írt tanulmányában (45., 46. oldal) arra, hogy ezen tisztán a revíziós bíróság kényelmét szolgáló ökonomikus és formalisztikus rendelkezés akadályozza az igazságot kereső közönség jogainak érvényesítését s ezért helyesnek tartja Berger Miksának azt a javaslatát, hogy a 9. pontban foglalt semmisségi ok hivatalból veendő figyelembe akkor, ha nyilván a vádlott sérelmére szolgált. Az osztrák perrendtartás csak a vádlótól kívánja meg e jogfenntartó nyilatkozat megtételét (281. §. utolsó bekezdés) s a felsőbíróság hivatalból csak a vádlott javára vehet semmisségi okokat figyelembe. (Ezek is csak a büntetőtörvény helytelen alkalmazásával lehetnek kapcsolatosak, vagyis lényegileg anyagi semmisségi okok.)

12. Ami pedig a 384. §. utolsó bekezdésében foglalt rendelkezést illeti, véleményem szerint az előírt hivatalból figyelembevételnek csak akkor lehet helye, ha a semmisségi ok a vádlott sérelmére szolgált. Ez következik a 385. §. utolsó bekezdéséből, a 386. §-ból s abból, hogy a 384. §. utolsó bekezdése a 11. pontban megjelölt semmisségi oknak csak a vádlott terhére szolgált esetét mondja ki hivatalból figyelembe veendőnek. Nem is volna semmiképpen indokolható például a 6. pontban említett s tisztán a vádlott javára alkotott eljárási szabály megsértését, felmentő ítélet esetében, a vádlott terhére hivatalból figyelembe venni.

Arról, hogy a kir. Curia mikor nem intézkedhetik hivatalból figyelemre vehető semmisségi ok alapján sem, a Bpn. 30. §-ának magyarázata kapcsán lesz szó.

385. §.

Anyagi semmisségi okok:

Az anyagi semmisségi okok.

1. ha a bíróság a büntetőtörvénynek megfelelő rendelkezését nem alkalmazta, vagy tévesen alkalmazta ama kérdésekben:

a) hogy a vád alapjául szolgáló tett megállapítja-e valamely bűncselekmény tényálladékát;(1)

b) hogy a bűncselekményt a büntetőtörvényeknek melyik rendelkezése szerint kell minősíteni;(2)

c) hogy a beszámíthatóságot, a bünvádi eljárás megindítását vagy a büntethetőséget kizáró ok és melyik forog fenn;(3)

2. ha a bíróság a büntetés kiszabásánál a törvényben megállapított büntetési tételeket, vagy ezeknek megengedett enyhítésénél, átváltoztatásánál vagy súlyosbbitásánál a törvényben vont határokat nem tartotta meg;(4)

3. ha a bíróság a büntetés megállapításánál a törvénynek a büntetés kiszabására vonatkozó rendelkezését (Btk. 66., 72., 89., 90., 91., 92. vagy 93. §-a, az 1879 : XL. tc. 21. §-a, 1908 : XXXVI. tc. 18. §. első bekezdése, 1913 : VII. tc. 10. §-a, 59. §. második és harmadik bekezdése, 1913 : XXI. tc. 5., 6. vagy 7. §-a, e jelen törvény 2—12. §-a, szigorított dologházba utalás stb.) tévesen alkalmazta, vagy tévesen nem alkalmazta.(5)

A jelen §-ban meghatározott semmisségi okok csak akkor veendők hivatalból is figyelembe, ha a vádlott sérelmére szolgáltak.(6)

1. Az a) pontban foglalt semmisségi ok megállapítása ezen megkülönböztetésen felül még egy korlátozásnak van alávetve, annak ugyanis, hogy az csak jogkérdésre vonatkozhatik, nem pedig ténykérdésre s így ezen pont helyes alkalmazása függ egyúttal a tény- és jogkérdés helyes elhatárolásától is. E kérdésnek az írásbeliség korszakában nem volt jelentősége, csak a szóbeliség és közvetlenség elvének érvényesülése tette azt jelentőssé. Helyesen utal erre Szűts Miklós «A tény- és jogkérdés határai körül» című tanulmányában (Jogtudományi Közlöny 50 éves jubileumára készült Jogi Dolgozatokban), amelyben a ténykérdést akként határozza meg, hogy «ide tartozik mindaz, amit a per anyagához kívülről, első kézből kell meríteni, amihez közvetlen észlelés, érintkezés kell és hogy minden egyéb jogkérdés nem azért, mert tartalma szerint jog, hanem, mert az nem kívülről, hanem magunkból merítő logika».

A megkülönböztetés, különösen a Bp. uralmának kezdő éveiben, mikor még az írásbeliség éreztette hatását, nagyon nehezen ment s ma már szinte érthetetlen előttünk az, hogy évek hosszú során azt a kérdést, hogy a Btk. 260. §-a alá eső rágalmas esetében a vád valótlannak bizonyult, ténykérdésnek tekintették. A bírói gyakorlat azonban idővel a ténykérdés területét mind szűkebbre szabta s ezáltal a revízió határait tágította.

A ténykérdést ugyanis nem szabad összetéveszteni a tényálladék fogalmával: maga az 1. a) pont szembeállítja a tettnek fogalmát a bűncselekmény tényálladékával. Ebből következik, hogy mindaz, ami a cselekmény tényálladéka, az egyúttal jogkérdés is.

Majdnem azt lehetne mondani, hogy ahány szó van a Btk. valamely szakaszában, annyi a jogkérdés. A lopásnál pl. nemcsak az eltulajdonítási célzat tartozik a jogkérdés keretébe, hanem az is, hogy az elvett dolog «idegen»-e, «ingó»-e, másnak «birtokából vagy birlalatából» vétetett-e el, sőt még az is a jog alkalmazásának kérdése lehet, hogy a vádlott cselekvősége az elvétel fogalmát vagy esetleg csak annak megkezdését meríti-e ki. Vagy a rágalmasnál jogkérdés az, hogy a magánvádló-e az a valaki, akiről valamit állítottak, hogy lehet-e szó állításról vagy híresztelésről, stb.

Az 1. a) pont alá tartozó elsőrangú jogkérdés továbbá a szándék fennforgásának kérdése. A szándék ugyan nem minden cselekmény tényálladékában szerepel kifejezetten, hanem a Btk. 75. §-ában foglalt generális rendelkezés folytán mégis lapangó tényálladéki elem minden büntettnél és — a gondatlanságból okozottaktól eltekintve — minden vétségnél.

A beszámíthatóságot, a bünvádi eljárás megindítását vagy a büntethetőséget kizáró okok fennforgása, minthogy ezeket a 385. §. 1. c) pontja kifejezetten ide sorolja, az a) pont alá nem

vonhatók. Ezért helytelennek találom azt az egyébként túlnyomó gyakorlatot, amely a ténybeli tévedés esetét (Btk. 82. §.), holott ez beszámítást kizáró ok — avval az indokolással, hogy itt a jogsértésre irányuló szándék (75. §.) hiánya forog fenn — az 1. a) pont alá vonja.

Ellenben helyes az a gyakorlat, mely a Bv. 17. §-ának alkalmazhatóságát az 1. a) pont alá vonja, aminthogy általában mindazon szakaszok, amelyekben az a kijelentés foglaltatik, hogy a *bűncselekmény megállapítását kizárja* valamely körülmény, az 1. a), nem pedig c) pontja alá vonandók. Ugyanezen okból helyes a Bv. 16. §-ának, vagyis a valóság bizonyításának kérdésében használt semmisségi panasznak is az 1. a) pont alá vonása, valamint a kir. Curianak az az újabb gyakorlata is, mely szerint a valóság *bizonyíthatásának* kérdését (Bv. 13—15. §-ok) a Bv. 16. §-ába kapcsolódó jogi természeténél fogva nem a Bp. 384. §-a, hanem a 385. §. 1. a) pontja alá vonja.

A kir. Curianak ez az újabb gyakorlata igen nagy jelentőségű azért, mert lehetővé tette a revíziót ebben a fontos kérdésben is, ami a régebbi gyakorlat szerint a Bp. 428. §-ára tekintettel nem volt lehetséges. A kérdés fontosságára tekintettel alábbiakban közlöm a kir. Curia B. 3584/1927. számú végzésének (BHT. IX. kötet 906. számú E. H.) vonatkozó indokolását:

«Az állandó bírói gyakorlat szerint nem fér kétség ahhoz, hogy a valóság bizonyítása kérdésével s így a Bv. 16. §-ával kapcsolatos semmisségi panasz a Bp. 385. §. 1. a) pontjára alapítandó.

Ezt az anyagi semmisségi okot azonban az alsóbíróságok nemcsak az által valószínűsíthetik meg, hogy a valóság bizonyításának elrendelése esetében megállapított tényekből téves következtetést vonnak le arra nézve, hogy az állított tény valósága bizonyítottan tekinthető-e, hanem megvalósíthatják a Bv. 13—15. §-aiban foglalt rendelkezések megsértése útján is az által, hogy elrendelik a valóság bizonyítását az e szakaszokban megszabott föltételek hiányában vagy pedig a bizonyításra irányuló kérelemnek nem adnak helyt az e szakaszokban megszabott föltételek fennforgása dacára.

Mintthogy ezeknek a feltételeknek fennforgásától vagy hiányától függ az, hogy van-e helye a valóság bizonyításának s viszont ennek eredménye dönti el a bűnösség kérdését, kétségtelen, hogy annak eldöntése, vajjon a valóság bizonyításának a Bv. 13—15. §-aiban megszabott föltételei fennforognak-e, a bűnösség kérdésével oly szorosan összefüggő anyagi jogi kérdéseket érint, amelyek elbírálása a kir. Curia felülvizsgálati hatáskörébe tartozik.

Az alsóbíróságoknak abban a kérdésben való jogi állásfoglalása tehát, hogy a valóság bizonyításának a Bv. 13—15. §-ai szempontjából van-e helye, a Bv. 16. §-án át a bűnösség kérdését érintő oly állásfoglalás, amely a Bp. 385. §. 1. a) pontjára alapított semmisségi panasz útján a kir. Curia döntése alá bocsátható, még pedig tekintet nélkül arra, hogy az alsóbíróságok ítéletei ellen az alsóbíróságoknak fenti állásfoglalása miatt a Bp. 384. §. 9. pontja alapján jelentetett-e be semmisségi panasz vagy nem.

A szóban forgó jogsérelem orvoslása ugyanis, mikor a valóság bizonyításának jogi lehetőségéről, nem pedig csupán a bizonyítás módozatairól van szó, — tulajdonképpen nem is tartozik a Bp. 384. §. 9. pontjának fogalmi körébe, mert az e pontban említett törvény lényeges rendelkezése vagy elve alatt csak a bűnvádi perrendtartás szabályait lehet és kell érteni, de nem értendők ez alatt az anyagi törvény rendelkezései, mert az anyagi törvény megsértésének oly eseteit, melyek semmisséggel járnak, a Bp. 385. §. határozza meg.

Mintthogy pedig a Bv. 13—15. §-ai kétségtelenül anyagi jogi rendelkezéseket tartalmaznak, nyilvánvaló, hogy ezeknek megsértése nem alaki, hanem anyagi jogi semmisségi okot valósít meg, következésképp annak orvoslása nem az alaki, hanem az anyagi semmisségi panasz útjára tartozik.

Ellenben már a St. 53. és 54. §-aiban foglalt eljárási szabályok megsértésének orvoslása csupán a Bp. 384. §. 9. pontja alapján bejelentett semmisségi panasz keretében történhetik meg.»

2. E pont alá tartoznak a *minősítő körülmények*, vagyis azok a jogi elemek, amelyek alapján a bíró vagy az egyik bűnfajról a másikra tér át (pl. lopásról sikkasztásra), vagy pedig ugyanazon bűncselekmény specicsnek keretén belül a tettes séget vagy részességet, bevégeztséget vagy kísérletet, továbbá a cselekménynek enyhébb vagy súlyosabb esetét állapítja meg (pl. lopás minősített esetét). Az utóbbi vonatkozásban minősítő körülmény mindaz, ami súlyosabb vagy enyhébb büntetési nemnek vagy büntetési tételnek alkalmazását vonja maga után. Így tehát a Bv. 3. és 4. §-ainak második bekezdésében és 5. §-ában, valamint a Bp. 49. §. második bekezdésében foglalt büntetési tételek alkalmazhatóságának kérdése a b) pont alá tartozik, mert a minősítés kérdését érinti az, vajjon fennforognak-e azok a jogi elemek (sajtó útja, aljas indok, feltűnő durvaság, üzletszerűség, stb.), amelyek alapjai a súlyosabb büntetési tételnek.

A vádbeli tett minősítése a Bp. 325. §-a értelmében elsőfokon teljesen szabad, a vádbeli minősítéshez a bíróság nincs kötve s így súlyosabban is minősíthet, mint a vádló. Az elsőfokú bíróságnak e körüli tévedése tehát csak a 385. §. 1. b) pontja alapján orvosolható. A felsőbb bíróság minősítési szabadságának korlátja azonban a részleges jogerő elve, amelynél fogva a felsőbb bíró az elsőfokú bírónál súlyosabban csak az esetben minősíthet, ha az elsőfokú minősítés in peius perorvoslattal van megtámadva. A 12. számú döntvény (BHT. VII. köt. 839. sz.), amelyről alább a 387. §-nál lesz bővebben szó, kimondta, hogy a vádlottnak a vádlott terhére a Bp. 385. §. 1. b) pontja alapján használt perorvoslata esetében a felsőbb bíróság nincs kötve a vádbeli cselekménynek a vádló által vitatott minősítéséhez. Itt említendő meg a kir. Curianak az a (B. III. 3817/1924. számú) határozata is, amely kimondotta azt, hogy a bizonyos tények megállapítása céljából a Bp. 384. §. 9. pontja alapján használt fellebbezés a megállapíttatni kért tények anyagi értékelése iránt, vagyis a minősítés kérdésében használnak is veendő. Erről a határozatról részletesebben a 384. §. 9. pontja kapcsán volt szó.

De viszont a BHT. VIII. kötetébe 881. sz. a. felvett E. H. (B. III. 1850/1926.) kimondotta, hogyha a közzévaló az elsőfokú ítélet ellen csupán a Bp. 385. §. 1. b) pontja alapján él fellebbezéssel, de súlyosbításért vagy a Btk. 92. §-a alkalmazásának mellőzése végett nem, a kir. ítéletábla a Bp. 385. §. 1. b) pontja alapján bejelentett fellebbezést a büntetés súlyosbítása végett is bejelentettnak nem tekintheti; ha ez esetben a minősítést meghagyva, a büntetést mégis fölemeli; a Bp. 384. §. 4. pontjában írt semmisségi ok valósul meg. Ugyanezt az elvet jelentette

ki egyébként a BHT. VI. kötetébe 733. sz. a. felvett (B. IV. 1793/1917. számú) határozat is.

Az 1c. pont.

3. A c) pont keretébe tartoznak először

a) a beszámíthatóságot kizáró okok, tehát az öntudatlan állapot, illetve elmezavar (Btk. 76. §.), a Btk. 77. §-ában említett kényszer; a 79. §. első bekezdése alá eső jogos védelem és a 82. §-ban említett tévedés. Ide sorolandó, mint a 77. §-szal rokon, a Btk. 474. §-ának esete is, mely szerint «nem esik beszámítás alá azon közhivatalnok vagy a fegyveres erőnek azon tagja, aki a hivatali bűncselekmény elkövetésével felsőbbségének rendeletét teljesíti.»

β) Ide tartoznak másodszer a *bűnvádi eljárás megindítását kizáró okok*, mégpedig elsősorban azok, amelyeket a Btk. állapít meg, tehát a vádlott halála, a kegyelem és az elévülés (Btk. 105. §.). De ide tartoznak még mindazon esetek, amelyekben valamely más jogszabály a bűnvádi eljárás megindítását tiltja. Így pl. a kir. Curia állandó gyakorlata szerint a c) pont alá tartozik a St. 44. §-a, amely kimondja, hogy bizonyos hatósági iratok és tárgyalások hív szellemben és igazán közlése miatt «bűnvádi eljárásnak nincs helye.»

De vannak ezenkívül oly esetek, amelyekben a bűnvádi eljárás megindítása a törvény valamely általános rendelkezésénél vagy a dolog természeténél fogva van kizárva. Ilyen pl. a res iudicata esete. Ez az eset, mint a felmentés oka, a Bp. 326. §. 1. pontjában van felemlítve, nem pedig (ahova tartoznék) 3. pontjában, melynek szövege azonos a 385. §. c) pontjával. Ez a körülmény az oka annak, hogy van olyan curiai határozat is, amely a res iudicatára alapított panaszt a 385. §. 1. a) pontja alapján bírálta el (B. I. 8784/1927). Ez a határozat azonban ellentétben van a túlnyomó gyakorlattal s a BHT. VI. kötetébe 732. sz. a. felvett E. H.-al, amely kimondotta, hogy «ha a vád tárgyává tett bűncselekmény miatt korábban már jogerős ítélet hozatott, a semmisségi panasz a Bp. 385. §. 1. c) pontja alapján jelentendő be, a felmentés pedig a Bp. 326. §. 1. pontja alapján történik». Ez az álláspont azért helyes, mert a res iudicata, vagyis az a körülmény, hogy valamely tett miatt emelt vád már jogerős bírói határozattal consummáltatott, törvényes akadály a annak, hogy ugyanazon tett miatt a bűnvádi eljárás újból megindíttassék.

Ez az eset egyúttal azt is illusztrálja, hogy a c) pont alá vonhatók olyan a bűnvádi eljárás megindítását gátló körülmények is, amelyek nem az anyagi jog szabályaiban rejlenek. Így a Bp. 1. §-ában foglalt azon jogszabály folytán, hogy bírói eljárás csak vád alapján indítható s a Bp. 3. és 4. §-aiban foglalt azon szabály folytán, hogy csak magánindítványra üldözhető bűncselekmény miatt magánindítvány nélkül, csak felhatalmazásra üldözhető bűncselekmény miatt pedig a felhatalmazás nélkül bírói eljárásnak nincs helye, — a bírói gyakorlat a vád, a magánindítvány és a felhatalmazás hiányát részben a 384. §. 11. pontja, részben a 385. §. 1. c) pontja alá vonja. Ami a sajtójogi felelősségrevonás tekintetében a St. 33—37. §-ai alapján emelt panaszokat illeti, ezek is kétségkívül

a 385. §. 1. c) pontja alá tartoznak; legföljebb az lehet a kérdés, hogy mint a bűnvádi eljárás megindítását avagy a büntethetőséget kizáró körülményként. Véleményem szerint ilyenkor az utóbbi eset forog fenn, mert a sajtóeljárás megindításával az eljárás a sajtójogilag felelősségre vonható összes egyének ellen megindítottak tekintendő s az eljárás során derül csak ki, hogy ezek közül melyik fog de facto felelősségre vonatni, vagyis megbüntettetni. A felelősségrevonás tehát tulajdonképpen a büntethetőséget jelenti, ami kitűnik abból is, hogy a 37. §. első bekezdése kifejezetten is mondja, hogy «a szerző nem büntethető». Lehet ugyan akként is felfogni a dolgot, hogy amikor pl. arról van szó, hogy a szerző helyett a felelős szerkesztő felelősségre vonható-e, tulajdonképpen az a vitás, hogy volt-e helye a vádlott ellen a bűnvádi eljárás megindításának (Curia: B. I. 389/1926. sz.).

γ) A c) pont alá tartoznak végül a *büntethetőséget kizáró okok*, amelyek a Btk. 67. §-ában (kísérlet), 79. §. harmadik bekezdésében (jogos védelem túlhágása), 80. §-ában (végszükség), 135. §. második bekezdésében (a felségsértés feljelentésének elmulasztása), 137., 151. és 160. §-ban (a felségsértésre, hűtlenségre és lázadásra irányuló szövetségtől elállás), 159. §-ában (a lázadás színhelyének elhagyása), 224. és 225. §-aiban (a hamis tanúzás és esküre vonatkozólag), 240. §-ában (a szemérem elleni büntetteknel a házasság megkötése), 297. §-ában (párviadaltól elállás), 300. §-ában (tanúk és orvosok párviadalnál), 313. §-ában (házi fegyelem), 378. §-ában (hozzátartozók bűnpártolása) és 427. §-ában (gyújtogatás) vannak megállapítva.

De vannak büntethetőséget kizáró okok melléktörvényekben is. Így pl. az 1914: XL. t.-c. 12. §-ában, mely a hatóság elleni erőszak elkövetésére irányuló szövetség büntetlenségének esetéről rendelkezik.

Mindezek a törvényhelyek azt a kifejezést használják, hogy az ott tárgyalt esetekben a cselekmény «nem büntethető» vagy «nem büntettetik», — ami megfelel a 385. §. 1. c) pontjában előforduló annak a követelménynek, hogy büntethetőséget kizáró ok forog fenn.

Az 1914: XLI. tc. 18. és 19. §-aiban ezzel szemben az a kitétel van, hogy a bíróság *felmentheti* a vádlottat a bűnösség alól. Ennek folytán a kir. Curianak egyideig az volt az álláspontja (B. II. 6859/1923. és B. III. 2860/1925.), hogy ezen a bíróságnak diskrecionális jogot biztosító szakaszok alkalmazása egyáltalában nem tehető semmisségi panasz tárgyává. Utóbb a gyakorlat eltért ettől az állásponttól s ekkor ismét az lett vitás, hogy e szakaszok alkalmazása esetében a 385. §. 1. c) vagy 2. pontja alkalmazandó. Végül is a 15. számú jogegységi döntvény a koronaügyész álláspontjával szemben kimondotta, hogy ily esetben a 385. §. 2. pontja alapján van semmisségi panasz helye. Degré szerint (BT. LXVIII. 104. oldal) helyesebb lett volna a koronaügyésznek azt az álláspontját elfogadni, hogy ez a semmisségi ok a 385. §. 1. c) ponja alá tartozik, mert a döntvény álláspontja folytán ezekben a kérdésekben a járásbírói sajtójogi eljárásban, ahol pedig éppen gyakran fordulnak elő, — a

E pont viszonyai a Bv 18. és 19. §-aihoz

Bp. 556. §. harmadik bekezdésére tekintettel — nem lehet semmisségi panasszal élni. Ugyanez áll most már a törvényszéki egyes bíró hatáskörébe utalt ügyekben is, amelyekben a II. Bp. 30. §-a értelmében szintén csak a 385. §. 1. a) és c) pontjai alapján van semmisségi panasznak helye.

Bár a fenti döntvény addig — míg azt teljesülési határozat meg nem változtatja — kötelező a bíróságokra, legyen szabad itt azon *véleményemnek* kifejezést adni, hogy a Bv. 18. és 19. §-ainak téves alkalmazása miatt nem lehet helye semmisségi panasznak. Elsősorban azért nem, mert mint azt a döntvény indokolása maga is elismeri, ezen szakaszok téves alkalmazása a Bp.-ben megállapított egyik semmisségi ok keretébe nem illeszthető, hanem csak a törvény kiterjesztő magyarázata mellett illeszthető be a 385. §-nak vagy 1. c) vagy 2. pontjába.

Bár igaz az, hogy a Bp. megalkotásánál a törvényhozó nem gondolhatott évtizedek múlva hozandó novellák rendelkezéseire s így nem követelhető, hogy ez utóbbiak pontosan beilleszthetők legyenek a régi anyatörvény kereteibe és szakaszaiba, — de viszont ha e beillesztés nem feltétlenül szükséges és ellenkezik az új rendelkezés jogi természetével, akkor a kiterjesztő magyarázat mellőzendő. Már pedig — s ez a másik indokom — a Bv. 18. és 19. §-aiban foglalt rendelkezések jogi természetete zárja ki nem a perorvoslatot általában, hanem a semmisségi panasszal való megtámadhatóságot.

A c) pontba ugyanis ezek az esetek azért nem illeszthetők be, mert ide — a beszámíthatóságot és a bünvádi eljárás megindítását kizáró okokon felül — csak a büntethetőséget kizáró okok, vagyis azok az esetek tartoznak, amelyekben a törvény parancsoló rendelkezése egyenesen *megtiltja, kizárja* a büntetés alkalmazását. Erről nem lehet szó a Bv. 18. és 19. §-ainak esetében, ahol a törvény csupán *megengedi* a bírónak, hogy a büntetéstől eltekinthessen. De nem illeszthető be nézetem szerint e szakaszok alkalmazása a 2. pont keretébe sem, mert ez *büntetés kiszabását* tételezi fel (a pont szövege erre utalással kezdődik) s csak akkor alkalmazható, ha a büntetés kiszabásánál a bíróság nem tartotta meg a törvényben megállapított büntetési tételeket, vagy ezeknek, tehát a büntetési tételeknek — az enyhítés, átváltoztatás vagy súlyosbítással érintett — törvényes határait. A Bv. 18. és 19. §-ai esetében azonban nem törvényes büntetési tételekről, vagy ezeknek enyhítéséről, hanem arról van szó, hogy a vádlott a büntetés alól *teljesen fölmentessék*. Ha ez a büntetés enyhítésének fogalma alá vonható, (amint ezt a döntvény teszi) akkor ugyancsak a 2. pont alá lett volna vonható, (a II. Bn. megalkotása előtt) minden tényleg kiszabott büntetés súlyosbítására vagy enyhítésére irányuló semmisségi panasz is. Hasonló kérdés merült fel és szolgált döntvényalkotás alapjául a Bn. 1. §-ával kapcsolatban. A kir. Curianak eleinte itt is az volt az álláspontja, hogy a Bn. 10. §-a értelmében az ítéletnek a büntetés felfüggesztését kimondó része ellen a kir. ügyészség csak akkor élhet semmisségi panasszal, ha a bíróság a büntetés végrehajtását a törvény által kizárt esetben (vagyis a Bn. 2. §-ának eseteiben) függesztette föl, de nem akkor, ha ezen esetek nem

forognak fenn. A 3. számú döntvény azonban kimondotta, hogy a kir. ügyészség akkor is élhet semmisségi panasszal, ha a büntetés felfüggesztésének a Bn. 1. §-ában meghatározott valamelyik feltétele hiányzik. Ez a döntvény nem mondja ugyan meg, hogy a 385. §. melyik pontjának keretébe vonandó a semmisségi panasz, de nyilvánvaló, hogy a 2. pont alá vonta s így követte a döntvényt a bírói gyakorlat is.

Ezzel szemben kétségtelen, hogy úgy a Bn. 1. és 10., valamint a Bv. 18—19 §-ai szövegének a Bp. 385. §-ában megvalósuló taxatív-rendszerrel való egybevetése mellett, — kiterjesztő magyarázat nélkül s de lege lata — csak arra az eredményre juthatunk, hogy a Bn. 1. Bv. 18. és 19. §-ainak alkalmazása kérdésében — a Bp. 382. §. általános rendelkezése folytán — *van ugyan helye fellebbezésnek* s így e kérdés helyes eldöntése nincs véglegesen az elsőfokú bíró diszkréciójára bízva, semmisségi panaszban azonban ezekben a kérdésekben nincs helye. A felfüggesztés kérdésében a törvény szövege (mely nem fedti az indokolást) egyenesen utal is erre, midőn a Bn. 10. §-ának második bekezdése a kir. ügyészségnek semmisségi panasz jogát — az első bekezdésben foglalt tágabb, tehát úgy az 1., mint a 2. §-ra kiterjedő terjedelemmel szemben — kifejezetten csak arra az esetre biztosítja, ha a bíróság a büntetés végrehajtását a törvény által kizárt esetben — ami alatt csak a 2. §. esetei érthetők — függesztette fel.

Úgy a 3., mint a 15. számú döntvények azonban magukon hordják azon törekvésnek jellegét, amely szerint «a fellebbevitel kerete... inkább kiterjesztessék, mintsem megszoríttassék.» Igaz ugyan, hogy ez a törekvés jellemzi az újabb törvényhozási alkotásainkat, így nevezetesen az Fb. 39. és a St. 56. §-ait, ámde ezek, mint fentebb láttuk, szakítottak a Bp. taxatív rendszerével, mely azonban egyéb ügyekben ma is érvényes. A Curia törvénytörő hatalmának a fenti irányszolgálatába állítása csupán azért aggályos, mert úgy a felfüggesztést, (Bn. 9. §.), mint a Bp. 18. és 19. §-aiban meghatározott jogot a felülvizsgáló bíróság a vádlott érdekében, — e döntvények nélkül is — hivatalból gyakorolhatván e döntések gyakorlati jelentősége tisztán az, hogy e jog elsőfokú gyakorlása miatt a vádlott terhére is lehessen semmisségi panasszal élni, — szóval a kiterjesztő magyarázat a döntvényekben csak in peius érvényesül.

4. Ezen pontnak alkalmazhatósága körül szintén igen sok vitás kérdés merül fel s a bírói gyakorlat — a taxatio rendszerének hiányosságából folyó kényszerből — sok oly esetet von e pont alá, amely tulajdonképpen ide nem tartozik. A törvény szövege szerint ezen pont alá vonható esetek a törvény distinctiója szerint két csoportba sorolhatók.

a) Az egyikbe tartoznak azok az esetek, amelyekben a bíróság nem tartotta meg a büntetés kiszabásánál a törvényben megállapított *büntetési tételeket*, tehát a törvényes büntetési kereteket. Ilyenek az egyes büntetési nemeknek a Btk. 22., 23., 24. és 25. §-aiban meghatározott általános s a Btk. egyes szakaszaiban meghatározott különleges minimumai és maximumai, a pénzbüntetéseknek a II. Bn.-ban megállapított maximalis és

minimális összegei, a hivatalvesztésnek és a politikai jogok felfüggesztésének a Btk. 57. §-ában megállapított tartama. Ha tehát a bíróság a büntetést az ezen szakaszok szerint kiszabható legkisebb mértéken alul vagy legnagyobb mértéken felül állapítja meg, megvalósítja a 385. §. 2. pontja alá eső semmisségi okot. A büntetési keretek be nem tartásának ezek a tulajdonképpeni esetei. A gyakorlat azonban ezen pont alá vonja azokat az eseteket is, amelyekben a bíróság mellékbüntetést szab ki, holott ilyenek kiszabását a törvény nem rendeli, vagy pedig a törvény rendelkezése dacára nem szabja ki az előírt mellékbüntetést. Ez a bár némileg szintén kiterjesztő gyakorlat helyes, mert a mellékbüntetések is büntetések s ezeket a bíróság tévesen alkalmazta, vagy nem alkalmazta. Helyesen vonja tehát a bírói gyakorlat ezen pont alá azt, ha a bíróság csak hivatalvesztéssel büntetendő cselekmény esetében a politikai jogok gyakorlatának felfüggesztését is kimondja, vagy megfordítva, továbbá, ha a törvény ezen mellékbüntetések egyikének alkalmazását sem rendeli s a bíróság azokat, vagy azok egyikét mégis alkalmazza, vagy megfordítva, — továbbá, ha a bíróság a törvényes előfeltételek dacára nem rendeli el vagy azok hiányában rendeli el az ítélet közzétételét, vagy az elkobzást, vagy a foglalkozástól eltiltást és a kiutasítást. Vannak azonban egyes törvényes rendelkezések, melyek a mellékbüntetések alkalmazását nem imperatív rendelik, hanem a bíróság belátására bízzák. Így a Btk. 54. §-ának második bekezdése és a Bn. 36. §-a, melyek szerint a bíróság a hivatalvesztés és politikai jogok felfüggesztését, valamint a foglalkozástól való eltiltást, a viselt hivatal és állás, illetőleg az ügyvédség elvesztésének kimondását mellőzheti, továbbá a Btk. 64. §-a, mely szerint a bíróság a külföldieket kiutasításra ítélni és a visszatéréstől eltilthatja, — hasonló fakultatív rendelkezés van az 1921. III. tc. 10. §-ában, mely szerint a bíróság a vádlott terhére vagyoni elégtételt állapíthat meg, — az 1913. XXI. tc. 5. §-ában, mely szerint a bíróság fogházbüntetés kiszabása helyett a tettetést dologházba utalhatja, — 6. §. második bekezdésében, mely szerint a bíróság a dologházba utalást mellőzheti, sőt a II. Bn. 3. §-a is, míg második bekezdésében pénzbüntetés megállapítását rendeli, a harmadik bekezdésben ezt csupán megengedi. Kétségtelen, hogy ezekben az esetekben a törvény nem imperatív rendelkezik, — mint egyébként ott, ahol azt a kifejezést használja, hogy «kimondandó», «meg kell állapítani», «ki kell utasítani», «a visszatéréstől el kell tiltani» (1921. évi III. tc. 9. §.), — hanem a bíró belátására, mérlegelésére bízza a szóban forgó mellékbüntetés alkalmazását, vagy mellőzését. Lehet, hogy a bíró e körül tévesen mérlegelt, e miatt a felek élhetnek is fellebbezéssel, de a másodfokú ítélet ellen már semmisségi panasszal nem élhetnek, mert a bírónak bármely irányú döntése nem a törvény valamely imperatív rendelkezésébe ütközik, hanem csak téves mérlegelésen alapszik, ami azonban nem törvénysértés s így — de lege lata — semmisségi okul sem szolgálhat. Eleinte a kir. Curia — éppen úgy, mint a Bn. 1. és a Bv. 18., 19. §-ainak alkalmazása kérdésében, (l. c) pontnál) — azon az állásponton volt, hogy olyan esetben, midőn a mellékbüntetések

kiszabása a bíróság belátására van bízva, a mellékbüntetés kiszabása a Bp. 385. §. 2. pontjában meghatározott semmisségi okul nem szolgálhat (B. 5152/1917); utóbb azonban a gyakorlat oly irányban fejlődött s ma már a 3. és 15. számú jogegységi döntvények szellemében megállapodottan az, hogy ilyen esetben is helye van semmisségi panasznak, mégpedig a 2. pont alapján.

b) A 2. pont alá vonható esetek második csoportjába azon esetek tartoznak, amelyekben a bíróság a cselekményre megállapított büntetési tételeknek *enyhítésénél, átváltoztatásánál, vagy súlyosbitásánál* nem tartja meg a *törvényes korlátokat*. Amíg tehát a 2. pont első csoportjába a büntetési tételek általában, addig a második csoportba az enyhítésnél vagy súlyosbitásnál s az átváltoztatásnál megállapított maximum és minimum figyelmen kívül hagyása valósítja meg a semmisségi okot. Közelebbről vizsgálva az eseteknek ezt a csoportját, arra az eredményre jutunk, hogy ma már különösen a II. Bn. 28. §-ának rendelkezése folytán a 2. pont második tételének alig maradt valami gyakorlati jelentősége. A büntetési tételek enyhítésére vonatkozólag ugyanis a Btk. 66., 72., 91., 92., 93. §-ai, s a Bn. 32. §-a, — a súlyosbitásra vonatkozólag pedig a 90., 97., 98., 99. és 100. §-ok tartalmazzanak rendelkezéseket. Amennyiben tehát az a panasz tárgya, hogy a bíróság az enyhítésnél, vagy súlyosbitásnál az ezen rendelkezésekben megállapított határokat nem tartotta be, tehát például a 66., vagy 72. §. esetében a büntetési nemet (a 92. §. alkalmazása nélkül) két fokkal szállította le, vagy a 66. §. harmadik bekezdésének eseteiben az ott megállapított 5, illetve 3 évi fegyháznál enyhébb büntetést szabott, vagy pusztán a 92. §. alkalmazásával fegyház helyett fogházat állapított meg, stb., — a panaszolt törvénysértés eddig a 385. §. 2. pontjának második tétele alá esett, ma azonban a II. Bn. 28. §-ának rendelkezése folytán már a 3. pont alá vonandó. Mert míg a 3. pont régebbi szövege szerint e pont alá csak az a kérdés tartozott, hogy a Bt. 92. §-a, illetve a Kbt. 21. §-a alkalmazásának volt-e helye, addig a 3. pont új szövege nemcsak a fenti §-oknak, hanem az enyhítésre és súlyosításra vonatkozó 66., 72., 89., 90., 91., 92. és 93. §-ainak alkalmazásáról is rendelkezik mégpedig akként, hogy e pont alá most már nemcsak az a kérdés vonható, hogy volt-e helye egyáltalában e szakaszok alkalmazásának, hanem az is, hogy a bíróság az e szakaszokban foglalt rendelkezéseket — azok kereteit illetőleg is — helyesen alkalmazta-e. A bírói gyakorlat ugyan ebben a vonatkozásban még nem alakult ki, de a II. Bn. 28. §-a szövegének alapos vizsgálata s a 385. §. 2. és régi 3. pontja szövegével való összehasonlítása arra enged következtetni, hogy a II. Bn. 28. §-ában foglalt rendelkezések a Bp. 385. §-ának nemcsak régi 3. pontja, hanem részben 2. pontja helyébe is léptek.

Ami pedig a büntetési tételek átváltoztatásának kereteit illeti, ezek ma már tulajdonképpen csak a pénzbüntetés átváltoztatására vonatkozólag a II. Bn. 8—12. §-aiban foglalt rendelkezések alkalmazásával kapcsolatban kerülhetnek szóba s így túllépésük túlnyomóan szintén a 3. pont alá esik.

Ellenben, mint a c) pont kapcsán kifejtetteknél láttuk, a 2. pont alá vonja a gyakorlat — de csak már a fentebb tárgyalt kiterjesztő magyarázat mellett s a 3. és 15. számú jogegységi döntvények értelmében — a Bn. 1. és a Bv. 18. és 19. §-ainak alkalmazása kérdését. Van ugyan olyan curiai határozat is, amely a felfüggesztés miatti semmisségi panaszt a Bn. 10. §-ára alapítottként tekinti (B. I. 4765/1923.), de véleményem szerint helyesebb az a gyakorlat (Curia : B. I. 349/1926. sz.), amely kifejezetten a 385. §. 2. pontja alá tartozónak mondja ezt a semmisségi panaszt, mert a Bn. 10. §-a csak a perorvoslatra jogosult egyéneket sorolja fel, de semmisségi okot nem állapít meg.

Végül megemlítendő itt a 8. számú jogegységi döntvény, amely kimondotta, hogy «az ítélet hozásáig kiállott előzetes letartóztatás vagy vizsgálati fogság beszámításának, vagy be nem számításának kérdésében az ítélet ellen a Bp. 385. §. 2. pontja alapján semmisségi panasznak van helye, kivéve e perorvoslat köréből a kir. törvényszék hatáskörébe tartozó ügyekben a beszámított időtartam mértékét, mely miatt semmisségi panasz nem használható.»

E döntvény indokolása az alábbi közölt részletek szerint világítja meg a 2. pont tartalmát és jelentőségét:

«Igaz ugyan, hogy a Bp. 385. §. 2. pontja nem tartalmaz olyan kijelentést, mely az előzetes letartóztatás és a vizsgálati fogság törvényellenes beszámításáról vagy be nem számításáról szólna... amde a 385. §. 2. pontja «a feleknek abban a tekintetben kíván módot adni a jogorvoslatra, hogy az anyagi törvénynek a büntetésre vonatkozó összes rendelkezései helyesen alkalmazassanak»... «a büntetőtörvény 94. §-a és a vele kapcsolatos egyéb törvényes rendelkezések a beszámítás vagy be nem számítás szempontjából súlyosítást vagy enyhítést tartalmaznak, ezeknek a jogszabályoknak helytelen alkalmazása tehát a törvényben a súlyosításra és enyhítésre nézve vont határok meg nem tartását eredményezné, mint-hogy tehát a Bp. 385. §. 2. pontjában kiemelt «megengedett enyhítés vagy súlyosítás» a Btk. 94. §-ának rendelkezése által szintén megvalósítható, ezért az e téren elkövethető jelentékeny törvénysértések megszüntetése végett a Bp. 385. §. 2. pontja alapján érvényesíthető perorvoslatnak használatát a törvény nem zárhatja ki.» «Ezzel szemben nem lehet súlyt helyezni arra, hogy a Bp. 385. §. 2. pontja a beszámítás kérdését a Btk. 94. §-ában és a Bp. 327. §. második bekezdésének e) pontjában előforduló szövegbeli törvényes kitételekkel külön ki nem emeli, mert ebből nem lehet arra következtetni, hogy a törvény a beszámítás körül elkövethető törvénysértéseket ennek az anyagi semmisségi oknak köréből ki akarta volna zárni.» — Miután a döntvény indokolása felsorolja mindazokat az eseteket, amelyekben e kérdéssel kapcsolatban van helye a 2. pont alapján semmisségi panasznak, megállapítja, hogy magának a beszámítandó időtartamnak meghatározása a bíróság szabad belátására van bízva, mert sem a Curia 4. számú teljes ülési határozata, sem egyéb törvényes rendelkezés nem ad útmutatást arra, hogy a beszámításnál milyen arány vétessék alapul, — ennek folytán a beszámított időtartam mértéke miatt a 2. pont alapján nem lehet semmisségi panasszal élni (hanem csak fellebbezéssel).

Mint-hogy azonban a Bp. 385. §-ának — a II. Bn. 28. §-a által módosított, jelenlegi szövegű — 3. pontja a büntetés kiszabásával kapcsolatos mindazon esetekben, amelyek nem tartoznak a 2. pont alá (sőt olyanokban is, amelyek ez alá tartoznak)

a semmisségi panaszt lehetővé teszi s nevezetesen lehetővé teszi a súlyosításra és enyhítésre irányuló panaszt is, az előzetes letartóztatás beszámítása pedig a döntvényben kifejtett okokból lényegileg a súlyosítás vagy enyhítés kérdése, — véleményem szerint most már a 3. pont alapján a beszámításnak abban a kérdésében is lehet semmisségi panasszal élni, amely kérdésben a döntvény szerint ez eddig lehető nem volt.

5. a) A 3. pont régi szövege úgy szövege, hogy «ha a bíróság az 1878 : V. k. 92. §-át, illetőleg, az 1879. évi XL. k. 21. §-át tévesen alkalmazta vagy feltételeinek fennforgása dacára nem alkalmazta». — A II. Bn. 28. §-a nem szüntette meg a 385. §. 3. pontját, hanem csak ennek szövege helyébe — de a 3. pontszám kifejezett fönntartásával — egy új szöveget iktatott úgy, hogy a 385. §-nak ma is van 3. pontja, de nem a régi, hanem a II. Bn. 28. §-ában megállapított szöveggel. Eppen azért helytelen az a bírói gyakorlat, amely a II. Bn. 28. §-ában megállapított semmisségi okról beszél, holott ma éppen úgy, mint a II. Bn. előtt, a 385. §. 3. pontjáról kell beszélni, értve természetesen ennek új szövegét. Mert valahányszor valamely újabb törvény (novella) a régi törvénynek valamely rendelkezését a vonatkozó szakaszszám fenntartása mellett új szöveggel helyettesíti, az új szöveg alkatrészévé válik a régi törvénynek s az új tartalmú szakasz rendelkezését nem az új törvény helyettesítő, hanem a régi törvény eredeti számú szakaszával kell idézni. A II. Bn. 28. §-ához hasonló ilyen rendelkezés van, pl. az 1907 : XVIII. t.-c. 1. §-ában, amely a Bp. 400. §-ának 3. pontjait egészítette ki és 2. §-ában, mely akként rendelkezik, hogy a Bp. 426. §-a ugyanazon szám alatt a következővel helyettesítetik. Ennek megfelelően a Bp. későbbi kommentárjai helyesen — az 1907 : XVIII. t.-c. 1., illetve 2. §-ára való utalás nélkül — a 400. §. 3. pontját, illetve a 426. §-t közlik az új szöveggel s a bírói gyakorlat sem az 1907-es novella 1. vagy 2. §-a, hanem a Bp. 400., illetve 426. §-a címén idézi és alkalmazza a novelláris rendelkezést. Legföljebb az átmeneti időben, — mikor még mindkét rendelkezés alkalmazásáról lehet szó — lehetett indokolt a Bp. 385. §. 3. pontja mellett zárójelben a II. Bn. 28. §-ára utalni, de ma már ez teljesen fölösleges s úgy a továbbiakban a 3. pont alatt ennek új szövegét értem.

b) Ami mármost e szöveg taglalását és tartalmának jogi jellegét illeti, — kétségtelen, hogy az nem illik be a Bp. semmisségi panasz rendszerébe s nem felel meg az anyagi semmisségi ok fogalmának. Anyagi semmisségi ok alatt ugyanis — a Bp. rendszere szerint — az anyagi törvény valamely határozott rendelkezésének megsértését értjük, amelynek megállapításához nem szükséges az első bíró közvetlen tapasztalata és megfigyelése, amely nem a bizonyítékok és a szóbeli tárgyaláson megállapított körülmények mérlegelése körül valósul meg, hanem amely mint jogkérdés a felülvizsgáló bíró által ex actis is elbíráható.

Ezen tételnek megfelelően a Bp.-unkhoz legközelebb álló osztrák Stpo. a büntetés kiszabásának azon kérdéseiben, amelyek a bíró mérlegelésével vagy diskrecionárius jogával függ-

nek össze, csak fellebbezést enged. Tehát csak fellebbezésnek van helye amiatt, hogy nem a büntetés maximuma vagy minimuma alkalmaztatott (a mi 90—92. §-aink), hogy a törvény által rendelt mellékbüntetés nem alkalmaztatott, vagy oly mellékbüntetés alkalmaztatott, melyet a törvény nem kötelezőleg ír elő (a mi Btk. 54., 64. §., Bn. 36. §-aink), továbbá amiatt, hogy a kiszabott büntetés meghaladja vagy nem éri el a törvényes büntetési tétel középértékét (a mi 89. §-unk). Semmisségi panasznak pedig lényegileg csak a mi törvényünk 385. §. 2. pontjában meghatározott esetekben, ahol tehát fix büntetési tételeknek és korlátoknak megszegéséről van szó, — lehet helye.

Ezzel szemben a Bp. 385. §. (új) 3. pontja a büntetés kiszabására vonatkozó mindennemű téves rendelkezést, olyant is, amely nem jelent törvénysértést, semmisségi okul állít be, de mint láttuk, határsértést is követ el a 2. ponttal szemben. Mert a Btk. 66. és 72. §-ai rendelkezéseinek téves alkalmazása alatt csak azt lehet érteni, hogy a bíróság az e szakaszokban megállapított büntetési korlátokat nem tartotta be. (Az a kérdés ugyanis, hogy egyáltalában volt-e helye e szakaszok alkalmazásának, vagyis, hogy van-e kísérlet vagy bűnsegédség, már a minősítés kérdését s így a 385. §. 1. b) pontját érinti.) A 89., 90. és 91. §-ok viszont teljesen a ténybíró mérlegelésének körébe tartoznak (s tartoztak is eddig), ami nyilvánvalóan mutatja, hogy az ezen §-ok alkalmazásával kapcsolatosan érvényesített semmisségi panasz tulajdonképpen burkolt fellebbezés.

A 92. §. és a Kbt. 21. §-a eddig is benne volt a 3. pontban, de hozzájuk járult még a 93. §. (amely aggkor vagy testi gyöngegség esetében fegyház helyett börtön kiszabását engedi meg); viszont azonban kimaradt — pedig az eszmerokonságnál fogva a 93. §. mellett lett volna felemlítendő — a Btk. 87. §-ának helyébe lépett Bn. 32. §-a (amely a halállal vagy életfogytiglani fegyházbüntetéssel büntetendő cselekménnyel vádolt 18—20 év közötti egyén büntetéséről rendelkezik). Főlöszleg volt másrészt a csupán fiatalokorra vonatkozó 1908 : XXXVI. t.-c. 18. §-ának és az 1913 : VII. tc. 10. §-ának felvétele, mert — mint fenntebb a bevezető részben megállapítást nyert — fiatalok ügyeiben az Fb. 39. §-ának rendelkezése folytán a Bp. semmisségi okai nem irányadók, sőt figyelembe se jöhetnek. Végül a II. Bn. 2—12. §-ainak intézkedései részben a 385. §. 2. pontja keretébe tartoznak (lásd az ott elmondottakat). Bár a II. Bn. 2—12. §-ainak téves alkalmazása ezek szerint a 3. pont alá tartozó semmisségi ok, a II. Bn. 24. §-a mégis azt külön is semmisségi oknak deklarálja.

Az 1913 : XXI. tc. 17. §-ának utolsó bekezdése értelmében «a dolgházba utalás és visszaszállítás kérdésében az 1896. évi XXXIII. tcikkben a szabadságvesztésbüntetésekre meghatározott perorvoslatoknak van helye». A perorvoslat az eset körülményeihez képest a Bp. 385. §-ának vagy 2. vagy 3. pontjában foglalt semmisségi okra alapítandó. Amint tehát látható: az új 3. pont rendelkezéseiben eléggé vegyes rendszer érvényesül.

A 3. pontban zárójelben felsorolt szakaszok nagy száma arra vallana, hogy itt a Bp. taxatív rendszerével megegyező

taxatív felsorolásról van szó, ámde a felsorolás végére illesztett stb. a csupán exemplicatív felsorolás fennforgására mutat Pedig kár volt ennek a stb.-nek odaillesztése, mert a zárójelben lényegileg mindazok a szakaszok fel vannak sorolva, amelyek a büntetés kiszabása szempontjából itt szóba jöhetnek s viszont a stb. szó beillesztése megzavarja a Bp. taxatív rendszerét, de zavarólag fog hatni a bírói gyakorlatra, amely a stb. szónak azt a jelentőséget fogja tulajdonítani, hogy ide vonható a büntetés kiszabásával kapcsolatos minden kérdés. Így pl. Degré szerint a Bv. 18. §-ának alkalmazása tárgyában való panasz is, — mely a 15. számú jogegységi döntvény szerint a 385. §. 2. pontja alá vonandó — most már a 3. pont alá tartozik. Fenntartva azt a nézetemet, hogy tulajdonképpen a Bv. 18., 19. §-ai alkalmazása kapcsán — de lege lata — semmisségi panasznak nincs is helye, mégis ha már ennek helye adatik, a II. Bn. után is helyeslem a döntvényben kifejezett azt az álláspontot, hogy a semmisségi panasz ily esetben a 385. §. 2. pontja alá tartozik, mert nem lehet a büntetés megállapításából s a büntetés kiszabása körüli tévedésekből (3. pont kezdő szavai) kiindulni ott, ahol a bíró büntetést nem állapít meg. Különben is az exemplicatív felsorolás megszábjja az irányát és keretét annak, hogy mily esetek subsummálhatók a 3. pont alá, t. i. azok, amelyek a felsorolt szakaszokban foglalt rendelkezésekkel hasonló rendelkezéseket tartalmaznak.

Egyébként a kir. Curianak már a II. Bn. óta hozott B. I. 2634/1929. számú határozata a Bv. 18. §-ának alkalmazását a 15. számú jogegységi döntvénynek megfelelően most is a 2. pont, nem pedig a 3. pont keretébe vonja. (Ezen eset megbeszélése kapcsán nyilvánítja Degré a Btára LXXXII. köt. 134. lapján fenti véleményét).

c) Ami végül a semmisségi panasz a 3. pont alapján való bejelentése módját illeti, eddig elég volt pusztán e pontra utalni, mert az csak a 92. §., illetve 21. §. alkalmazását vagy mellőzését sérelmezhetette. Az új szöveg azonban oly sok szakaszt és esetet ölel fel, hogy a 3. pont alapján a semmisségi panasz csak akkor tekinthető kellőleg bejelentettnek, ha a fél megjelöli azt is, hogy a büntetés kiszabásával kapcsolatos mely ítéleti rendelkezést tart sérelmesnek. Az az álláspont tehát, amely szerint a 3. pont alapján bejelentett perorvoslat az egész büntetési komplexumra megszünteti a relatív jogerősséget s amelyből kifolyólag a Curia a kir. ügyész részéről a 3. pont alapján bejelentett semmisségi panasz folytán az ítéletnek a büntetés végrehajtását felfüggesztő rendelkezését is megváltoztatta (B. II. 2997/192.), semmikép sem helyeselhető, mert mint Isaák helyesen mondja a fenti határozathoz írt megbeszélésében (BTára LXVII. k. 88. l.) «a Bp. nem ismer a büntetés egész komplexumát megragadó semmisségi okokat, hanem több ilyen okot állít egymás mellé, melyek mindegyike külön-külön szorosan megszábjott körű elbírálásra enged csak tért». Különben is ellenkezik ez a határozat a BHT. V. kötetébe 559. sz. a. felvett jogegységi határozattal, amely kimondotta, hogy «a Bp. 385. §. 3. pontja alapján a vádlott terhére használt perorvoslat nem tekinthető a

büntetés végrehajtásának feltételes felfüggesztése miatt is használnak és a felfüggesztés kérdésére is kiterjedőnek», mert mint a határozat indokolása mondja: «a büntetés végrehajtásának felfüggesztése, mint a Bn. 1. §-a szerint az arra méltó elítéltnak nyújtható kedvezmény, nem büntetés enyhítési eszköz és egészen más feltételekhez van kötve, mint a büntetésnek a 92. §-ával való rendkívüli enyhítése.

A szakasz
utolsó
bekezdése.

6. Az ebben a bekezdésben foglalt rendelkezés megfelel a Bp. azon humánus rendszerének, mely szerint a felülvizsgáló bíróság hivatalból nem dönthet a vádlott terhére. A büntetésre vonatkozólag ez egyébként a 387. §. harmadik bekezdésében (l. ott) is ki van mondva. A Bp. 385. §-a azonban annak folytán, hogy 3. pontjának új szövegébe a II. Bn. 2—12. §-ai is belekerültek, ellentmondást tartalmaz. A II. Bn. 24. §-a ugyanis kimondja, hogy «a törvény pénzbüntetésre vonatkozó rendelkezéseinek téves alkalmazása vagy téves nem alkalmazása mind a vádlott javára, mind a vádlott terhére hivatalból is figyelembe veendő semmisségi ok», ami teljes ellentétben van a 385. §. utolsó bekezdésében foglalt kijelentéssel s a 387. §. harmadik bekezdésével. Van tehát most eljárási kódexünknek egy szakasza (a 385. §.), amelyben a reformáció in peius meg is van tiltva (utolsó bekezdés) és meg is van engedve (a 3. pontban említett II. Bn. 2—12. §-aira nézve).

Mindezekből pedig az látszik, hogy elérkezett már a Bp. perorvoslati rendszere gyökeres reformjának ideje, mert a Bp. rendelkezéseinek más rendszeren alapuló novellák rendelkezéseivel való kiegészítése és módosítása csak zavarokra, az újabb vitás kérdések végtelen sorának felvetésére ad okot, ami pedig nem felel meg az eljárás egyszerűsítése és gyorsítása fontos szempontjainak.

386. §.

Ha a bíróság oly eljárási szabályt sértett, mely a vádlott javára szolgál, ez okból a vádlott terhére fellebbezés nem használható.

Ezen szakasz rendelkezésének csak csekély önálló és gyakorlati jelentősége van, mert ez a rendelkezés tulajdonképpen a 384. §. 3. bekezdését kiegészítőleg lett volna felveendő. Nyilvánvaló ugyanis, hogy a vádlott javára szolgáló eljárási szabályok megsértése főleg csak a 384. §. 5., 8. és 9. pontjai s a 281. §-ával kapcsolatban fordulhat elő s így a 384. §. 3. bekezdésében kellett volna megmondani, hogy azok miatt a vádlott terhére fellebbezés nem használható.

De azért előfordulhat az is, hogy pl. kötelező védelem esetében a főtárgyalást a védő jelenléte nélkül tartották meg, azonban fölmentő ítéletet hoztak. Ily esetben a vádló a fölmentő ítélet ellen a 384. §. 6. pontja alapján a 386. §. rendelkezése folytán nem használhat fellebbezést. A 384. §. utolsó bekezdésének tárgyalásánál elmondottakra tekintettel az ilyen semmisségi ok hivatalból sem vehető figyelembe.

387. §.

A felülvizsgálat — kivéve a hivatalból figyelembe veendő semmisségi eseteket — csak az ítéletnek fellebbezéssel megátadott intézkedésére szorítkozik. (1)

A vádló részéről, habár a vádlott terhére használt fellebbezés mindig a vádlott javára használnak is tekintendő.

A vádlott büntetése egyedül a vádlónak a vádlott terhére használt fellebbezése esetében súlyosbítható. (2)

A fellebbező vádlott javára szolgáló körülmény alapján, ha az más vádlottra nézve is fennforog, az ítélet az utóbbi javára is megváltoztatandó, habár fellebbezéssel nem élt is.

1. A 387. §. első bekezdésében van lefektetve az ú. n. részleges jogerő elve, amely úgyszólván minden állam perrendtartásában el van fogadva. Kiegészíti ezt a Bp. 395. §-a, amely úgy szól, hogy a fellebbezés bejelentése az ítélet fellebbezett részének jogerőre emelkedését felfüggeszti, ami szintén annyit jelent, hogy az ítéletnek nem fellebbezett része jogerőre emelkedik. A részleges jogerő elvét a perorvoslat megengedettségé szülte. Ahol nincs perorvoslat, ott nincs részleges, hanem teljes jogerő. Helyesen mondja tehát Zehery a 12. számú jogegységi döntvényhez fűzött észrevételeiben (Bt. LXXV. köt. 89. l.), hogy a perorvoslatnak az eljárás keretébe illesztése a részleges jogerő intézményének szükségképpen kialakulására vezetett. Aki akarja a perorvoslatot, annak akarnia kell a részleges jogerőt is és bele kell nyugodnia abba, hogy a felsőbb bíróságnál az ú. n. anyagi igazság is csak részlegesen érvényesülhet. A teljes anyagi igazság ugyanis egészen szabadon csak az első bíró ítéletében érvényesülhet, a fellebbviteli eljárásban már a felek akaratától függ, hogy abból mi érvényesüljön. A fellebbviteli bíró is az anyagi igazságot keresi és szolgáltatja, de e működésében korlátozza őt a feleknek a perorvoslatokban megnyilvánuló akarata.

A részleges jogerő.

Az anyagi igazság felsőbb fokon csak akkor érvényesülhetne szabadon, ha minden ítélet egész terjedelmében ex offo felülvizsgálatnák, (Birkmayer követelménye Strafprocessordnung 687. oldal), — ámde ezt a költséges és hosszadalmas eljárást egy állam sem bírná el. Ezért a törvény a felülvizsgálatot csak a fél perorvoslata alapján engedi meg, de így is csak a perorvoslat keretében, vagyis az ítéletnek azon része ellen, amelyet perorvoslattal megtámadtak. Mert a perorvoslat végső alapja nem az anyagi igazság érvényre juttatása, hanem — mint Vargha Ferenc helyesen megállapítja: («A semmisségi panasz» 22. oldal) — az, hogy a felek vagy azok egyike nincs megelégedve az ítélettel, vagy ennek valamely részével. Ha tehát ez az elégedetlenség nem öleli fel az egész ítéletet, nem volna helyes, hogy a felső bíró olyan akaratot októáljon a félre, amit az ki nem fejezett s az ítéletnek azt a részét is felülvizsgálja, amit a fél igazságosnak tart.

a) A Bp. 387. §. első bekezdésében foglalt parancsoló szabályt azonban a felülvizsgáló bíró csak akkor tudja pontosan

betartani, ha pontosan megtudja állapítani azt, hogy mi az alsófokú ítéletnek az a része, amelyben a fél megnyugodott. Ezért szükséges követelmény a perorvoslat szabályos, vagyis olyan bejelentése, amelyből aztán a felsőbb bíróság megtudja állapítani, hogy a fél az ítélet melyik intézkedésével nincs megelégedve. Ezért követeli meg a 390. §., hogy a fellebbezés bejelentésekor mindig világosan meg kell jelölni azt, hogy a fellebbező a fellebbezést az ítéletnek mely intézkedése s esetleg mely semmisségi ok miatt használja. A világos megjelölés követelménye más megítélés alá esik a semmisségi panasznál, ahol a tiszta taxatív érvényesül s más alá a fellebbezésnél, amely a 382. §. értelmében korlátlanul érvényesíthető s tény és jogkérdésekre egyaránt kiterjedhet. A fellebbezésnél kérdéses lehet nevezetesen az is, hogy az tény vagy jogkérdésre vonatkozik. Vagyis, ha például a vádlott a bűnösséget megállapító ítélet ellen egyszerűen a felmentés végett (vagy, ami ezzel egyet jelent, a bűnösség megállapítása miatt) jelenti be a fellebbezést, kérdéses lehet, hogy ezzel csupán a ténymegállapítást, vagy a tények jogi subsumtióját (385. §. 1. a), b), c) pontok) s a büntetés kiszabását is megtámadja-e.

A német törvény szerint, (318. §.) ha a fellebbezés nincs külön meghatározott panaszpontokra alapítva, az ítélet egész tartalma megtámadottnak tekintendő. Az osztrák törvény (467. §.) szerint «a vádlott javára a bűnösség megállapítása miatt a bejelentet fellebbezés a büntetés kiszabása ellen irányulónak is tekintendő.» A Bp. 390. §-a ilyen rendelkezést nem tartalmaz, de a fellebbviteli bíróságok gyakorlata igen helyesen a fentebb említett módon bejelentett fellebbezést az ítélet egész terjedelmére kiterjedőnek tekinti. Ez a gyakorlat azért helyes, mert valószínű, hogyha a vádlott egyszerűen a felmentés végett jelent be fellebbezést, ezzel megtámadja az ítéletnek mindazon döntéseit és megállapításait, amelyek az ő elítélését eredményezték (tekintet nélkül, hogy tény vagy jogkérdésen alapulnak) s természetesen a büntetés kiszabását is. Persze, ha a vádlott jogtudósan, vagy kellő kitanítás után csak akként jelenti be fellebbezését, hogy a megállapított tényállás (melyet tehát ő is elfogad) nem meríti ki büncselekmény tényálladékát, akkor az ítéletnek ténymegállapító része felül nem vizsgálható, hanem csupán a 385. §. 1. a) pontjában foglalt semmisségi ok fennforgása vizsgálendő, mert a perorvoslati bejelentésből világosan kivehető, hogy a vádlott csak a jogkérdésben kívánt fellebbezni. Természetesen, amíg a főtárgyalási elnökök a 330. §-a értelmében pontosan ki nem tanítják a vádlottakat a perorvoslatok használhatóságáról (tehát nem csak arról, amit a vádlott úgyis tud, hogy t. i. fellebbezhet, hanem arról is, hogy *miként* kell fellebbeznie), addig nem lehet követelni a jogban járatlan, csekély műveltségű vádlottól, hogy akként jelentsen be fellebbezését: «fellebbezek, mert a cselekményt nem követtem el, de ha el is követtem, az nem büncselekmény, s ha büncselekmény is, az rosszul van minősítve.» Ebből a szempontból túlságosan formalisztikusnak és szigorúnak kell tekinteni a kir. Curia némely határozatában elfoglalt azt az álláspontot, mely szerint, ha a vád-

lott csupán a bűnösség megállapítása miatt fellebbezett, akkor az elsőfokú ítéletet helyben hagyó másodfokú ítélet ellen sem a minősítés (385. §. 1. b), sem a büntetés mértéke (385. §. 3. p.) miatt azért nem élhet semmisségi panasszal, mert az I. fokú ítélet úgy a minősítés, mint a büntetés mértéke tekintetében jogerőre emelkedett. (B. III. 7725/1926. és B. III. 3782/1927.) Helyesen jegyzi meg erre Zehery (a BT. LXXX. köt. 155. lap), hogy a kir. Curia korábbi gyakorlata, mely szerint a bűnösség kérdésében bejelentett fellebbezés az ítélet összes rendelkezéseinek jogerőre emelkedését felfüggeszti, nem ütközik a részleges jogerő elvébe. Egyébként a kir. Curia gyakorlata ebben a fontos elvi kérdésben még ellentéteket mutat, ami indokolttá tenné jogegységi döntvény hozatalát.

Itt említendő meg a kir. Curia B. III. 7542/1927. számú határozata, amely kimondotta, hogyha a vádlott az elsőfokú ítéletben megnyugodott s csak a védő jelentett be fellebbezést vádlott javára a bűnösség megállapítása miatt, — a másodfokú ítélet ellen a vádlott — a védelem egységénél fogva — a saját jogán további perorvoslattal élhet.

Annak az álláspontnak következményei, hogy az általánoságban, vagyis közelebbi megjelölés nélkül, tehát tulajdonképpen nem szabatosan bejelentett perorvoslattal a fél inkább érte, (kerüli el a visszautasítást), mintha konkretizálja perorvoslatának tárgyát, — a gyakorlatban a vádlott terhére is érvényesülnek, ami pedig tekintettel arra, hogy a vádat rendszerint a jogilag szakképzett hivatásos kir. ügyész képviseli, akitől elvárható, hogy szabatos perorvoslattal támadja meg az ítélet sérelmesnek talált intézkedését, némileg aggályos. Így például a kir. Curia kimondotta B. IV. 1865/1919. számú határozatában, hogy nem sérti a részleges jogerő elvét az, ha a felsőbb bíróság a dologházba utalást a közvádlónak erre irányuló perorvoslata nélkül, pusztán a súlyosbítás végett bejelentett perorvoslat alapján rendeli el.

Ezen határozat indokolása szerint «miután a Bp. 387. §. első bekezdése értelmében a felsőbb bíróság ítélkezési szabadságát a bejelentett perorvoslat keretei határozzák meg, a felsőbb bíróság a törvényszék ítéletének a büntetésről szóló részét egészében, tehát ideértve a mellékbüntetéseket is, csak akkor módosíthatja a törvénynek megfelelően, ha az ügyész a büntetés súlyosbítása végett általában jelentett be fellebbezést, mert az ilyen bejelentés egyrészt az ítéletnek az egész büntetés komplexumára vonatkozó részét kivonja a részleges jogerő szabálya alól s ebben az irányban korlátlan felülvizsgálati jogot ad az ítélőtáblának, másrészt az ilyen általános bejelentés azt az indítványt foglalja magában, hogy az ítélőtábla az ítéletnek a büntetést kiszabó részét teljesen és minden vonatkozásban vizsgálja felül; a felülvizsgálatnak ily széles körben való mozgása csak akkor van kizárva, ha a vádló fellebbezését a büntetésnek egy kifejezett és határozottan megjelölt részére pl. csak a főbüntetésre vagy csak a pénzbüntetésre vagy más mellékbüntetésre korlátozza, mely esetben az in peius felülvizsgálat a Bp. 387. §. első és harmadik bekezdése szerint csak ebben a keretben mozoghat.»

b) A részleges jogerőnek elve alól maga a 387. §. három kivételt állapít meg:

először megfelelő perorvoslat nélkül is mindig felülvizsgá-

landónak nyilvánítja a hivatalból figyelembe veendő semmisségi eseteket (első bekezdés);

másodszor kimondja, hogy a vádló részéről, habár a vádlott terhére használt perorvoslat mindig a vádlott javára is használnak tekintendő (második bekezdés) és

harmadszor elrendeli, hogy a fellebbező vádlott javára szolgáló körülmény alapján, ha az más vádlottra nézve is fennforog, az ítélet az utóbbi javára is megváltoztatandó, habár fellebbezéssel nem is élt (negyedik bekezdés).

Amint a 12. számú büntetődöntvény is megállapítja: a Bpnek most ismertett rendelkezéseiből az tűnik ki, hogy a Bp. fokozottabb védelemben kívánja részesíteni a vádlott érdekét. Kétség esetében tehát — nézetem szerint — ennek a törvényes kívánalomnak kell érvényesülnie a perorvoslatokra vonatkozó rendelkezések értelmezésénél és gyakorlati alkalmazásánál.

α) Az első kivétel összhangban áll a Bp. 384. és 385. §-ainak utolsó bekezdésének rendelkezésével.

β) A második bekezdésben foglalt szabálynak egyébként nagyobb gyakorlati jelentősége nincs, mert az anyagi semmisségi okok, ha a vádlott sérelmére szolgáltak s az alaki semmisségi okok a 384. §. utolsó bekezdése esetében úgyszólván hivatalból veendő figyelembe s így legföljebb a hivatalból figyelembe nem vehető alaki semmisségi okok miatt a vádló részéről bejelentett fellebbezés esetében kerülhet e szabály gyakorlati alkalmazására sor.

γ) A negyedik bekezdésben foglalt «körülmény» alatt — eltérőleg a német és osztrák perrendtartásoktól (német 357. §., osztrák 290. §.) — nemcsak anyagi, hanem eljárási szabályok megsértése is értendő, viszont a «megváltoztatandó» kitétel alatt nem csupán azokat az eseteket kell érteni, amelyekben a tábla megváltoztató ítéletet hoz, hanem azokat is, amelyekben az elsőfokú ítélet megsemmisítésével hoz új ítéletet.

δ) Hogy a részleges jogerő elvét mennyiben érinti a csatlakozás intézménye (lásd alább a 388. §. után), erre nézve érdekes megállapításokat tartalmaz a 23. számú jogegységi döntvény, melynek indokolása erre a kérdésre vonatkozólag a következő megállapításokat tartalmazza:

«A részleges jogerőnek azon a szabályán, hogy a felülvizsgálat — kivéve a hivatalból figyelembe veendő semmisségi eseteket — csak az ítéletnek fellebbezéssel megtámadott intézkedésére vonatkozik (Bp. 337. §. első bekezdés), továbbá azon szabályán, hogy a vádlott büntetése egyedül a vádlónak a vádlott terhére használt fellebbezése esetében súlyosbítható, — a csatlakozás intézménye mit sem változtatott. Mert a csatlakozás csupán kitölti az ítélet valamely része jogerőre emelkedése bekövetkezésének időpontját. Amíg a II. Bn. előtt a kir. törvényszék ítélete, amennyiben annak kihirdetésekor a kir. ügyész fellebbezést nem jelentett be, in peius, vagyis oly hatálylallyal, hogy az a fellebbviteli bíróság által már többé nem súlyosbítható, nyomban jogerőre emelkedett, — addig ezen a II. Bn. 29. §-a csak annyi változást létesített, hogy ez a jogerőre emelkedés nem nyomban, hanem csak akkor következik be, ha a kir. főügyész legkésőbb a fellebbviteli tárgyalás megkezdése előtt nyolcadik napig csatlakozást nem jelentett be. Amint ez a határidő eltelt a nélkül, hogy a kir. főügyész csatlakozott volna, vagyis a fellebbviteli tárgyalást megelőző nyolcadik napon bekövetkezik az elsőfokú ítéletnek — in peius — jogerőre emelkedése. A csatlakozás tehát nem meg-

szüntette, hanem csak kitölti a részleges jogerő bekövetkezésének időpontját. Ebből pedig az következik, hogyha a kir. főügyész a jelzett határidőig nem élt csatlakozással a vádlott terhére: a kir. ítélőtábla az elsőfokú ítéletnek vonatkozó részét — a Bp. 337. §. első bekezdésében foglalt szabálynál fogva — felül nem vizsgálhatja, még kevésbé súlyosbíthatja (harmadik bekezdés), — mert ha ezt megtenné, akkor a Bp. 384. §. 4. pontjában foglalt semmisségi okot valószínűleg meg.»

2. a) E tilalom elvének uralma újabbkeletű, mint maga a részleges jogerő elve, de ebből fejlődött ki a XIX. század elején. A francia írók szerint e tilalom elve francia eredetű, mert már a francia államtanácsnak 1806. évi november hó 12-én kelt véleménye (avis du conseil d'Etat) állást foglalt ezen elv mellett. A német jogi írók német eredetűnek vallják s azt vitatják, hogy az említett «avis» tulajdonképpen csak a részleges jogerőnek a római jogból származó elvét mondotta ki s abba a francia semmitőszék gyakorlata csak belemagyarázta a reformatio in peius tilalmát, amelyet a Code d'instruction nem ezen a néven, hanem a ne bis in idem elvként ismer azzal, hogy ezt az elvet a vádlott javára mindig alkalmazni kell. Úgy a francia, mint a német jog rendszerében azonban a reformatio in peius tilalma nem mint a törvény és az anyagi igazság érvényesülésének elve jelentkezik, hanem mint a méltányosságnak a tétele, mint a vádlott perorvoslati szabadságának biztosítója s mint a védekezési jog folyománya. Mint Faustin Hélie mondja: ezen elv meg akarja akadályozni azt, hogy a perorvoslat egy csapda legyen, amelyből a vádlott csak még súlyosabb séreléssel tud kiszabadulni «(elle ne veut pas, que le recours soit un piège d'ou le prévenu se retirerait plus grièvement blessé)».

Az osztrák törvény úgy a fellebbezés (295. §.), mint a semmisségi panasz (290. §.) kapcsán ezt az elvet lényegileg a mi törvényünkkel egyezően akként deklarálja, hogy a vádlott javára bejelentett perorvoslat esetében a fellebbviteli bíróság nem szabhat ki súlyosabb büntetést, mint aminőt az elsőfokú bíróság kiszabott. De az osztrák bírói gyakorlat szerint ez nem akadály a súlyosabb minősítésnek, melyet a felsőbíró — a reformatio in peius elvének sérelme nélkül — meg is állapíthat, tehát a vádlottat a súlyosabb cselekményben mondhatja ki bűnösnek, csupán súlyosabb büntetést nem szabhat ki.

Ezzel szemben a német Stpo. másként rendelkezik a fellebbezésnél, mint a semmisségi panasznál. Fellebbezés esetében azt mondja (331. §-ában = régi 372. §.), hogy a fellebbezési bíróság a csupán vádlott javára szóló fellebbezés esetében az elsőfokú ítéletet a vádlott terhére nem változtathatja meg, míg semmisségi panasz esetében a 358. §. (rég 398. §.) szerint az új ítélet az elsőfokú ítéletben megállapítottnál súlyosabb büntetést nem szabhat ki. Gerber a «Das Verbot der reformatio in peius im Reichsstrafprocess» című alapos tanulmányában részletes vizsgálat tárgyává teszi ezt a különbséget s arra az eredményre jut (55. oldal), hogy bár a két szakasz szövege eltér, mert míg a fellebbezés esetén az elsőfokú ítéleten a vádlott terhére semmi változtatást nem enged, addig semmisségi panasz esetében csak a büntetés súlyosbítását tiltja, — mégis a tilalom

A reformatio
in peius
fogalma
(3. bekezdés).

fellebbezés esetében is lényegileg csak a büntetés súlyosbítására vonatkozik (mert a vádlottra csak ez a változtatás relevans) úgy, hogy a fellebbviteli bíróság is a tilalom megszegése nélkül súlyosabban minősítheti a cselekményt, csak természetesen súlyosabb büntetést nem szabhat ki. Ugyanezen az állásponton van Löwe is az ő «Kommentárja»-ban, amely megemlíti, hogy a két szakasz szövege közötti különbség csupán elnézésnek, nem pedig eltérő törvényhozói akaratnak tudandó be. A német jog és bírói gyakorlat szerint tehát a súlyosabb büntetés kiszabására vonatkozó tilalom nem jelent többet, mint amit a szöveg mond, vagyis azt, hogy a vádlott a büntetés kiszabása kapcsán ne jusson hátrányosabb helyzetbe, mint volt. Ehhez képest — Gerber szerint — nem megszegése a reformatio in peius tilalmának az, ha a felsőbíró súlyosabban minősíti a cselekményt.

b) A Bp. 387. §-ának a fellebbezésre vonatkozó harmadik bekezdése lényegileg megegyezik a semmisségi panaszra vonatkozó 438. §-szal, amely szintén csak súlyosabb büntetés kiszabását tiltja, tehát egyezik az osztrák és — a fentiekre figyelemmel — a német törvények vonatkozó rendelkezéseivel is. Ennek dacára a mi bírói gyakorlatunk e rendelkezések magyarázatánál eltér a német és osztrák gyakorlattól, mert a súlyosabb minősítést nem engedi meg, holott a súlyosabb minősítésnek a 387. §. harmadik bekezdésében foglalt rendelkezés tulajdonképpen nem akadály. A magyar bírói gyakorlat illetően kifejlődésének oka abban rejlik, hogy a Bp. 385. §. utolsó bekezdése értelmében az anyagi semmisségi ok — tehát a minősítésre vonatkozó is — nem vehető figyelembe, ha a vádlott javára szolgált s hogy a 387. §. első bekezdése értelmében az ítéletnek fellebbezéssel meg nem támadott rendelkezése felül nem vizsgálható s hogy ezen két jogelv egybevetésével a bírói gyakorlat az *in peius részleges jogerő* elvét alakította ki, amely abban áll, hogy az ítéletnek az a rendelkezése, amely ellen a vádló a vádlott terhére fellebbezéssel nem élt, a vádlott fellebbezése dacára is oly értelemben emelkedik jogerőre, hogy az a rendelkezés a vádlott terhére nem súlyosbítható. Ennek megfelelően a B. H. T. VI. kötetébe 734. sz. a. felvett E. H. kimondta, hogy a minősítésre vonatkozó tévedés csak abban az esetben veendő hivatalból figyelembe, ha az a vádlott sérelmére szolgált.

A már idézett B. IV. 1865/1919. számú curial határozat indoklása szerint pedig: «a felsőbírói ítéletnek a vádhoz való viszonyát a Bp. 325—387. §§-ai és a 418. §. első bekezdése határozza meg. E szakaszok egybevetett értelme szerint a felsőbb bíróság súlyosabb minősítést és büntetést csak akkor állapíthat meg, ha az elsőbírói ítélet ellen a vádlott terhére ebben az irányban az ügyész perorvoslással élt. Az *in peius* bejelentett perorvoslat a részleges jogerősség bekövetkezését az ítéletnek fellebbezéssel megtámadott részére vonatkozólag a Bp. 395. §-a értelmében kizárja s az ítéletábra a Bp. 325. §-ának a 418. §-a értelmében alkalmazandó rendelkezése folytán éppen olyan viszonyban van a váddal, mint a törvényszék, — vagyis a tettazonosság keretében *in peius* teljesen szabad a minősítés s a büntetés kiszabása kérdésében.»

Ezt az irányt követi a 12. számú jogegységi döntvény, amely e szabad minősítés elébe csak egy korlátot állít, t. i. azt az esetet,

ha a vádló az elsőfokú bíróság ítéletének a vádbeli cselekményt minősítő intézkedésében megnyugodott s a másodfokú bíróság ítéletének enyhébben minősítő rendelkezése miatt él a vádlott terhére a Bp. 385. §-ának 1. b) pontja alapján semmisségi panaszszal, mely esetben a kir. Curia a vádbeli cselekményt az elsőfokú bíróság ítéleténél súlyosabban nem minősítheti. (Hogy ez a kivétel a II. Bn. 29. §-ának rendelkezésével szemben is megáll-e, erre nézve lásd alább a csatlakozásnál elmondottakat.)

Ezzel a döntvényvel a bírói gyakorlat — helyesen — közelebb terelődött a 387. §. harmadik bekezdésének való értelméhez, mert e döntvény (és indokolása) szerint a vádbeli tett minősítése — beleértve a többszörös minősülés, a bűnhalmazat s a bűnrészesség kérdését is — egységes intézkedésnek tekintendő s így a vádlott terhére a cselekmény minősítése miatt akár általánosságban, akár a minősítésnek valamelyik részlete miatt használt perorvoslat — a fenti kivételtől eltekintve — megfelelő alapul szolgálhat arra, hogy a felsőbíró a vádbeli cselekmény minősítése tárgyában annak minden — tehát kifejezetten meg nem támadott — részletére is kiterjedően a vádlott terhére határozhasson. Ezen döntvény szerint tehát pl. ha az ügyész az 1. b) pont alapján csak amiatt élt fellebbezéssel, mert a vádbeli lopás nem minősített a 336. §. 3. pontja szerint, — a felsőbb bíróság az elsőfokon megállapított egyrendbeli folytatólagos lopás büntett helyett több lopás anyagi halmazatát állapítja meg. Ugyanezen irányban, vagyis a reformatio in peius tilalmának szűkebb térre korlátozása felé halad a kir. Curia B. III. 1119—1920. számú határozata (BT. LXXII. köt. 220. szám), amely — szemben a kir. Curia B. III. 1919. számú határozatával — tagadólag dönti el azt a kérdést, hogy köteles-e a felsőbíró is a 92. §-t alkalmazni akkor, ha az elsőfokú bíróság e szakaszt alkalmazta, emiatt a vádlott terhére perorvoslat be nem jelentett, de a felsőbíró a minősítést leszállította. A kir. Curia ezen határozatának indokolása szerint:

«a Bp. 387. §. harmadik bekezdésében a felülvizsgálatnak a büntetés kiszabásánál követendő irányelveként azt az egyetlen jogszabályt tartalmazza, hogy a vádlott büntetése egyedül a vádlónak a vádlott terhére használt fellebbezése esetében súlyosbítható. Ebből pedig az adott esetre nézve egyszerűen csak annyi következtethető, hogy az ítéletábra a vádlott terhére használt fellebbezés hiányában az elsőbíró által kimért egyhónapi fogháznál súlyosabb büntetést nem szabhatott ki. Azt azonban az idézett jogszabály éppen nem zárja ki, hogy a fellebbviteli bíróság a Btk.-nek az elsőbíró által alkalmazott 92. §-át a vádlott terhére használt fellebbezés hiányában is mellőzhesse, ha a vád alapjául szolgált bűncselekményt a Btk. oly rendelkezése szerint minősítette, melynél fogva az elsőbíró által megállapítottnál súlyosabb büntetéssel a Btk. 92. §-ának alkalmazása nélkül sem büntethető.»

Ez az álláspont kétségtelenül helyes s megfelel a túlnyomó gyakorlatnak, valamint a BHT. IV. kötetébe 471. sz. a. felvett E. H.-nak is. Degré szerint ez a jogszabály csak oly esetben alkalmazható, ha a felsőbíró által alkalmazott minősítés enyhébb büntetési nem alkalmazását vonja maga után, vagyis tehát, ha az elsőbíró büntető cselekményért a

92. §-al fogházat szabott ki, ellenben a felsőbíróság fogházzal büntetendő cselekményt állapít meg; ilyenkor a felsőbíróság nem köteles a 92. §-t alkalmazni s így a büntetést ugyanazon büntetési nemben állapítja meg, mint az alsófokú bíróság. Ha azonban úgy az alsó-, mint a felsőfokú bíróság által alkalmazott minősítésre a törvény ugyanazt a büntetési nemet (pl. börtönt) állapítja meg, akkor az alsóbíróság által alkalmazott 92. §-nak a felsőbíróság részéről való mellőzése súlyosabb büntetési nem alkalmazását vonná maga után, ami pedig a vádlott terhére érvényesített perorvoslat hiányában a reformatio in peius (Bp. 387. §. 3. bekezdés) tilalmába ütközik. Ezen megszorító magyarázat helyességéhez, nézetem szerint, annál kevésbé sem fér kétség, mert azért, hogy az elsőbíróság pl. egy börtönnel büntetendő cselekmény megállapítása esetében a 92. §-t alkalmazta, csak azt a véleményét fejezte ki, hogy a fennforgó enyhítő körülményekre tekintettel a börtönbüntetésnek legkisebb mértéke is aránytalanul súlyos lenne, de ez a vélemény nyilvánítás, még ha a 387. §. első bekezdése értelmében jogerőre emelkedik is, nem jelenti egyúttal azt, hogy ugyanazon számú és ugyanolyan nyomatékos enyhítő körülmények mellett aránytalanul súlyos lenne (vagy ilyennek találta volna az alsóbíróság) az — enyhébb minősítés szerint kiszabandó — fogházbüntetésnek legkisebb mértéke is.

c) Az alábbiakban rövid összeállítását adom a Bp. 387. §-ára vonatkozó azon határozatoknak, amelyek a BHT.-be felvéve vannak:

II. kötet, 114. szám: «A kir. törvényszék, mint másodfokú bíróság a vádlott büntetését nem súlyosbíthatja, ha az ügyészgi megbízottnak a vádlott terhére használt fellebbezését a kir. ügyész a fellebbezés tárgyaláson visszavonta.» (5453/1901. sz.)

II. kötet, 115. szám: «A Bp. 387. §-ának utolsó bekezdése szerint a fellebbező vádlott javára szolgáló körülmény alapján, ha az más vádlottra nézve is fennforog, az ítélet az utóbbi javára is megváltoztatható, habár fellebbezéssel nem élt is.» (3746/1906. sz.)

IV. kötet, 471. szám: «Jóllehet a kir. törvényszék vádlott javára a Btk. 92. §-át alkalmazta s ez ellen az ügyész perorvoslattal nem élt, mégis helyesen járt el a kir. ítélőtábla, midőn enyhébb büntetés felvétele mellett a büntetést a Btk. 92. §-ának mellőzésével szabta ki», mert a kir. ítélőtábla a vádlott bűnösségét enyhébb bűncselekményben állapítván meg, ennek büntetését az elsőfokú bíróság ítéletének rendelkezésétől teljesen függetlenül határozhatta meg s mert az elsőfokúlag megállapított büntetést sem neve, sem tartama tekintetében a Btk. 92. §-ának mellőzése mellett is nem súlyosította. (9235/1902. sz.)

V. kötet, 560. szám: «Felmentő ítéletnek a kir. ügyész részéről történt fellebbezése esetében nincsen akadálya annak, hogy a másodfokú főtárgyaláson a kir. főügyész a kir. ügyész vádjánál súlyosabb minősítésre irányította a vádat», mert a Bp. 418. §-a szerint a kir. ítélőtáblánál is érvényesülő 325. §. rendelkezése az elsőbírói felmentő ítélet után a kir. ítélőtáblának a minősítés kérdésében szabad kezét adott s ennek a Bp. 387. §-ában foglalt rendelkezés nem korlátja. (4665/1914. sz.)

VI. kötet, 733. szám: «Túllépte a kir. ítélőtábla hatáskörét, midőn a közvádló által csakis a Bp. 385. §. 1 b) pontja alapján bejelentett fellebbezés alapján ezen fellebbezést alaptalannak találván, a vádlott büntetését felemelte.» (1733/1917. sz.)

VI. kötet, 734. szám: «A minősítésre vonatkozó tévedés csak

abban az esetben veendő hivatalból figyelembe, ha az a vádlott sérelmére szolgált.» (4082/1917. sz.)

VII. kötet, 839. szám: «A vádlónak a vádlott terhére a Bp. 385. §. 1. b) pontja alapján használt perorvoslata esetében a felsőbb bíróság nincs kötve a vádbeli cselekménynek a vádló által vitatott minősítéséhez, hanem a tettazonosság körében a törvénynek megfelelően szabadon minősítheti a vádlott terhére rótt cselekményt, kivéve, ha a vádló az elsőfokú bíróság ítéletének a vádbeli cselekményt minősítő intézkedésében megnyugodott s a másodfokú bíróság ítéletének ennél enyhébben minősítő rendelkezése miatt él a vádlott terhére a Bp. 385. §. 1. b) pontja alapján semmisségi panasszal, mely esetben a kir. Curia a vádbeli cselekményt az elsőfokú bíróság ítéleténél súlyosabban nem minősítheti.» 12. számú büntető-döntvény.

VIII. kötet, 881. szám: «A Bp. 387. §-ának harmadik bekezdése szerint a vádlott büntetése csak a vádlónak a vádlott terhére használt fellebbezése esetén súlyosbítható. Ha a közvádló az elsőfokú ítélet ellen csupán a Bp. 385. §. 1. b) pontja alapján él fellebbezéssel, de súlyosbításért vagy a Btk. 92. §-a alkalmazásának mellőzése végett nem: a kir. ítélőtábla a Bp. 385. §. 1. b) pontja alapján bejelentett fellebbezést a büntetés súlyosbítása végett is bejelentettnak nem tekintheti. Ha ez esetben a minősítést meghagyva, a büntetést mégis felemeli: a Bp. 384. §. 4. pontjában irt semmisségi ok valószínűleg meg. 1850/1926. sz. (Ugyanezt az elvet mondta ki a 733. számú határozat is.)

Az 115. számú E. H.-ra vonatkozólag megjegyzem, hogy a Bp. 387. §. utolsó bekezdésében foglalt szabály csak akkor alkalmazható, ha a fellebbező vádlott javára szolgáló körülmény in concreto tényleg a nem fellebbező vádlott javára is szolgál. Ha tehát pl. a kir. törvényszék oly esetben, mikor a védelem a Bp. 56. §-a értelmében kötelező, védők jelenléte nélkül tartotta meg a főtárgyalást s három vádlott közül kettőt jogerősen felmentett, az elítélt egyik vádlott javára használt fellebbezés folytán a kir. ítélőtábla a Bp. 384. §. 6. pontjába ütköző semmisségi okot e szakasz utolsó bekezdése értelmében hivatalból köteles figyelembevenni, de az ítéletet nem semmisítheti meg a 387. §. utolsó bekezdése alapján a másik két felmentett vádlottra is kiterjedő hatállyal, mert ezáltal e két vádlott helyzete rosszabbodnék. — Ezt az elvet a kir. Curia büntető jogegységi tanácsa hasonló ügyben kimondotta B. I. 6722—1928/14. számú határozatában.

388. §.

A fellebbezésre vonatkozó nyilatkozatok írásban vagy jegyzőkönyvbe mondással tehetők. A fellebbezés bejelentésének ideje.

A fellebbezést az ítélet kihirdetésekor kell a törvényszéknél bejelenteni.

Ha az ítéletet kézbesítés útján közlik, a fellebbezést a kézbesítéstől számított nyolc nap alatt kell bejelenteni.

A vádlott házastársa és törvényes képviselője a vádlott részére nyitva álló határidőben, a vádlott örököse pedig az ítéletnek a főtárgyaláson történt kihirdetésétől számított nyolc nap alatt fellebbezhetnek.

A fellebbezés a bejelentés, illetőleg az ítélet kézbesítése napjától számított nyolc nap alatt indokolható.

A fellebbezés a bejelentésére nyitva álló határidő alatt

módosítható, az indokolás pedig az előterjesztésére kitűzött határidő alatt kiegészíthető.

A vádlottnak vagy védőjének a fellebbezés bejelentésekor előterjesztett kérelmére megengedendő, hogy a fellebbezés indokolását csak az ítélet kézbesítésétől számított nyolc nap alatt nyujtsák be.

Minthogy a főtárgyalás — törvényszéki ügyekben — a vádló és a vádlott jelenléte nélkül nem tartható meg s az ítélet a tárgyalás befejezése után rendszerint azonnal meghozandó és nyilvánosan kihirdetendő, — a szabály az, hogy a fellebbezést az ítélet kihirdetésekor kell a törvényszéknél bejelenteni. Kivételesen azonban (ha pl. a bíróság az ítélet kihirdetésére későbbi határnapot tűz s erre a vádlott nem jelent meg) előfordulhat, hogy az ítéletet a vádlottal kézbesítés útján közlik (Bp. 329. §. harmadik bekezdése); erre az esetre áll a 388. §. harmadik bekezdésében foglalt az a rendelkezés, hogy a fellebbezés a kézbesítéstől számított 8 nap alatt jelentendő be; ezen esetben s ezen határidő alatt a fellebbezés módosítható is. Nincs azonban helye az ítélet kihirdetésekor bejelentett, tehát egy fix időpontban, nem pedig bizonyos határidő alatt esedékes fellebbezés módosításának. Ellenben a fellebbezés indokolása úgy a (szóbeli) bejelentés, mint a kézbesítés napjától számított 8 nap alatt benyújtható s kiegészíthető. Az utolsó bekezdésben biztosított jogosítvány involválja azt a jogot is, hogy a vádlott és védője az indokolás benyújtása céljából bármely esetben (tehát nemcsak a 329. §. harmadik bekezdésében említett esetekben) kérhesse az ítélet kézbesítését, amit a bíróság köteles elrendelni. Ilyenkör a fellebbezés indokolása a kézbesítéstől számított 8 nap alatt nyujtható be.

A 388. §. negyedik és utolsó bekezdésének egybevetéséből nyilvánvaló, hogy bár az utolsó bekezdés értelmében ezt a kedvezményt csak a vádlott és védője kérhetik, mégis ezzel a kedvezménnyel mindazok élhetnek, akik a Bp. 383. §. II. a), b) és c) pontjai értelmében a vádlott javára fellebbezhetnek, tehát a vádlott házastársa, törvényes képviselője és örököse is, mert hiszen a negyedik bekezdés szerint ezek a fellebbezési jogukat is a vádlott részére nyitva álló határidőben érvényesíthetik. Vargha szerint is (Kommentár III. kötet, 53. oldal): ha a vádlott részére a fellebbezési határidő az ítélet kézbesítésével kitolatott, ezen határidőn belül a vádlott házastársa és törvényes képviselője is beadhatják a fellebbezés indokolását.

Ezért talán túlságosan formalisztikus a kir. Curianak B. I. 6689/1923. számú határozata, mely kimondotta, hogy «a 388. §. utolsó bekezdése értelmében rendelkezésre álló kivételes határidőt csak az a fél veheti igénybe, aki eziránt kérelmet terjesztett elő. Amennyiben tehát a vádlott kérte annak megengedését, hogy a fellebbezés vagy semmisségi panasz indokolását az ítélet kézbesítésétől számított 8 nap alatt nyujthassa be s e kéresem hely adatik: ez alapon védő nem jogosult e kedvezményes határidő igénybevételére, feltéve, hogy annak a maga részére leendő engedélyezését szintén nem kérelmezte», — «mert a Bp. 383. §. II. b) pontja értelmében a védőnek a perorvoslati joga a vádlottétól független, tehát független e jog gyakorlására vonatkozó perjogi szabályok betartására vonatkozó

kötelesség is. Ennek folytán a perorvoslatra jogosítottak egyike a 388. §. utolsó bekezdésében foglalt kedvezmény kérésével és megszerzésével nem szerzi azt meg egy másik perorvoslatra jogosított társának, aki — noha maga is jelen volt — a kedvezményt maga sem nem kérte, sem a társa részéről előterjesztett ily kérelemhez nem csatlakozott.» Degrének ezen határozathoz fűzött megjegyzése szerint (B. Társ. LXXVI. köt., 85. lap) az abban elfoglalt álláspont nem felel meg a régebbi gyakorlatnak, mely a vádlottnak megengedte, hogy a semmisségi panasz indokait a védőknek nyitva álló határidőben beadhassa, — de nézetem szerint nem felel meg a védelem egy séges volta természetének s az ennek megfelelő azon újabb gyakorlatnak sem, mely a vádlott semmisségi panaszát elfogadja akkor is, ha az elsőfokú ítélet ellen a bűnösség kérdésében csak védője fellebbezett, a vádlott azonban megnyugodott. (L. a 387. §. kapcsán közölt, 7542/1927. számú kúriai határozatot.)

1928 : X. tc. (II. Bn.) 29. §.

A perorvoslatra jogosultak közül az, aki perorvoslattal nem, vagy tévesen élt, más ellenkező érdekű jogosultnak joghatályosan bejelentett perorvoslatához csatlakozhatik. A csatlakozást a bejelentett perorvoslat felől határozó bíróságnál írásban 8 nappal a perorvoslat tárgyában tartott tárgyalás vagy tanácsülés megkezdése előtt kell bejelenteni. A csatlakozásban ugyanazon okok alapján lehet a határozatot megtámadni, amelyek alapján annakidején perorvoslatot lehetett volna bejelenteni; a bejelentett perorvoslat visszavonása esetében azonban a csatlakozás hatálya megszűnik.

A közvád képviselőjében vádlott terhére csatlakozásra jogosult: a perorvoslat eldöntésére hivatott kir. törvényszék előtt a kir. ügyész, a kir. ítélőtábla előtt a kir. főügyész, a kir. Curia előtt pedig a koronaügyész.(1)

A csatlakozásról az ellenfél a Bp. 409. §-a második bekezdésének megfelelően értesítendő.(2)

1. a). A II. Bn.-nak fenti szakasza éppen úgy, mint a 385. §. 3. pontjának új szövegét megállapító 28. §-a, a II. Bn.-nak abban a fejezetében foglaltatnak, melynek címe: «Egyszerűsítések a perorvoslati eljárásban». Pedig ez a cím nem találó. A találó cím a fenti szakaszokra az lett volna: «a vádló perorvoslati jogának kiterjesztése», mert mindkét szakasz ezt a célt szolgálja. A 28. §-ban felsorolt bírói tévedések ugyanis a vádlott javára — elenyésző kivétellel — a Bp. 385. §-ának utolsó bekezdése értelmében a II. Bn. előtt is hivatalból reperálhatók voltak s így a 3. pont tartalmának — a semmisségi ok fogalmával meg nem egyeztethető — kiterjesztése csak azt a célt szolgálja, hogy a szóbanforgó esetleges bírói tévedések most már a vádlott terhére is kiigazíthatók legyenek. Nem egyszerűsítette, hanem szaporította tehát a 28. §. a semmisségi panaszokat s ezzel a kir. Curia teendőit is. De ugyanez áll a 29. §-ra is. A miniszteri indokolás ugyan abban látja az egyszerűsítést, hogy a csatlakozás intézményének meghonosítása lehetővé teszi azt, hogy a felsőbb bíróságokat előreláthatólag sikerre nem vezető perorvoslatokkal el ne halmozzák, «mert az a vádlott, aki számol azzal, hogy perorvoslata azzal a következménnyel is járhat, hogy a

vádoló csatlakozása esetén az ítéletet terhére súlyosbíthatják, alaposabban megfontolja, hogy éljen-e perorvoslattal. Ez az indok azonban egyrészt nem helytálló, másrészt a 29. §-nak leginkább kifogásolható rendelkezését tartja szem előtt. Nem helytálló azért, mert ha a vádlott magát ártatlannak érzi, vagy a kiszabott büntetést túlszigorúnak találja, a csatlakozás intézménye sem fogja őt visszariasztani a fellebbezéstől, amelytől a felsőbb bíróságba helyezett bizalmánál fogva kedvező eredményt vár, — a fellebbezéssel különben sem kockáztat semmit, mert a csatlakozás esetleges hátrányos következményeitől a fellebbezés visszavonása által minden esetben szabadulhat. De éppen ez a visszariasztási teória nem egyeztethető meg a vádlott védekezési szabadságával s az ebből folyó azon jogával, hogy a sérelmesnek talált ítélet ellen perorvoslattal élhessen. Elvégre az elsőfokú bíróságok gyakran tévednek a vádlott terhére, ítéleteik lehetnek törvénytörések és igazságtalanok. A perorvoslatoknak célja s a felsőbb bíróságoknak rendeltetése első sorban éppen az, hogy a vádlottat jogsegélyben részesítsék az ilyen elsőfokú ítéletekkel szemben. A csatlakozás pedig tényleg alkalmas lehet arra, hogy az igazában lévő vádlottat is visszarettentse a perorvoslat használatától. Ezzel szemben az az előny, hogy a felsőbb bíróság egyes esetekben súlyosbíthatja a vádlott büntetését (rendesen csak erről van szó), — ami nem is tulajdonképpen hivatása, különösen a Curianak — valóban nem jöhet komoly figyelembe. Mint Gerbernek idézett munkájában («Das Verbot der reformatio in peius») olvassuk, a csatlakozás a reformatio in peius káros következményeinek megszüntetésére csak félrendszer szabály, melynek ezenfelül illoyalis színezete is van, mert a vádlott sorsát az ügyész kezébe adja s lehetővé teszi, hogy a felsőbb bíróság a büntetést ott is emelje, ahol erre komoly szükség nincs, amivel szemben a perrendtartási reformot tárgyaló parlamenti bizottság is tiltakozott azon utasításokra figyelemmel, amelyeket egyes ügyészségek kapnak arra nézve, hogy a reformatio in peius lehetővé tétele érdekében mindig fellebbezzenek a vádlott terhére. Ezért Gerber ajánlatosnak tartja, hogy a csatlakozás intézménye az új német büntető eljárásban ne honosíttassék meg.

b) Törvényhozásunk a csatlakozás intézményének behozatalával valóban nagyon eltávolodott az angol jogrendszertől, amely a vádlott terhére való perorvoslatot nem ismer, amely általában az elsőfokú ítélettel az ügyet in peius res iudicatanak tekinti s amely a felsőbb bíróságban inkább a vádlott védelmére szervezett jog- és szabadságvédelmi intézményt, mint büntetéssúlyosító fórumot lát. Ha már azonban nem tesszük is magunkévá ezt a jogrendszert s ha a törvényhozás a nehezen — de véleményem szerint leginkább az elsőfokú közvetlen szóbeli tárgyaláson — megállapítható anyagi igazság érvényesítésének jelszavával lehetővé kívánta tenni az elsőfokon működő kezdő ügyészeknek a perorvoslat használatát körül esetleg elkövetett mulasztásainak vagy hibáinak helyrehozását, úgy véleményem szerint csak a kir. főügyésznek lett volna szabad megengedni a csatlakozás jogát, még pedig két okból. Először azért, mert a törvényhozás

— a törvényjavaslatot benyújtó miniszter szavai szerint is — a «kezdő ügyész vagy akármilyen elsőfokon működő ügyész» tévedéseit kívánta reparálni s így semmi szükség sem volt arra, hogy az ügyészi pályán hosszú időn át működött s kivált kir. főügyész vagy helyettese által is esetleg (itt az esetlegesség még ritkább lehetőséget jelent) elkövetett mulasztás pótlásáról intézkedni kelljen. Mert ha már valamely kérdésben törvényszék és tábla, kir. ügyész és főügyész — tehát csupán szótöbbséges határozatokat supponálva is, számszerint legalább 4 bíró és 2 ügyész — helyesnek tart bizonyos döntést, ez semmiesetre sem lehet oly égbekiáltóan sérelmes, hogy amiatt a csatlakozási jogot még a koronaügyésznek is meg kelljen adni, ami által — s ez egyúttal véleményem második indoka — a törvényhozás megfosztotta a koronaügyészi állást attól a kivételes és szép elgondolású pozíciójától, melyet a fennálló jogszabályok szerint eddig elfoglalt s amely szerint ő nem közbíró volt, hanem a kir. Curianak büntetvényekben véleményező szerve, aki nem áll mint ügyfél szemben a vádlottal s akinek ezt a pozícióját a Bp. 436. §-a azzal is honorálta, hogy a curiai tárgyaláson a vádlott nem szólalhat föl, a védelem pedig — még a közvédelem formájában sem — nem kötelező. Mert amíg eddig a koronaügyész a maga személyében nem élhetett perorvoslattal a táblai ítélet ellen s csak véleményt nyilvánított a kir. főügyész semmisségi panaszának alapossága vagy alaptalansága felől, addig ma mint ügyfél maga is élhet semmisségi panasszal és a kir. Curia előtt mint valóságos közbíró — igen gyakran a védelem távollétében — plaidoyiroz a vádlott büntetésének felemelése érdekében.

c) Ha már azonban a törvényhozás a koronaügyésznek is megadta a csatlakozás jogát s így a csatlakozás intézményét a bűnper valamennyi fokozatán meghonosította, akkor ebből a fentiekre tekintettel az következik, hogy ezt a kétségtelenül s lényegileg csupán a vádlott terhére szolgáló rendelkezést, mint a Bp. rendszerétől eltérő kivételt nem szabad kiterjesztőleg magyarázni. Ilyen kiterjesztő magyarázatot kívánt a gyakorlatba bevinni a koronaügyészség akkor, midőn csatlakozási jogot gyakorolt a kir. ítélőtábla ítéletének az elsőbíróság ítéletét helyben hagyó rendelkezése ellen oly esetben is, amikor az elsőbíróság ítéletének vonatkozó rendelkezését sem a kir. ügyész, sem csatlakozás útján a kir. főügyész fellebbezéssel meg nem támadta, vagy pedig a kir. ügyésznek az elsőfokú ítélet vonatkozó rendelkezése ellen bejelentett fellebbezését a kir. főügyész visszavonta. A 23. számú jogegységi döntvény azonban kimondta, hogy ilyen esetben a koronaügyész csatlakozás útján nem élhet semmisségi panasszal a vádlott terhére. E döntvény indokolásából kiemelendők a következő részletek:

«Nem vitás az, hogy a kir. főügyészt a kir. ítélőtáblának ítélete ellen azért, mert ez helybenhagyta vagy nem érintette a kir. törvényszék ítéletének a vádlott terhére joghatályos fellebbezéssel (csatlakozással) meg nem támadott s így in peius jogerőre emelkedett rendelkezését, a vádlott terhére semmisségi panasz joga nem illeti meg s hogyha a kir. főügyész mégis élne ily semmisségi panasszal, azt mint a törvényben kizártat, a kir. Curianak vissza kellene utasítania. A koronaügyészség álláspontja szerint, ha ugyanezt a

semmisségi panaszt a koronaügyész jelenti be csatlakozás alakjában, annak helyt kellene adni. Ez valójában azt jelentené, hogy a csatlakozás, mely pedig csupán egy járulékos perorvoslat, több és nagyobb hatályu, mint a rendes semmisségi panasz. Ilyen értelmet a II. Bn.-ba belemagyarázni nem lehet, ellenben azt kell megállapítani, hogy a koronaügyész csak akkor és annyiban élhet csatlakozás útján semmisségi panasszal, ha és amennyiben a kir. főügyész a Bp. általános, a II. Bn. dacára is hatályban lévő rendelkezései értelmében élhetett volna semmisségi panasszal. Ha tehát a kir. főügyész a maga jogán egyáltalában nem élhetett semmisségi panasszal, akkor ezt — csatlakozás formájában — a koronaügyész sem teheti.» «Ha megadtnék a jog a koronaügyésznek arra, hogy átugorva a kir. főügyészt, olyankor is csatlakozhassék a vádlott vagy védő semmisségi panaszához, amikor a kir. ügyész — vagy csatlakozás útján a kir. főügyész — nem fellebbezett a kir. törvényszék ítélete ellen, melyet vonatkozó részében a kir. ítélőtábla helybenhagyott, akkor a csatlakozás tulajdonképpen nem semmisségi panaszhoz, hanem fellebbezéshez történék s a koronaügyész csatlakozása tulajdonképpen fellebbezés volna a kir. törvényszék ítélete ellen, holott ezt a kir. ítélőtábla már felülbírálta.» «Ez a kiterjesztő magyarázat oda vezet, hogy a kir. Curia ilyen átugró csatlakozás elfogadása mellett a kir. törvényszék ítéletének oly rendelkezéseit vizsgálja felül, amelyeket a kir. ítélőtábla megfelelő perorvoslat hiányában felül sem vizsgálhatott, — ez pedig végeredményben a perorvoslati és felülvizsgálati rendszer, valamint a hatáskörök teljes konfúziójára fog vezetni. Ennek elkerülése végett rendeli a II. Bn. 29. §-ának első bekezdése, hogy a csatlakozást a bejelentett perorvoslat felől határozó bíróságnál a perorvoslat tárgyában tartott tárgyalás vagy tanácsülés megkezdése előtt 8 nappal kell írásban bejelenteni s hogy a csatlakozásban csak olyan okok alapján lehet a határozatot megtámadni, amelyek alapján *annak idején* perorvoslatot lehetett volna bejelenteni. Ezen rendelkezés alapján akkor, ha a kir. főügyész a fenti határidőnél későbbben, esetleg csak a fellebbviteli főtárgyaláson jelent be csatlakozást, ezt mint elkésztet a kir. ítélőtáblának vissza kell utasítania. A törvény ezen határozott rendelkezését tenné illuzóriussá annak megengedése, hogy mikor a kir. főügyész elmulasztotta vagy elkéste a csatlakozást, a koronaügyész még élhetne ezzel. A koronaügyészi csatlakozás nem a főügyész által elmulasztott csatlakozásnak, hanem a elmulasztott semmisségi panasznak pótlására van hivatva. A 29. §. első bekezdésében lévő «*annak idején*» kitételnek éppen az a jelentősége, hogy a koronaügyész csak akkor csatlakozhatik a vádlott vagy védő semmisségi panaszához, ha a kir. főügyész a kir. ítélőtábla ítélete ellen joghatályosan semmisségi panasszal élhetett volna, de ezt elmulasztotta megtenni. Ebből pedig az következik, hogy a koronaügyész joghatályosan nem csatlakozhatik a vádlott vagy védő semmisségi panaszához, ha *a)* e panasz sínes joghatályosan bejelentve, vagyis ha a vádlott, illetve a védő semmisségi panasz a Bp. 434. §. harmadik bekezdése értelmében visszautasítandó, *b)* a kir. ügyész, illetve csatlakozás útján a kir. főügyész nem támadta meg fellebbezéssel a kir. törvényszék ítéletének azt a rendelkezését, melyet a kir. ítélőtábla helyben vagy érintetlenül hagyott, *c)* a kir. ügyész bejelentett fellebbezést, de a kir. főügyész azt visszavonta és *d)* a kir. főügyész elkésve jelentette be a csatlakozást.»

Ugyancsak kiterjeszteni kívánta a koronaügyészség csatlakozási jogát oly irányban, hogy ezúton orvosolhassa az elsőfokú ügyészségi tag által a vádemelés körül elkövetett tévedést. A kir. Curia azonban — a BHT. IX. kötetébe 915. sz. a. felvett B. III. 4341/1927. számú határozatában — kimondotta, hogy ha a kir. ügyész az elsőbírói ítélet ellen a vádtól eltérő minősítés miatt fellebbezett s a tábla az I. bírói ítéletnek megváltoztatása mellett a cselekményt a vádnak megfelelően minősítette: a tábla

ítélete ellen a vádlott által érvényesített semmisségi panaszhoz a koronaügyész (a kir. ügyész által alkalmazott minősítésnél súlyosabb minősítés felvétele végett) nem csatlakozhatik,

«mert a csatlakozás célja az annak idején elmulasztott perorvoslat pótlása, ellenben az eredetien téves vád vagy vádszerinti téves minősítés a csatlakozás keretében már nem érvényesíthető. Ez a jogi álláspont nem áll ellentétben a 12. számú jogegységi döntvényvel, mert az ebben tett kivétel a csatlakozásra is áll, melynek érvényesítési korlátja a vádbeli tettnek vádlói jogi értékelése, amelyen túlmenő minősítési, értékelési tévedések a csatlakozási perorvoslat használatával sem küszöbölhetők ki, mert azok esetleg az alsóbíróságok jogi értékelésének, döntésének tárgyai sem voltak.»

Bár a kir. Curia fenti határozata indokolásában megjegyzi, hogy fenti felfogását nem a részleges jogerőre alapítja, mégis Degré szerint (DT LXXX. 68.) a döntvénybeli kivétel a II. Bn. 29. §-a folytán már meg nem áll s úgy érvényesül a döntvény általános szabálya, vagyis a teljesen szabad minősítés, mert az ez alól tett kivételnek a részleges jogerő (387. §. 1. bekezdés) volt az alapja, ezen pedig a II. Bn. rést ütött. Véleményem szerint a fenti határozat megfelel nemcsak a 12., hanem a 13. számú jogegységi döntvény szellemének, sőt az utóbbi döntvényre figyelemmel más határozat nem is volt hozható.

Zeherynek arra az észrevételére (BT LXXXII. 148. lap), hogy a 23. számú döntvényben kifejezett jogi felfogás alapot ad arra a következtetésre, hogy a csatlakozás intézménye nem alkalmas arra, hogy a perorvoslati eljárás szövevényeibe bevigye az emberi igazság perjogi céljainak tágkörű szolgálatát s ezért előbb-utóbb elkerülhetetlen lesz a perorvoslati szak gyökeres modern reformja, — az az észrevételem, hogy a Bp.-nek, mint minden egységes s a maga rendszerét következetesen megvalósító kódexnek oly novelláris intézkedésekkel való beoltása, amelyek egy új, eltérő rendszer vagy irány méhében fogantattak, — a bírói gyakorlatban természetszerűleg mindig maga után vonja bizonyos inkonvenieneciák előfordulását s nem lehet rossznéven venni a bíróságoktól, különösen pedig a kir. Curiatól, ha örökös az alaptörvény rendszerének és szellemének fő tételei fölött s az ezeken rést ütő novelláris intézkedések kiterjesztő magyarázatába egykönnyen nem megy bele. A perorvoslati rendszer gyökeres reformja — a bevezetésben előadottakra figyelemmel — szükséges, de minthogy ez a reform — helyesen — csak az egyfokú perorvoslat megengedése lehet, annak következményeként tárgytalanokká fognak válni a kétfokú perorvoslat rendszeréből folyó összes vitás kérdések s úgy az a kérdés is, amelyet a 23. számú jogegységi döntvény — egyébként helyesen — eldöntött.

2. A II. Bn. 29. §-ának utolsó bekezdésében felhívott Bp. 409. §-ának második bekezdése azt a rendelkezést tartalmazza, hogy a fellebbezési főtárgyalás határnapjáról a többi érdekelteket — s ezek között a vádlottat is — ajánlott levélben kell értesíteni, de az ajánlott levél el nem küldésének vagy meg nem érkezésének nincs jogi hatálya. Véleményem szerint a II. Bn. 29. §-ában a Bp. 409. §-ára való utalás csak annyit jelent, hogy a csatlakozásról az ellenfelet ajánlott levélben kell értesíteni, de nem alkal-

mazható a csatlakozásra a 409. §. második bekezdésének a jogi hatályra vonatkozó kijelentése, mert a csatlakozás egy új fellebbezés, melyről a 392. §. értelmében az ellenfél mindig értesítendő s mert módot kell adni a fellebbezőnek arra, hogy fellebbezését a csatlakozás folytán beállott új helyzetre tekintettel visszavonhassa. A fellebbviteli főtárgyalás tehát nem tartható meg, ha a fellebbező tényleg nem kapta meg a csatlakozásról szóló értesítést tartalmazó ajánlott levelet.

389. §.

*A fellebbezés
vissza-
utasításának
esetei.*

A törvényszék visszautasítja az elkésett, a törvényben kizárt, vagy az olyan fellebbezést, illetőleg indokolását, melyet arra nem jogosított egyén terjesztett elő.

A visszautasító végzés ellen használt felfolyamodás csak elkésés miatt utasítható vissza.(1)

390. §.

A fellebbezés bejelentésekor mindig világosan meg kell jelölni, hogy a fellebbező a fellebbezést az ítéletnek mily intézkedése ellen használja.

A fellebbezőnek meg kell világosan jelölnie azt is, hogy a fellebbezést mily semmisségi ok miatt használja; ezt azonban a fellebbezés indokolásában is megteheti.(2)

391. §.

Ha az írásban bejelentett fellebbezés nem felel meg a 390. §. rendelkezésének, a törvényszék a fellebbezőt végzéssel felhívja, hogy az ítéletnek azt az intézkedését, mely ellen fellebbezni kíván, három nap alatt a törvényszéknél szóval vagy írásban jelölje meg, mivel ellenkező esetben fellebbezését vissza fogják utasítani.

Ha a felhívás eredménytelen maradt és a 388. §. ötödik bekezdésében megállapított határidő is lejárt, a törvényszék a fellebbezést visszautasítja.

1. *Elkésett* a fellebbezés, ha a Bp 388. §-ában megállapított időpontokon tud adatott be; a *fellebbezésre jogosított egyéneket* pedig a 383. §. sorolja fel. A törvény szerint *ki van zárva* a fellebbezés a 381. §. eseteiben s ha nem irányul az ítéletnek rendelkező része vagy indokolása ellen, avagy nem a 382. §-ban említett semmisségi okokra van alapítva. Vargha szerint (Kommentár III. k. 54. o.) *ki van zárva* az olyan fellebbezés is, amelyben a 390. §-nak megfelelően nincs megjelölve a fellebbezés tárgya. Véleményem szerint azonban a 390. §-a nem fellebbezés-kizárási okot állapít meg, hanem csak arról rendelkezik, hogy miként kell megjelölni a fellebbezés tárgyát és irányát, amely megjelölés nélkül a fellebbezés határozatlan. Úgy a Bp 549. §. második és 557. §. második, mint a 434. §. harmadik bekezdése a törvényben kizárt perorvoslat mellett említi a határozatlan fellebbezést (549. §.), illetve a semmisségi ok megjelölése nélkül használt

semmisségi panaszt (434. §. és 557. §.). Amíg azonban járásbíró-sági ügyekben az 549. §. második bekezdése szerint a határozatlan (390. §.) fellebbezést is az elsőfokú bíróság utasítja vissza, addig a törvényszéki eljárásban a 389. §. a törvényszék által esz-közlendő visszautasítás esetei között a 390. §-a értelmében való határozatlanságot nem tartalmazza, amiből az következik, hogy ily esetben a törvényszéknek nincs joga a fellebbezést ab ovo visszautasítani. Következik ez különben a 391. §. rendelkezéséből is, mely szerint, ha a fellebbezés nem felel meg a 390. §. rendelkezésének, a törvényszéknek a fellebbezőt fellebbezése pótlására kell felhívni s csak ha ez a felhívás eredménytelen maradt, utasíthatja vissza a fellebbezést. A járásbíró-sági eljárásban (550. §. második bekezdése) a fellebbviteli bíróság hatáskörébe van utalva az, hogy a járásbíró-ságot utasítsa a 391. §-ban körülírt eljárásra, ami azonban kétségtelen ellenmondásban van az 549. §. azon rendelkezésével, hogy a járásbíró-ság a határozatlan fellebbezést ab ovo visszautasíthatja. A 391. §-ban körülírt eljárásnak egyébként semmisségi panasz esetében nincs helye, még pedig sem a törvényszéki eljárásban (Bp. régi 430. §. utolsó bekezdése, Bpn. 31. §. második bekezdése), sem a járásbíró-sági eljárásban (557. §. utolsó bekezdés).

2. A fellebbezőnek a fellebbezés bejelentésekor mindig világosan meg kell jelölnie, hogy a fellebbezést *a)* az ítéletnek mily intézkedése ellen és *b)* mily semmisségi ok miatt használja. A 390. §-nak második bekezdésében foglalt azon rendelkezéséhez, hogy a semmisségi okot a fellebbezés indokolásában is meg lehet jelölni, Vargha (i. m. 55. oldal) azt a magyarázatot fűzi, hogy ha a fellebbezés az ítélet oly intézkedése ellen irányul, mely nem semmisségi ok, a fellebbezés tárgyát a perorvoslat bejelentésekor kell megjelölni, ha ellenben a fellebbezés semmisségi ok miatt van használva, ez a megjelölés a fellebbezés indokolásában is használható. A gyakorlatban azonban a két eset rendszerint együttesen fordul elő, mert a vádlott — eltekintve attól, amikor a ténykérdésben hozott döntés, vagy az indokolás, vagy a költségek kérdésében fellebbez — az ítéletnek a bűnösséget megállapító része ellen a Bp 385. §. 1. *a)* vagy *c)* pontjában, a minősítést tartalmazó része ellen a *b)* pontban s a büntetést kiszabó rész ellen a 2. vagy 3. pontban foglalt semmisségi ok alapján szokott rendszerint fellebbezést bejelenteni. Ezen esetekre — tehát az esetek túlnyomó többségében — a fenti éles megkülönböztetés nem alkalmazható, hanem a 390. §-t akként kell magyarázni, hogy a fellebbezés bejelentésekor nyomban meg kell jelölni az ítéletnek azt az intézkedését, amelyet a fellebbező sérelmesnek tart s *amennyiben* e sérelem alapja *együttal* semmisségi okot valósít meg; ezt is meg kell jelölni, azonban ezen oknak megjelölése az indokolásban is eszközölhető, vagyis tehát az indokolásban nem hozható fel oly semmisségi ok, amely az ítéletnek nem arra az intézkedésére vonatkozik, amely fellebbezéssel megtámadtatott s így pl. nem hozható fel a 385. §. 3. pontjában, vagy a 384. §. 9. pontjában foglalt semmisségi ok, ha a vádlott csupán a minősítés miatt fellebbezett, vagy viszont a 385. §. 1. *b)* pontjában foglalt semmisségi ok, ha a vádlott csupán a büntetés kiszabása kérdé-

*A fellebbezés
bejelentésé-
nek módja és
hiányának
pótlása.*

sében fellebbezett. Ezen magyarázat helyességét támogatja a 388. §. hatodik bekezdésében foglalt az a szabály is, hogy a fellebbezés csupán a bejelentésre nyitva álló határidő alatt módosítható, ami annyit jelent, hogy ha az ítélet — mint az elsőfokon rendszerint — kihirdetés útján közöltetik, a fellebbezés csak a kihirdetés után nyomban jelenthető be (388. §. második bekezdés) s ezután már nem módosítható. Varghának a Bp első éveiben tett megállapítása szerint a „Curia a törvény világos rendelkezése ellenére megkívánja, hogy a semmisségi ok is a bejelentéskor jelöltessék meg s az indokokban történt megjelölést elkésztnek tekintik». A Curia jelenlegi gyakorlatát — a semmisségi panasz bejelentésére vonatkozólag hozott — két elvi határozat fejezi ki. Az egyik a BHT VI. kötetébe 735. sz. a. felvett E. H., mely szerint «ha a semmisségi panasz bejelentésekor az az ítéleti rendelkezés, mely ellen irányul, megjelöltetett, az írásbeli indokokban a perorvoslat ki nem terjeszthető» (az adott esetben a vádlott és védő az ítéletnek csupán a minősítést tárgyzó rendelkezése ellen élt semmisségi panasszal s az ennek alapjául szolgáló semmisségi okot is megjelölte, ennek folytán — mondja a Curia — a Bpn 31. s a Bp 390. §-ai értelmében az írásbeli indokolásban a semmisségi panasz Bp 384. §. 9., 385. §. 1. a) és 3. pontjaira már ki nem terjeszthető). A másik a BHT ugyanazon kötetébe felvett 736. számú határozat, amely szerint: «A semmisségi panasz, mely az ítélet kihirdetésekor a törvényhely és minden közelebbi megjelölés nélkül jelentetett be, a perorvoslati indokokban a 390. §-a értelmében kiegészíthető.» A 390. §. azonban — a fentebbi magyarázatom szerint — megkívánja a bejelentéskor annak világos megjelölését, hogy az ítélet mily intézkedése ellen irányul a fellebbezés (s csak a *vonatkozó* semmisségi oknak pontos törvényhely szerint való megjelölését engedi meg az indokolásban). Ha a fellebbezés nem felel meg a 390. §. ezen követelményének, akkor az elnöknek fel kell hívnia a felet, hogy jelölje meg az ítéletnek azt az intézkedését, mely ellen fellebbezni kíván (ez nyilvánvaló a 391. §-ból, amely arra a kivételes esetre rendelkezik hasonlóan, ha az ítéletet kézbesítés útján közölték s ennek folytán a fellebbezést írásban adják be). A Bp rendszere tehát egyáltalában nem engedi meg a perorvoslatnak általánosságban tartott olyan bejelentését, hogy «fellebbezek (vagy semmisségi panaszt jelentek be) az ítélet ellen» s az ilyen törvényellenes, szabálytalan bejelentést pótlás útján lehet korrigáltatni, de nem lehet akként honorálni, amint azt az idézett 736. számú E. H. teszi (amelynek esetében a védő minden közelebbi megjelölés és a törvény megfelelő szakaszára való hivatkozás nélkül jelentett be semmisségi panaszt). A 390. §. második bekezdésének mindezek szerint csak az lehetett a törvényhozási indoka, hogy az esetleg védő nélkül álló vádlottól meg lehet ugyan azt követelni, hogy nyomban megjelölje az előtte kihirdetett ítéletnek azt az intézkedését, amelyet magára sérelmesnek talál, de nem lehet megkövetelni azt, hogy nyomban megjelölje azokat a törvényszakaszokat, amelyek alá az ő sérelme subsummálható (semmisségi okokat) s meg kell engedni, hogy kérje az ítélet kézbesítését s az indokolásnak ettől számított 8 nap

alatt beadását s a semmisségi oknak ehelyütt megjelölését. Ilyen értelemben tehát pl. bejelenti a fellebbezést a büntetés kiszabása kérdésében, de az indokolásban megjelölheti akár a 385. §. 2., akár 3. pontjában megjelölt semmisségi okokat, mert ezek a fellebbezéssel megtámadott ítéleti intézkedésre vonatkoznak, — de nem jelentheti be az 1. b) pontjában megjelölt semmisségi okot (ha az ítélet minősítő intézkedése ellen nem fellebbezett).

392. §.

A fellebbezést, illetőleg indokolását egy példányban kell *Ellen-
észrevételek.* benyújtani.

A fellebbezésről az ellenfél értesítendő. Ez a fellebbezést és indokolását a bíróságnál megtekintheti és ellenészrevételeit a törvényszéknek az iratok felterjesztéséig, közvetlenül a kir. ítélőtáblánál pedig az ügynek elintézés végett való bejelentéséig benyújthatja.(1)

Az ellenészrevételek bevétele végett a felterjesztés el nem halasztható.

393. §.

A felek bármelyike és a sértett a bizonyítani kívánt ténynek *Új bizonyítékok
bejelentése.* határozott megjelölésével, a fellebbezés beadványában vagy az ellenészrevételekben is hivatkozhatik új bizonyítékokra; továbbá külön kérvényben közvetlenül a kir. ítélőtáblánál, sőt a kir. ítélőtábla előtt tartott főtárgyaláson is jelenthet be új bizonyítékot.(2)

Az új bizonyíték felvétele tárgyában és pedig ha azt a fellebbviteli főtárgyalás elrendelése után jelentették be, tilésen kívül (415. §. végső bekezdés), vagy külön tanácsülésen, a kir. ítélőtábla határoz. Az e tárgyban hozott határozat ellen felfolyamodásnak nincs helye.

A kir. ítélőtábla megtagadja a bejelentett új bizonyíték felvételét:

1. ha a bizonyítani kívánt ténykörülményt az ügy eldöntésére nézve lényegtelennek találja;
2. ha a magyar állam területén kívül tartózkodó egyénnek kihallgatása van indítványozva;
3. ha alapos gyanú merül fel az iránt, hogy az új bizonyítékokra hivatkozás csak az ügy érdemleges eldöntésének késleltetését célozza.

1. A fellebbezésről az ellenfelet (vagy ellenfeleket) a bíróság értesíti a 392. §. második bekezdésében foglalt jogra való figyelmeztetéssel. Az e bekezdésben foglalt határidők nem praclusivak, inkább csak az ellenfél érdekében annak tájékoztatására szolgálnak s így helyes Varghának (i. m. 58. oldal) az az álláspontja, hogy az ellenészrevételeket elkésés okából visszautasítani nem lehet.

2. A 393. §. rést üt a fellebbezésnek és a felülvizsgálatnak azon jogi természetét, hogy a másodfokú bíró csak felülvizsgálja az elsőbíró ítéletét, de nem állapít meg maga (az elsőbíró helyett) tényállást. (Nicht «Nach prüfung», sondern «Neu-

verhandlung.) E szakasz szerint csak új — tehát az elsőfokú tárgyaláson nem érvényesített — bizonyítékokat lehet bejelenteni. Az új tények és bizonyítékok érvényesítése ugyan a Bp. 446. §. és 449. §-ának 3. pontja értelmében az újrafelvétel alapját képezi, de a 393. §-nak célja — a miniszteri indokolás szerint — éppen az, hogy ritkábbá tegye az újrafelvétel szükségét. A 393. §. azért engedi meg csak új bizonyítékok érvényesítését, mert az elsőfokú tárgyaláson bejelentett bizonyítékokat vagy felvette a kir. törvényszék, vagy azok felvételét megtagadta, mely esetben a fél a 384. §. 9. pontja alapján élhetett fellebbezéssel. Ez utóbbi esetben a kir. ítélőtábla e bizonyítékok felvétele kérdésében, mint valóságos felülvizsgálati bíróság jár el. Az «új» bizonyítékokat a fél — a 393. §. utolsó bekezdésében foglalt esetektől eltekintve — a fellebbviteli bíróságnál korlátlanul érvényesítheti, mégpedig nemcsak a bűnösségre, hanem a minősítésre, sőt a büntetés kiszabására vonatkozólag is, tehát pl. bizonyos oly tények megállapítása céljából is, amelyek súlyosbító vagy enyhítő körülményeket involváltnak. A kir. ítélőtáblának természetesen hivatalból is joga van új bizonyítékokat felvenni. (402. §.) Azon szabály alól, hogy a fél a fellebbviteli tárgyaláson új bizonyítékokat jelenthet be, kivételt statuált a St. 53. és 54. §-a és a Bv. 29. §-a a rágalmazás és becsületsértés esetében a Bv. 16. §-ával kapcsolatos valóság bizonyítására vonatkozólag, mert ilyen ügyekben a tények valóságára vonatkozó bizonyítékok és ellenbizonyítékok csak a vádirat közlésétől számított nyolc nap alatt, de legkésőbb az elsőfokú főtárgyaláson terjeszthetők elő s az erre vonatkozó indítvány a fellebbezési tárgyaláson már csupán csak a Bp. 384. §. 9. pontja alapján használt fellebbezés keretén belül jöhet szóba, a fellebbezésben és a fellebbviteli főtárgyaláson, tehát a kir. ítélőtábla előtt azonban új bizonyítékok már be nem jelenthetők. (BHT. VII. kötetébe 809. szám alatt felvett E. H.)

394. §.

A fellebbezés visszavonása.

A bejelentő a másodfokú ítélet hozása céljából tartott zárt ülés megkezdéséig visszavonhatja fellebbezését.(1)

A vádlott a házastársa részéről bejelentett fellebbezést is visszavonhatja.(2)

A vádlott javára, habár akarata ellen bejelentett fellebbezés azonban, a vádlott beleegyezése nélkül nem vonható vissza.(3)

Aki a fellebbezését a bejelentésére kitűzött (388. §.) határidő letelte előtt vonta vissza, azt a határidő leteltéig újra bejelentheti.(4)

Ha az összes fellebbezéseket visszavonták, felülvizsgálatnak még hivatalból figyelembe veendő semmisségi ok miatt nincs helye.

395. §.

A fellebbezés joghatálya.

A fellebbezés bejelentése az ítélet fellebbezett részének jogerőre emelkedését felfüggeszti.(5)

396. §.

Ha a fellebbezésnek és indokolásának határideje valamennyi jogosultra nézve letelt, a fellebbezés és indokolás az ügy többi irataival együtt felterjesztendő a kir. ítélőtáblához. *A fellebbezés felterjesztése.*

Ha azonban az ítélet egyedül a kir. ügyészség részéről van a vádlott terhére fellebbezve, az ügy iratai a kir. ítélőtábla mellett működő főügyésznek küldendő meg. Hasonlóan jár el a kir. ítélőtábla, ha az ítélet a többi fellebbezéseknek a felterjesztés után történt visszavonása folytán a vádlott terhére egyedül a kir. ügyészség részéről maradt fellebbezve. A főügyész az iratokat, amennyiben a fellebbezéshez hozzájárul, ennek felemlítésével, haladék nélkül a kir. ítélőtáblához teszi át, ellenkező esetben pedig annak kijelentésével, hogy a kir. ügyész fellebbezését visszavonja, visszaküldi a törvényszékhez, illetőleg a kir. ítélőtáblához.(6)

Ha a fellebbezés az eljárásra vonatkozó olyan sérelmi pontokat foglal magában, melyekről az iratok nem nyújtanak kellő felvilágosítást, a bíróság köteles azokra nézve a felterjesztésben nyilatkozni.

A felterjesztést a felek megtekinthetik és költségekre másolatban kivehetik.

1. E szakasz első bekezdésében foglalt rendelkezésnek különösen a II. Bn. életbelépte óta van nagyobb jelentősége, mert ennek a 29. §-a szerint a bejelentett perorvoslat visszavonása esetében a csatlakozás hatálya megszűnik. Ha tehát a vádlott a másodfokú határozat hozása céljából tartott zárt ülés kezdetéig (vagyis a tanácskozás megkezdéséig) vissza nem vonja fellebbezését, a kir. ítélőtábla határozatát nemcsak a fellebbezés, hanem a csatlakozás figyelembevételével hozza meg.

2. A második bekezdésből — a contrario — az következik, hogy a vádlott a javára az ügyész, védő s a törvényes képviselő részéről bejelentett fellebbezést (383. §. I., II. a), b) nem vonhatja vissza.

3. A kir. Curia a BHT. IV. kötetébe 472. sz. a. felvett E. H.-a azt a kijelentését, hogy «a vádlott a kir. ítélőtábla ítélete ellen jogosítva van a Bp. 385. §. 1. a) pontja alapján akkor is semmisségi panasszal élni, ha a törvényszék ítélete ellen csak a büntetés kiszabása miatt fellebbezhet, a védő azonban a bűnösséget is megtámadta», — a Bp. 394. §-ának harmadik bekezdésében foglalt rendelkezésre alapítja, melynek azt az értelmet tulajdonítja, hogy a védő perorvoslata nemcsak a vádlott érdekében, hanem egyúttal annak részéről is használnak tekintendő. A kir. Curia gyakorlata szerint továbbá a vádlott beleegyezését vélemezni nem lehet, sőt nem elegendő az sem, ha a védő kijelenti azt, hogy a vádlott beleegyezett a visszavonásba, hanem megkívánja a vádlottnak írásban adott vagy jegyzőkönyvbe mondott felhatalmazását a visszavonásra.

4. A 388. §-nál elmondottakból következik, hogy ha — mint rendesen — az ítéletet kihirdetés útján közlik, a kihirdetésekor bejelentett, de nyomban utána visszavont fellebbezés többé nem jelenthető be.

5. A 395. §-ról a részleges jogerőről (387. §. első bekezdés) elmondottak kapcsán volt szó s azokhoz még csak annyi teendő, hogy a csatlakozás intézményének behozatala folytán a csatlakozás bejelentésére a II. Bn. 29. §-ában megszabott határidő leteltéig bizonytalan az, hogy az ítéletnek nem fellebbezett része jogerőre emelkedik-e; a vádlott tehát e fellebbezés bejelentésével kiteszi magát annak a veszélynek, hogy az ítéletnek oly rendelkezése ellen, amelyben a kir. ügyész megnyugodott, a kir. főügyész csatlakozás útján utólag fellebbezést fog bejelenteni.

6. A kir. ügyész és kir. főügyész az egységes ügyészi szervezetnek, a kir. ügyészségnek lévén tagjai s a kir. ügyész köteles lévén a kir. főügyész utasítása szerint eljárni, kétségtelen a kir. főügyésznek az a joga, hogy a kir. ügyész által az elsőfokú ítélet ellen bejelentett fellebbezést visszavonhatja. A 396. §. második bekezdésében foglalt — ezt a jogot kifejezetten is elismerő — rendelkezésének célja annak megelőzése, hogy a kir. ítélőtábla kénytelen legyen a csupán a kir. ügyész által fellebbezett ügygel foglalkozni oly esetben is, mikor a kir. főügyész a fellebbezést alaptalannak s visszavonandónak találja. Ebből azonban az is következik, hogy ha az eljárás oly cselekmény miatt folyik, amelyre nézve pótmagánvádnak s így felmentő ítélet esetében a sértett (383. §. III. 2. b) pont) fellebbezésének van helye s a sértett az elsőfokú ítélet kihirdetésekor — az elnök részéről ily irányban való kívánatos felvilágosítás után — kijelentette, hogy az ügyészi fellebbezés visszavonása esetére mint pótmagánvádló fellebbezést jelent be, céltalan az iratoknak a kir. főügyészhez való előzetes megküldése, mert a kir. ítélőtáblának az ügyet a visszavonás esetében is felül kell vizsgálnia. Ilyen esetben különben sem tekinthető az ítélet egyedül a kir. ügyészség részéről fellebbezettnek, mert — bár feltételesen — a sértett is fellebbezett.

Ha pedig a sértett nem volt jelen az elsőfokú ítélet kihirdetésekor, vagy pedig az elnök elmulasztotta őt a fenti irányban kitanítani s ennek folytán a sértett nem tett a feltételes fellebbezésre vonatkozó nyilatkozatot, a kir. főügyész pedig visszavonja a kir. ügyész fellebbezését, akkor a kir. törvényszéknek intézkednie kell az elsőfokú ítéletnek a sértettel — perorvoslati jogára való figyelmeztetés mellett való — közlése iránt s fellebbezés esetében fel kell terjesztenie az iratokat a kir. ítélőtáblához.

Arra nézve, hogy a 396. §. 2. bekezdésében foglalt rendelkezés alkalmazható-e a kir. Curia előtti eljárásban, a Bp. életbe léptének első éveiben nagy vita folyt, amelynek részletes ismertetése azonban — tekintettel arra, hogy a koronaügyész visszavonási jogát immár több évtizedes gyakorlat elismerte s hogy a II. Bn. 29. §-a a koronaügyészt a közvád képviselőjében egyenesen perorvoslati joggal (csatlakozás) is felruházta — valóban nem időszerű s az események által túlhaladottnak tekinthető.

B) Eljárás a kir. ítélőtábla előtt. (397—424. §§)

397. §.

A kir. ítélőtábla a fellebbezés folytán hozzakerült ügyeket vagy ülésen kívül (398. §.), vagy tanácsülésben (400. §.), vagy főtárgyaláson (407. §.) intézi el.

398. §.

Az előadó a tanácselnök hozzájárulásával ülésen kívül *Ülésen kívüli intézkedés* intézkedik:

1. ha az iratoknak kiegészítése, vagy a főügyészhez való áttétele (396. §.), vagy a fellebbezésben előadottakra nézve felvilágosítás adása szükséges;(1)

2. ha a fellebbviteli főtárgyalás a vádlott megidézése, illetőleg előállításának nélkül tartandó meg;(2)

3. ha a 415. §. utolsó bekezdése értelmében új tanunak vagy szakértőnek a fellebbviteli főtárgyalásra való megidézése rendelendő el.(3)

Az ülésen kívül történt intézkedések ellen felfolyamodásnak nincs helye.

Azokat az ügyeket, melyek ülésen kívül el nem intézhetők, vagy amelyeknek ülésen kívül való elintézéséhez a tanácselnök hozzá nem járul, az előadó tanácsülésre jelenti be.

1. A 398. §. 1. pontjában említett kiegészítés és felvilágosításadás nem vonatkozhatik bizonyítékra vagy bizonyításkiegészítésre, mert ezekre vonatkozólag a 400. §. 6. pontja, illetve a 402. §. rendelkezései az irányadók. A főügyészhez való áttételnél a törvény a 396. §. második bekezdésének második mondatában említett, vagyis azon esetre gondol, ha az ügyészi fellebbezésen kívül más fellebbezések is voltak, de ezeket az iratoknak a kir. ítélőtáblához való fölterjesztése után visszavonták. Természetes azonban, hogy ha az ítélet egyedül a kir. ügyészség részéről volt a vádlott terhére fellebbezve és a kir. törvényszék az iratokat tévedésből a kir. ítélőtáblához terjesztette föl, a kir. ítélőtábla ekkor is — még pedig szintén ülésen kívül — intézkedik az iratoknak a kir. főügyészhez áttétele iránt.

2. A 2. pontnak szövegezése nem egészen világos, mert hiányzik abból annak kifejezése, hogy az ülésen kívüli intézkedés tárgya a fellebbviteli főtárgyalás *elrendelése*. A fellebbviteli főtárgyalás a vádlott megidézése, illetőleg előállításának nélkül nem tartható meg, ha a tábla a) a törvényszék felmentő ítéletét a vádló fellebbezése alapján vizsgálja felül (413. §. második bekezdés), b) a fellebbviteli főtárgyaláson bizonyítást vesz föl (414. §.) és c) életfogytig tartó vagy 10 évnél hosszabb tartamú szabadságvesztésbüntetést megállapító ítéletet oly fellebbezés következtében vizsgál felül, mely nem egyedül sem-

misségi okra van alapítva. (Elt. 23. §.) Ezen eseteken kívül tehát a fellebbviteli főtárgyalást a tábla ülésen kívül rendeli el.

3. A 3. pontban említett intézkedés csak akkor tehető meg ülésen kívül, ha már előzőleg tanácsülésben elrendelték a bizonyítás felvétele melletti főtárgyalást. (400. §. 6 pont, 415 §.)

399. §.

A tanácsülés rendje.

A tanácsülés a 293., 294. és 295. §-okban meghatározott korlátok között nyilvános.

A felek és képviselők nem szólalhatnak fel.

A tanácsülésen elsősorban az előadó teszi meg előterjesztését s azután a felülvizsgálandó ítélet és ha szükséges, más iratok is felolvasandók.

A tanács határozatát zárt ülésben hozza, de nyilvános ülésben hirdeti ki.

400. §.

A tanácsülésbe tartozó elintézkedések esetei.

Tanácsülésbe tartozik az elintézés:

1. ha a kir. ítélőtáblának az ügy felülvizsgálatára nincs hatásköre vagy illetékessége;(1)

2. ha szabályellenes felterjesztés miatt valamely intézkedés, vagy az iratok kiegészítése, vagy a fellebbezésben előadott körülményekre nézve a törvényszék részéről adandó felvilágosítás szükséges és ezek iránt ülésen kívül nem történt intézkedés;(2)

3. ha a 399. §-ban meghatározott esetben a törvényszék e §. értelmében nem intézkedett; vagy ha az enyhítő körülmények alapján kiszabható legkisebb büntetés (1878: V. tc. 92. §., 1897: XL. tc. 21. §.) megállapítása esetében az ítélet ellen egyedül a vádlott, mégpedig csak büntetésének enyhítése végett fellebbezett és hivatalból figyelembe veendő semmisségi ok fenn nem forog;(3)

4. ha a törvényszék a 391. §-ban meghatározott eljárást elmulasztotta;(4)

5. ha a fellebbezést csupán a magánjogi igény tárgyában vagy a bűnügyi költségek miatt használták;(5)

6. ha bizonyítás felvétele, illetőleg a törvényszék előtt felvett bizonyításnak ismétlése vagy kiegészítése (402., 413—415. §§.) mutatkozik szükségesnek;(6)

7. ha az ítélet alaki semmisségi ok miatt megsemmisítendő, vagy a fellebbezést csakis ilyen semmisségi ok miatt használták.(7)

A 400. §-ban foglalt taxatív felsorolás kizárja azt, hogy tanácsülésben intéztessenek el olyan ügyek, amelyek a fellebbviteli főtárgyaláson intézendők el, de természetesen nem zárja ki azokat az intézkedéseket, amelyek a 398. §. 1—3. pontjai értelmében ülésen kívül lettek volna elintézendők, de nem intéztettek el, vagy pedig, amelyeknek ülésenkívüli elintézéséhez a tanácselnök hozzá nem járult. (398. §. utolsó bekezdés.)

1. Az 1. pont esetében a tábla hatáskörének hiányát vagy

illetéktelenségét mondja ki és az ügy iratait az illetékes bírósághoz vagy más hatósághoz teszi át. (401. §.)

2. A 2. pontban felsorolt intézkedések elsősorban ülésen kívül teendők meg (398. §. 1. pont) s csak ha így nem tétettek meg, vagy a megtett intézkedések hiányosak, kell tanácsülésben intézkedni az iratoknak a szükséges kiegészítés, illetőleg felvilágosító jelentés végett a felterjesztő bírósághoz rendeltéssel visszaküldése útján. (401. §.)

3. A 3. pont eredetileg csak arról az esetről intézkedett, ha a törvényszék a Bp. 389. §-a értelmében nem utasította vissza a törvényben kizárt, vagy az olyan fellebbezést, illetőleg indokolását, melyet arra nem jogosított egyén terjesztett elő. Az 1907: XVIII. t.-c. 1. §-a azonban a táblák tehermentesítése érdekében kiegészítette ezt a pontot azzal az esettel, amikor a kir. törvényszék a törvény által megengedett minimális büntetést szabta ki, amikor tehát a büntetés további enyhítésére irányuló fellebbezés a törvény értelmében ki van zárva. Ezzel egyidejűleg azonban a törvényhozás nem intézkedett a 401. §. 3. pontjának megfelelő módosítása iránt (ami az irodalomban vitára adott okot), de nyilvánvaló, hogy most már a 400. §. 3. pontjának erre a betoldott esetére is áll a 401. §. 3. pontjában foglalt az a rendelkezés, hogy mindezen esetekben a kir. ítélőtábla tanácsülésben visszautasítja a fellebbezést. Ha a tábla a visszautasítás helyett szabályellenesen fellebbezési tárgyaláson intézte el az ügyet és ítéletet hozott, ez ítélet ellen semmisségi panasznak nincs helye, mert a tábla szabályellenes eljárásból a védőnek nem származhatik joga e panaszra, mégpedig annál kevésbé, mert a fellebbezésnek törvényszerű elbírálása esetében hozandó végzés ellen sem lett volna a Bp. 405. §. második bekezdése értelmében perorvoslatnak helye. (Curia B. II. 1512/1920. BT. LXXII. köt., 219. l.) A 401. §. 3. pontjában ezenfelül rendelkezés történik a 400. §. 3. pontjában nem említett arról az esetről, mikor a fellebbezést visszavonták.

4. Ez a pont arra az esetre vonatkozik, mikor a fellebbezés nem felel meg a 390. §. rendelkezéseinek, vagyis a fellebbezés tárgya nincs megjelölve. Mint már a 390. és 391. §-oknál kifejtettem, a kellően meg nem jelölt, vagyis határozatlan fellebbezés nem utasítható vissza, hanem előbb annak pótlása iránt kell intézkedni a 391. §. értelmében; ha a kir. törvényszék ezt elmulasztotta, a tábla e §. értelmében való eljárás végett visszaküldi az iratokat a törvényszékhez.

5. Ha a fellebbezést csupán a magánjogi igény tárgyában vagy a bűnügyi költségek miatt használták, a tábla az ítélet vonatkozó részét helybenhagyja vagy megváltoztatja. Ez az egyetlen eset, mikor a tábla fellebbezéssel megtámadott ítéletet tanácsülésben érdemben vizsgál felül.

6. A bizonyítás felvételének, ismétlésének vagy kiegészítésének elrendelése csak tanácsülésben történhetik meg s a kir. ítélőtábla erre vonatkozó határozatát a 402. és 403. §-ainak figyelembevételével hozza meg.

7. Alaki semmisségi ok fennforgása esetében a tábla csak

akkor intézhetnek tanácsülésben, ha az ítélet megsemmisítése mellett új törvényszéki eljárás elrendelése szükséges, — minden más esetben az ügyet főtárgyalásra utalja. (404. §.)

1928 : X. tc. 32. §-a.

Az oly büntető ügyekben, amelyek a jelen törvény kihirdetésének napja előtt a kir. ítélőtáblához vagy a kir. Curiahoz már felérkeztek, vagy amelyek közülük a kir. ítélőtáblától a kir. Curiahoz kerülnek:

a kir. ítélőtábla a fellebbezést, ha ülésen kívül (Bp. 398. §.) nem intézhető el, a Bp. 400. §-ában felsorolt eseteken kívül is rendszerint tanácsülésben intézi el; főtárgyalást kell azonban tartani, ha a tanács úgy látja, hogy a kir. törvényszék ítéletének alapjául szolgáló ténybeli megállapítást a vádlott terhére vagy javára meg kell változtatni, vagy hogy a fellebbviteli főtárgyalás egyéb fontos okból szükséges;

a kir. Curia a semmisségi panasz tárgyában a Bp. 434. §-ában felsorolt eseteken kívül is tanácsülésben határozhat, ha a tanácselnök az előadónak ily irányú előterjesztéséhez hozzájárul. Ily ügyben is tárgyalást kell tartani, ha a tanács tárgyalás elrendelését fontos okból szükségesnek találja.

A jelen §. alá eső ügyben abban az esetben is tárgyalást kell tartani, ha csatlakozást jelentettek be, vagy ha a felek bármelyike e törvény kihirdetését követő 15 napon belül a perorvoslat felől határozó bíróságnál írásban tárgyalás tartását kéri.

Oly ügyben, amely a jelen törvény kihirdetése napján vagy később érkezik a kir. ítélőtáblához, a jelen §. rendelkezései sem a kir. ítélőtáblán, sem a kir. Curia nem nyernek alkalmazást.

E szakasznak célja a felsőbb bíróságoknál összegyűlt hátralék gyorsabb ledolgozásának lehetővé tétele volt. A szempont tehát nem volt jogászai s a javaslat azon indokolása, hogy «nem minden ügyben szükséges a perorvoslatot a felek részvételével tartott tárgyaláson megvizsgálni, hanem általában elegendő, ha az elintézés tanácsülésben történik», sem üti meg a jogászai mértéket, mert hiszen a Bp igen alapos és körültekintő garanciális rendelkezései állapítják meg azt, hogy mikor szükséges a szóbeli tárgyalás s ezekkel a rendelkezésekkel szemben bármily nagy hátralék sem teszi indokoltá azt, hogy a legfontosabb, sőt főbenjáró ügyek is a felsőbb bíróság által a felek hozzászólása nélkül tanácsülésben intéztessenek el. A Bp favor defensionis elvével szemben inkább a «horror defensionis» elve csendül ki a II. Bn 32. §-ából, amelynek azonban ma, mikor a II. Bn életbelépte óta már két év eltelt, gyakorlati alkalmazására már alig kerülhet sor. Átmeneti jelentőségű szükséges rossz panacea volt csupán ez a rendelkezés, melyet a felsőbb bíróságok, különösen pedig a kir. Curia igen liberálisan alkalmazott, vagyis úgy, hogy fontosabb ügyekben s különösen ha reformáció in peius lehetősége forgott fenn, tárgyalást tűzött ki. A felek is bőven éltek azzal a jogukkal,

hogy kérhették tárgyalás tartását s a kir. Curia a fellebbezési szakban előterjesztett ilyen kérést a curiai eljárásra is kiterjedőnek tekintette.

401. §.

A kir. ítélőtábla a 400. §-nak:

1. pontja esetében hatáskörének hiányát vagy illetéktelenségét mondja ki és az ügy iratait az illetékes bírósághoz vagy más hatósághoz teszi át;

a 2. pont esetében az iratokat a szükséges kiegészítés, illetőleg felvilágosító jelentés végett a felterjesztő bírósághoz rendelvényvel visszaküldi; ha pedig az iratokat a 396. §. második bekezdésében foglalt rendelkezés ellenére terjesztették fel és a főügyész a fellebbezés fenntartása tárgyában még nem nyilatkozott: az iratokat a főügyészhez teszi át;

a 3. pont esetében a fellebbezést vagy indokolását visszautasítja, illetőleg ha a jogosított a fellebbezést visszavonta, az iratokat az ügy felülvizsgálata nélkül visszaküldi;

a 4. pont esetében a tárgyanak megjelölése nélkül bejelentett fellebbezést az ügy irataival együtt a 391. §. rendelkezése értelmében való eljárás végett a törvényszékhez visszaküldi;

az 5. pont esetében az ítélet vonatkozó részét helyben hagyja vagy megváltoztatja.

Ezen szakasz arról rendelkezik, hogy a 400. §. 1—5. pontjainak esetében a kir. ítélőtábla mily intézkedéseket tesz s ezekkel a 400. §. vonatkozó pontjaihoz fűzött magyarázatban már foglalkoztam. A 400. §. 6. pontja esetében követendő eljárásról a 402. és 403. §-ok, a 7. pont esetében követendő eljárásról pedig a 404. §. rendelkezik. A 396. §-szal kapcsolatos intézkedés a Bp. 398. §. 1. pontja értelmében tanácsülésen kívül történik s így nincs is benne a 400. §. 2. pontjában, melyre a 401. §. 2. pontja utal. Ennek folytán ennek az utalásnak csak az lehet az értelme, hogy amennyiben ez az intézkedés tévedésből nem történt meg ülésen kívül, pótlólag kell megtörténnie tanácsülésben.

402. §.

Ha a kir. ítélőtábla a bizonyítást hiányosnak tartja, vagy ha nyomatékos kétsége van a törvényszék ítéletének alapjául szolgáltatott ténybeli megállapítások helyességére nézve és úgy találja, hogy emiatt a vádlott, vagy az elsőfokú főtárgyaláson már kihallgatott, esetleg más tanúk vagy szakértők kihallgatása, illetőleg más bizonyíték felvétele vagy megszerzése szükséges (400. §. 6. pont), végzésben állapítja meg hogy:

1. a bizonyítás az egész tényállásra vagy csak egyes vitás ténybeli megállapításokra terjedjen-e ki;

2. mely bizonyítékok veendőek fel, vagy szerzendők meg;

3. a bizonyíték felvétele, illetőleg megszerzése a fellebbviteli főtárgyaláson, vagy pedig kiküldés, illetőleg meghagyás útján történjék-e (403. §.)(1)

Kiseb-
jelentőségű
intézkedések.

A bizonyítás
elrendelése.

403. §.

Amennyiben a bizonyításnak a kir. ítélőtábla előtt való felvétele nagy nehézséggel járna, a kir. ítélőtábla a felvételre saját bíróját vagy az első fokban eljáró törvényszéknek bíróját küldi ki, esetleg azzal azt a járásbíróvá bizza meg, amelynek területén a felvétel legkönnyebben történhetik (402. §. 3. pont).

A bizonyításnak más irányban való kiegészítése a törvényszéknek hagyható meg.

Ha a kir. ítélőtábla az ekként felvett bizonyításnak a főtárgyaláson való ismétlését szükségesnek tartja, ezt akár tanácsülésben, akár főtárgyaláson elrendelheti.(2)

1. A bevezető részben volt szó arról, hogy megnyugtató ténymegállapítás csak a közvetlenség és szóbeliség elveinek teljes érvényesülése mellett tartott főtárgyaláson, tehát a kir. törvényszék által eszközölhető. Ez a szempont indokolja azt, hogy a ténykérdésben nincs jogosultsága a perorvoslatnak, vagyis tehát hogy a fellebbezés, mint elsősorban ténybeli perorvoslat, eltörölendő. Minthogy azonban a Bp — a már ismertetett okokból — a fellebbezés fenntartása mellett foglalt állást, ennek természetes folyománya volt az, hogy a kir. ítélőtáblát nem lehetett kötni a kir. törvényszék által megállapított tényálláshoz hanem jogot kellett neki adni ennek felülvizsgálatára. Minthogy azonban aggályos volt, hogy ez pusztán a felterjesztett iratok alapján történjék, fel kellett jogosítani a táblát arra is, hogy szükség esetén a bizonyítás kiegészítése iránt intézkedhessék. Ezt a 402. §-a értelmében két esetben teheti meg: ha a bizonyítást hiányosnak tartja, vagy ha nyomatékos kétsége van az elsőfok ténybeli megállapításainak helyességére nézve. De joggal kérde Baumgarten («A fellebbevitel ténykedésben» című tanulmányában), hogy «honnan merítse a felsőbíró aggályait az alsóbb fórum ténybeli megállapításainak helyessége iránt?» s helyesen állapítja meg a német törvény indokolása azt, hogy az iratok alapján éppen oly kevéssé lehet megállapítani azt, hogy az elsőfokú bíró a ténykérdést helyesen döntötte-e el, mint azt, hogy e döntés ellen alapos aggály támasztható-e.

Kétségtelen, hogy azok az aggályok, amelyek a tényállásnak ex actis felülvizsgálata ellen joggal támaszthatók, csupán az egész bizonyítás anyagának a kir. ítélőtábla által és előtt való újabb reprodukálása és kiegészítése esetében oszthatók el. Mint Glaser mondja erős szavakkal: «az ítélet felülvizsgálata vagy ámítás, vagy csak olyformán történhetik meg, hogy az első ítélet megbízhatósága megingattatván, az egész bizonyítási anyag, mely alapjául szolgált, újra felvételre és újabb ítélet bázisává tételre». A teljes reprodukció azonban a Bp 30 éves hatálya alatt alig fordult elő s így Baumgartennek a bevezetésben idézett jóslata valóra vált. Ami pedig a részleges bizonyításfelvételt illeti, erre nézve találóan jegyzi meg Vargha («Tény-megállapítás az ítélőtáblán és a Curián» c. tanulmányában), hogy «ha ezt kiküldött bíró teljesíti, ez éppoly írásbeli jellegű a tábla ítélőtanácsára nézve, mint az elsőfokú főtárgyaláson fel-

vett bizonyítás felülvizsgálata, — a táblán foganatosított részleges bizonyításfelvétel pedig a tábla bizonyítási gépezetében talán még a legrosszabb, mert lélektanilag és ismerettanilag lehetetlen az, hogy a bíró a történelmi igazságot felerészben írásbeli fellebbezés, felerészben pedig közvetlen kihallgatás útján állapítsa meg s mert a bizonyítékok mérlegelésénél — akaratán és tudtán kívül — nem egyenlő mértéket használ a bíró». Megemlítendőnek tartom még itt az 1911. évi országos jogászgyűlésnek azt a határozatát, amely szerint «szükségesnek tartja, hogy a szóbeli tárgyalás és a közvetlen bizonyításfelvétel elve a fellebbeviteli főtárgyalásra, illetve a tárgyalásra is szabályként érvényre emeltessék; ennek biztosítására pedig annak statuálását, hogy alsóbíróságtól megállapított tényállásnak mással helyettesítése a fellebbeviteli bíróságnál csakis bizonyításfelvétellel egybekötött főtárgyalás, illetve tárgyalás alapján történhessen és hogy a kiküldetés vagy megbízás útján fölvevett részleges új bizonyítás a fellebbeviteli főtárgyaláson kötelezően megismételtesék».

2. A Bp. 402. és 403. §-ok értelmében az új bizonyításfelvétel történhetik a) a fellebbeviteli főtárgyaláson, b) a tábla saját bírójának vagy a törvényszék, illetve járásbíró egy bírójának kiküldése, illetve megbízása alapján s végül c) a kir. törvényszéknek szóló meghagyás útján. Ha a kir. ítélőtábla a fellebbeviteli főtárgyaláson maga vesz fel bizonyítást (a) pont), a vádlottnak jelenléte mellözhetetlen. (Bp. 414. §.) A b) pont esetében a kiküldött bíró a felek közreműködésével jár el, a c) pont esetében pedig a kir. törvényszék a megjelölt bizonyítékokat (iratok, okiratok, bűnjelöl) a felek közreműködése nélkül veszi föl.

A bizonyítékok kiegészítésének kiküldés vagy meghagyás útján való teljesítése után a tábla az ügyet mindig főtárgyaláson veszi felülvizsgálat alá s itt szabály szerint az előadó ismerteti a felvett bizonyítás anyagát, de ez a tábla határozata alapján a főtárgyaláson meg is ismételhető, mely esetben azonban a vádlottnak szintén jelen kell lennie a főtárgyaláson.

404. §.

Ha a kir. ítélőtábla a 382. és 384. §-ok szerint figyelembe vehető semmisségi okot lát fennforgónak (400. §. 7. pont), az ítéletet azzal az egész eljárással együtt, mely a semmisségi okot megállapító cselekmény után következett, megsemmisíti és amennyiben új eljárás szükséges, erre ugyanazt a törvényszéket utasítja, vagy ezzel a kir. ítélőtábla területén lévő más törvényszéket biz meg.(1)

Ha azonban a semmisségi panaszt a közvetlen idézésnek a 281. §. rendelkezései ellenére történt elrendelése vagy a 384. §. 2., 5., 7., 8. és 10. pontjaiban meghatározott valamelyik semmisségi ok miatt használták s a kir. ítélőtábla a fellebbezést alaposnak, de egyúttal az ügyet érdemben elbírálnak találja, az ügyet főtárgyalásra utasíthatja.(2)

Ha az ítélet több vádlottról, illetőleg több bűncselekmény-

*Intézkedés
alaki semmisségi ok esetén.*

ről rendelkezik, a semmisségi ok pedig nem vonatkozik valamennyire és a különválasztás lehetséges: a kir. ítélőtábla az ítéletet csak abban a részében semmisíti meg, melyre nézve a semmisségi ok fennforog.

Ha a 327. §-ban megjelölt valamely semmisségi ok forog fenn, a kir. ítélőtábla, — amennyiben a jelen §. második bekezdése szerint az érdemben nem határoz, — az ítélet megsemmisítése mellett ugyanazt a törvényszéket újabb ítélet hozására, illetőleg újabb főtárgyalás tartására, vagy a hiány pótlására utasítja.(3)

Ha a törvényszék helytelenül mondta ki, hogy az eljárás nem tartozik hatáskörébe, a határozat megsemmisítése mellett arra utasítandó, hogy a kir. ítélőtábla eltérő megállapítását alapul véve, hozzon ítéletet.(4)

Ha az a semmisségi ok van megállapítva, hogy az ítélet nem meríti ki a vád tárgyát, akkor az újabb ítélethez csak az el nem intézett vádpontokra nézve rendelő el.

Az egyedül alaki semmisségi ok miatt használt, de alapatlannak talált fellebbezést a kir. ítélőtábla elutasítja.

1. A 382. §-ra való utalás nem a 384. §-ban felsoroltakon felüli semmisségi okokat jelent, mert a 382. §. alá vonható semmisségi esetek azonosak a 384. §. 5. pontjában említett szabálytalanságokkal vagy mulasztásokkal, hanem a 382. §-ra való utalás jelenti a hivatalból figyelembevétel (384. §. utolsó bekezdés) esetével szemben azt az esetet, ha a semmisségi okot a fél érvényesíti, amint hogy a 400. §. 7. pontja is megteszi ezt a distinctiót.

Az alaki semmisségi ok elintézési típusa a tanácsülés s a tábla bármely figyelembe vehető alaki semmisségi ok fennforgása esetében tanácsülésben határozhat, de természetesen nem érdemileg (ezt csak a 400. §. 5. pontja esetében teheti), hanem csak kasszatorikusan és új eljárás elrendelésével.

2. Ha azonban a fellebbezést — a 404. §. második bekezdésében tévedésből került be a «semmisségi panasz» szó — a 281. §. vagy a 384. §. 2., 5., 7., 8. és 10. pontjaiban foglalt semmisségi okok miatt használták s a fellebbezés alapos, a kir. ítélőtábla nem köteles az ítélet megsemmisítésével új eljárást elrendelni, hanem, ha az ügyet érdemben elbírálnak találja, az ügyet főtárgyalásra utasíthatja. Ha azután a tábla a főtárgyalás megtartása után is a fellebbezést alaposnak, az ügyet pedig érdemben is elbírálandónak találja, az ítélet megsemmisítése mellett az ügy érdemében határoz. (423. §. első bekezdés.)

A 404. §. második bekezdésének fenti rendelkezéséből az következne, hogy ha a fellebbezést a 384. §. többi pontjában foglalt semmisségi ok miatt használták, a tábla nem hozhatna érdemi határozatot, hanem mindig új eljárást kellene elrendelnie. Pedig ez nem áll, mert ha pl. a fellebbezést a 384. §. 11. pontban foglalt semmisségi ok alapján amiatt használják, hogy a törvényszék felhatalmazásra üldözendő rágalmazás fennforgása dacára magánvádra, tehát törvényszerű vád nélkül hozott közönséges rágalmazást megállapító ítéletet, semmi

akadálya sincs annak, hogy a kir. ítélőtábla a törvényszék ítéletét a Bp. 384. §. 11. pontjában foglalt semmisségi okból megsemmisítve a 326. §. 4. pontja alapján felmentő ítéletet hozzon. Sőt a Curia kimondotta, hogy ha a tábla ehelyett az elsőbíróóság ítéletének megsemmisítése mellett a szükséges felhatalmazás beszerzése iránt intézkedik (vagyis új eljárást rendel el), megvalósul a 384. §. 4. pontjában foglalt semmisségi ok. (5061/1923.) A 404. §. utolsóelőtti bekezdése egyébként rendelkezik a 11. pontban foglalt másik (hivatalból nem észlelhető) semmisségi esetről, t. i. ha az ítélet nem meríti ki a vád tárgyát. A törvény szerint ez esetben csak az el nem intézett vádpontokra rendelhető el újabb ítélethez. Ezzel szemben célszerű azonban az egész elsőfokú ítéletet megsemmisíteni, mert az új ítélet a büntetés kiszabására is befolyással lehet (Btk. 96. §.) s így a különválasztás rendszerint nem lehetséges (harmadik bekezdés).

3. A Bp. 327. §-ában megjelölt semmisségi okok hivatalból nem, hanem csupán a 384. §. 5. pontja értelmében érvényesített fellebbezés folytán vehetők figyelembe s így tulajdonképpen nem volt szükség azokról a negyedik bekezdésben külön rendelkezni, mert az első és második bekezdés rendelkezései is lényegileg elégségesek. Mégis, minthogy az első bekezdés szerint nemcsak az ítélet, hanem a semmisségi okot megállapító cselekmény után következett eljárás is megsemmisítendő, olyan esetben pedig, ha a semmisségi ok az ítélet szerkezetében, szövegében rejlő hiányban valósul meg, csak az ítélet megsemmisítéséről lehet szó, ezért kellett ezt a különbséget kifejezésre juttatni. A negyedik bekezdésben említett újabb főtárgyalás tartása tehát nem az újabb eljárás elrendelésének, hanem annak következménye, hogy újabb ítélet is csak főtárgyaláson hozható.

4. Az ötödik bekezdésben foglalt rendelkezés nem való erre a helyre, mert ha a törvényszék azt mondta ki, hogy az eljárás nem tartozik hatáskörébe, akkor nem is hozhatott ítéletet, hanem csupán hatáskörét leszállító végzést, ami pedig csak a főtárgyalás előtti perszakban fordulhat elő s ekkor is az ellen nem fellebbezésnek, hanem felfolyamodásnak van helye.

405. §.

Amennyiben a tanács az ügyet tanácsülésbe tartozónak nem találja, a főtárgyalás megtartását rendeli el.

A kir. ítélőtáblának a jelen szakasz, valamint a 401—404. §-ok értelmében hozott határozatai ellen felfolyamodásnak nincs helye.

E szakasz második bekezdésére hivatkozással mondta ki a 400. §-nál ismertetett B. II. 1521/1920. számú curiai határozat azt, hogy ha a tábla ahelyett, hogy a fellebbezést tanácsülésben visszautasította volna (400. §. 3. pont), szabályellenesen fellebbezési tárgyaláson ítéletet hozott, ezen ítélet ellen semmisségi panasznak nincs helye.

Bizonyítás-
felvétel meg-
hagyás vagy
kiküldés
útján.

406. §.

Ha a kir. ítélőtábla a bizonyítás kiegészítését a törvényszéknek hagyta meg (403. §. második bekezdés), ez a megbízást haladék nélkül teljesíti s az eredményről a kir. ítélőtáblának az iratok felterjesztése mellett jelentést tesz.(1)

Ha pedig a kir. ítélőtábla bizonyítás felvételét rendelte el (402. §. és 403. §. első bekezdése), az erre kiküldött bíró vagy a megbízott járásbíró a bizonyítás felvételére haladék nélkül határnapot tűz ki és arra semmisség terhe alatt a feleket szabályszerűen megidézi.(2)

A bizonyítás felvétele a felek jelenlétében és a tanuknak és a szakértőknek a főtárgyaláson eszközendő kihallgatására nézve előírt szabályoknak megfelelő alkalmazásával történik.

A szabályszerűen megidézett fél elmaradása a bizonyítás felvételét nem akadályozza.

A kihallgatottak megesketezése iránt, a megjelent felek meghallgatása után a kiküldött bíró, illetőleg a megbízott járásbíró határoz.

A megesketés csak a 221., 222. és 229. §-okban meghatározott okból mellőzhető.

A kiküldött bíró vagy járásbíró jelentését, az eljárásról felvett iratok csatolása mellett, közvetlenül a kir. ítélőtáblának mutatja be.

A jelen §. eseteiben a kir. ítélőtábla az ügyet mindig főtárgyaláson veszi újabb felülvizsgálat alá.

1. A Bp. 406. §. első bekezdésében foglalt rendelkezés arra az esetre vonatkozik, ha nem tanuknak és szakértőknek kihallgatása, vagy szemle foganatosítása útján történik a bizonyítás-felvétel (második bekezdés), hanem csak iratok, okiratok vagy bűnjeltek, szóval oly bizonyítékok beszerzéséről van szó, amelyek a tábla előtt eredeti állásukban a felek elé tárhatók; mint-hogy a megbízott törvényszék ezeket a bizonyítékokat rendszerint írásbeli megkeresés útján szerzi meg, amely műveletnél a feleknek semmi döntő szerepük nem lehet, a kir. törvényszék a feleket nem is idézi meg eljárásához.

2. Ezzel ellenkezőleg előírja ezt a törvény — mégpedig semmisség terhe alatt — a második bekezdés esetében. Felek alatt azonban a Bp. 13. §. ötödik bekezdése értelmében csak a kir. ügyészség, a fő- és pótmagánvádló, valamint az értendő, aki ellen a bűnvádi eljárás folyik; vagyis a táblai szakban a vádló és a vádlott. Nem kell megidézni tehát a sértettet (ha nem egyúttal pótmagánvádló is) s nem a védőt sem. De természetesen a vádlott — mint az eljárás minden szakában (Bp. 53. §. első bekezdés) — itt is élhet védő közreműködésével.

A felek a kiküldött bíró intézkedései ellen vagy felfolyamodással élhetnek a táblához, vagy a fellebbviteli tárgyaláson hozhatják fel azokat semmisségi okként, mert a 406. §. eseteiben mindig főtárgyalást kell tartani, sőt ezen a felvett bizonyítás meg is ismételhető (403. §. harmadik bekezdése).

407. §.

A kir. ítélőtábla előtt főtárgyaláson vizsgálandók felül mindazok az ügyek, melyek sem ülésen kívül nem intézhetők el, sem tanácsülésbe nem tartoznak. *A fellebbviteli főtárgyalás.*

408. §.

A fellebbviteli főtárgyalást rendszerint az előadó és a tanácselnök ülésen kívül, a 405. és 413. §-ok, valamint a 414. §. esetében pedig a kir. ítélőtábla tanácsülésen rendeli el.(1)

A fellebbviteli főtárgyalás határnapját a tanács elnöke tűzi ki.

A főtárgyalás elrendelése és határnapjának kitűzése ellen perorvoslat nem használható.

409. §.

A kir. ítélőtábla a főtárgyalásra a közvédőt mindig, a 415. §. esetén kívül pedig a főügyészséget is, a heti ülészakban tárgyalandó ügyek jegyzékének közlésével idézi meg. A hivatalból kirendelt külön védő idézőlevéllel idézendő meg. *A felek értesítése és idézése.*

A többi érdekeltet a főtárgyalásra kitűzött ügyek heti jegyzékének a kir. ítélőtábla hirdető tábláján való kifüggesztése útján és egyidejűleg a főtárgyalás határnapját közlő ajánlott levélben kell értesíteni. Az ajánlott levél el nem küldésének vagy meg nem érkezésének nincs jogi hatálya.(2)

A kifüggesztés és a főtárgyalás közé tizenöt napos időköznek, a főügyészség s a védők értesítése és a főtárgyalás napja közé pedig legalább nyolc napnak kell közbeesni.

1. Tanácsülésben rendeli el a tábla a fellebbviteli főtárgyalást, ha

a) az előadó által tanácsülésbe vitt ügyet a tanács ide nem tartozónak, ellenben a főtárgyalás megtartását elrendelőnek találja;

b) a vádlottnak közvetlen kihallgatása szükséges, vagy ha a törvényszék felmentő ítéletét a vádló fellebbezése alapján vizsgálja felül;

c) a fellebbviteli főtárgyaláson bizonyítás veendő fel.

2. A 409. §-ban foglalt rendelkezések arra az esetre vonatkoznak, ha a kir. ítélőtábla bizonyítás felvétele nélkül tartja a főtárgyalást. Ilyen esetben

a) *megidézendők* a közvédő, a főügyészség és a hivatalból kirendelt különvédő, mégpedig utóbbi idézőlevéllel, előbbieket a heti ülészakban tárgyalandó ügyek jegyzékével;

b) *értesítendők* a többi érdekeltet a kitűzött ügyek jegyzékének a hirdetőtáblán való kifüggesztése és ajánlott levél útján.

A vádlott által megbízott különvédő — az állandó bírói gyakorlat értelmében — nem idézendő, hanem csak értesítendő, mint a többi érdekelt, akik közé tartozik a vádlott, a sértett, a magánfél s magánvádló is.

Ha figyelembe vesszük azt, hogy az ajánlott levél el nem küldésének vagy meg nem érkezésének nincs jogi hatálya (2. bek.) s hogy a 409. §. a benne foglalt rendelkezések megszegését semmisségi oknak nem deklarálja s így a 384. §. 5. pontja alapján perorvoslással meg nem támadható, kétségtelen, hogy a vádlott érdekei a tárgyalási határnapról való értesítés szempontjából nincsenek kellően biztosítva. Igaz ugyan, hogy ezekben az esetekben bizonyítás fel nem vétetik s hogy a közvédő, aki a vádlott érdekét képviseli, a Bp. szerint mindig jelen van a főtárgyaláson, ámde a közvédő mégsem képviselheti a vádlott érdekeit úgy, mint a vádlott által megbízott különvédő s e mellett a II. Bn. 34. §-a értelmében a közvédő meg nem jelenése a tárgyalás megtartását most már nem is akadályozza. Ez utóbbi rendelkezés is egyike azon újabb törvényhozási rendelkezéseknek, amelyek a Bp.-ban gondosan keresztülvitt favor defensionis elvén csorbát ejtenek. Ma tehát lehetséges, hogy a tábla tárgyaláson felülvizsgálhatja és tetemesen súlyosbíthatja a vádlott ellen hozott elsőfokú ítéletet, anélkül, hogy a vádlott a tárgyalásról s annak határnapjáról előzetes értesítést kapott volna s anélkül, hogy érdekeit a mindig jelenlevő kir. ügyészszeggel szemben bárki is képviselhette volna.

410. §.

A közvédő.

A kir. ítélőtábla mindegyik büntetőtanácsának heti ülészakára az ügyvédi kamara havonként előre, a szükséghez képest, egy vagy több közvédőt rendel ki.

A közvédő elmaradásának vagy akadályoztatásának esetében helyettesét a fellebbviteli főtárgyalást kitzűző, illetőleg vezető tanácselnök rendeli ki.(1)

411. §.

A közvédő megbízása kiterjed a kir. ítélőtáblának ugyanama tanácsa előtt, a heti ülészakában tartandó valamennyi főtárgyalásra és az azoknál érdekelt mindenik vádlottra, kivéve azt a vádlottat, kinek érdekében külön védő jelent meg.

Ha a közvédő az iratok tanulmányozásakor arról győződik meg, hogy a vádlottakat, vagy egy részüket érdekellentét vagy más ok miatt nem képviselheti, köteles más közvédő vagy külön védő kinevezése végett jelentést tenni annak az elnöknek, aki a főtárgyalást kitzűzte.

A közvédő az államkincstárból megfelelő díjazásban részesül. E díjazás részleteit az igazságügyi miniszter szabályrendelettel állapítja meg.(2)

1. A II. Bn. 34. §-ának fentebb (a 409. §-nál) ismertetett rendelkezése folytán kérdésessé vált, vajjon a 410. §. második bekezdése hatályban van-e. Degré szerint (az új Bn. zsebkönyve 1928.) ez a rendelkezés csupán a 412. §. 2. bekezdését helyezte hatályon kívül, de a Bp. egyéb rendelkezései, amelyek a közvédő kirendelésére és működésére vonatkoznak, hatály-

ban maradnak. Amde kétségtelen, hogy a 410. §. második rendelkezése szoros összefüggésben van a 412. §. 2. bekezdésével, mert nyilván azért kellett intézkedni a közvédő helyettesítése iránt, mert nélküle — külön védő nem létében — a főtárgyalás megtartható nem volt. A 410. §. második bekezdése tehát ma már csak úgy értelmezhető, hogy ha a kirendelt közvédő akadályoztatását a főtárgyalás előtt bejelenti a főtárgyalást kitzűző tanácselnöknek, ennek ma is intézkednie kell helyettes közvédő kirendelése iránt, ha pedig a kirendelt közvédő — előzetes kimentés nélkül — egyszerűen nem jelenik meg a főtárgyaláson, ez megtartható helyettes kirendelése nélkül is. Az állandó bírói gyakorlat szerint ügyvédjelölt nem lehet közvédő.

2. A közvédő díjai a bűnügyi átalányból fizetendők, de nem képeznek bűnügyi költséget s így az elítélt vádlott által nem térítendők meg.

412. §.

A főtárgyalás a főügyész vagy az ennek részéről megbízott kir. ügyészszeg jelenléte nélkül csak a 41. §. első bekezdésében felsorolt esetekben tartható meg.(1)

A közvédő jelenléte nélkül csak akkor lehet főtárgyalást tartani, ha a vádlottnak külön védője van.(2)

A magánvádló, a szabadlábban lévő vádlott, a vádlottnak fellebbező házastársa vagy törvényes képviselője és a magánfél a főtárgyaláson mindig személyesen megjelenehetnek, arra ügyvédet, illetőleg védőt küldhetnek s ott személyesen is fel szólalhatnak.

A fogva lévő vádlottat rendszerint nem kell a főtárgyalásra elővezetni, de védővel képviseltetheti magát.

Amennyiben a kir. ítélőtábla szükségesnek találja, a vádlott részére hivatalból is külön védőt rendelhet.

A védő kirendelésére nézve az 58. §-ban foglalt szabályok azzal az eltéréssel alkalmazandók, hogy a törvényszék elnöke helyett a kir. ítélőtábla eljáró tanácsának elnöke értendő.

A védő elmaradása vagy eltávazása esetén a 302. §. utolsó-előtti és végső bekezdésének rendelkezései alkalmazandók.

1928 : X. 34. §.

A kir. ítélőtábla előtt a Bp. 409—411. §-a értelmében eljáró közvédő meg nem jelenése a tárgyalás megtartását nem akadályozza.(2.)

1. A közvádló jelenlétének szükségességére vonatkozólag az első bekezdésben foglalt rendelkezés lényegileg azonos a kir. törvényszéki főtárgyalásnál irányadó 302. §. második bekezdésében foglalt s a 384. §. 6. pontjával kapcsolatban ismertetett rendelkezéssel. E szerint tehát a közvádló jelenléte mindig szükséges, kivéve a főmagánvádas ügyeket, feltéve, hogy ezekben közérdekből nem vette át a vád képviselőt.

2. Az 1928 : X. t.-c. 34. §-ának azon rendelkezése folytán, hogy a kir. ítélőtábla előtt a Bp. 409—411. §-a értelmében eljáró közvédő meg nem jelenése a tárgyalás megtartását nem akadályozza.

lyozza», a 412. §. második bekezdése hatályon kívül helyezettnek tekintendő. A 410. §. második bekezdésével kapcsolatban kifejtetem, hogy a II. Bn.-nak ezen rendelkezése folytán a védelem milyen egyenlőtlen helyzetbe kerül a váddal szemben, ami ellenkezik a vád és a vegyes rendszer alapelveivel. Ezen alapelvek megmentése a közvédők feladata, remélhető, hogy ezen feladatoknak önzetlenül meg is fognak felelni azáltal, hogy a fellebbviteli főtárgyalásokon — hacsak különvédő nincs — mindig meg fognak jelenni. A II. Bn. 34. §-ának rendelkezése folytán tehát ezentúl nem semmisségi ok (384. §. 6. p.), ha a fellebbviteli főtárgyaláson védő (sem köz-, sem különvédő) nincs jelen s ha a tábla a vádlott részére ítéletének kihirdetése tartamára — különvédő nem létezik esetében — nem rendel ki közvédőt.

Míthogy az 1921:III. t.-c. (A.T.V.) 12. §-a értelmében a távollévő vádlott ellen is tartható elsőfokú főtárgyalás és hozható — a bűnösség megállapítására és a vagyoni elégtétel kiszabására szorítókozó — ítélet, azonban a főtárgyalás védő nélkül nem tartható meg, véleményem szerint a 12. §. második bekezdése esetében a táblai főtárgyalás sem tartható meg védő nélkül. Ha tehát a közvédő vagy más védő nem jelenik meg, mindig, «szükséges», hogy a tábla a Bp. 412. §. 5. bekezdése értelmében hivatalból rendeljen ki különvédőt.

413. §.

A vádlott kötelező jelenlétének esetei. Ha a kir. ítélőtábla a vádlottnak közvetlen kihallgatását szükségesnek találja, őt a főtárgyalásra megidézi, illetőleg előállíttatja.

A fellebbviteli főtárgyalásra mindig megidézendő a szabadlábban lévő vádlott, a fogva lévő pedig előállítandó, ha a kir. ítélőtábla a törvényszéknek felmentő ítéletét a vádló fellebbezése alapján vizsgálja felül.(1)

414. §.

A főtárgyaláson a vádlottnak jelenléte mellőzhetetlen: ha a kir. ítélőtábla a fellebbviteli főtárgyaláson bizonyítást vesz fel. (402. §.)(2)

1897:XXXIV. tc. 23. §.

A királyi ítélőtábla előtt a fellebbviteli főtárgyalást, — a bűnvádi perrendtartás 414. §-ában meghatározott eseten felül, — a vádlott jelenléte nélkül akkor sem lehet megtartani, ha a királyi ítélőtábla életfogytig tartó vagy tíz évnél hosszabb tartamú szabadságvesztésbüntetést megállapító ítéletet oly fellebbezés következtében vizsgál felül, mely nem egyedül semmisségi okra van alapítva.(3)

1. A 413. §. tulajdonképpen nem a vádlott kötelező jelenlétének esetére vonatkozik, mert az első bekezdés esetében a bíróság belátásától függ, hogy megidézi vagy előállíttatja-e a vádlottat, — a második bekezdés esetében pedig csak meg kell idézni a szabadlábban levő vádlottat, de ha ez nem jelenik meg, a fellebb-

viteli főtárgyalást azért meg lehet tartani, csupán a vádlott terhére nem változtathatja meg a tábla az elsőfokú felmentő ítéletet (423. §. 4. és 5. bekezdései). Helybenhagyó ítéletet tehát ily esetben is hozhat a tábla. Helyesen utal azonban arra Vargha az ő kommentárjában, hogy a 413. §. második esetében tanácsos a főtárgyalást mindig a vádlott jelenlétében megtartani, mert különben a felek — a főtárgyalás elnapolása esetében — előre tudják, hogy a kir. ítélőtábla az elsőfokú ítéletet az elmaradt vádlott terhére megváltoztatandónak tartja (423. §. ötödik bekezdése).

2. A 414. §. csak arra az esetre vonatkozik, ha a kir. ítélőtábla a 402. §. szerint szükségesnek talált bizonyítást a 419. és 420. §-ai értelmében a fellebbviteli főtárgyaláson veszi föl vagy ott megismétli (403. §. utolsó bekezdés); ha azonban a kiküldött bírő által a 403. §. első bekezdése értelmében fogatosított vizsgálat a fellebbviteli főtárgyaláson nem ismételtetik meg, akkor itt a vádlott jelenléte nem szükséges, mert a bizonyításnak a kiküldött bírő által való felvétele a 406. §. harmadik bekezdése értelmében a felek jelenlétében történik. Míthogy azonban a vádlott elmaradása a 406. §. negyedik bekezdése szerint a bizonyítás felvételét nem akadályozza, a kir. ítélőtábla akkor jár el helyesen, ha oly esetben, midőn a vádlott nem volt jelen a kiküldött bírő eljárásánál és a bizonyítást a tábla nem ismétli meg, — a vádlottnak a fellebbviteli főtárgyaláson kihallgatását a 413. §. és 415. §. első bekezdései alapján mindig elrendeli.

3. A Bp. Élt. 23. §-ában foglalt rendelkezés a 15. §-nak az esküdtbírói hatáskört megállapító s így a tábla közreműködését kizáró rendelkezése folytán csak néhány — súlyosságuk dacára sem esküdtbírói hatáskörbe utalt — bűncselekményre vonatkozott, ma azonban, mikor az esküdtbírók működése fel van függesztve, korlátlanul érvényes. A II. Bn. előtt a büntetés súlyosbítása vagy enyhítése végett használt fellebbezés nem volt semmisségi okra alapítva s így ha csupán emiatt használtak fellebbezést, a vádlott jelenléte kötelező volt, ma azonban a Bp. 385. §. 3. pontjának a II. Bn. 28. §-ában foglalt rendelkezés értelmében való kibővülése folytán, a büntetés kiszabására vonatkozó minden kérdés semmisségi okkal lévén kapcsolatos, a csupán a büntetés súlyosbítása vagy enyhítése végett bejelentett fellebbezés esetében nem szükséges a vádlott jelenléte.

415. §.

Ha a kir. ítélőtábla a 402., 413. és 414. §-ok alapján a vádlott kihallgatásának vagy bizonyítás felvételének a fellebbviteli főtárgyaláson való teljesítését rendeli el, a feleket és a magánfelet, illetőleg képviselőiket, továbbá a főtárgyalást elrendelő határozatban megjelölt tanukat és szakértőket külön idézőlevéllel idézi meg.

Ilyen esetben a főtárgyalás határnapja akként tűzendő ki, hogy a vádlottnak szóló idézés valószínű kézbesítése és a határnap közé tizenöt napos időköz essék.

Ez időköz meg nem tartása miatt csak akkor van halasz-

Idézés a vádlott jelenléte nélkül meg nem tartható főtárgyalásra

tásnak helye, ha a vádlott a főtárgyalásra idő rövidsége miatt nem jelenhetett meg, vagy védelme iránt nem intézkedhetett.

A fogva lévő vádlott a kir. ítélőtábla elé állítandó.

A vádlónak, a vádlottnak és, ha külön védője van vagy részére külön védőt rendelnek ki, a védőnek szóló idézésben ki kell tenni, hogy a bizonyítás mily irányban és milyen bizonyítékok felvétele van elrendelve.

Az idézőlevélben a szabadlábban lévő vádlott a 417. §. intézkedéseire és arra figyelmeztetendő, hogy meg nem jelenése esetén elő fogják vezetni, a magánfelet pedig arra kell figyelmeztetni, hogy elmaradása esetében magánjogi igénye iránt előterjesztett kérelmét az iratokból fogják felolvasni.

Ha a fellebbviteli főtárgyalás a fentebbiek értelmében tartandó meg, sürgős esetekben az előadó és a tanácselnök új tanunak vagy szakértőnek a főtárgyalásra leendő megidézését rendelhetik el.

416. §.

A főtárgyalás megtartásának helye.

A főtárgyalás rendszerint a kir. ítélőtábla székhelyén tartandó meg.

A kir. ítélőtáblának eljáró tanácsa a bizonyító eljárás lefolytatásának könnyítése végett a főügyész meghallgatása után elhatározhatja, hogy a főtárgyalást a kir. ítélőtábla kerületén belül fekvő azon a helyen tartja meg, ahol a bizonyítás-felvétel a legkevesebb nehézséggel történhetik.

417. §.

Iratok megtekintése.

A vádló, a vádlott és a magánfél, valamint képviselőik a főtárgyalás határnapjának kitűzése után az ügy iratait, a főtárgyalást megelőző második napig bezárólag, a kir. ítélőtábla hivatalos helyiségében megtekinthetik.

Amíg a 409. §. a vádlott jelenléte nélkül megtartható főtárgyalásra szóló idézés módját szabályozza, addig a 415. §. az idézés módját arra az esetre, ha a vádlott a 402., 413. és 414. §-ai értelmében megidézendő a főtárgyalásra; a 409. §. első bekezdésében a közvédő idézésére vonatkozó szabály természetesen ebben az esetben is irányadó. A 415—417. §-ok rendelkezései egyébként magyarázatot nem igényelnek.

418. §.

A főtárgyalás menete:

A fellebbviteli főtárgyalásra a XVIII. fejezet rendelkezései, az alább megjelölt eltérésekkel, megfelelően alkalmazandók.

a) ha bizonyítást nem vesznek föl.

A főtárgyalás megnyitása után az elnök felhívására az előadó a fellebbezésszabta keretben előadja az ügy állását, különösen kiemeli az ítéletnek megtámadott részét és az okokat, melyekkel a perorvoslat támogatva van.(1)

Ezután felolvassa vagy felolvastatja az elsőfokú bíróság ítéletét. Szükség esetében felolvashatók az ügynek olyan iratai

vagy részeik, melyeknek a főtárgyaláson való felolvasását a 313. §. nem tiltja.(2)

Az előadó előterjesztésének befejezése után az elnök, a tanács többi tagjai és a felek egyes pontok felvilágosítását és egyes iratok felolvasását kívánhatják.

A feleknek erre vonatkozó indítványai felett a tanács határoz. E határozatra, valamint az előadásra megjegyzések nem tehetők. A határozat ellen külön perorvoslat nem használható.

419. §.

Amennyiben a kir. ítélőtábla a fellebbviteli főtárgyalást a vádlott kihallgatása (413. és 414. §.) vagy bizonyításfelvétel mellett tartja (402. §.), az elnök a főtárgyalás megnyitása után megállapítja a megidézettek megjelenését.

b) ha vádlottat kihallgatják vagy bizonyítást vesznek föl.

Ha a főtárgyalásra megidézettek közül egy vagy több elmaradt, a tanács a megjelent felek és képviselőik meghallgatása után határoz, hogy megtartható-e a főtárgyalás.

Az ügy tárgyalása a törvényszék ítéletének és ha a fellebbező vagy ellenfele a főtárgyalásra nem küldtek képviselőt, a fellebbezések és ellenészrevételek felolvasásával kezdendő meg.

Ezt, amennyiben csak a vádlott kihallgatása vagy a bizonyításnak csak részleges ismétlése vagy pótlása volt elrendelve, a 418. §. utasítása szerint az ügyállásnak előadása a tanúk és a szakértők távollétében követi.

Ama vádlott, tanu vagy szakértő vallomása, illetőleg véleménye, kinek a főtárgyalásra való megidézését a tanácsülés nem találta szükségesnek, a kir. ítélőtábla határozata alapján felolvasható.

Ha a kir. ítélőtábla az egész bizonyítás ismétlését rendelte el, a vádlott kihallgatása és a bizonyítás felvétele a törvényszék ítéletének, illetőleg a fellebbezésnek és az ellenészrevételeknek felolvasása után teljesítendő és ez esetben az ügy előadása elmarad.

Ha pedig a kir. ítélőtábla a fellebbviteli főtárgyaláson csak a vádlottat hallgatja ki, vagy csak egyes bizonyítékokat vesz fel, ennek az ügy előadása után kell történnie.

1. A 418. §. 2. bekezdése szerint «az előadó a fellebbezés szabta keretben előadja az ügy állását». A «fellebbezés-szabta» keret a 387. §. azon rendelkezésével kapcsolatos, amely szerint a felülvizsgálat — kivéve a hivatalból figyelembeveendő semmisségi okokat — csak az ítéletnek fellebbezéssel megtámadott intézkedésére szorítkozhatik. Vargha szerint az ügy állásának, vagyis a bizonyítékoknak ismertetése a táblai fellebbviteli tárgyalás gerince. Amit ezenfelül mond az illusztris szerző erre vonatkozólag a «Ténymegállapítás» című tanulmányában (Jogtudományi Közöny 1917) az oly találó és mélyreható, hogy szükségesnek találom ehelyütt szószerint idézni:

«Ambár némely bíró a legbonyolultabb perekben is valódi művésze az előadásnak, sajnos, mégsem lehet azt állítani, hogy a fellebbviteli főtárgyaláson a tanács bírái megközelítőleg is úgy megismerhetik a bizonyítás anyagát, mint azt az elsőfokú törvényszéknek módjában volt tenni. Pedig legalább is úgy, sőt jobban meg kellene azt ismerniök, mert az elsőfok ténymegállapítását bírálják felül és esetleg azt mással helyettesítik. A felülbírálás fogalma követeli meg, hogy a tábla bírái jobban megismerhessék a történelmi igazságot, mint a törvényszék ítélőtanácsa, mert akkor, ha a tábla csak úgy ismerheti fel a valóságot, mint a törvényszék s nem jobban, ugyan mi értelme van a fellebbezésnek? Tisztán egyéni ízlés s a véletlen műve, ha a tényállást módosítják. Ez az anomália ki is érzik a gyakorlatból, mert a táblán ritka a történelmi igazság megváltoztatása. S ilyenkor is mindig vitás, — kivéve az elsőfok baklövéseit — hogy a közvetlenség világításában s napfénynél dolgozó, tehát a jobban informált törvényszék ténymegállapítása helyes-e, vagy az iratok alapján, tehát rosszabbul informált kir. tábláé.»

2. Amíg a 418. §. esetében a főtárgyalás az ügy előadásával kezdődik s ezt követi az elsőfokú ítélet és egyes iratok felolvasása, — addig a 419. §. esetében az ügy tárgyalása az elsőfokú ítélet felolvasásával kezdődik s ennek, valamint a fellebbezések és észrevételek esetleges ismertetése után következik a) részleges bizonyítás felvétele esetében az ügynek előadása és ezután a részleges bizonyításfelvétel, b) teljes reprodukció esetében pedig — az ügy előadása nélkül — a teljes bizonyításfelvétel.

Minthogy a 418. §. harmadik és negyedik bekezdése szerint is meg van engedve az ügy egyes iratainak vagy részeiknek felolvasása s a 419. §. ötödik bekezdése is megengedi ezt, — felmerül az a kérdés, hogy a tábla a fellebbviteli főtárgyaláson felhasználhat-e oly bizonyítékot az írásbeliség alapján, ami a főtárgyaláson nem merült fel, de ami a vizsgálat vagy nyomozás adatai közt megvan. A kérdést Vargha ugyancsak fenti tanulmányában helyesen világítja meg és dönti el tagadólág a következő megdönthetetlen érvekre alapított indokolással:

«A Bp. 324. §-ának első bekezdése világosan rendeli, hogy a bíróság ítéletét csakis a főtárgyaláson fennforgott bizonyítékokra alapíthatja. A 313. §. pedig semmisség terhe alatt (384. §. 8. p.) tüzetesen felsorolja, hogy a főtárgyaláson mely iratok és jegyzőkönyvek olvashatók fel. Ez a két rendelkezés szabja meg azt a keretet, melyben a ténymegállapítást felülvizsgáló bíró mozoghat.» «A 418. §. első bekezdése szerint a tábla előtti eljárásra a törvényszék előtti eljárás szabályai alkalmazandók, amennyiben a törvény eltérőleg nem intézkedik. Ilyen eltérő szabály van felállítva a törvényszék előtti eljárásban a vádlott jelenlétére. A 302. §. első bekezdése szerint a főtárgyalás vádlott nélkül nem tartható meg. Következik ebből, hogy a vádlottnak szakadatlanul jelen kell lennie minden perjogi cselekménynél, tehát nemcsak a bizonyításfelvételnél (tanukihallgatás, iratok felolvasása stb.), hanem a perbeszédéknél is, stb. A táblán e szabálytól eltérőleg taxative van meghatározva, hogy mikor kötelező a vádlott jelenléte, ezek közül való az az eset, mikor bizonyítást vesz fel a tábla (414. §.). Vajjon bizonyítás-e valamely olyan vizsgálati irat felolvasása, amit a törvényszéknél nem olvastak fel? Kétségtelenül az, amennyiben az bizonyítás céljából olvastatik fel. A törvény, midőn bizonyítást említ (414. §.), semmi megkülönböztetést nem tesz, miután pedig a felülbírálás alapja az elsőfokú ítélet, ennek pedig történelmi alapja csak az lehet, ami a

főtárgyaláson fennforgott (324. §.), mert az felel meg a szóbeliség és közvetlenség elvének, — ha a tábla ettől az anyagtól eltér s más bizonyítékokat is fel akar használni, teljesen közömbös, hogy az teljesen novum-e, vagy a vizsgálati iratok közt fekszik, egyedül lényeges az, hogy a törvényszéki főtárgyalás keretébe a szóbeliség elvei szerint bevonatott-e vagy sem. Ha iratról vagy jegyzőkönyvről van szó s az az elsőfokon már felolvasatott s fel is volt olvasható, a tábla egyszerűen felolvasatja; ha pedig még nem olvasták fel, az csak a 414. §. szem előtt tartásával olvasható fel.»

420. §.

Ha az a tanu, akinek vallomására valamelyik fél új bizonyíték gyanánt hivatkozott, jelen van vagy azonnal előállítható, és személyazonossága igazolható, a kir. ítélőtábla a főtárgyaláson is elrendelheti nyomban való kihallgatását, mely azonban csak a vádlott jelenlétében fogatosítható.

Meg nem idézett tanú kihallgatása.

Ily esetben a vádlottnak rövid úton való megidézése vagy elővezetése is elrendelhető, ha ez azonnal megtörténhetik.(1)

421. §.

Az ügy előadása (418. §.), illetőleg a bizonyító eljárás befejezése után (419., 420. §§.) az elnök a fellebbező fél képviselőjét s ha jelen nem volna, magát a fellebbezőt, amennyiben jelen van, felhívja a fellebbezés okainak kifejtésére. Erre az ellenfél és képviselője válaszolhatnak.(2)

A felek előterjesztései.

Ha a vádló is fellebbezett, előbb ő lesz meghallgatandó.

Mindig a védőt illeti az utolsó felszólalás.

Ha a magánvádló vagy a sértett fellebbezett, a főügyész-ség képviselője a fellebbező ellenfelének válasza után előterjesztést tehet.

A felek előterjesztéseinek befejezésével s amennyiben a tanács még szükségesnek tartja, újabb felvilágosítások adása, kihallgatások teljesítése és iratok felolvasása után a tanács zárt ülésben határoz.

1. A 420. §-ban említett tanukihallgatás fogatosítható akkor is, ha a fellebbviteli főtárgyalásnak a vádlott kihallgatása nélkül való megtartása (418. §.) rendeltetett el, de természetesen ekkor intézkedni kell a vádlott megidézése vagy előállítása iránt, mert a tanu csak az ő jelenlétében hallgatható ki. (414. §.)

2. A 421. §. első bekezdése szerint a fellebbező fellebbezésének okait is kifejtheti. Minthogy pedig a felmentő ítélet indokolása ellen a vádlott is fellebbezhet, nem zárható el attól sem, hogy e fellebbezése indokait a fellebbezési tárgyaláson kifejtthesse. Amennyiben azonban a tárgyalást vezető tanácselnök őt ettől elzárja s az ítélőtábla a fellebbezést visszautasítja: az ítéleti rendelkezés ellen a Curia B. I. 5287/1927. számú határozata szerint sem a Bp. 384. §. 5. pontja, sem 9. pontja alapján orvoslás nem kereshető, mégpedig az 5. pont alapján azért nem, mert bár a tanácselnök intézkedése szabálytalan volt, ezt a szabálytalanságot a törvény semmisség terhe alatt

nem tiltja, — a 9. pont alapján pedig azért nem, mert a tanácselnök eljárása és a tábla visszautasító határozata nem tekinthetők a 9. pont alá vonható közbenszóló határozatoknak. Degré szerint BT. LXXX. k. 20. l.) ebben az irányban a 384. §. 4. pontja alapján lehet perorvoslatot érvényesíteni, mert a Curia más esetekben is megállapította ezt a semmisségi okot azon az alapon, hogy a másodbíróság az elsőbíróság ítéletét valamilyik perorvoslat folytán nem vizsgálta felül, továbbá azon az alapon, hogy az elsőbíróság ítélete ellen érvényesített valamilyik fellebbezést a másodbíróság perrendellenesen visszautasította. Erre csak az a megjegyzésem, hogy a 384. §. 4. pontja kapcsán kifejtett okokból a 4. pontnak ily — a hatáskörrel semmi vonatkozásban nem álló — esetekre kiterjesztését nem tartom helyesnek. Ha azonban már a Curia — a törvény hiányossága folytán — úgy találja, hogy ilyen kiterjesztés helyes, akkor a fenti esetben a panaszolt sérelmet a 384. §. 4. pontja alapján (hivatalból is) tényleg orvosolhatta volna.

422. §.

*Tanácskozás
és határozat-
hozatal.*

Elsősorban az teendő tanácskozás tárgyává, nincs-e szükség előleges, vagy oly intézkedésre, mely egyébként tanácsülésbe tartoznék (400. §.).

Amennyiben ilyen intézkedés szükséges, a kir. ítélőtábla a 401., 402., 403., 404. vagy 416. §-ok szerint jár el, ellenkező esetben az ügy érdemében ítél.(1)

423. §.

Ha a fellebbezés alaki semmisségi ok (384. §.) miatt van használva és a kir. ítélőtábla az ügyet a 404. §. második bekezdése alapján főtárgyalásra utasította, a főtárgyalás megtartása után pedig a fellebbezést ugyan alaposnak, de az ügy érdemében is elbírálnak találja, az ítélet megsemmisítése mellett az ügy érdemében határoz.(2)

Ha a 385. §-ban meghatározott anyagi semmisségi okok valamelyike forog fenn és az fellebbezés folytán vagy hivatalból figyelembe veendő: a kir. ítélőtábla az ítéletet egészben, vagy ha a különválasztás lehetséges, részben megsemmisíti és a törvénynek megfelelő ítéletet hoz.(3)

Az érdemleges felülvizsgálatnak egyéb eseteiben a kir. ítélőtábla a törvényszék ítéletének nem fellebbezett részét érintetlenül hagyja, fellebbezett részét pedig vagy helyben hagyja, vagy megváltoztatja.(4)

Ha azonban a törvényszék felmentő ítélete ellen a vádló fellebbezett és a vádlott a fellebbviteli főtárgyalásra nem jelent meg, a kir. ítélőtábla az elsőfokú ítéletet a vádlott terhére nem változtathatja meg.

Ha a kir. ítélőtábla azt találja, hogy az elsőfokú ítélet az elmaradt vádlott terhére volna megváltoztatandó: köteles ezt előbb kihallgatni és e végett a fellebbviteli főtárgyalás félbe-

szakítása vagy elnapolása mellett megidézteni, esetleg elővezettetni.(5)

Ha a vádlott az elsőfokú bíróság ítéletének meghozása után meghalt, a kir. ítélőtábla hatályon kívül helyezi az elsőfokú ítéletet és megszünteti az eljárást.

Mindazonáltal, ha az elsőfokú ítélet a vádlottat bűnösnek nyilvánította és e tekintetben nem volt fellebbezve: a kir. ítélőtábla az ítéletnek a magánjogi igényre vonatkozó részét felülvizsgálhatja.

424. §.

A kir. ítélőtábla a fellebbezés el- vagy visszautasítása, kiegészítő intézkedés vagy a bűnvádi eljárás szabályainak megsértése miatt való megsemmisítése esetében, a 423. §. első bekezdése alapján történt megsemmisítés kivételével, továbbá a 423. §. hatodik bekezdése esetében végzést, egyébként ítéletet hoz.(6)

1. A 422. §. lényegileg azokra az esetekre vonatkozik, amelyekben a tábla a már tárgyalt 401–404. §. értelmében nem az ügy érdemében ítél, — a 423. §. pedig az érdemi határozat eseteit tárgyalja. Ezek két csoportra oszthatók a szerint, hogy a tábla megsemmisítő (első és második bekezdés) vagy megváltoztató (harmadik bekezdés) ítéletet hoz. Az előbbi csoportnál viszont különbséget kell tenni a szerint, hogy alaki vagy anyagi semmisségi ok forog-e fenn.

2. Alaki semmisség esetében a tábla tanácsülésben dönt, ha az ügyet érdemben elbírálnak nem találja, mely esetben az ítélet megsemmisítése mellett új eljárást rendel el (404. §. első bekezdés), valamint ha az egyedül alaki semmisségi ok miatt használt fellebbezést alytalannak találja, mely esetben a fellebbezést végzéssel elutasítja (404. §. utolsó bekezdése). Ha azonban a tábla — a 404. §. második bekezdése értelmében tanácsülésben főtárgyalásra utasított — ügyet a főtárgyalás megtartása után is érdemben elbírálnak, a fellebbezést pedig alaposnak találja: az ítélet megsemmisítése mellett az ügy érdemében határoz, még pedig a 424. §. szerint ítéletben. Ennek az eljárásnak a törvény betűszerinti értelmezése mellett csak azon esetekben volna helye, amelyekben a tábla az ügyet a 404. §. második bekezdése alapján utasította főtárgyalásra, vagyis csak az ezen bekezdésben taxative felsorolt 384. §. 2., 5., 7., 8. és 10. pontjaiban meghatározott alaki semmisségi okok fennforgása esetében. A taxatio átka azonban itt is érezteti káros befolyását. Mert vannak a bírói gyakorlat szerint a 384. §. 4. és 11. pontjának olyan esetei, amelyekben az ügy érdemileg elbírálnak és új eljárásra semmi szükség sincs. Így a kir. Curia — B. I. 7325/1925. számú határozatában — nagyon helyesen mondta ki, hogy ha az ítélőtábla a fellebbezési tárgyaláson azt észleli, hogy az alsóbíróság törvényszerű vád nélkül hozta meg ítéletét s ez okból a 384. §. 11. pontját alkalmazza, határozatát a Bp. 424. §. rendelkezéséhez képest nem végzésbe, de ítéletbe köteles foglalni, mert a tábla a 423. §. első bekezdése értelmében vizsgálta felül az ügyet és

érdemleges határozatot hozott. Degré szerint (BT. XXVIII. köt. 151. l.) ugyanez az állásfoglalás, főleg a 404. §. második bekezdésére tekintettel aggályos, de abban mégis megnyugszik, mert ha a táblának a 384. §. 11. pontjával kapcsolatban a 424. §. értelmében hozott határozatát végzésnek tekintette volna, az ez ellen használt perorvoslatot a 405. §. második bekezdése értelmében vissza kellett volna utasítania, mely esetben egy téves döntés maradt volna hatályban. Ami pedig a 384. §. 4. pontjában foglalt semmisségi oknak azon eseteit illeti, amelyekre a gyakorlat ezt a pontot kiterjesztő magyarázattal alkalmazza, t. i. mikor a fellebbezési bíróság a Bp. 387. §-ának megszegésével hoz olyan döntéseket, amelyekre a részleges jogerő vagy reformatio in peius tilalmánál fogva in concreto nem lett volna joga (joga esetében azonban lett volna hatásköre), ezek csak a tábla határozatával szemben fordulhatván elő: azokkal a kir. Curia előtti eljárásban a Bpn. 34. §-a kapcsán fogok foglalkozni.

3. Anyagi semmisségi ok esetében a fellebbezési bíróság az elsőfokú ítéletnek egészben vagy részben megsemmisítése mellett ítéletet hoz, az ítélet tehát nem megváltoztató, hanem megsemmisítő. (Curia B. I. 63./1922. BT. LXXIV. 141. l.)

4. Az érdemleges felülvizsgálatnak a harmadik bekezdésben említett egyéb esetei azok, amelyekben a fellebbezés nem semmisségi ok miatt, hanem más okból, pl. fölmentés vagy elítélés végett (382. §.) használtatik és amelyekben a tábla az anyagi semmisségi ok miatt használt fellebbezést nem találja alaposnak. A Curianak B. IV. 1765/1919. számú határozata szerint az ítélőtábla a Bp. 402. §-ának és a 423. §. harmadik bekezdésének értelme szerint a fellebbezés keretébe tartozó jogi álláspontjának megindokolásához szükséges tényállás megállapításánál nincs az elsőfokú bíróság által elfogadott tényálláshoz kötve.

5. A negyedik bekezdésben foglalt rendelkezés kapcsolatos a 413. §. második bekezdésében a vádlott megidéztesére vonatkozó parancsoló rendelkezéssel, de mint már ott megemlítettem, az elsőfokú felmentő ítéletet a vádlott meg nem jelenése esetében is helybenhagyhatja. Az ötödik bekezdésben foglalt rendelkezést a gyakorlatban egyes kir. ítélőtáblák akként magyarázták, mintha a tábla akkor is köteles volna a vádlottat kihallgatni, ha az elsőfokú *marasztaló* ítéletet akarja a vádlott terhére megváltoztatni, holott nyilvánvaló, hogy az ötödik bekezdés csak a negyedik bekezdésben foglalt, tehát arra az esetre vonatkozik, ha a tábla felmentő ítéletet vizsgál felül. A tévedés oka arra a törvényszerkesztési hibára vezethető vissza, hogy a negyedik és ötödik bekezdésben foglalt rendelkezések nem egy közös bekezdésbe foglaltattak, vagy pedig, hogy az ötödik bekezdésben elmaradt a «felmentő» jelző felüntetése.

6. A 424. §-nak kissé túltömör szövegére tekintettel, melyet Vargha kommentárja világos taxatióval old fel, közlöm itt a kir. Curianak e kérdéssel részletesen foglalkozó s egy oly ügyben hozott határozatát, amelyben a tábla a 400. §. 7. pontja értelmében tartott tanácsülésben hozott végzésével a kir. tör-

vényszék ítéletét a Bp. 404. §. első bekezdése értelmében a Bp. 384. §. 4. pontjában meghatározott semmisségi okból hivatalból megsemmisítette és a további eljárást megszüntette azért, mert a tábla által elrendelt bizonyításkiegészítés során kiderült, hogy a vádlott beszámíthatlan egyén. E végzés ellen a kir. főügyész felfolyamodást jelentett be, melyet a koronaügyész fenntartott. A kir. Curia B. II. 5268/1928. szám alatt végzést hozott, melyben a tábla végzését ítéletnek s a főügyész felfolyamodását semmisségi panasznak tekintette, a tábla végzését a 384. §. 4. pontjában foglalt semmisségi okból megsemmisítette és a táblát új határozat hozatalára utasította a következő indokolással:

«Az eljárásnak a tábla ítéletében említett okból megszüntetése már a per érdemi elintézésére vonatkozik és a Bp. 424. §-ában foglaltakhoz képest nem végzéssel, hanem ítélettel lett volna elintézendő.

A Bp. 424. §-a ugyanis részletesen meghatározza azt, hogy a kir. ítélőtábla, mint másodfokú bíróság, mely esetben határoz végzéssel és mikor ítélettel. E törvényszakas szerint ugyanis végzéssel határoz a kir. ítélőtábla:

1. Ha a fellebbezést elutasítja (Bp. 404. §. utolsó bekezdése);
2. ha a fellebbezést visszautasítja (Bp. 400. §. 3. pontja, Bp. 401. §. 3. pontja, Bp. 422. §. második bekezdése);
3. ha kiegészítő intézkedést tesz (Bp. 400. §. 6. pontja, Bp. 401. §. 2. és 4. pontja, Bp. 402. §.);
4. ha az eljárást vádlott elhalálozása miatt megszünteti (Bp. 423. §. hatodik bekezdése) és

5. ha a bűnvádi eljárás szabályainak megsértése miatt az eljárást megsemmisíti. Ez utóbbi említett esetben azonban a Bp. 424. §-a világosan felemlíti s kimondja azt, hogy a Bp. 423. §. első bekezdése alapján történt megsemmisítés már kivétel e szabály alól. Ekkor tehát, valamint minden más esetben is, a kir. ítélőtábla már nem végzéssel, hanem ítélettel köteles határozni.

A már előrebocsátottak figyelembevételével, a Bp. 404. §. első bekezdésének, a Bp. 423. §. első bekezdésének és a Bp. 424. §-ának egybevetéséből tehát nyilvánvaló, hogy a kir. ítélőtábla neheztelt végzése valójában a Bp. 423. §. első bekezdése szerint meghozott határozat és így ez a Bp. 424. §. rendelkezése értelmében — ítélet, amelyre tehát a Bp. 405. §. második bekezdésének tiltó rendelkezése nem vonatkoztatható, hanem erre a Bp. 426. §. 4. pontjában írt jogszabály áll, vagyis az, hogy e határozat helyesen másodfokú ítélet ellen, semmisségi panasznak van helye.

Erre, valamint a Bpn. 30. §. második bekezdésére figyelemmel a kir. Curia a kir. főügyész perorvoslatát semmisségi panasznak tekintette, azt elfogadta és semmisségi panasz folytán a kir. ítélőtábla neheztelt határozatát érdemlegesen vizsgálta felül.

C) Eljárás a fellebbezés elintézése után. (425. §.)

425. §.

Véghatározat hozása és a fellebbviteli főtárgyaláson jelen volt jogosultak semmisségi panaszának bejelentésére és indoklására nyitva álló határidő lejártá után a kir. ítélőtábla határozatának kiadványát és az ügy iratait, a 431. §. utolsó bekezdésének esetén kívül, az első fokban eljáró törvényszéknek küldi meg.(1)

A törvényszék a kir. ítélőtábla határozatát a fellebbviteli főtárgyaláson jelen nem volt vádlónak és sértettnek kézbesíteti, a vádlottnak pedig, amennyiben a kir. ítélőtábla főtárgyalásán sem ő, sem védője nem volt jelen, kihirdeti, esetleg a 329. §. harmadik bekezdésének szabályai szerint jár el.(2)

Ha a fellebbviteli főtárgyaláson jelen volt jogosult semmisségi panasszal élt, erről a törvényszék a feleket értesíti.

1. Az első bekezdésben hivatkozott 431. §. utolsó bekezdése értelmében, «ha a semmisségi panasz bejelentésére jogosultak a kir. ítélőtábla főtárgyalásán mind jelen vagy képviselve voltak és valamelyikük semmisségi panasszal élt, a kir. ítélőtábla az iratokat közvetlenül a kir. Curiához terjeszti föl». Arról, hogy kik élhetnek semmisségi panasszal, részletesen alább a Bpn. 31. §-a kapcsán lesz szó. Ha ezek valamelyike sem jelen, sem képviselve nem volt, az elsőfokban eljáró kir. törvényszékhez kell beküldeni az iratokat.

2. a) A második bekezdésben említett *vádló* alatt csak a magánvádlót lehet érteni, mert az ügyészi intézmény egységes és oszthatatlan voltánál fogva a kir. ügyésznek a kir. főügyész mellett — aki pedig a fellebbviteli főtárgyaláson (a Bp. 41. §-ában említett eset kivételével) mindig jelen van — konkurrens perorvoslati joga nincs. Igaz ugyan, hogy a Bpn. 31. §-a a semmisségi panaszra jogosultak között a főügyész mellett — a Bp. 383. §. I. pontjára való utalásban — a kir. ügyészt is felemlíti, de ennek oka az, hogy a kir. törvényszéknek esküdtbíróági ügyekben hozott és összbüntetést kiszabó ítéletei nem kerülnek fel a táblához, hanem a Curiához s ezen ügyekben tehát nem a főügyész, hanem az ügyész jelenti be a semmisségi panaszt. Ezek szerint tehát téves egyes kir. törvényszékeknek az az eljárása, hogy a 425. §. második bekezdésének esetében a kir. ügyész előtt is kihirdetik a táblai ítéletet s természetesen, hogy a kir. ügyész által ilyen alkalommal a perorvoslati joggal kapcsolatban tett nyilatkozatoknak semmi joghatálya nincs.

b) A *sértettnek* a Bpn. 31. §-a értelmében csak felmentő ítélet ellen s csak az esetben van joga semmisségi panaszra, ha a vádló nem fellebbezett. Ebből és a 425. §. második bekezdésének a sértettre vonatkozó rendelkezéséből az következik, hogy a táblai ítéletet csak akkor kell a sértettnek kézbesíteni, ha a főügyész megnyugodott a felmentő ítéletben s ha van helye pótmagán-

vádnak és a sértett a kir. törvényszék előtt nem tett olyan nyilatkozatot, hogy az esetben, ha a főügyész visszavonná az ügyész fellebbezését, vagy a másodfokú felmentő ítéletben megnyugodnék, a maga részéről perorvoslással él s így átveszi a vád képviselőségét. Ebben az esetben tehát, valamint akkor is, ha — mégpedig egyedül — a főügyész ugyan jelentett be semmisségi panaszt, de ezt a koronaügyész visszavonta (Bp. 396. §. második bekezdés), — a kir. ítélőtábla ítéletét a sértettel közölni kell arra való figyelmeztetéssel, hogy semmisségi panasz bejelentésére joga megnyílt.

c) A *vádlott* előtt csak akkor kell a törvényszéknek kihirdetni a tábla ítéletét, ha «sem ő, sem védője» a fellebbviteli főtárgyaláson nem volt jelen. A törvénynek ez a rendelkezése a gyakorlatban igen sok félreértésre és számos elvi határozat meghozatalára adott okot. Pedig ha a bíróságok figyelemmel lettek volna a 425. §-szal szerves összefüggésben levő 431. §. utolsó bekezdésére s az itt használt arra a kitételre, hogy «sem jelen, sem képviselve nem volt», a tévedések elkerülhetők lettek volna. A vádlottat ugyanis teljes joghatállyal csakis az általa választott védője képviselheti, ellenben a közzvédő vagy a bíróság által kirendelt, vagy a vádlott valamely hozzátartozója által megbízott védő nem. Az utóbbiaknak ugyan, ha jelen vannak a fellebbviteli főtárgyaláson, van önálló joguk a semmisségi panasz bejelentésére, de minthogy őket nem a vádlott bízta meg, a vádlott képviselőjének nem tekinthetők.

A szóbanforgó kérdést minden irányban felderítik és eldöntik a következő, a BHT-ba felvett határozatok:

aa) VI. sz. T. H. (B. H. T. II. kötet 116. szám) «Ha a kir. ítélőtábla fellebbviteli főtárgyalásán a vádlott nem volt jelen, az általa választott védő azonban megjelent és akár az, akár a többi jelen volt vagy képviselt jogosultak valamelyike semmisségi panaszt jelentett be a kir. ítélőtábla ítélete ellen, ez esetben az iratok a Bp. 431. §-ának utolsó bekezdése értelmében a Bp. 425. §-ában írt eljárás mellőzésével, közvetlenül a kir. Curiához terjesztendők fel».

Indokok: A Bp. 425. §. 2. bekezdésének a vádlottra vonatkozó tétele több irányban kivételt állít fel a Bp. általános szabályai alul. A felhívott tétel kivételes intézkedést tartalmaz a Bp. 431. §-ában foglalt ama rendelkezéssel szemben, mely szerint a perorvoslat folytán az iratok csak akkor terjesztendők fel a kir. Curiához, ha a kir. ítélőtábla főtárgyalásán a semmisségi panaszra jogosultak mint jelen vagy képviselve voltak; kivételt tartalmaz továbbá a Bp. 78. és 329. §§-aiban kifejezett azon szabály alól, hogy a bírói határozatok a felekkel (Bp. 13. §.) rendszerint közlendők; kivételt tartalmaz végül az eljárási törvényünkben rendszeresen keresztülvitt azon elv alól is, hogy a védő nem közönséges értelemben vett képviselője a vádlottnak, hanem önálló hatáskörrel is bíró igazságügyi közeg, ki különösen a perorvoslatokat a vádlottól függetlenül érvényesítheti. A Bp. 425. §-ának rendelkezése azonban mint kivételes, szigorúan magyarázandó, vagyis csak azon esetben alkalmazható, midőn valóságos képviselőt esete forog fenn, vagyis midőn a megbízást a vádlott adta. Ha tehát a védő a kir. ítélőtábla főtárgyalásán a Bp. 53. §-a értelmében nem a vádlottól, hanem a vádlottnak törvényes képviselőjétől, házastársától, fel- vagy le-

menő rokonaitól nyert megbízás alapján jár el; a Bp. 425. §-a már nem alkalmazható. A Bp. 53. §-ának idézett esetében a védő nem, mint a vádlott, hanem, mint a most nevezett személyek megbízottja és közérdekből jár el. Kiténik ez a képviselőház igazságügyi bizottságának, mely a javaslat 53. §-át ilykép szövegezte, a módosításhoz írt indokolásából, mely szerint ezt a kiterjesztést a védelemnek biztosítására irányuló közérdek és a legközelebb hozzátartozóknak méltánylást érdemlő érdeke igényli. Az e §-ban nyilvánuló törvényhozási célzat tehát egészen más, mint a Bp. 425. §-ának célzata. A törvény itt főként a család érdekeit tartja szem előtt; ez a védő tehát nem tekinthető olyanak, mint akit a vádlott hatalmazott fel a perorvoslati jogaival való rendelkezésre.

bb) 88. sz. T. H. (B. H. T. III. kötet 197. szám.) «Ha a vádlott a fellebbviteli főtárgyaláson sem jelen, sem képviselve nem volt, utóbb pedig az ítélet kihirdetésére nem volt előállítható: nincs hivatalból védő kirendelésének helye abból a célból, hogy a másodfokú bíróság ítélete a vádlott helyett a védőnek hirdettessék ki.»

Indokok: A Bp. 426. §-ának 4. pontja, továbbá 430. §-ának első bekezdése és az ebben idézett 383. §. a) és b) pontja értelmében a kir. ítélőtábla másodfokú ítélete ellen a vádlott javára ő maga vagy helyette házastársa, esetleg törvényes képviselője s ezenfelül a védő — mégpedig a vádlottnak kifejezett akarata ellen is semmisségi panasszal élhet. A védőnek ez a joga tehát párhuzamosan gyakorolható a vádlott jogával, de ezt nem helyettesíti és nem olvassza magába. Ez felel meg a bűnperben a védő részére kijelölt feladatnak, mely abban áll, hogy a védő a vádlottnak — közérdekből is — a védelemben segítségére, támogatására legyen, de nem állhat abban, hogy a törvényben a vádlott részére biztosított jogot, a vádlott kizárásával, a védő gyakorolhassa. Igaz ugyan, hogy a Bp. 431. §-ának második, 430. §-ának harmadik és 388. §-ának második bekezdése szerint, ha a fellebbviteli főtárgyaláson a vádlott nem volt jelen, de a védője által képviselve volt, a vádlott javára a semmisségi panasz a kir. ítélőtáblánál a másodfokú ítélet kihirdetésekor jelentendő be; ebben az esetben tehát a perorvoslati jogot a vádlott érdekében egyedül a védő gyakorolja, amde nyilvánvaló, hogy a törvénynek eme rendelkezése a védő jogaira vonatkozó, általános szabályok alól kivételt állapít meg, mint kivétel pedig a törvényben meghatározott esetre vonatkozik. Márpedig a kivétel kiterjesztését foglalná magában az olyan bírói intézkedés, mely abban az esetben is, ha vádlott a fellebbviteli főtárgyaláson sem jelen, sem képviselve nem volt, a vádlott perorvoslati jogának gyakorlását a védőre bízna. A visszasságot a fennforgó esetben még növelné az a körülmény, hogy a vádlott perorvoslati jogát nem is az általa megbízott, hanem a bíróság részéről hivatalból kirendelt védő gyakorolná. De ellentétben állana ily bírói intézkedés a törvény határozott rendelkezésével is. A Bp. 425. §. második bekezdése szerint ugyanis a törvényszék a kir. ítélőtábla határozatát — amennyiben a kir. ítélőtábla főtárgyalásán sem vádlott, sem védője nem volt jelen — a vádlottnak kihirdeti, esetleg kézbesített; ebben az esetben tehát a törvény nem engedi meg, hogy a másodfokú ítéletre a perorvoslat bejelentését vagy esetleg a megnyugvás iránti nyilatkozatot a vádlott helyett, akár az általa korábban vagy helyette hozzátartozója által megbízott, akár pedig a bíróság részéről hivatalból kirendelt védő tehesse meg. A bűnvádi perrendtartásnak a távollévők és a szökevények elleni eljárásra vonatkozó határozmányjaiból — megfelelő alkalmazás mellett — az következik, hogy a fennforgó esetben a Bp. XXIII. fejezetében felsorolt távolléható intézkedéseknek van helye; amennyiben pedig ezek eredményre nem vezetnének, a vádlott előállításáig vele szemben a további eljárás függőben marad.

Ezen T. H. eszmekörébe vág a Curianak B. III. 6933/1928. számú határozata (B. D. XXII. 51.), mely szerint, ha a tábla ítélete — fellebbviteli főtárgyaláson kellően nem képviselt — vádlott előtt ennek időközben beállott elmebaja miatt kihirdethető nem volt, nincs helye a kihirdetés céljából védő kirendelésének, mert — az állandó bírói gyakorlat szerint — a védőnek a vádlott távollétében ily esetben önálló semmisségi panaszjoga nincs; hanem ily esetben a bűnvádi pert az elévülési határidő leteltéig nyilvántartásba kell venni és a tábla ítéletét ezen időn belül — amennyiben a vádlott elmebetegsége megszűnik — a vádlottnak ki kell hirdetni.

cc) B. IV. 5305/1917. számú E. H. (B. H. T. VI. kötet 737. szám.) «Ha a vádlottat a fellebbviteli főtárgyaláson az önmaga által megbízott védő képviselte és ezelőtt az ítélet kihirdetett, akkor a vádlott előtt az ítéletet a kir. törvényszéknél nem kell kihirdetni. Ha azonban a védőt nem maga a vádlott bízta meg, akkor a másodbíróság ítélete a vádlott előtt is kihirdetendő és ilyenkor neki is van joga perorvoslatához.»

dd) B. I. 5610/1922. számú E. H. (B. H. T. VII. kötet 840. szám.) «A Bp. 425. §-ának második bekezdése értelmében a kir. ítélőtábla ítélete csak a vádlottnak hirdetendő ki, aki hozhat magával védőt s akkor ennek önálló perorvoslati joga is van, de a vádlott távollétében az egyedül megjelent védőt a semmisségi panasz joga meg nem illeti.»

ee) Ezen határozat meghozatala után nyomban 1922. évi október hó 27. napján a m. kir. Curia büntetőtanácsai értekezletet tartottak, melyen a fenti kérdésre vonatkozólag a következő megállapodás jött létre:

«Ha a kir. ítélőtábla főtárgyalásán sem a vádlott, sem a védője nem volt jelen, a Bp. 425. §-ának második bekezdése szerint a kir. törvényszéknél csupán a vádlottnak kell kihirdetni a kir. ítélőtábla ítéletét. Az e célból kitűzött határnapra tehát nem kell a védőt is megidézni s egyáltalában nem kell intézkedni aziránt, hogy a kir. ítélőtábla ítélete külön a védőnek is kihirdettessék. Ebből nyilvánvaló, hogy a kir. törvényszéknek abból a perrendellenes intézkedéséből, hogy a kir. ítélőtábla ítéletének a védő előtt leendő kihirdetése végett szabályellenesen határnapot tűzött ki s azon az ítéletet a védőnek is kihirdette, a védő nem meríthet jogot arra, hogy a neki külön kihirdetett kir. ítélőtáblai ítélet ellen semmisségi panasszal élhessen. Minthogy azonban a Bp. 53. §-ának első bekezdése szerint a terhelt az eljárás bármely szakában élhet védő közreműködésével, következőképpen a kir. ítélőtábla ítéletének kihirdetése végett kitűzött határnapon mint vádlott is igénybeveheti az ott e végett megjelent védőjének közreműködését; ennél fogva a védő a vádlott részére ítélethirdetés végett kitűzött határnapon szintén gyakorolhatja mindazokat a jogokat, amelyek a védőt az eljárási szabályok szerint általánosságban megilletik: tehát a Bpn. 31. §-ának első bekezdése s illetve a Bp. 383. §-a értelmében semmisségi panasszal is élhet, tekintet nélkül arra, hogy a vádlott élt-e s ha igen, mily alapon semmisségi panasszal.»

Mindezen határozatoknak lényege tehát az, hogy a Bp. 425. §. második bekezdése esetében csak a vádlott által választott védő élhet semmisségi panasszal, de csak akkor, ha a hirdetésre a vádlottal együtt jelenik meg.

Ezen szabály és a bb) alatt közölt 88. sz. T. H. alól kivételt képez az 1921 : III. t.-c. (A. T. V.) 12. §-ának második bekezdése esetében előírt eljárás, mikor t. i. a főtárgyalás és az ítélethozatal a terhelt távollétében is lehetséges. A kir. Curia ugyanis B. I. 488/1924. számú határozatában (B. T. LXXVII. 59.) kimondotta, hogy miután ebben az esetben a táblai ítélet a vádlott előtt nem hirdethető ki, — a Bp. 425. §-tól eltérően — a közvédő jogosult a semmisségi panasznak a vádlott képviseletében teljes joghatállyal való bejelentésére, sőt jogosult erre nemcsak a vádlott által, hanem a hozzátartozója által választott védő, ilyennek nem létében pedig a hivatalból kirendelt védő is.

III. Semmisségi panasz. (426—440. §§.)

426. §.

Semmisségi panasz a következő esetekben használható:

A semmisségi panasz esetei.

1. esküdtbíró ítélete ellen (352., 373. és 374. §.);(1)
2. a törvényszéknek olyan ítélete ellen, melyre nézve a 381. §. második bekezdésének 2. pontja a fellebbezést kizárja;(2)
3. a kir. ítélőtáblának első fokban hozott ítélete, vagy érdemleges végzése ellen (333. és 418. §.);(3)
4. a kir. ítélőtáblának, mint másodfokú bíróságnak ítélete ellen;(4)
5. törvényszéknek másodfokban hozott ítélete ellen (554. §.);

6. összbüntetést kiszabó elsőbírósági ítélet ellen (518. §.).(5)

A semmisségi panaszt az 1., 3. és 4. pont eseteiben, továbbá akkor, ha a 6. pont esetében az összbüntetést esküdtbíró vagy törvényszék állapította meg, a kir. Curia, a 2. és 5. pont eseteiben pedig, továbbá akkor, ha a 6. pont esetében az összbüntetést kir. járásbíró állapította meg, a kir. ítélőtábla vizsgálja felül.

A kir. ítélőtábla hatáskörébe utalt ezen semmisségi panaszokra a bűnvádi perrendtartásnak vonatkozó rendelkezései megfelelően alkalmazandók.

1928 : X. tc. 30. §.

Oly ügyben, amelyben az elsőfokú ítéletet egyesbíró hozta, a kir. ítélőtábla ítélete ellen semmisségi panasznak csak a Bp. 385. §. 1. a) és c) pontjában meghatározott semmisségi okból van helye; ha azonban a kir. ítélőtábla az egyesbíró ítéletét a bűnösség és a minősítés kérdésében helybenhagyta, vagy csupán enyhébb büntetés kiszabásával változtatta meg, a kir. ítélőtábla ítélete ellen semmisségi panasznak egyáltalában nincs helye.(4)

1928 : X. tc. 31. §.

Szigorított dologházba utalás kérdésében az előbbi §-ban foglalt korlátozásra tekintet nélkül minden esetben semmisségi panasznak van helye a kir. ítélőtábla ítélete ellen.(4)

A Bp. 426. §-nak eredeti szövege az első bekezdésben felsorolt mind a hat esetben a semmisségi panaszt a kir. Curiahoz utalta. Az 1907 : XVIII. t.-c. (a Bp. első novellája) 2. §-a — a

kir. Curia tehermentesítése érdekében — az eredeti 426. §-t hatályon kívül helyezte és ugyanazon szám alatt a fenti szöveggel helyettesítette; a szakasz idézése azonban általában és helyesen a 426. §-szal történik (lásd a Bp. 385. §. 3. pontjának idézése kapcsán elmondottakat).

1. Az 1. pont alá tartoznak az esküdtbírók érdemleges (ügydöntő) határozatai, tehát a) ha a bíróság az esküdtek meghallgatása nélkül hoz fölmentő ítéletet (Bp. 352. §. második bekezdés; az első bekezdés nem jöhet szóba, mert e bekezdés szerint a bíróság a vádlott elhalálozása vagy a vád elejtése esetében végzéssel szünteti meg az eljárást); b) ha a bíróság az esküdtek határozata alapján hoz felmentő (a Bp. 373. §-a helyébe lépett Bpn. 24. §.) vagy büntető (a Bp. 374. §-a helyébe lépett Bpn. 25. §.) ítéletet.

2. A 2. pont alá nem a járásbírói eljárásban másodfokban, hanem a törvényszéki eljárásban hozott elsőfokú azon ítéletek tartoznak, amelyek ellen a Bp. 381. §. második bekezdésének 2. pontja értelmében (lásd itt) nincs helye fellebbezésnek.

3. A kir. ítélőtábla elsőfokon érdemleges ítéletet vagy végzést csak a Bp. 418. §. szerint a fellebbezési eljárásban is alkalmazandó 333. §. esetében, vagyis csak a fellebbezési főtárgyaláson elkövetett bűncselekmény tárgyában hozhat. Mint-hogy e §. szerint a tábla nemcsak ítéletet, hanem egyéb perdöntő határozatot is hozhat, ilyen határozat pedig csakis az eljárásnak vádelejtés vagy a vádlott halála okából megszüntetése lehet, ami ellen rendszerint perorvoslat nem használható, — alig fordulhat elő az, hogy a tábla végzése ellen legyen semmisségi panasz bejelentve.

4. A 4. pontban foglalt azon szabály alól, hogy a kir. ítélőtáblának, mint másodfokú bíróságnak ítélete ellen semmisségi panasz használható a kir. Curiahoz, — kivételt állapít meg a II. Bn. 30. §-a. A kivételtétel célja a kir. Curia tehermentesítése volt; ebből a szempontból kétségkívül eredményes és praktikus volt, de mint minden csupán ily okból eszközölt reform, jogászai szempontból nem állja meg teljesen a kritikát, mert az 1921:XXIX. k. 2. §-a szerint egyesbíró hatáskörébe utalt ügyekben is felmerülhetnek ugyanazok a jogi kérdések, amelyek a tanácsai hatáskörben maradt ügyekben felmerülnek s a kir. Curia döntésére tartanak igényt. De ha már a törvényhozás ezt az intézkedést a szóbanforgó ügyek csekélyebb tartalmú jelentősége folytán szükségesnek találta, a következetesség megkívánta volna, hogy ez a rendelkezés alkalmazandónak mondassék ki akkor is, ha az 1921:XXIX. t.-c. 2. §-a szerint az egyesbíró elé utalt ügyben elnézésből a törvényszék tanácsa járt el (1921:XXIX. t.-c. 3. §. harmadik bekezdése), vagy pedig a tanácsai hatáskörbe tartozó cselekmény a főtárgyalás során az 1921. évi XXIX. t.-c. 2. §-ában felsorolt enyhébb cselekménnyé módosítandónak bizonyult s ebben a vád és az ítélet megegyezik (a 381. §. második bek. 2. pontjának analógiájára). Ily esetben annál inkább lehetett volna a semmisségi panaszt korlátozni, mert a tanácsai döntés megnyugtatóbb az egyesbírói döntésnél. a) Minthogy a II. Bn. 30. §-ának első tételében foglalt korláto-

zás azonos azzal, amelyet a járásbírói ügyekre nézve a Bp. 556. §. 3. bekezdése megállapít, — a budapesti kir. ítélőtábla eleinte arra az álláspontra helyezkedett, hogy a II. Bn. 30. §-ának rendelkezései oly ügyekben is alkalmazandók, amelyekben az elsőfokú ítéletet a kir. járásbíró hozta. A korona-ügyész perorvoslata folytán azonban a kir. Curia büntetőjogegységi tanácsa több ízben kimondta, hogy ez az álláspont téves. A jogegységi tanács döntésének indokolása a következő:

*Nem vitás az, hogy a II. Bn. 30. §-a ennek határozott s félre nem értető szövegéből kitűnőleg kizárólag a kir. ítélőtábla ítélete ellen használható semmisségi panaszokról rendelkezik s csak azokat korlátozza oly ügyekben, amelyben az elsőfokú ítéletet egyesbíró hozta.

Ennek folytán nem lehet vitás az sem, hogy az e szakaszban említett egyesbíró alatt csakis a kir. törvényszéknek azt a bíróját lehet érteni, aki az 1921:XXIX. t.-c. 2. és 3. §§-ai értelmében az ott említett csekélyebb súlyú, de a kir. törvényszékek hatáskörébe tartozó bűncselekmények tárgyában jár el és határoz, de semmiesetre sem lehet érteni a kir. járásbíróknál működő bírakat, akik ugyan mint egyesbírák járnak el, de jogszabályaink szerint nem ily néven, hanem mint kir. járásbírók ítéleznek.

Egészen kétségtelen ezek szerint az, hogy a törvényhozás a II. Bn. 30. §-ában csupán a kir. ítélőtáblának, mint másodfokú bíróságnak ítélete ellen a Bp. értelmében használható semmisségi panaszokat korlátozta, mégpedig a törvényjavaslat miniszteri indokolásából, a képviselőház igazságügyi bizottságának vonatkozó jelentéséből s a törvényjavaslat országgyűlési tárgyalásából is kitűnőleg abból a célból, hogy a kir. Curia tehermentesítessék a kisebb jelentőségű bűnügyek elintézésé alól.

A törvényhozásnak erre vonatkozólag határozottan megnyilvánuló és kifejezett akaratával helyezkednék szembe a bíróság, ha a II. Bn. 30. §-ában foglalt rendelkezéseket a kir. törvényszéknek másodfokban hozott ítéletei ellen használható semmisségi panaszokra is kiterjeszteni kívánná.

Abból a körülményből, hogy a Bp. 556. §. 3. bekezdése értelmében az ott megjelölt ügyekben a törvényszéknek másodfokú ítélete ellen is csak azon semmisségi okok alapján van semmisségi panasz helye, amelyekre a II. Bn. 30. §-a a kir. ítélőtábla másodfokú ítélete elleni semmisségi panaszt korlátozta, semmiképp sem — tehát az analogia legis alapján sem — lehet azt a következtetést levonni, hogy a II. Bn. 30. §-ában foglalt további korlátozás a járásbírói ügyekre is kiterjed.

A II. Bn. 30. §-ában ezek szerint a kir. ítélőtábla ítélete ellen igénybevehető perorvoslatnak meghatározott célú, t. i. a kir. Curia tehermentesítését célzó, szabatosan körülírt terjedelmű korlátozása foglaltatik, amely kivételes rendelkezéssel szemben sem logikai ellenvetéseknek, sem az analogia alkalmazásának helye nem lehet.

Minthogy a határozat szerint a törvényhozás a II. Bn. 30. §-ában csak az 1921:XXIX. t.-c.-ben említett egyesbíróra gondolt, nézetem szerint a II. Bn. 30. §-a a fiatalkorúak bűnügyeiben sem alkalmazható. A Curia B. II. 2405/1927. számú határozatában ellenkező álláspontot foglalt el, de helyesen jegyzi meg Degré (BT. LXXX. 75.), hogy miután az Fb. szerinti eljárásban a revízióra hivatott felsőbb bíróság azt köteles vizsgálni, hogy a törvény lényeges rendelkezése megsértett-e, nem pedig azt, hogy a 384. §. és 385. §-ban felsorolt semmisségi okok fennfornak-e, nem nyerhet alkalmazást a II. Bn. 30. §-ában foglalt az

a szabály sem, mely a semmisségi panaszt a 385. §. 1. a) és c) pontjaira korlátozza. A félreértést elkerülhette volna a törvényhozó, ha a 30. §. szövegében az «egyesbíró» szavak után zárójelben utalt volna az 1921: XXIX. tc. 2. §-ára.

De szabatoság szempontjából leginkább kifogásolható a 30. §. második tétele. A törvényhozási indok ugyanis az volt, hogyha a kir. ítélőtábla nem súlyosítja az egyesbíró ítéletét, akkor ne legyen helye egyáltalában semmisségi panasznak. Ezzel szemben a törvény szövege a semmisségi panaszt megengedi abban az esetben, ha a tábla az egyesbíró ítéletét a minősítés tekintetében a vádlott javára megváltoztatva szab ki enyhébb büntetést, ha tehát pl. az egyesbíró lopás büntette miatt 6 hónapi börtönt, a tábla pedig lopás vétsége miatt 3 hónapi fogházat szab ki. Degré szerint (az új Bn. zsebkönyve, 93. oldal) ily esetben a korlátozás nem érvényesül. A kir. Curia büntetőtanácsainak 1928 február hó 28. napján tartott értekezletén létrejött irányadó megállapodás szerint is a 30. §. «második esetének világos megszövegezése szószerint veendő; ez tehát nem alkalmazandó, ha a kir. ítélőtábla az egyesbíró ítéletét a minősítés kérdésében a vádlott javára enyhítette, habár egyébként a kir. ítélőtábla ítélete helybenhagyó, avagy csupán a büntetés enyhítésével megváltoztató; ilyen eset például, mikor az orgazdaságot megállapító elsőbírósági ítélettel szemben ezt a cselekményt a kir. ítélőtábla tulajdon elleni kihágásnak minősítette». Ezt a megállapodást követi a Curianak a BD. XXII. kötetében, a 24. lapon közölt határozata is. De tudtommal a Curia újabb gyakorlata — helyesen — eltér ettől a megállapodástól s a törvénynek nem szószerinti szövegét, hanem szellemét tartva szem előtt, ilyen esetekben visszautasítja a semmisségi panaszt.

De hibás a 30. §. második tételének szövege még azért is, mert arra az esetre, ha a tábla az egyesbíró ítéletét egész terjedelmében, tehát nemcsak a bűnösség és a minősítés, hanem a büntetés kérdésében is helybenhagyta, nem rendelkezik, holott nyilvánvaló, hogy a rendelkezés erre az esetre is vonatkozik.

b) A 30. §-ban foglalt korlátozás nem terjed ki azonban — a 31. §. szerint — a dologházbantulás kérdésében hozott határozatra. Ez a 31. §. volt egy döntő indoka a jogegységi tanács B. I. 4686/1928. 16. számú azon határozatainak, mely kimondotta, hogy a II. Bn. 36. és következő szakaszaiban szabályozott szigorított dologházbantulást az egyesbíró is alkalmazhatja. E határozat indokolásának vonatkozó része a következő:

«Ha a törvényhozásnak az lett volna az akarata, hogy ezt a biztonsági intézkedést elsőfokúlag csupán a kir. törvényszék, mint társas bíróság alkalmazza, akkor ennek kifejezést is adott volna.

Ilyen megszorító rendelkezés azonban nincs a törvényben, sőt ellenkezőleg van egy oly rendelkezés, amelyből teljes határozottsággal tűnik ki a törvényhozásnak az a céltudatos akarata, hogy az egyesbíró is alkalmazhassa ezt a biztonsági intézkedést.

Ez a rendelkezés a törvény 30. és 31. §-ában foglaltatik. A II. Bn. első (1927. június 2-án benyújtott) törvényjavaslatában a 31. §. intézkedett az egyesbíró ítélete elleni jogorvoslat megszorí-

tásáról, de ezzel kapcsolatban a szigorított dologházba utalás kérdésében való jogorvoslatról sem ebben a §-ban, sem általában a törvényjavaslatban még nem volt szó.

A javaslat 31. §-ába az igazságügyminiszter indítványára vétett fel (az igazságügyi bizottságban) az a rendelkezés, hogy az egyesbírotól a kir. ítélőtáblához felkerült ügyben az ott megjelölt esetben a szigorított dologházba utalás téves alkalmazása vagy téves nem alkalmazása miatt is van helye semmisségi panasznak.

Végül az országgyűlési tárgyalás során az eredeti 31. §. kettéválasztott: a 30. §-ban történt rendelkezés az egyesbíró ítélete elleni jogorvoslat korlátozása iránt, a 31. §-ban pedig külön vétett fel az a kijelentés, hogy «szigorított dologházba utalás kérdésében az előbbi (tehát az egyesbírói ügyekre vonatkozó 30.) §-ban foglalt korlátozásra tekintet nélkül minden esetben semmisségi panasz van helye a kir. ítélőtábla ítélete ellen. A törvénynek ez a rendelkezése, amíg egyrészt bizonyítéka annak, hogy a törvényhozó az egyesbíró hatásköréből nem akarta elvonni a szigorított dologházba utalás alkalmazását, másrészt — korlátlan semmisségi panaszt engedvén meg a kir. Curiahoz — megnyugtató garanciális intézkedést is tartalmaz az egyesbíró vonatkozó döntésével szemben.»

Az 5. pont a járásbírói eljárásra vonatkozik, a 6. pont pedig az összbüntetést kiszabó ítéletekre, amelyek ellen a Bp. 518. §. utolsóelöltti bekezdése értelmében csak a büntetés kiszabása miatt s a 384. §. 1., 3., 4., 6. és 10. pontjaiban megjelölt — tehát mindig hivatalból is figyelembe veendő semmisségi okok alapján lehet semmisségi panasszal élni.

Bpn. 29. §.

A 426. §. 1. pontja értelmében a semmisségi panasznak a Bp. 384. és 385. §-aiban meghatározott, továbbá még a következő semmisségi okok alapján van helye: *Az esküdtbíróság ítélete ellen használható semmisségi okok.*

1. ha az esküdtszék nem volt szabályszerűen alakítva (342—347. §.);

2. ha valamely esküdt, aki az esküdtszék határozatánál szavazott, nem volt jelen a főtárgyalás egész tartama alatt (Bp. 348. §.);

3. ha a határozat hozásában olyan esküdt vett részt, akit a Bp. 343. §-a szerint az ügy elintézéséből ki kellett volna zárni;

4. ha a kérdések feltevésénél a jelen törvény 3—11. §-ának, vagy az 1908: XXXVI. tc. 34. §-ának parancsoló rendelkezéseit a bíróság megsértette;

5. ha az elnök befejező, vagy felvilágosító fejtegetésében (13. és 15. §.) téves magyarázatot adott, vagy a 13. és 15. §-ban foglalt rendelkezéseket megsértette;

6. ha az esküdtek határozata lényegében homályos, hiányos vagy önmagának ellentmondó.

A 3. pontban megjelölt semmisségi okot nem érvényesítheti az a fél, aki a kizáró okról az esküdtszék alakításakor tudott és azt akkor be nem jelentette, a 4. és 5. pontban meghatározott semmisségi okot pedig a felek általában nem érvényesíthetik, ha nyilvánvaló, hogy az alaki sérelem az ítéletre nem volt befolyással.

Az 5. pontban meghatározott semmisségi okot az elnöki

fejtegetés után azonnal be kell jelenteni s az ítélet kihirdetése után fenn kell tartani.

Az 1. és 2. pontban megjelölt semmisségi okot mindig, a 4. és a 6. pontban megjelölt semmisségi okot pedig csak akkor kell hivatalból figyelembe venni, ha a vádlott sérelmére szolgált.

A Bp. 384. és 385. §-ában meghatározott semmisségi okokat az e §-okban megállapított megszorításokkal lehet érvényesíteni és kell hivatalból figyelembe venni.

A Bp. 427. §-a helyébe az 1914:XIII. tc. (Bpn.) 29. §-a lépett a fenti szöveggel. Ezt a szöveget csak teljesség kedvéért iktattam ide, de magyarázatát a Bp. XIX. fejezetet tartalmazó füzet részére tartom fenn.

428. §.

A 426. §. 2., 3. és 4. pontjai esetében a semmisségi panasz a 384. és 385. §-okban meghatározott valamennyi semmisségi okra alapítható.(1)

Mindazáltal a 426. §. 4. pontja esetében az az alaki semmisségi ok, mely a fellebbezésben nem volt felhozva, vagy melynek figyelembevételét a kir. ítélőtábla mellőzte, semmisségi panasszal már nem érvényesíthető.(2)

A 426. §. 5. pontja esetében a semmisségi panasz az 556. §. harmadik bekezdése értelmében használható.

1. Arról, hogy mily semmisségi okokra alapítható a semmisségi panasz a Bp. 426. §. 1. pontja esetében: a Bpn. fenti 29. §-a, — hogy mire alapítható az 5. pont esetében: a Bp. 556. §. harmadik bekezdése s a 6. pont esetében: az 518. §. utolsóelőtti bekezdése rendelkezik; a 426. §. 2. és 3. pontja esetében a semmisségi panasz a 384. és 385. §-okban meghatározott valamennyi semmisségi okra alapítható.

2. A kir. ítélőtáblának másodfokon hozott ítélete ellen (426. §. 4. pont) használható semmisségi panasznak egy korlátja van s ezt a 428. §. második bekezdése tartalmazza. E bekezdés rendelkezésének lényege az, hogy a kir. törvényszéknél felmerült alaki semmisségi ok miatt semmisségi panasz nem használható. Ezt az így egyszerűen hangzó tételt azonban a 428. §. második bekezdése homályosan és félreérthető módon juttatja kifejezésre. T. i. két lehetőségre utal, holott a tétel minden esetre áll. Az egyik az, hogy a fél a törvényszéknél felmerült semmisségi okot a fellebbezésben nem hozza fel, másszóval a miatt fellebbezést nem jelentett be. Hogy ebben az esetben nem használható semmisségi panasz ugyanazon semmisségi ok miatt, az következik már a Bp. 382. §-ából és a 387. §. első bekezdéséből is. A 428. §-ban említett másik lehetőség az, ha az alaki semmisségi ok a fellebbezésben fel volt hozva, de annak figyelembevételét a kir. ítélőtábla «mellőzte». Ez a kifejezés azonban nem szabatos, nem is jogászai; azt is jelentheti ugyanis, hogy kikerülte a tábla figyelmét, hogy a tábla elnézésből nem fog-

lalkozott vele, annak tárgyában nem határozott, mely esetben pedig a tábla ítélete ellen, a bírói gyakorlat szerint, a Bp. 384. §. 4. pontja alapján, az én véleményem szerint pedig a 11. pontja alapján lehetne semmisségi panasszal élni, azon az alapon, hogy a tábla nem merítette ki a fellebbezés tárgyát. A Bp. 428. §. második bekezdése azonban nyilván nem ezen esetre, hanem azon esetekre gondolt, amelyekben a tábla figyelmét nem kerülte ki a fellebbezésben felhozott semmisségi ok s annak tárgyában határozott is. De akkor nem a «figyelembevételét mellőzte» szavakat kellett volna használnia, hanem a Bp. 423. §-ban említett arra az elintézési módra kellett volna utalnia, hogy a tábla a fellebbezést alaptalannak találta, mert ez az eset felel meg annak a gondolatnak, amelyet a törvény a «figyelembevétel mellőzése» szavakkal kifejezni akart. Amde a szöveg még ezzel a korrekcióval sem lett volna szabatos és kimerítő azért, mert nem foglalja magában azokat az eseteket, amelyekben a tábla az alaki semmisségi ok miatt használt fellebbezést alaposnak találta s ezért az elsőfokú ítélet megsemmisítése mellett, vagy a 404. §. első bekezdése alapján új eljárást rendel el, vagy pedig a 423. §. első bekezdése értelmében az ügy érdemében határoz. Ezek az esetek ugyan nyilvánvalóan nem vonhatók a figyelembevétel mellőzésének fogalma alá s ennek dacára — a dolog természete szerint — ezekben az esetekben sem lehet már a fellebbezésben felhozott alaki semmisségi okot semmisségi panasszal érvényesíteni azért, mert a tábla a semmisségi okot már honorálta s a fél jogsérelmét megszüntette.

A Bp. 428. §. második bekezdésében foglalt s egyszerűen akként kifejezett rendelkezésnek, hogy alaki semmisségi ok kérdésében csak elsőfokú perorvoslatnak van helye, az a törvényhozási indoka, hogy a törvényszéknél felmerült alaki semmisségi okok rendszerint nem oly fontosak, hogy azokkal a táblán felül még a Curia is szükséges volna foglalkoztatni. A Curia gyakorlata azonban hosszú ideig annak folytán, hogy oly kérdést is alaki semmisségi ok fogalmi körébe vont, amely nem ide tartozik, a Bp. 428. §. második bekezdését a rágalmazási ügyekben a valóságbizonyítás megengedhetősége kérdése érdemi felülvizsgálatának akadályaul tekintette. Újabban azonban már a kir. Curia arra az egyedül helyes álláspontra helyezkedett, hogy az a kérdés, vajjon a Bv. 13—15. §-aira tekintettel van-e helye valóság bizonyításának, a Bv. 16. §-án keresztül a bűnösség kérdését közvetlenül érintő anyagi jogi kérdés, melynek a kir. törvényszék és a tábla által történt eldöntése nem a Bp. 384. §. 9. pontjában foglalt alaki, hanem a Bp. 385. §. 1. a) pontjában foglalt anyagi semmisségi ok keretében felülvizsgálható, ha a fél úgy fellebbezését, mint semmisségi panaszát a Bv. 13—15. §-ainak téves alkalmazására alapítja.

A 384. §. 9. pontjában meghatározott semmisségi oknak a Bp. 428. §. második bekezdése szempontjából való érvényesíthetése kapcsán vitás lehet az, hogyha a fél a törvényszéknél a bizonyítás kiegészítése iránti indítványával elutasított s e miatt a 384. §. 9. pontja alapján fellebbezést használt és a táblán ugyanarra a körülményre, vagy újabb tények bizonyítására

újabb tanukat jelentett be, ezen újabb indítványának elutasítása miatt élhet-e a 384. §. 9. pontja alapján semmisségi panaszszal, vagyis hogy azonos-e ez a semmisségi ok a kir. törvényszéknél felmerült semmisségi okkal.

Az kétségtelen, hogy a Bp. 393. §-a értelmében a felek a tábla előtt új bizonyítékokra hivatkozhatnak s a tábla elutasító határozatával szemben a 384. §. 9. pontja alapján perorvoslatot élhetnek, de viszont lehetséges, hogy pl. a táblán egy új tanut jelent be a fél ugyanazon körülményre, amelynek bizonyítására a törvényszéknél már 5 tanu kihallgatását eredménytelenül kérte. Ily esetben indokolt az a felfogás, amely a táblai indítványban valóságos novumot nem látva, a Bp. 384. §. 9. pontja alapján bejelentett semmisségi panaszt a Bp. 428. §. második bekezdése alapján visszautasítja.

3. A sajtóeljárásban — mint láttuk — a Bp. és Bpn.-ben megjelölt alaki és anyagi semmisségi okokon felül a St. III. és IV. fejezetében foglalt alaki és anyagi jogszabályok megsértése is semmisségi ok, tehát alapja lehet semmisségi panasznak (St. 56. §.); a fiatalkorúak elleni eljárásban viszont nem a Bp. és Bpn. semmisségi okai alapján, hanem csak a fiatalkorúakra vonatkozólag a Bn.-ban és Fb.-ben foglalt lényeges rendelkezések megsértése miatt használható semmisségi panasz (Fb. 39. §.); végül az uzsorabíróság előtti eljárásban az elsőfokú ítélet ellen alaki semmisségi ok alapján egyáltalában nincs helye semmisségi panasznak.

Bpn. 30. §.

A kir. Curia hivatalból figyelembe vehető semmisségi ok alapján sem intézkedhetik, ha a közbevetett semmisségi panaszt vissza kell utasítani, vagy azért, mert azt korábbi határozatával elbírált, vagy azért, mert arra nem jogosult használta, vagy azért, mert elkésve jelentették vagy adták be.(1)

A perorvoslat helytelen megnevezése vagy a semmisségi ok hibás megjelölése a visszautasításra nem szolgál okul.(2)

1. Az 1914: XIII. tc. (Bpn.) 30. §-a a Bp. 427. §-a helyébe lépett, amely akként rendelkezett, hogy a Curia hivatalból figyelembevehető semmisségi ok alapján akkor sem intézkedhetik, ha semmisségi panasznak egyáltalában nincs helye, vagy ha a használt semmisségi panasz nem érvényesíthető. Ez a rendelkezés csak nagyon szűk körben engedte meg a hivatalból figyelembevételt s így a Bpn. 30. §-a, amely — a res iudicata ritka esetétől eltekintve — lényegileg csak azon esetekben zárja ki a hivatalból figyelembevételt, amelyekben az alsófokú ítélet azért, mert ellene jogosult fél kellő időben perorvoslatot nem jelentett be, tulajdonképpen jogerőre emelkedett, — az anyagi igazság hatályosabb érvényesülése érdekében a kir. Curia felülvizsgálati jogkörét lényegesen kiterjesztette. Ennek folytán tehát a kir. Curia abban az esetben is, amelyben — s ez fordul elő leggyakrabban — a semmisségi panaszt, mint a törvény által kizártat, vissza kell utasítani, a hivatalból figyelembe veendő semmisségi okok alapján intézkedhetik.

2. A perorvoslat helytelen megnevezése alatt az értendő, hogy pl. a fél fellebbezésnek vagy felfolyamodásnak nevezi azt a perorvoslatot, amely lényegében semmisségi panasz. Ez nem ok a visszautasításra, hanem a kir. Curia a perorvoslatot, mint semmisségi panaszt köteles elbírálni. A semmisségi ok hibás megjelölése élesen különböztetendő meg a semmisségi ok megjelölésének hiányával, amely a 434. §. harmadik bekezdése szerint visszautasítási ok. A semmisségi ok hibás megjelölése alatt tehát csak az érthető, ha a fél olyan törvénysértést vagy bírói tévedést, amely valamely semmisségi okot valósít meg, nem a vonatkozó törvényhely idézésével (pl. a Bp. 385. §. 2. pontja alá tartozót a 3. pont alapján) panaszol.

Bpn. 31. §.

Semmisségi panasszal a Bp. 383. §-ának I, II. és III. 1. és 2. b) pontjában megnevezettek, a főügyész és a közvédő élhetnek, még pedig az idézett §. értelmében.(1) *A semmisségi panaszra jogosítottak.*

A Bp. 386—388., 390., 392. és 394—396. §-ait a semmisségi panaszra is megfelelően alkalmazni kell.(2, 3)

1. Az 1914: XIII. tc. (Bpn.) 31. §. a Bp. 430. §-a helyébe lépett s ezt több irányban módosította. A 430. §. szerint ugyanis a vádlott örököse (383. §. II. c) pont), a sértett és a sértett jogutódja (383. §. III., 2. és 3. pontok) egyáltalában nem, a magánvádló pedig (383. §. III. 1. pont) csak akkor élhetett semmisségi panasszal, ha már a másodfokú bíróság ítéletének meghozása előtt képviselte a vádat. Ezzel szemben a Bpn. 31. §-a a Bp. 383. §-ban megnevezettek közül csak a sértett jogutódját zárja ki teljesen a semmisségi panaszról, a sértettet pedig csak a vádlottat bűnösnek kimondó ítélettel szemben. Arra nézve, hogy a Bpn. 31. §-a a főügyészen kívül miért adja meg a semmisségi panasz jogát a Bp. 383. §. II. pontjában említett kir. ügyésznek is, utalok a 425. §-nál 2. pont alatt elmondottakra. Ami a magánvádlót illeti, ez most már korlátlanul élhet semmisségi panasszal, de jogi képviselője a saját nevében (parallel) semmisségi panasszal nem élhet (BD. XXII. 49.), ami azonban nem zárja ki azt, hogy megbízója nevében eljárva, semmisségi panaszt jelentsen be (BD. XIX. 17.). A Bpn. 31. §-ának a miniszteri javaslatba felvett szövege a csupán a bűnügyi költségre és kártérítésre vonatkozó semmisségi panasznak is helyt akart adni, az igazságügyi bizottság és a plénum azonban ezt törölte, azzal az indokolással, hogy ezek a kérdések nem érintik az ügy lényegét s így azokkal a Curia igénybevéni nem lehet. Helyes tehát a kir. Curiaé az a döntése, mely szerint abból az okból, hogy az alsóbíróság a pótmagánvádlót bűnügyi költségek viselésére kötelezte, minthogy ez a panasz a 384. v. 385. §-ai alá nem vonható, semmisségi panasz nem érvényesíthető (BD. XII. 241.). A vádlott atyja, ha nem egyúttal törvényes képviselője a vádlottnak, nem tartozik a Bpn. 31. §-ában megjelölt azon személyek közé, akik semmisségi panasszal élni jogosultak (BD. XX. 29.)

2. A 430. §. szerint a 389. §-nak rendelkezése — vagyis, hogy a törvényszék utasítja vissza az elkésett, kizárt vagy nem jogosított egyén részéről bejelentett fellebbezést — a semmisségi panaszra nézve is megfelelően alkalmazandó volt. Mint-hogy ezt a kérdést a semmisségi panaszra vonatkozólag a Bpn. 32. §-a önállóan s módosítva szabályozta, a Bpn. 31. §-a ehhez képest a 389. §-t kihagyta a megfelelően alkalmazandó §-ok felsorolásából. Elhagyta továbbá a Bpn. 31. §. a 430. §. utolsó bekezdését, amely akként szólt, hogy «az a semmisségi panasz, melyben semmisségi ok megjelölve nincs, visszautasítandó. A 391. §-ban körülírt eljárásnak nincs helye.» Ezek a kijelentések főlegesen is voltak, mert a megjelölés nélkül használt semmisségi panasz visszautasításáról a Bp. 434. §. harmadik bekezdése is rendelkezik, a 391. §. pedig, mely a határozatlanul bejelentett fellebbezés pótlásáról szól (l. a 391. §-nál elmondottakat), úgysem szerepelt azon szakaszok között, amelyeket a 430. §. a semmisségi panaszoknál megfelelően alkalmazandóknak nyilvánított.

Mint-hogy tehát a Bpn. 31. §-a értelmében a semmisségi panaszra a Bp. 390. §-a igen, a 391. §-a pedig nem alkalmazható, a 390. §. viszont megfelelően alkalmazva annyit jelent, hogy a semmisségi panaszban meg kell világosan jelölni azt, hogy a fél azt milyen semmisségi ok miatt használja (de pótlásra a fél fel nem hívható), ebből nem az következik, amit Bernolák mond («Büntetőjogszabályaink gyűjteménye», 437. oldal), hogy t. i. a Curia eltekinthet attól, hogy a semmisségi okot kifejezetten megjelölik, mert ez ellenkeznék a Bp. 434. §. harmadik bekezdésének rendelkezésével, hanem az, hogy igenis világosan meg kell jelölni a semmisségi okot. Ezen a parancsoló rendelkezésen a Curia gyakorlata csak annyit enyhített, hogyha a perorvoslati bejelentésből nem is tűnik ki világosan, de a vádlott védekezéséből s a védelem előterjesztéseiből következtetés útján megállapítható az, hogy a határozatlanul vagy nem világosan bejelentett semmisségi panasz milyen semmisségi okra vonatkozik, akkor nem utasítja vissza, hanem érdemben bírálja el a semmisségi panaszt. Ez a méltányos gyakorlat azonban természetesen csak az anyagi semmisségi okok tekintetében alkalmazható, mert az alaki okból használt semmisségi panasznál mindig határozottan meg kell jelölni a panasz tárgyává tett határozatot vagy intézkedést.

3. A 390. §. azonban azt a rendelkezést is tartalmazza, hogy a semmisségi ok megjelölése az indokolásban is megtehető s a Bpn. 31. §-a értelmében ez a rendelkezés is megfelelően alkalmazandó a semmisségi panaszra. Lássuk csak, miként néz ki ez a megfelelő alkalmazás a Curia gyakorlatában? A BHT. II. kötetébe 735. sz. a. felvett E. H. szerint (a 390. §-nál is ismertetve): «Ha a semmisségi panasz bejelentésekor az az ítéleti rendelkezés, mely ellen irányul, megjelöltetett, az írásbeli indokokban a perorvoslat ki nem terjeszthető». Az ugyanazon kötetben 736. sz. a. közölt E. H. pedig azt mondja, hogy «a semmisségi panasz, mely az ítélet kihirdetésekor a törvényhely és minden közelebbi megjelölés nélkül jelentetett be, a perorvoslati indo-

kokban a 390. §-a értelmében kiegészíthető». Az utóbbi határozat alapjául szolgáló esetben a másodbírói ítéletnek kihirdetése alkalmával a vádlott a büntetés enyhítése végett, a védő pedig minden közelebbi megjelölés és a törvény megfelelő szakaszára való hivatkozás nélkül jelentett be semmisségi panaszt; az írásbeli indokokban azonban a védő a semmisségi panaszt a Bp. 385. §. 1. a), b) és 3. pontjára alapította. A Curia a semmisségi okoknak ily módon, utólag történt megjelölését azért tartotta törvényesnek, mert a Bpn. 31. §-ának második bekezdése szerint a semmisségi panaszra is alkalmazandó Bp. 390. §-ának második bekezdése értelmében a semmisségi ok a semmisségi panasz indokolásában is megjelölhető, amennyiben ez a semmisségi panasz bejelentése alkalmával nem történt meg. Nézetem szerint — melyet már a 390. §. magyarázatánál is kifejtettem — ez az utóbbi álláspont a 390. §. rendelkezésének félreértésén alapszik. E szakasz második bekezdésében foglalt kijelentés ugyanis nem hatálytalanítja az első bekezdésben foglalt az intézkedést, hogy a fellebbezés (semmisségi panasz) bejelentésekor mindig világosan meg kell jelölni azt, hogy a fél a fellebbezést (semmisségi panaszt) az ítéletnek *mily intézkedése* ellen használja. Az ítéletnek van a bűnösséget megállapító, van a minősítést alkalmazó, van továbbá büntetést kiszabó, van a költségekről s a kártérítésekről stb. rendelkező intézkedése. Azt tehát, hogy ezen intézkedések közül melyik ellen használja a fél a fellebbezést, a kihirdetésekor mindig — tehát kivétel nélkül — meg kell mondani. Helyesen mondja Vargha («Kommentár», III. köt., 55. l.), hogy «az olyan nyilatkozat, hogy a fellebbező fellebbez az ítélet ellen, nem fogadható el». Ez a semmisségi panaszra «megfelelően» alkalmazva annyit jelent, hogy visszautasítandó az úgy bejelentett semmisségi panasz is, hogy «semmisségi panaszt jelentek be az ítélet ellen». A 390. §. második bekezdése csak annyit jelent, hogy — amennyiben a fellebbezés semmisségi okra van alapítva — ezt is világosan meg kell jelölni, de ez a megjelölés történhetik az indokolásban is. Ez az engedmény a semmisségi panaszra vonatkoztatva tehát csak annyit jelent, hogy a félnek ugyan a bejelentésekor határozottan meg kell mondania azt, hogy pl. semmisségi panasszal él a táblai ítéletnek a büntetés kiszabásáról rendelkező intézkedése ellen, de a törvény megfelelő szakaszára való hivatkozással a vonatkozó semmisségi okot, tehát azt, hogy a Bp. 385. §. 2. vagy 3. pontja alapján s miért él semmisségi panasszal, az írásbeli indokolásban is megjelölheti. A 390. §. második bekezdése tehát csak azt engedi meg, hogy a fél az indokolásban jogi köntösbe öltöztesse azt a perorvoslati bejelentést, amelyet az első bekezdés értelmében, §-okra való hivatkozás nélkül is, megtehet, de a megtámadott ítéleti intézkedés feltétlenül szükséges megjelölése mellett kell megtennie és más intézkedést az indokolásban már nem támadhat meg. Ezért nem tartom helyesnek a 736. sz. E. H. álláspontját s az ezt természetesen követő gyakorlatot.

Mindezek szerint tehát annak a körülménynek, hogy a semmisségi panaszra a Bp. 390. §-a megfelelően, a 391. §. pedig nem

alkalmazandó, — az a jelentősége, hogy míg a fellebbviteli eljárásban a határozatlanul bejelentett fellebbezés ez okból nem utasítható vissza (Bp. 389. §., 400. §. 3. p.), hanem a 391. §-ában előírt kiegészítő eljárásnak van helye, — addig a felülvizsgálati eljárásban a semmisségi panaszt abban az alakjában kell elbírálni, ahogy bejelentetett; továbbá, hogy úgy a fellebbezés, mint semmisségi panasz esetében az ítélet kihirdetésekör azonnal meg kell jelölni, hogy a perorvoslatot az ítéletnek mily intézkedése ellen használják; meg kell jelölni továbbá (fellebbezés esetében csak esetleg) a semmisségi okot is, de ez az indokolásban is megtehető. Abból azonban, hogy a 390. §. második bekezdése csak a semmisségi oknak megjelölését engedi meg az indokolásban, a contrario az következik, hogy az ítélet megtámadott intézkedésének (első bekezdés) megjelölése az indokolásban nem történhetik meg; ennek mindig a bejelentéskor kell megtörténnie s csak jogi subsumtiója történhetik az indokolásban. Az *indokolás* fogalmával is ellenkeznek a perorvoslat *kiterjesztése* s e fogalomkörbe csak a bejelentett perorvoslat megokolása s ennek keretébe a vonatkozó törvényszakaszok közelebbi megjelölése tartozik. Mindezek szerint tehát azt a semmisségi panaszt, amelynek bejelentésekor nem jelöltetik meg a tábla ítéletének sérelmezett intézkedése, — tekintet nélkül arra, hogy az indokolásban mi foglaltatik, — mindig vissza kell utasítani s az indokolásban csak azok a semmisségi okok hozhatók fel, amelyek a 390. §. első bekezdésének megfelelően — tehát a megtámadott ítéleti intézkedés megjelölésével — bejelentett semmisségi panasz konkrét irányára vonatkoznak.

4. A Bn. (1908: XXXVI. t.-c.) 10. §-ának arról az intézkedéséről, mely szerint a kir. ítélőtábla ítélete ellen a büntetés felfüggesztése kérdésében csak a kir. ügyészség és csak akkor élhet semmisségi panasszal, ha a bíróság a büntetés végrehajtását a törvény által kizárt esetben felfüggesztette fel s a 3. számú jogegységi döntvényről, amely a 10. §-nak ezt a rendelkezését kiterjesztette, illetve kiterjesztőleg magyarázta akként, hogy a közzéadott semmisségi panasszal nemcsak a Bn. 2. §-ának esetében (amelyek kizárták a felfüggesztést), hanem a Bn. 1. §-ának téves alkalmazása miatt is élhet, — már a 385. §. 2. pontjának magyarázatánál szó volt.

431. §.

A kir. ítélőtáblának elsőfokú ítélete vagy érdemleges végzése (333. és 418. §.) ellen irányuló semmisségi panasz a kir. ítélőtáblánál jelentendő be.

A fellebbviteli főtárgyaláson jelen volt vagy képviselt jogosultak a kir. ítélőtáblának másodfokú ítélete ellen is e bíróságnál tartoznak semmisségi panaszukat bejelenteni.

Minden más esetben a semmisségi panasz az elsőfokú bíróságnál jelentendő be.

A kir. ítélőtáblánál bejelentendő semmisségi panasznak indokolását ugyanott kell benyújtani. Jegyzőkönyvbe mondásának nincs helye.

A semmisségi panaszra és indokolására vonatkozó határozatait a kir. ítélőtábla zárt ülésben hozza.

Ha a semmisségi panasz bejelentésére jogosultak a kir. ítélőtábla főtárgyalásán mind jelen vagy képviselve voltak és valamelyikök semmisségi panasszal élt, a kir. ítélőtábla az iratokat közvetlenül a kir. Curiahoz terjeszti fel.

Erről a szakaszcól már a 425. §. kapcsán volt szó, melynek rendelkezései ezt a szakaszt kiegészítik. A két szakaszban foglalt szabályozással szemben, mely szerint a semmisségi panaszt, vagy a kir. ítélőtáblán (Bp. 431. §. 2. bekezdés), vagy pedig a kir. törvényszéknél (431. §. 3. bek. és 425. §.) kell bejelenteni, — újítást tartalmaz a II. Bn. 29. §-a (csatlakozás), amelyről részletesen a 388. §. magyarázata után volt szó. Itt most röviden csak annyit, hogy ha már szükségesnek találtatott a csatlakozás intézményének behozatala, elég lett volna csak a főügyésznek a csatlakozási jogot megadni (hiszen csak az elsőfokon működő kezdő ügyészek tévedései ellen akart *ex panacea* lenni), nem pedig a koronaügyésznek is, ki a 29. §. második bekezdéséből következtetve most már nem egy a kir. Curia büntető tanácsainak jogi véleményt adó s szinte egy *umpire* magaslatán s a szoros értelemben vett ügyészi szervezeten kívül álló igazságszolgáltatási szerv, hanem éppen úgy a közzéadott képviselője a Curia előtt, mint a kir. ügyész a törvényszék előtt.

A csatlakozás nem önálló perorvoslat, mert léte és hatálya az ellenfél semmisségi panaszához fűződik; ha ezt visszavonják, megszűnik a csatlakozás hatálya is. Annál a bíróságnál kell bejelenteni, amelyik a bejelentett perorvoslat tárgyában határozni hivatott. Bár ugyanazon okok alapján lehet bejelenteni, mint annak idején a perorvoslatot lehetett volna, mégis minthogy úgy bejelentésének lehetősége, feltételei és módja, mint hatálya lényegesen eltér a fél által kellő időben bejelentett s önálló létjogú perorvoslatától, helyesebb csatlakozásnak nevezni, ahogy a törvény is nevezi, nem pedig fellebbezésnek, illetve semmisségi panasznak, mert nem az. A Pp. is a felülvizsgálati és csatlakozási kérelem elnevezéseket mindig megkülönböztetve (l. 533., 541., 542. §§.) használja, nincs tehát semmi szükség és törvényes útmutatás arra, hogy a csatlakozást ne így, hanem semmisségi panasznak, vagy csatlakozási semmisségi panasznak nevezzük.

A 23. számú jogegységi döntvény egyébként kimondotta, hogy a koronaügyész nem élhet csatlakozással a táblának az elsőfokú ítéletet helybenhagyó ítélete ellen abban az esetben, ha az elsőfokú ítélet ellen sem a kir. ügyész nem fellebbezett, sem a főügyész csatlakozást nem jelentett be (a döntvény indokolását a 388. §. után részletesen ismerttettem).

Bpn. 32. §.

Az elkészetten vagy arra nem jogosult egyén részéről használt semmisségi panaszt és indokolását az a bíróság utasítja vissza, amelynél bejelentették vagy beadták. Az e végzés ellen használt felfolyamodást csak elkérés miatt szabad visszautasítani.

A semmisségi panasznak visszautasítása az elsőbíróság által.

A vissza nem utasított semmisségi panaszt, ha a bejelentésre és indokolásra nyitva álló határidő valamennyi jogsultra lejárt, az indokolással s az ügy többi irataival együtt a kir. Curiahoz kell felterjeszteni.

Az 1914: XIII. t.-c. (Bpn.) 32. §-a a Bp. 432. §-a helyébe lépett, amely szakasz a törvényben kizárt semmisségi panasznak és indokolásának, valamint «az érvényesíteni kívánt semmisségi oknak megjelölése nélkül beadott indokolásnak» visszautasítását is azon bíróság hatáskörébe utalta, amelynél bejelentették vagy beadták. A Bpn. 32. §-ának újítása egyébként megfelel a Bpn. 31. §-a azon újításának, hogy a Bp.-nek a semmisségi panaszra megfelelően alkalmazandó §-ai közül kihagyta a 389. §-át. A Bpn. 32. §-ának fenti rendelkezése lényegileg ugyanazokat az eseteket öleli fel, amelyekben a Bpn. 30. §-a szerint a kir. Curia hivatalból figyelembeveendő semmisségi okok alapján sem intézkedhetik, mert ez utóbbi §-ban említett az az eset, amelyben a Curia már korábbi határozatával elbírált a semmisségi panaszt (res indicata), a gyakorlatban alig fordul elő.

A Bpn. 32. §-a és a kir. Curia állandó gyakorlata értelmében tehát a törvényben kizárt, vagy a semmisségi ok megjelölését nem tartalmazó semmisségi panaszt csak a kir. Curia utasíthatja vissza. Ha a tábla ítéletét a Bp. 425. §. értelmében a kir. törvényszék hirdeti ki (vagy kézbesíti) s a Bpn. 32. §. első bekezdése értelmében a törvényszék utasítja vissza a semmisségi panaszt, az erről szóló végzés ellen használt felfolyamodást — kivéve az elkésés esetét (második bekezdés) — a kir. Curia vizsgálja felül.

Arról, hogy járásbírói ügyekben a Bpn. 32. §-a alkalmazandó-e, a XXIX. fejezetben az 557. §. kapcsán lesz szó.

433. §.

*Ülésen kívüli
intézkedés.*

A kir. Curia az ügy előadója és a tanácselnök ülésen kívül intézkednek az iratok kiegészítése és az alsóbbfokú bíróság felvilágosító jelentése tárgyában.

A vonatkozó rendelvénny az elsőfokú bírósághoz közvetlenül is intézhető.

Az ügyeknek tárgyalásra utasítása is rendszerint ülésen kívül történik.

Ha a tanácselnök és az előadó eltérő nézetten vannak, az ügy tanácsülésben intézendő el.

Amennyiben az alábbi szakaszok eltérést nem állapítanak meg, a tanácsülés a kir. Curiaánál is a 399. §-ban foglalt szabályok szerint tartandó.

434. §.

*Elintézés
tanácsülés-
ben.*

Tanácsülésbe tartozik az elintézés a 400. §. 3. pontja esetében, vagy ha a kir. Curia a semmisségi esetet ugyanabban az ügyben hozott korábbi határozatával már felülvizsgálta.

Tanácsülésben intézkedik a kir. Curia a 400. §. 2. pontja

esetében is, ha az előadó az ügyet tanácsülésre jelentette be és a tanács a felterjesztést hiányosnak találja.

Az elkésve bejelentett, a törvényben kizárt, korábbi határozatával már elbírált, továbbá a nem jogosított részéről, vagy a semmisségi ok megjelölése nélkül használt semmisségi panaszt és indokolását a kir. Curia visszautasítja, amennyiben ezt az elsőfokú bíróság nem tette.(1)

Ha a semmisségi panaszt az erre jogosított visszavonta, a kir. Curia az ügy iratait felülvizsgálat nélkül visszaküldi.(2)

Ha a kir. Curia a tanácsülésbe bejelentett ügyet nem oda tartozónak találja, azt tárgyalásra utasítja.

1. A Bpn. megalkotásakor elmulasztották a Bp. 434. §-ának egyes rendelkezéseit a novellával összhangba hozni. Ennek folyománya az, hogy a 434. §-ának első bekezdésében a 400. §. 3. pontja esetére utalás most már tarthatatlan, mert a 400. §. 3. pontjában hivatkozott 389. §. a semmisségi panaszra nem alkalmazható (Bpn. 31. §. második bekezdése), annak helyébe a Bpn. 32. §-a lépett s mert a 400. §. 3. pontjában említett másik eset (a törvény szerint kiszabható legkisebb büntetés enyhítése végetti fellebbezés) pedig a 434. §. harmadik bekezdése alá esik. Minthogy továbbá az elsőfokú bíróság az előtte bejelentett semmisségi panaszt csak a Bpn. 32. §-ában említett két esetben utasíthatja vissza, nem egészen találó a 434. §. harmadik bekezdésének végén levő «amennyiben ezt az elsőfokú bíróság nem tette» kitétel, mely akként is magyarázható, mintha az elsőfokú bíróság az ezen bekezdésben felsorolt összes esetekben jogosult volna a semmisségi panaszt visszautasítani.

2. Ha a felmentő ítélet ellen a főügyész részéről bejelentett semmisségi panaszt a koronaügyész visszavonja, a kir. Curia az ügy iratait felülvizsgálat nélkül csak akkor küldheti vissza, ha nincs helye pótmagánvádnak (383. §. III. 2. b/), mert egyébként a sértettel — perorvoslati jogára figyelmeztetéssel — közölni kell a visszavonás tényét; viszont a védő semmisségi panaszának visszavonása csak a vádlott kifejezett hozzájárulása esetében joghatályos.

A Bp. 400. §-a után ismerttettem már a II. Bpn. 32. §-ának azon átmeneti jellegű intézkedését, amely megengedte, hogy a kir. Curia a Bp. 434. §-ában felsorolt eseteken kívül is tanácsülésben határozhat azon ügyekben, amelyek a II. Bpn. kihirdetésének napja előtt a táblához vagy a kir. Curiahoz már felérkeztek. Nem volt ez az átmeneti rendelkezés alkalmazható akkor, ha csatlakozást jelentettek be, vagy a felek valamelyike kérte tárgyalás tartását.

435. §.

Tárgyaláson bírálandók el azok az ügyek, melyek ülésen kívül el nem intézhetők és a 434. §. értelmében tanácsülésben nem tartoznak.

A 434. §. utolsó bekezdésének esetén kívül, az előadó előterjesztésére (433. §. harmadik bekezdés) a tanácselnök utasítja az ügyeket tárgyalásra.

*A tárgyalás
rendje és
alakítása.*

Ugyanesek a tanácselnök tüzi ki a tárgyalás határnapját. A tárgyalásra a koronaügyész meghívandó.

A vádlott és a magánvádló a határnapról, ha Budapesten lakó megbizottat jelentettek be, ennek kezéhez kézbesítendő idézéssel, ellenkező esetben a tárgyalásra kitűzött ügyek jegyzékének a kir. Curia hirdető tábláján a tárgyalás előtt legalább tizenöt nappal való kifüggesztése útján értesítendők. Az idézésben figyelmeztetni kell a vádlottat és a magánvádlót, hogy a tárgyaláson megjelenhetnek ugyan, de csakis ügyvédjeik emelhetnek szót.(1)

A fogva lévő vádlott nem kísérhető a kir. Curia elé. (2)

A kir. Curia, ha ezt az ügy körülményeinél fogva célszerűnek találja, hivatalból rendelhet védőt.

A felek az ügy iratait a kir. Curia hivatalos helyiségeiben a határnap kitűzése után a tárgyalást megelőző második napig megtekinthetik.

436. §.

Tárgyalás a Curian. A tárgyalás a koronaügyésznek vagy helyettesének jelenléte nélkül nem tartható meg.

Más félnek vagy képviselőjének elmaradása miatt az ülés nem napolható el.

A vádlott kihallgatásának vagy bizonyításfelvételnek a tárgyaláson nincs helye.

Az ügy előadása és a felek előterjesztései tekintetében a 418. és 421. §-ok rendelkezései megfelelően alkalmazandók, azzal az eltéréssel, hogy a vádlott és a magánvádló személyesen nem emelhetnek szót.(3)

1. Amíg a kir. törvényszéki és táblai főtárgyaláson a tisztán főmagánvádas ügyekben a kir. ügyészség jelenléte nem kötelező, addig a curiai tárgyalás a koronaügyészség jelenléte nélkül sohasem tartható meg, viszont más félnek, tehát a vádlottnak és védőjének elmaradása a tárgyalás megtartását — a II. Bn. 33. §. első bekezdésének második mondatában említett eset kivételével — nem akadályozza.

Mennél magasabb bírói fórum elé kerül a vádlott ügye, annál mostohábban gondoskodik a törvény a vádlott védelméről. Legvédtelenebb a vádlott helyzete a Curian. Ha a Curia csak enyhíthetné a vádlott helyzetét, semmi aggály nem volna e miatt. De nem így áll a dolog. Az esküdtbírói novella óta a kir. Curia még főbenjáró ügyekben is az anyagi jogi okokból fölmentett vádlottat akár halálra is ítélni s a II. Bn. óta a Curia a vádlott terhére szóló perorvoslat nélkül is érzékenyen fölemelheti a pénzbüntetést (24. §.), a hűvösen objektív, véleményadó koronaügyészből harcos közvádló lett, aki csatlakozhatik, tehát a maga személyében is élhet perorvoslattal a vádlott terhére. Mindez megtörténhetik a Curian a nélkül, hogy ott a vádlott vagy védője jelen volna, mert a Curia előtti tárgyaláson csak a koronaügyész jelenléte kötelező, a védő nem; joga van ugyan a Curianak védőt hivatalból kirendelni, de ez nem kötelező. A Bp. perorvoslati rendszeréről a Magyar Jogászegyletben a Bp.

életbeléptetése alkalmából tartott sorozatos előadásai egyikében helyesen fejtette ki erre nézve Vargha Ferenc a következőket:

«A törvény idevágó rendelkezése kétségtelenül hiányos. A kir. ítélőtábla előtti eljárásban ugyanis a közvédő jelenléte a fellebbviteli főtárgyaláson mindig kötelező (412. §.);* hasonlóképp kötelező a vádlott jelenléte is, ha a kir. ítélőtábla a törvényszéknek felmentő ítéletét a vádló fellebbezése folytán vizsgálja felül (413. §.).** Ezzel szemben a Curia előtt tartott tárgyaláson a védő jelenléte nem kötelező; a vádlott pedig, ha jelen van, sem szólalhat fel; tehát, ha a vádlott védelméről nem gondoskodik, igen aránytalan fegyverrel fogja a vádló a vádlott ellen utolsó küzdelmét megvívni. Egyik oldalon áll a koronaügyész, az ország első közvádlója; a másikon pedig a jogban járatlan vádlott, akinek helyzetét még súlyosbítja az, hogy a tárgyaláson jelen lehet ugyan, de ott fel nem szólalhat (435. §.). Ezen a bajon s a perfelek helyzetének egyenlőtlen voltán a Curia van hivatva segíteni. Megadja erre a jogalapot a törvény, mely kijelenti, hogy a Curia, ha ezt az ügy körülményeinél fogva célszerűnek találja, hivatalból rendelhet védőt (435. §. ut. előtti bekezdés). Vajjon van-e biztosítékunk arra, hogy a Curia e jogát mindig fogja gyakorolni, ahol azt az anyagi védelem követeli? Ha visszatekintünk az elmúlt két évtizedre s ha tekintetbe vesszük, hogy a bűnvádi eljárást a Curia jogfejlesztő gyakorlata úgy átalakította, hogy a modern követelményeknek megfelelő törvény immár minden nagyobb zökkenés nélkül átmehet a gyakorlatba; s ha figyelembe vesszük, hogy — nem csekély előítélettel megküzde — a Curia tette a vádlottat a vádlóval egyenlő jogú ügyfélle s a legnagyobb gondossággal őrködött azon, hogy a vádlottat a közvádló hatalma el ne nyomja, nincs helyén az aggodalom, mert ha legfőbb bíróságunk minden törvény nélkül úgyszólván kizárólag a jog és igazság törhetlen szeretetéből és érzéséből lerakta alapköveit a modern perjognak, meg lehetünk győződve, hogy szakszerű védelemről mindig fog gondoskodni, valahányszor a vádlott sérelmére kell az alsóbbfokú bíróság ítéletét módosítani.»

Vargha Ferencnek ez a várakozása nem vált valóra, mert néha évek is elmultak a nélkül, hogy a Curia élne törvényadta ezen jogával. Ezért a fenti előadás megtartása után egy évtizeddel (1911-ben) tartott Országos Jogászegylet teljes ülése határozatilag szükségesnek nyilvánította annak törvényben kimondását, hogy «a kir. Curia tárgyalásain védőnek jelenléte kötelező.» Végül Finkey Ferenc az ő kitűnő tankönyvében (negyedik kiadás 577. o.) is kívánatosnak tartja a közvédői intézménynek a curiai tárgyalásokra való kiterjesztését. Ennek a kívánságnak sem volt befolyása a Curia gyakorlatára, még kevésbé a törvényhozásra. Sőt ellenkezőleg, mindkét területen inkább a Vargha Ferenc előadásában a favor defensionis érdekében megnyilvánult elvekkkel ellenkező irányzat érvényesült. Így a Curia büntetőtanácsainak 1922. október 27-én tartott értekezletén létrejött X. megállapodás szerint: «Ha a vádlott és a magánvádló a Bp. 435. §-a értelmében nem jelentett be külön megbizottat, őket akkor sem kell a kir. Curia tárgyalására kitűzött határnapról a védő és a magánvádló képviselője kezéhez kézbesí-

* A II. Bpn. óta már ez sem kötelező.

** Nem mindig (csak nem változtathatja meg); mindig csak a bizonyításfelvétel és a Bp. 23. §-a esetében.

tendő idézéssel értesíteni, ha ez utóbbiak Budapesten laknak. Igaza van Degrének (B. T. LXXIV. 1.) abban, hogy ez a megállapodás a törvény rendelkezéseiben támpontot nem talál, mert a Bp. 435. §. ötödik bekezdését csak úgy lehet értelmezni, hogy e feltétel fennforog, ha a védő, illetve képviselője Budapesten lakik, míg a megállapodás a védő, illetőleg a bünperbeli képviselő mellett, ki ügyfele érdekében minden joglépésre jogosult, — még külön megbízott kijelölését is követeli az idézések átvétele céljából. Véleményem szerint, ha a vádlott a fellebbviteli szakban Budapesten lakó külön védővel képviselve volt, ezzel eleget tett annak a követelménynek, hogy Budapesten lakó megbízottat kell bejelentenie. De a Curia a fenti megállapodást követve, még azt sem tekinti ilyen bejelentésnek, ha a vádlott semmisségi panaszának írásbeli indoklását a Budapesten lakó védő útján adja be. A törvényhozás viszont, amíg egyrészt a koronaügyész perbeli állását közvádloi és ügyfél minőségének a csatlakozási jog megadása által kidomborítása útján megváltoztatta, addig másrészt a közvédői intézménynek a Curia is való behozatala helyett még a táblán is eltörölte a közvédő kötelező jelenlétének szükségét. Véleményem szerint ennek a védelemellenes irányzatnak meg kell változnia s amíg a törvényhozás nem intézkedik a védelemnek a legfelsőbb bíróságnál kötelezővé tétele iránt, a Curia vár az a nemes feladat, hogy a törvényadta védő kirendelési jogával (435. §. utolsó-előtti bekezdés) éljen, ne csak, mint eddig szórványosan tette, főbenjáró ügyekben, de *mindannyiszor, amikor a vádlott terhére akár semmisségi panasz, akár csatlakozás alakjában perorvoslat van bejelentve*. Minthogy a kirendelt védő díjazása a bűnügyi átalányból fizetendő s a vádlott által meg nem térítendő, az utóbbinak anyagi megterhelésével a kirendelés nem jár, viszont pedig ez igen megfelelő mód volna az ügyvédség helyzetének legalább némi részben javítására.

A 435. §. ötödik bekezdésében elrendelt idézést nem pótolja a tárgyalás határnapjáról szóló az az értesítés, amelyet az ügyfelek az általuk beküldött tudakozólap útján nyernek.

Az osztrák és német eljárási törvények nem oly szűkkeblűek, mint a Bp., mert előírják a vádlott megidőzését, sőt a vádlottnak felszólalási jogot is engednek s az osztrák törvény 286. §-a a kötelező védelmet is előírja a legfelsőbb bíróságnál körülbelül a mi Bp.-unk 56. §-ában meghatározott esetekben.

2. A m. kir. igazságügyminiszter felmerült esetből kifolyóan kijelentette, hogy a Bp. 435. §-a 6. bekezdésének helyes értelmezése szerint a fogva levő vádlott saját kívánságára és költségére sem kísérhető a kir. Curia elé (9635/1926. I. M. sz. Ig. Közlöny XXXV. évf. 4. sz. 88. o.). Ezen értelmezés helyességéhez ugyan — a 435. §. 6. bekezdésének határozott rendelkezésére tekintettel — nem férhet szó, de szó férhet ahhoz, hogy a miniszter van-e hivatva a Bp. rendelkezéseit kijelentések alakjában értelmezni. Ez kizárólag bírói feladat. A fenti kijelentést tehát helyesebb lett volna egy csupán a letartóztató intézetek vezetőihez intézett rendeletben megtenni.

3. A 436. §. utolsó bekezdését a Curia — helyesen — ak-

ként értelmezi, hogy a magánvádlo a Curia személyesen akkor sem emelhet szót, ha maga is gyakorlóügyvéd. Az utolsó bekezdésben idézett 421. §. második bekezdése szerint, ha a vádló is fellebbezett, előbb őt kell meghallgatni. Ez a rendelkezés a Curia előtt a koronaügyész csatlakozása esetében — nézetem szerint — megfelelően akként alkalmazandó, hogyha a védő jelen van, előbb ennek kell megadni a felszólalás jogát, mert semmisségi panaszát az ítélet hozása céljából tartott zártülés megkezdéséig (Bp. 394. §. első bekezdése) visszavonhatja, mely esetben a csatlakozás hatálya is megszűnik (II. Bn. 29. §., első bek.) s így tárgyalanná válik a koronaügyész felszólalása.

A 436. §. utolsó bekezdése értelmében a felek előterjesztései tekintetében a 421. §. rendelkezései lévén megfelelően alkalmazandók, a felek a tárgyaláson az előadás után a semmisségi panasz okait fejthetik ki. E felszólalásukban azonban természetesen felhívhatják a kir. Curia figyelmét azokra a körülményekre is, amelyeket a Curia a Bpn. 33., 35. és II. Bpn. 33. §-ai értelmében csupán hivatalból vehet figyelembe.

4. A II. Bn. 33. §. első bekezdésének második mondata szerint a védő meghallgatása, tehát jelenléte mindig kötelező, ha a Curia a ténymegállapítást akként helyesbíti, hogy ez a vádlott terhére befolyásolná a hozandó ítéletet. Ez tehát az egyetlenség esetében a védelem a Curia kötelező, de ez szerencsére — mert az ily helyesbítés nagyon kockázatos — igen ritka.

Bpn. 33. §.

Ha anyagi semmisségi ok (a Bp. 385. és 556. §-a) forog fenn, a kir. Curia az első- vagy másodfokú bíróságnak, vagy mindkét alsófokú bíróságnak ítéletét egészben, vagy ha a különválasztás lehetséges, részben megsemmisíti és a törvénynek megfelelő ítéletet hoz.(1)

A kir. Curia határozata anyagi semmisségi ok fennforgása esetében.

Ugyanígy határoz a kir. Curia, ha a bíróság a büntetést a Btk. 90. vagy 91. §-ának alkalmazásánál vagy 92. §-ának keretei közt a súlyosító és enyhítő körülmények téves mérlegelése folytán szabta ki. Ily határozatot a kir. Curia csak hivatalból hozhat; a felek azt nem indítványozhatják. A vádlott terhére ily esetben csak a Btk. 92. §-ának keretei közt, akkor súlyosbítható a büntetés, ha a bíróság a Btk. 92. §-át alkalmazta és emiatt a vádló a Bp. 385. §-ának 3. pontja alapján semmisségi panasszal élt.(2)

Ez e §-ban foglalt rendelkezések alkalmazásánál a kir. Curia köteles határozatát azokra a tényekre alapítani, amelyeket a Bp. 426. §-a 1. pontjának esetében az esküdtbíróság, ugyane §. 2. és 5. pontjának esetében a kir. törvényszék, egyébként a kir. ítélőtábla valóknak fogadott el.(3)

1. A Bp. 437. §-a helyébe, amely úgy az anyagi, mint az alaki semmisségi ok fennforgása, valamint a semmisségi panasz alaptalansága és az új eljárás elrendelése esetében követendő eljárást szabályozta: a Bpn. 33—36. §-ai léptek.

A Bpn. 33. §-ának első bekezdése teljesen megfelel a 437. §. harmadik bekezdésében foglalt rendelkezésnek.

2. A második bekezdés rendelkezése azonban hiányzott a 437. §-ban s a törvényhozás azt azért vette föl, mert a Bp. a büntetés kiszabása kérdésében csak a 385. §. 2. és 3. pontjaiban meghatározott esetekben engedett felülvizsgálati jogot. A Bpn. miniszteri javaslata (27. §., 7. pont) semmisségi panaszt kívánt engedni a 90. és 91. §. alkalmazása miatt, vagy a 92. §. keretei között kiszabott büntetés súlyosbítása és enyhítése végett. A törvényhozás azonban az igazságügyi bizottság azon javaslatára, hogy e jog megadása nagyon szaporítaná a semmisségi panaszok számát, mellőzte a semmisségi panasznak ily irányú kiterjesztését s így jött létre a Bpn. 33. §. második bekezdése, mely a felek indítványozási jogának kizárásával csupán hivatalból való határozathozatalt enged meg ebben a kérdésben. Minthogy azonban a II. Bn. 28. §-ában foglalt — a Curia újabb megterhelésére figyelemmel nem lévő — rendelkezés folytán a felek a Bp. 385. §. 3. pontja alapján most már úgy a Btk. 90. és 91. §-ainak alkalmazása kérdésében, mint a büntetés súlyosbítása és enyhítése végett (89. §.) semmisségi panasszal élhetnek, tulajdonképpen megszűnt a Bpn. 33. §. második bekezdésében foglalt rendelkezésnek törvényhozási indoka és gyakorlati jelentősége s a Curia a szóbanforgó kérdésben hozott határozatait még hivatalból is a II. Bn. óta már nem ezen rendelkezésre, hanem a Bp. 385. §. új 3. pontjára (melyet tévesen a II. Bn. 28. §-aként idéz) hivatkozással hozza meg.

3. A harmadik bekezdés lényegileg azonos a volt 437. §. első bekezdésével. A Bpn. miniszteri javaslatában (31. §. első bek.) az a rendelkezés is foglaltatott, hogy a Curia az alsóbíróság ténymegállapítása mellett figyelembe veheti a Bp. 313. §-ának első és második bekezdése értelmében felolvasott iratokat, valamint a szakértőknek a főtárgyaláson előterjesztett nyilatkozatát. A törvényhozás azonban az igazságügyi bizottság javaslatára ezt a rendelkezést a szóbeliség és közvetlenség elvének épségbentartása végett elejtette. A II. Bn. már nem volt ennyire tekintettel a szóbeliség és közvetlenség elveire és a tényállásnak sokkal tágabbkörű helyesbítésére jogosítja fel a Curiaát. Az erre vonatkozó rendelkezésekkel részletesebben alább, a Bpn. 35. §-a után a II. Bn. 33. §-ának helyén foglalkozom, ahol igyekszem megvilágítani e három szakaszban a ténymegállapítással kapcsolatosan történt rendelkezéseknek egymáshoz való viszonyát.

Bpn. 34. §.

A kir. Curia határozata alaki semmisségi ok fennforgása esetében

Ha alaki semmisségi ok (a Bp. 384. §-a és a jelen törvény 29. §-a) forog fenn, a kir. Curia a Bp. 404. §-a értelmében jár el, a most idézett §. második bekezdését azonban nem alkalmazhatja. (1)

Ha a kir. Curia esküdtbírók hatáskörébe tartozó ügyben rendel el újabb eljárást, meghagyhatja azt is, hogy az újabb eljárásban a korábbi esküdtbíróknak sem bírói, sem esküdt-

tagjai, avagy csak a bírói vagy az esküdttagok ne működjenek közre.

A bíróság az új ítélet hozatala alkalmával, tekintet nélkül a megsemmisített ítéletre, az az ellen bejelentett perorvoslatra és az ítéletet megelőző vádban foglalt minősítésre, a Bp. 325. §-ának szem előtt tartásával jár el.

A Bpn. (1914: XIII. k.) 34. §-ának első és második bekezdése megegyezik a Bp. 437. §. második és utolsó bekezdésével, az utolsó bekezdés pedig új, de csupán «a kiforrott bírói gyakorlatnak» megfelelő rendelkezést tartalmaz. A 34. §. második bekezdéséről az esküdtbírói eljárásról szóló fejezetben lesz részletesebben szó.

1. Az első bekezdésben hivatkozott 404. §. második bekezdésében az a rendelkezés foglaltatik, hogyha a fellebbezést a Bp. 281. §., 384. §. 2., 5., 7., 8. és 10. pontjaiban foglalt semmisségi okok miatt használták s a fellebbezés alaposnak látszik, a tábla az ügyet *főtárgyalásra utasíthatja*. Ez a rendelkezés tehát csak eltérést vagy kivételt állapít meg a 404. §. első bekezdésében foglalt azzal a szabállyal szemben, hogy a tábla alaki semmisségi ok fennforgása esetében *tanácsülésben* semmisíti meg az ítéletet. Ezek szerint tehát a Bp. 437. §. és ennek nyomában a Bpn. 34. §-ában a 404. §-ának 1. és 2. bekezdéseire való utalás elhibázott és zavart keltő, mert ezekben a bekezdésekben arról intézkedik a törvény, hogy a tábla alaki semmisségi ok fennforgása esetében mikor hozhat tanácsülésben megsemmisítő határozatot s mikor kell az ügyet tanácsülésben tárgyalásra utasítania. Ennek a megkülönböztetésnek azonban a curiai eljárás szempontjából semmi jelentősége nincs, mert a Curia alaki semmisségi ok fennforgása esetében mindig csak tárgyaláson határozhat. Ha pedig a törvény azt akarta kifejezni, ami a kommentátorok magyarázata szerint a Bpn. 34. §. első bekezdésében ki is van fejezve, hogy t. i. alaki semmisségi ok esetében a Curia jogköre csak a megsemmisítésre és új eljárás elrendelésére szorítkozik, érdemi határozatot azonban nem hozhat, — akkor nem a Bp. 404. §. második, hanem a 423. §. első bekezdésének alkalmazhatóságát kellett volna kirekeszteni a Curia előtti eljárásból, mert ebben a törvényhelyben van rendelkezés arról, hogy a tábla alaki semmisségi ok esetében az ügy érdemében határoz. Igaz ugyan, hogy ebben a kérdésben is utalás van a 404. §. második bekezdésére, ámde ezt is fölöslegesnek tartom, mert elég lett volna egyszerűen azt kimondani, hogyha a tábla az ügy érdemében elbírálnak tartja, az ügy érdemében határoz. Nincs ugyanis semmi észszerűség abban, hogy miért dönthet a tábla ítélettel a 384. §. 10. pontjának esetében és miért ne dönthetne érdemi ítélettel a Bp. 384. §. 11. pontjának abban az esetében, ha az ítélet törvényszerű vád nélkül van hozva. A kir. Curia gyakorlata — amint arra a 384. §. 4. és 11. pontjainak, valamint a 404. §. második bekezdésének magyarázatánál rámutattam — helyesen tágitott is a Bpn. 34. §. első bekezdésében foglalt ezen látszólagos korlátozáson s a 11. pont fenti esetében, valamint a

384. §. 4. pontja alá vont azon esetekben, amikor a tábla a vádlott terhére bejelentett perorvoslat hiánya dacára súlyosította a vádlott büntetését (387. §. megsértése s az ú. n. felülvizsgálati hatáskör hiánya), — bár ezek az esetek nem tartoznak a 404. §. második bekezdése alá — felmentő vagy enyhítő ítéletet hoz, tehát érdemben határoz, mert újabb eljárásra nincs szükség (404. §., első bekezdés), sőt az néha (mint pl. a hiányzó felhatalmazás beszerzése végett) nincs is megengedve.

Bpn. 35. §.

Ha a büntetőtörvény megfelelő rendelkezésének alkalmazhatása olyan körülmény megállapításától függ, amelyet az eljárás bíróság mellőzött: a kir. Curia az ítéletet megsemmisíti, új eljárást rendel el és ezt az eljárást vagy más törvényszékre, esküdtbíróagra, illetőleg kir. ítélőtáblára bizza.(1)

Ugyanígy határoz a kir. Curia, ha az esküdtbíróág hatáskörébe tartozó ügyben arról győződik meg, hogy az esküdtek vagy az eljárás bíróság az ügy lényegében tévedtek. Ily határozatot azonban a kir. Curia csak hivatalból hozhat; a felek azt nem indítványozhatják.

A 34. §. második és harmadik bekezdését a jelen §. esetében is alkalmazni kell. De oly esetben, ha az esküdtek vagy az eljárás bíróság a kir. Curia nézete szerint a vádlott terhére tévedtek, a bíróság az új ítélethozatal alkalmával csak akkor állapíthat meg a megsemmisített ítéletben kiszabott büntetésnél súlyosabbat, ha az új esküdtbíróági főtárgyaláson olyan adatok merültek fel, amelyek alapján a Bp. rendelkezései szerint a megsemmisített ítélet jogerőre emelkedése esetében a vádlott terhére újrafelvételnek lett volna helye.

1. A Bpn. 35. §-ában foglalt rendelkezések a Bp. 437. §-ának ötödik és hatodik bekezdése helyébe léptek. A Bpn. 35. §-ának második és harmadik bekezdésében foglalt rendelkezések az esküdtbíróági eljárásra vonatkozóan, azokról a XIX. fejezetben lesz szó. Az első bekezdés rendelkezése lényegileg azonos a 437. §. ötödik bekezdésében foglalt rendelkezéssel s ettől csupán abban tér el, hogy mellőzte azt a feltételt, mely e rendelkezés alkalmazását csak az esetben engedi meg, «ha anyagi semmisségi ok forog fenn». Ez a módosítás helyes is volt, mert azt, hogy tényleg fennforog-e anyagi semmisségi ok, a Curia csak akkor tudja eldönteni, ha meg lesz állapítva az a körülmény, amelynek megállapítását az alsóbíróság mellőzte, mert továbbá a meghagyott az a feltétel, hogy «ha a büntetőtörvény megfelelő rendelkezésének alkalmazhatása olyan körülménytől függ stb.», is eléggé kifejezi a törvényhozónak azt az akaratát, hogy a Bpn. 35. §. első bekezdésének alkalmazásáról csak a panaszolt (vagy hivatalból észlelendő) anyagi semmisségi ok szempontjából lényeges körülmények tisztázása kapcsán lehet szó.

Ezt a szempontot erősen szemünk előtt kell tartani akkor, ha helyesen akarjuk meghatározni azt, hogy mily viszonyban

van a Bpn. 35. §. első bekezdésének rendelkezése egyrésztől a Bpn. 33. §. utolsó bekezdésével, másrésztől a II. Bn. 33. §-ával, mely következőleg szól:

1928 : X. tc. 33. §.

Ha a semmisségi panasz elbírálására hivatott bíróság úgy találja, hogy az alsóbíróság ténymegállapítása hiányos, homályos vagy az iratok tartalmával ellentétben áll vagy helytelen ténybeli következtetéssel történt és a helyes tényállás az iratok alapján kétségtelenül helyesen megállapítható, a semmisségi panasz elbírálására hivatott bíróság a ténymegállapítást helyesbíti és a Bp. 387. §-ában foglalt rendelkezések szem előtt tartásával a törvénynek megfelelő határozatot hoz. Ha a ténymegállapítás helyesbítése a vádlott terhére befolyásolná a hozandó ítéletet, a koronaügyészt és a védőt mindig meg kell hallgatni.

Ha pedig a semmisségi panaszt felülvizsgáló bíróság azt találja, hogy a helyes tényállás az iratok alapján kétségtelenül meg nem állapítható, a semmisségi panaszt felülvizsgáló bíróság az ítéletet megsemmisíti s az alsófokú bíróságot az észlelt hiányok pótlására és új ítélet hozatalára utasítja. A semmisségi panaszt felülvizsgáló bíróság ily határozatot csak hivatalból hozhat; e végett perorvoslat nem használható.

Mint hogy ennek a szakasznak rendelkezései egyrésztől kivételt állapítanak meg a Bpn. 33. §. utolsó bekezdésében foglalt szabály alól, másrésztől sok tekintetben érintik, illetve kiegészítik a Bpn. 35. §. első bekezdésében foglalt rendelkezéseket, szükségesnek mutatkozik e három szakasz ütköző rendelkezéseinek egymáshoz való viszonyát közelebbről vizsgálni és — ha sikerül — tisztázni.

1. A fellebbezési részben részletesen volt szó arról, hogy a ténykérdésben való perorvoslat a közvetlenség elvével nem fér össze s legföljebb megsemmisítésre, de új ténymegállapításra nem vezethet, sem a táblán, sem a Curian. Ez az elv jut kifejezésre a Bpn. 33. §. utolsó bekezdésében, mely szerint az ezen §-ban foglalt — vagyis az anyagi semmisségi ok fennforgása esetére vonatkozó — rendelkezések alkalmazásánál a kir. Curia köteles határozatát azokra a tényekre alapítani, amelyeket a kir. ítélőtábla valóknak elfogadott. Ezek a tények a kir. ítélőtábla ítéletében találhatók fel, tehát ezekre kell az anyagi törvény rendelkezéseit alkalmazni. Előfordulhat azonban, hogy a kir. ítélőtábla tévedésből, vagy jogi álláspontjából kifolyóan mellőzte olyan körülmények megállapítását, amelytől a büntetőtörvény megfelelő rendelkezésének alkalmazhatása függ. Ebben az esetben alkalmazza a Curia a Bpn. 35. §-ában előírt eljárást. Ilyen eset pl. az, ha az alsóbíróság elévülést látván fennforogni vagy a valóság bizonyítás elrendelésére törvényes okot nem látván fennforogni, — e tényállás megállapítását tudatosan mellőzi; vagy ha pl. valamely beszámíthatóságot kizáró ok megállapítása céljából szükséges tényeket nem állapított meg, hanem egyszerűen kijelenti, hogy ez a kizáró ok (pl. jogos védelem) fennforog a nélkül, hogy azokat a bebizonyítottnak vett tényeket, ame-

A Bpn. 33. §. harmadik és 35. §. első bekezdéseinek viszonya a II. Bn. 33. §-ához.

lyekre a Btk. 79. §-ában foglalt kizáró okot alapította, az indokolásban a Bp. 328. §-ának megfelelően kifejtette volna. Mint-hogy a Curia ilyen esetekben a szükséges ténymegállapítások hiányában nem tudja eldönteni, hogy a Bp. 385. §. 1. a) vagy c) pontjaira alapított semmisségi panasz alapos-e, a Bpn. 35. §-a alapján utasíthatja az alsóbíróságot e mellőzött tények megállapítására. De indokoltan figyelmeztet Vargha F. arra, hogy nem szabad összetéveszteni a meg nem állapított s mellőzött körülménnyel azt, melyre az alsóbíróság negative nyilatkozott, vagyis kijelentette, hogy nincs bizonyítva; abba ugyanis a Curianak nincs joga beleavatkozni, hogy a bizonyítékokat a bíróság helyesen mérlegelte-e vagy nem.

A Bpn. 35. §-a tehát mint látjuk még teljesen respektálja azt az előrebocsátott elvet, hogy a Curia maga tényeket meg nem állapíthat, sőt — mint a Bpn. 33. §. magyarázatánál (2. pont) láttuk — a törvényhozás még azt is kihagyta a javaslatból, hogy a Curia az alsóbíróság ténymegállapítása mellett figyelembe veheti a főtárgyaláson felolvasott iratokat és előterjesztett szakértői nyilatkozatokat. A Bpn. 35. §-a tehát a Curianak csupán cassatorius jogkört enged s így elvi szempontból nem tér el a Bpn. 33. §. utolsó bekezdésben foglalt rendelkezéstől.

2. Nem így a II. Bn. 33. §-ának első bekezdése, mely nem a korrektívum, hanem a kivétel viszonyában áll a Bpn. 33. §. ezen rendelkezésével, mert megengedi a Curianak a tényállás revízióját s ennek kapcsán újabb tények megállapítását akkor, ha úgy találja, hogy az alsóbíróság ténymegállapítása

a) hiányos, vagy b) homályos, vagy c) az iratok tartalmával ellentétben áll, vagy d) helytelen ténybeli következtetéssel történt. Mikor forognak fenn ezek az esetek?

a) Van egy nézet, amely azt vallja, hogy az az eset, mikor a ténymegállapítás hiányos, teljesen azonos a Bpn. 35. §-ában említett azzal az esettel, mikor az alsóbíróság mellőzte bizonyos körülmények megállapítását s ennek folytán ez a nézet — tekintettel a II. Bn. 33. §. második bekezdésében foglalt rendelkezésre — a II. Bn. 33. §. megalkotása folytán a Bpn. 35. §-át, tulajdonképpen hatályonkívül helyeztnek tekinti. Ez a nézet téves. Már az Ube. 20. §-a — melynek a tényállás helyesbítésére vonatkozó rendelkezését a II. Bn. 33. §-a szinte szóról-szóra átvette — kimondotta negyedik bekezdésében, hogy «az e szakaszban foglalt rendelkezések az 1914: XIII. k. 35. §-ának első bekezdésében foglalt rendelkezések hatályát nem érintik».

Ennek megfelelően teljesen osztom Degrének azt a véleményét (az Új Bn. Zsebkönyve 106. oldal), hogy a II. Bn. 33. §-a Bpn. 35. §-ának hatályát nem érinti. A II. Bn. 33. §-ának alkalmazása ugyanis mindig feltételez egy alsóbírói ténymegállapítást, míg a Bpn. 35. §-a csak oly esetben alkalmazható, ha vonatkozó ténymegállapítás nincs. Ha pl. az alsóbíróság azért «mellőzte» a tényállás megállapítását, mert a cselekményt elévültnek vagy kegyelem alá esőnek tartja. Ily esetben — ha a Curia a Bp. 385. §. 1. c) pontja alapján bejelentett semmisségi panaszt alaposnak tartja — csupán a Bpn. 35. §-a alapján járhat el, mert a ténymegállapítás nem «hiányos» (II. Bn. 33. §.),

hanem egyáltalában hiányzik, tehát nem is lehet szó annak (ami nincs) helyesbítéséről, hanem szükség van egy egészen új tényállás megállapítására.

Az ilyen esetekben tehát a II. Bn. 33. §-ának alkalmazása fogalmilag is ki van zárva.

Nehezebb a különbségtétel oly esetben, midőn van ugyan ténymegállapítás, de nem arra a körülményre vonatkozólag, amelynek megállapításától függ a Btk. valamely rendelkezésének alkalmazása. Pl. az alsóbíróságok kimondják, hogy a vádlottnak a beszámíthatóságot kizáró ittas állapotára (Btk. 76. §.) alapított védekezése alaptalan, de nem állapították meg azokat a tényeket, amelyekből következtetni lehet arra, hogy ez az alsóbírói döntés helyes-e vagy nem. Itt kétségtelenül hiány van, mely azonban nem a bizonyítékok mérlegelése helytelen módjának, hanem annak következménye, hogy az alsóbíróságok egyáltalában mellőzték a vonatkozó tények megállapítását s azoknak a Bp. 328. §-ában előírt módon való jogi feldolgozását. Itt sem lehet tehát szó a tényállás «helyesbítéséről» (II. Bn. 33. §.), hanem csak arról, hogy — miután az egyik jogkérdés (különkérdés) szempontjából lényeges körülményekre nincs ténymegállapítás — a Curia a Bpn. 35. §-a alapján utasítsa az alsóbíróságot a vonatkozó tények pótlólagos megállapítására. Ha ellenben a Btk. rendelkezéseinek alkalmazása szempontjából lényeges körülményre van ténymegállapítás, de ez hiányos, pl. a teljes ittaságot azért nem állapítja meg, mert két tanu azt vallotta, hogy a vádlott csak 1 liter bort ivott s ezután értelmesen beszélt, nem tántorgott, ellenben nem foglalkozik az indokolásban két másik tanu vallomásával, amely szerint a vádlott a fenti 1 liter bor kiívása után még 1 liter pálinkát is ivott s ezután már tántorgott, el is esett és összevissza beszélt, — akkor a Curia a II. Bn. 33. §-a alapján ezeket a körülményeket is kiegészítőleg tényként megállapíthatja s a vádlottat a Btk. 76. §-ára hivatkozással fölmentheti. Ez az eljárás ugyan már súrolja a bizonyítékok mérlegelésének felületét, de mégsem hatol be erre, mert a Curia oly bizonyítékokat vett figyelembe, amelyeket az alsóbíróság egyáltalában nem is vont mérlegelési körébe. A II. Bn. 33. §-a tehát mint látjuk jogi természete szerint nem a Bpn. 35. §-ához, hanem a Bp. 402. §-ához áll közelebb, amikor a tábla bizonyítást vesz föl azért, mert a bizonyítást hiányosnak tartja, de különbözik ettől abban, hogy míg a tábla a szóbeliség és közvetlenség elvei szerint veheti fel az új bizonyítást, addig a Curia csak az iratok alapján helyesbítheti a tényállást. Erre mondja találoan Baumgarten Izidor «A Fellebbvitel ténykérdésben» című tanulmányában, hogy «a törvényhozó azt a bírót, kitől jobb ítéletet vár, rosszabbul informálja».

b) Hogy mit ért a törvényhozás a ténymegállapítás «homályos» volta alatt, az maga is eléggé homályos. A Ppé szerint e címen nem felülvizsgálati, hanem — a Bp. 408. §. értelmében — csupán az alsóbíróságnál kiigazítási kérelemnek van helye. A Bp. szerint a homály bizonyos neme a 384. §. 10. pontjában foglalt semmisségi ok alapján érvényesíthető, — egyébként pedig a ténymegállapítás — gyakorlati szempontból — alig lehet ho-

mályos, mert vagy megállapított az alsóbíróság bizonyos tényeket vagy nem s ez a ténymegállapítás lehet hiányos, iratellenes vagy helytelen ténybeli következtetésen alapuló, — de homályos alig lehet.

c) és d) Az iratellenesség és a helytelen ténybeli következtetés, mint a felülvizsgálat alapján a Pp. 534. §-ából és az Ube.-ből kerültek a Bp. rendszerébe. Vargha álláspontja szerint (Ténymegállapítás az ítélőtáblán és a Curia 26. lap) a Gybsz. 20., illetve (új) 14. §-ában említett iratellenesség és helytelen ténybeli következtetésnek más értelme van a büntetőjogban, mint a polgári eljárásban, nevezetesen az, hogy ezen a címen a Curia a bizonyítási anyag elsőfokú mérlegelését is felülvizsgálhatja. Ezt a nézetet azonban nem oszthatom s az a II. Bn. 33. §-ában törvényes alapra nem is talál. A ténymegállapítás akkor áll ellentétben az iratok tartalmával, ha a bizonyítékul felhasznált vallomás vagy szakértői vélemény vagy egyéb okirat tartalma és értelme nyilvánvalóan nem az, amit annak az alsóbíróság tulajdonít, — de nem forog fenn ez az ellentét, hanem a bizonyítékok szabad mérlegelése forog szóban akkor, ha az irat tartalma homályos, határozatlan s így miként magyarázatához szó fér, valamint ha az alsóbíróság a helyesen interpretált irat figyelembevételét kímoldottan mellőzi s azok helyett más bizonyítékoknak ad hitelt.

Amíg a Ppé. 543. §-a csak a nyilvánvalólag helytelen ténybeli következtetés esetét nyilvánítja felülvizsgálati oknak, addig a II. Bn. 33. §-a mellőzte a nyilvánvalólag szó használatát, amiből az következik, hogy a bünvádi eljárásban a helytelen ténybeli következtetésnek csak valószínűnek kell lenni. Valamely ténynek bizonyítékok alapján való konstatálása nem ténybeli következtetés, hanem mérlegelés jogi művelete s mint ilyen a Curia felül nem vizsgálható. De ha az alsóbíróság az így megállapított tényből von helytelenül következtetést egy más tény megállapítására, — e következtetés helytelensége korrigálható.

3. Ha tehát az a—d) pontokban felsorolt esetek valamelyike forog fenn: a Curia a ténymegállapítást helyesbíti és a Bp. 387. §-ában foglalt rendelkezések szem előtt tartásával a törvénynek megfelelő határozatot hoz. Ez a rendelkezés a Curia felülvizsgálati bíróságból ténymegállapító bírósággá fokozza le s ez a lefokozás annál súlyosabb, mert a Curia az új tényeket hivatalból pusztán az iratok alapján állapítja meg s a tényállást a vádlott terhére is annak jelenléte és meghallgatása nélkül megváltoztathatja. A közvetlenséggel és a szóbeliséggel ennyire ellenkező lehetőséget még a Gybp. (2731/1917.), tehát a háborús idők szüleménye is kizárandónak találta, mert a tényállás helyesbítését csak pro reo engedte meg, egyébként pedig csak cassatorius jogot adott a Curiaának.

Az Ube. 20. §-a ugyan már eltér ettől s a II. Bn. 33. §-ában foglalt rendelkezéssel azonos szabályt tartalmaz, de a 6770/1925. Mk. számú rendelet az árdrágító visszaélések esetében legalább semmisségi panaszt enged az alapon, hogy az uzorabíróság ténymegállapítása az iratok tartalmával ellentétben áll vagy helytelen ténybeli következtetéssel történt. Megengedi a tényállásnak ez okból megtámadását a Pp. is már idézett 534. §-ában.

Ezzel szemben a II. Bn. 33. §-ának utolsó mondata szerint e címen perorvoslat nem használható. Ennek a mondatnak a második bekezdésben történt elhelyezése ugyan azt a magyarázatot is megengedi, hogy a rendelkezés csupán a második bekezdés, vagyis a megsemmisítés esetére vonatkozik, de magamévé téveszem Degrének azt az álláspontját, (Zsebkönyv 106. l.), hogy ez a mondat a 33. §. első bekezdésére is vonatkozik s ennek folytán a ténymegállapítás — iratellenesség vagy helytelen ténybeli következtetés címen — csak hivatalból tehető revízió tárgyává.

A Curia tehát a II. Bn. 33. §-a értelmében a tényállást az iratok alapján helyesbítheti. Amint a 418. §-nál, úgy itt is felmerül az a kérdés, hogy milyen iratok alapján? Bármily az iratok között levő irat alapján, vagy csak olyan iratok alapján, amelyek a törvényszéki vagy fellebbviteli főtárgyaláson produkáltak vagy a jegyzőkönyv alkatrészeivé (vallomások) váltak. E tekintetben utalok a 418. §-hoz, 3. alatt fűzött magyarázatra és Vargha Ferencnek ott ismertetett véleményére, mely szerint, ha a tábla olyan iratot kíván figyelembe venni, amely nem volt anyaga a törvényszéki főtárgyaláson reprodukált bizonyításnak, azt csak a vádlott jelenlétében megtartott főtárgyaláson (414. §.) olvastathatja fel. Minthogy pedig a Curia előtt bizonyításfelvételnek és a vádlott kihallgatásának nincs helye, — egészen nyilvánvaló, hogy a Curia a II. Bpn. 33. §-a alkalmazásánál nem vehet figyelembe oly iratokat, amelyek a törvényszéki vagy fellebbviteli főtárgyaláson a vádlott jelenlétében ismertetve nem lettek.

4. A Curia továbbá a helyesbített tényállás alapján határozatát csak a Bp. 387. §-ában foglalt rendelkezések szem előtt tartásával hozhatja meg. Mit jelent ez? Degré szerint (Zsebkönyv 105. lap) annyit, hogyha a felsőbbíróság úgy találja, hogy az iratok tartalma alapján oly tényállás állapítandó meg, mely az elsőbírósági ítéletben foglaltnál súlyosabb minősítés alkalmazásában alkalmazhatja, ha az elsőbíróság ítéletének e minősítés tekintetében rendelkező része vádlott terhére perorvoslattal van megtámadva. Ez a megállapítás helyes és kifogástalan, de a 387. §. rendelkezései mégsem maradnak sértetlenek a II. Bn. 33. §-ának radikális intézkedéseivel szemben. A Bp. 387. §. első bekezdése szerint ugyanis a felülvizsgálat — kivéve a hivatalból figyelembe veendő semmisségi eseteket — csak az ítéletnek fellebbezéssel megtámadott intézkedésére szorítkozik. Ez a szakasz a bírói gyakorlat szerint (l. C. 193/1924. BT. LXXVI. köt. 105. l.) kizárja, hogy erre irányuló perorvoslat hiányában a felsőbbíróság a bűnösség megállapítását oly tényállításokra is alapíthassa, melyeket az e célból perorvoslattal meg nem támadott elsőfokú ítélet a vádlott bűnösségének megállapítására alapul nem vett. Az kétségtelen, hogy a kir. ítélőtábla ténymegállapítása ellen a Bpn. 33. §. utolsó bekezdése értelmében semmisségi panasz nem használható s ezt a rendelkezést a II. Bn. 33. §-a is fenntartotta, mondván, hogy a tényállás helyesbítése végett perorvoslat nem használható. Ezek szerint tehát a Bp. 387. §. első bekezdése és 395. §-a értelmében a táblai ítéletnek ténymegállapító része jogerőre emelkedettnek tekintendő. Igaz ugyan, hogy a 387. §. első

bekezdése kiveszi a hivatalból figyelembe veendő semmisségi eseteket, amde a II. Bpn. 33. §. első bekezdésében nem semmisségi esetről szól, (a Bpn. 33. §. első és második bekezdésétől eltérőleg) nem is rendeli — helyesbítés esetében — az ítélet megsemmisítését, hanem egyszerűen a törvénynek megfelelő határozat hozatalát. Tehát itt is bizonyos homály van, melyet a Curia gyakorlata lesz hivatva felderíteni. Mindenesetre egyszerűbb lett volna — úgy mint a Pp.-ban és a Ube.-ban történt — a semmisségi panaszjogot ezekben a kérdésekben is megadni, így aztán valóban bekövetkezett volna az, ami Degré szerint a II. Bn. folytán máris bekövetkezett, hogy tudniillik a semmisségi panasz egy lépéssel közelebb került a fellebbezéshez, mint perorvoslati eszközhöz, ami pedig véleményem szerint nem jelent egyebet, mint — a fellebbezésnek egyáltalában való eltörlését sürgető tudományos irányzattal szemben — visszatérést a kétfokú fellebbezés rendszeréhez.

5. A II. Bpn. 33. §. második bekezdése hasonló rendelkezést tartalmaz, mint a Bpn. 35. §-a. Mégis szem előtt kell tartanunk a két rendelkezés premisszáját. A Bpn. 35. §-nak premisszája az, hogy anyagi semmisségi ok látszik fennforogni, de nincs megállapítva az a körülmény, amelytől függ a Btk. megfelelő rendelkezésének alkalmaztatása. A II. Bpn. 33. §. második bekezdésének premisszája pedig az első bekezdésben van s ez az, hogy a Curia úgy találja, hogy az alsóbíróság ténymegállapítása hiányos, homályos vagy az iratok tartalmával ellentétben áll vagy helytelen ténybeli következtetéssel történt. *Ha úgy találja*, akkor két eset lehetséges, a szerint, hogy a helyes tényállás az iratok alapján kétségtelenül helyesen megállapítható-e vagy nem. Ha igen, akkor a Curia az első bekezdés szerint, ha nem, akkor a második bekezdés szerint jár el. — Minthogy azonban az iratellenesség és helytelen ténybeli következtetés műhibái rendszeresen már az iratok alapján helyesbíthetők, a második bekezdés alkalmazására az első bekezdésben felsorolt esetek közül nyilván csak abban az esetben kerülhet sor, ha a ténymegállapítás hiányos vagy homályos. Erre utal a második bekezdés azon rendelkezése is, hogy a Curia az alsófokú bíróságot az észlelt hiányok pótlására utasítja.

A fent előadottak azt bizonyítják, hogy mily zavarokat és nehézségeket szül a Bp. egységes rendszerének az ezzel homlok-egyenest ellenkező rendszeren alapuló novelláris intézkedésekkel beoltása. Fellebbezés és semmisségi panasz, ténymegállapító és revizionális bíróság, részleges jogerő és hivatalból való intézkedések teljes konfúziója és folytonos összeütközése kerültek ennek folytán napirendre most, amikor az egyszerűsítés, gyorsítás és racionalizálás jegyében kellene történnie minden igazságügyi reformnak. A konfúzió ezen állapotán csak a perorvoslati rendszer radikális, a fellebbezést eltörlő reformja segíthet.

Mindezekután a Bpn. 35. §-ának viszonyát a II. Bpn. 33. §-ához legjobban az világítja meg, hogy a Bpn. 35. §-ának túlnyomólag anyagi jogi, míg a II. Bn. 33. §-ának eljárási jogi vonatkozása van. A Bpn. 35. §-ára nézve ez kitűnik a szakasz jelenlegi és eredeti (a Bp. 437. §. 5. bekezdésében foglalt) — egyenesen az

anyagi semmisségi ok fennforgására, mint előfeltételre utaló — szövegéből. A II. Bn. 33. §-ának túlnyomóan alaki jogi jellege pedig nyilvánvaló abból, hogy e szakasz főleg az ítélet indokolása, (Bp. 328. §.), tehát tisztán alaki művelet körüli hibák orvoslását célozza. Egészen nyilvánvalóvá lesz ez akkor, ha szemügyre vesszük az osztrák törvény 281. §. 5. pontját, amely alaki semmisségi okként kezeli lényegileg ugyanazokat az eseteket, amelyek a II. Bn. 33. §-ában foglaltatnak.

Az osztrák törvény szerint semmisségi ok az, ha „a bíróságnak lényeges ténykörülményekre vonatkozó megállapítása homályos, hiányos vagy önmagának ellentmondó; ha ezen ténymegállapítás alapjául semmi vagy nyilván elégtelen indokot hoz fel, vagy pedig ha valamely az iratok között levő okiratnak, vagy pedig valómási vagy tárgyalási jegyzőkönyvnek az indokolásban felhozott tartalma ellentétes az idézett irat tényleges szövegével.” Az osztrák semmitőszék gyakorlata szerint (lásd a Liszbauer—Suchomel-féle kézikönyv 4. kiadásában a 349. és köv. lapokon közölt döntéseket) a 281. §. 5. pontjában foglalt semmisségi ok csak a ténykedésre, nem pedig jogkérdésre vonatkozó indokolási hiányosságok (Begründungsmängel) orvoslására szolgál s az indokolás csak akkor hiányos, ha az elsőfokú bíróság a lényeges ténykörülmények megállapításánál hallgatással mellőzi vagy hagyja figyelmen kívül a főtárgyaláson felmerült tényeket vagy bizonyítékokat, nem pedig akkor, ha ezeket — bár tévesen — mérlegelte. Ha pedig a semmisségi panasz a miatt használtatik, hogy az elsőfokú ítélet bizonyos jogkérdéseket nem old meg, pl. nem foglalja a büncselekmény egyes alkat-elemei szempontjából vagy a beszámítást, vagy a bűnvádi eljárást kizáró okok szempontjából lényeges ténykörülményekkel, akkor nem a 281. §. 5., hanem a 9. a) vagy b) pontjának esete forog fenn (ez megfelel a mi 385. §. 1. a) vagy c) pontunknak s a Bpn. 35. §-ának). A 281. §. 5. pontja esetében (mely megfelel a mi II. Bn. 33. §-unknak) a legfelsőbb bíróság soha sem hozhat ítéletet (tehát nem helyesbítheti, mint nálunk a ténymegállapítást), hanem mindig köteles új tárgyalást elrendelni (288. §. 1. pont)).

Az osztrák jognak ezen rendelkezései egyúttal legjobban világítják meg a Bpn. 35. §-ának viszonyát a II. Bn. 33. §-ához.

Bpn. 36. §.

Az alaptalan semmisségi panaszt a kir. Curia elutasítja.

A 33. §. második bekezdését és a 35. §-t a kir. Curia akkor is alkalmazhatja, ha a semmisségi panaszt mint alaptalant elutasította. A 30. §. azonban ezekre az esetekre is szól. (1)

Az alaptalan semmisségi panasz elutasítása.

438. §.

Ha a kir. Curia az ítéletet csupán az elítelt érdekében használt semmisségi panasz folytán, vagy hivatalból figyelembe vett semmisségi ok miatt semmisíti meg, az abban kimondott büntetésnél súlyosabbat nem állapíthat meg. (2)

Az újabb eljárásra vagy ítélethezjárásra utasított bíróság köteles a kir. Curia megállapításait, amennyiben a tényállás az újabb eljárás alatt nem változott, eljárása, illetőleg ítélete alapjául elfogadni. (3)

A reformatia in peius tilalma a Curia döntésénél.

1. A Bpn. 36. §-a a Bp. 437. §-ának negyedik bekezdése helyébe lépett, mellyel a Bpn. 36. §-ának első bekezdése szószerint megegyez. A második bekezdés új, de magától értetődő rendelkezéseket tartalmaz. Azt ugyanis, hogy a semmisségi panasz elutasítása nem zárja ki, a Bpn. 30. §-ában említett eset pedig kizárja a Bpn. 33. §. második bekezdése és a 35. §-a alapján hivatalból való intézkedések megtételét. A II. Bn. folytán természetesen a Bpn. 36. §-ának második bekezdése kibővítettnek tekintendő, akként, hogy a «33. §. második bekezdését, a 35. §-t és a II. Bn. 33. §-át a kir. Curia akkor is alkalmazhatja, ha a semmisségi panaszt, mint alaptalant elutasította.» Ez a rendelkezés természetes folyománya annak, hogy a felsorolt §§-ban foglalt határozatok meghozatala végett semmisségi panasz nem használható. Ennek folytán a törvény által megengedett semmisségi panasz elutasítása által a Curia soha sem juthat abba a helyzetbe, hogy állást foglaljon a fenti szakaszok szerint csak hivatalból tehető rendelkezések szükségességének kérdésében.

2. A 433. §. első bekezdésében foglalt rendelkezés a *reformatio in peius* tilalmát szegezi szembe a Curia határozatával, mégpedig a Bp. 387. §. harmadik bekezdés szövegével egyező módon. Már ez utóbbi törvényhely magyarázatánál rámutattam arra, hogy ez a tilalom a törvény szövege szerint tulajdonképpen nem akadály a tilalom a törvény szövege szerint tulajdonképpen nem akadály általában annak, hogy az alsófokú ítélet a vádlott terhére — ilyen irányú perorvoslat nélkül is — megváltoztattassék, hanem csupán annak, hogy a büntetés súlyosbítottassék. Hogy tehát tulajdonképpen nem volna törvénysértő az oly felsőbb bírói ítélet, amely a csupán a vádlott javára használt perorvoslat folytán súlyosabb minősítést alkalmazna, feltéve, hogy meghagyja az alsóbíró által kiszabott büntetést. Ráműtattam arra, hogy az osztrák és német bírói gyakorlat — a *reformatio in peius* tilalmára vonatkozó hasonló jogszabályok mellett — így alakult ki, s hogy ez nálunk nem történt így, annak a Bp. 385. §. utolsó bekezdésében foglalt rendelkezés az akadály. Vargha is (Kommentár 173. lap) a 433. §. ezen rendelkezését a 385. §. utolsó bekezdéséből önként folyónak tekinti s csupán azért tartja e rendelkezést mégis szükségesnek, mert előfordulhat, hogy a Curia ugyan enyhébben minősíti a cselekményt, de az enyhébb büntetési nemből hosszabb tartamú szabadságvesztésbüntetés kiszabását tartaná indokoltnak, mint amilyen az alsóbíró által a súlyosabb nemből kiszabott büntetés tartama. Természetesen itt azután vitatható, hogy például a Curia kiszabhatna-e az alsóbíró által kiszabott hat havi börtön helyett hét hónapi fogházat, ami tulajdonképpen amannál nem súlyosabb. A gyakorlat a felé hajlik, hogy ily esetben — tekintet nélkül a büntetési nemek különböző súlyára — egyáltalában hosszabb tartamú szabadságvesztésbüntetés nem szabható ki.

3. A 433. §. második bekezdésében foglalt rendelkezés jelentőségének megvilágítása szempontjából szükségesnek tartom az osztrák és német jog vonatkozó szabályainak ismertetését.

Az osztrák törvény 351. §-a szerint: «Die der Entscheidung des Kassationshofes (obersten Gerichtshofes) zugrunde liegende

Rechtsansicht ist für die unteren Gerichte bei der angeordneten Wiederholung der Hauptverhandlung bindend».

A német törvény 358. (régi 398.) §-a szerint pedig: «Das Gericht, an welches die Sache zur anderweiten Verhandlung und Entscheidung verwiesen ist, hat die *rechtliche Beurteilung*, welche der aufhebung des Urtheils zugrunde gelegt ist, auch seiner Entscheidung zugrunde zu legen.» Amint ezekből a rendelkezésekből látszik, az osztrák és a német törvény csupán a semmitőszék jogi megállapításait ruhazza fel az alsóbíróságot kötelező erővel.

Vargha szerint (Kommentár 173. l.) a mi törvényünk sem tény-, hanem jogi megállapítást ért, mert hiszen a ténymegállapítás nem tartozik a Curia hatáskörébe. Amde azóta megváltozott a helyzet, mert hiszen a II. Bn. 33. §-a értelmében a Curia ténymegállapításokat is eszközölhet.

Hogy áll tehát a helyzet akkor, ha a Curia iratellenességet vagy helytelen ténybeli következtetést észlel, de ezeket kicorrigálni és a tényállást helyesbíteni maga nem tudván, a II. Bn. 33. §. második bekezdése értelmében új eljárást rendel el. Kötelező-e ilyenkor az újonnan tárgyaló elsőbíróságra a Curianak az iratellenességre és helytelen ténybeli következtetésre, tehát nem jogkérdésekre vonatkozó «megállapítása».

Vargha a Gybp. életbelépése alkalmával írt fenti tanulmányában (Ténymegállapítás a táblán és a Curian 27., 28. l.) igenlően, tehát akként dönti el ezt a kérdést (a Gybp. szempontjából), hogy az alsófok köteles az iratellenességet megszüntetni s a helytelen ténybeli következtetést a helyessel pótolni, amennyiben ez a bizonyítékok mérlegelésével nem kapcsolatos s a megállapított történelmi tények valóságát nem érinti.

Ezzel a nézetével ugyan Vargha némileg ellenmondásba kerül úgy a kommentárjában nyilvánított fenti véleményével és e tanulmányában előzőleg kifejtett azzal az álláspontjával, hogy a Gybp. az iratellenesség és helytelen ténybeli következtetés behozatalával a bizonyítás anyagának elsőfokú mérlegelését akarta a Curia felülvizsgálata alá helyezni, — mégis minthogy az utóbbi álláspontot nem teszem magamévá, mert nézetem szerint az iratellenesség és a helytelen ténybeli következtetés nem a bizonyítékok szabad mérlegelésével kapcsolatos, nekem is az a nézetem, hogy a Curianak a II. Bn. 33. §-a kapcsán tett megállapításai — dacára, hogy ezek nem jogi természetűek — kötik az alsóbíróságot. Ha tehát a Curia megállapítja, hogy az alsófokú ténymegállapítás azért nem helyes, mert az alsófokú bíróság e megállapításhoz úgy jutott, hogy egy tényből helytelen ténybeli következtetést vont, akkor ha a Curia ezt maga nem tudja az iratok alapján kicorrigálni s új eljárást rendel el, az alsófokú bíróság a tényállásnak újabb megállapításánál a Curia által helytelennek nyilvánított ténybeli következtetést már nem alkalmazhatja, feltéve, hogy az újabb főtárgyalás nem derített ki olyan újabb tényeket, amelyekre tekintettel a szóbanforgó következtetés most már helyesnek bizonyult. Ugyanez áll arra az esetre, ha a Curia iratellenességet észlelt, vagyis kijelenti, hogy pl. a főtárgyalási jegyzőkönyvben foglalt valamely vallo-más nem tartalmazza azt a kijelentést, amelyet az alsófokú ítélet

indokolása szerint tartalmaz. Ilyenkor az alsóbíróság ezt a valamást a Curia által meghatározott tartalmával köteles figyelembe venni.

439. §.

A Curia határozatainak expedálás

Egyebekben a XVIII. fejezet rendelkezései a kir. Curia előtt tartott tárgyalásnál, valamint a határozat hozására és annak kihirdetésére nézve is, a 424. §-ban foglalt kiegészítéssel, megfelelően alkalmazandók.(1)

440. §.

Az ítélet, illetőleg a végzés kihirdetése és írásba foglalása, valamint a tárgyalás jegyzőkönyvének elkészítése után a kir. Curia az ügy iratait, határozatának kiadványával együtt, ahhoz a bírósághoz küldi, mely az eljárás alapjául szolgáló ügyben első fokban ítélt vagy határozott.

A felek a 425. §. szerint értesítendők.(2)

1. Bp. 439. §-ában hivatkozott XVIII. fejezet a törvényszék előtti főtárgyalásra vonatkozó jogszabályokat, a 424. §. pedig azt tartalmazza, hogy a kir. ítélőtábla mikor határoz végzéssel s mikor ítélettel. A 424. §. a Curia előtti eljárásra alkalmazva annyit jelent, hogy a kir. Curia végzéssel határoz a Bp. 434., a Bpn. 35. és 36. §-ai esetében s a II. Bn. 33. §-ának második bekezdése esetében mindig, a Bpn. 34. §-a esetében pedig akkor, ha új eljárás szükséges (lásd a 34. §. magyarázatát), — egyébként tehát a Bpn. 33. §-a és a II. Bn. 33. §. első bekezdése esetében a Curia ítéletet hoz. Ez utóbbi esetben ugyan előfordulhat az, hogy a ténymegállapítás helyesbítése nem vonatkozik egy anynyira lényeges körülményre, hogy a helyesbítés szükségyszerűleg maga után vonná az alsófokú ítélet megváltoztatását, mely esetben «a törvénynek megfelelő határozat» lehet végzés is, — de ha ez az eset nem forog fenn, akkor a helyesbítés kapcsán mindig ítéletet kell hozni.

2. A 440. §. második bekezdése szerint a felek a 425. §. szerint értesítendők. A 425. §. szerint az értesítés kihirdetés, illetve kézbesítés útján történik. A 425. §. második bekezdését egyes kir. törvényszékek akként értelmezik, hogy ha a Curia határozatát kihirdették a vádlott előtt, akkor nem kötelesek azt kézbesíteni is a vádlott vagy védője részére. Ez a gyakorlat helytelen, mert a Bp. 78. §., 329. §. harmadik bekezdés és a 388. §. intézkedéseiből nyilvánvaló, hogy a vádlottnak minden esetben joga van kérni a Curia határozatának részére kézbesítését; a kir. Curia erre tekintettel annyi példányban küldi is le határozatát, hogy abból mindegyik vádlottnak jusson.

IV. Perorvoslat a jogegység érdekében. (441—442. §§)

441. §.

A koronaügyész bármely büntetőbíróságnak jogerős határozata vagy egyéb intézkedése ellen, mely a törvényt megsértette, a jogegység érdekében közvetlenül a kir. Curianál perorvoslattal élhet. (1, 2, 3, 4, 5)

Ez a perorvoslat nincs határidőhöz kötve és nem bír felüggesztő hatállyal.

Olyan bünvádi ügyben, melyben a kir. Curia már érdemi leg határozott, a jogegység érdekében perorvoslatnak nincs helye.(6)

1. A jogegység érdekében használható perorvoslat intézménye francia eredetű és érdekes véletlen, hogy a Code d'instruction criminelle ugyanolyan számú cikkeiben (441. és 442.) szabályozza, mint a Bp. A francia törvény e perorvoslatot nem a jogegység, hanem a törvény érdekében használnak (annulation dans l'intérêt de la loi) nevezi, de hosszas ingadozás után a gyakorlat abban állapodott meg, hogy ez a jogorvoslat nemcsak a törvény, hanem az igazság érdekében is (mais encore dans l'intérêt de la justice) használható. Amint ez intézményről 1916-ban írt tanulmányomban kifejtettem, kár volt a Bp.-ben a perorvoslatot a jogegység érdekében használhatónak nevezni s megfelelőbb lett volna — francia mintára — a törvény (helyes alkalmazása) érdekében használt perorvoslatnak nevezni. A jelenlegi elnevezés ugyanis — különösen az 1912: LIV. tc. (Ppé.) megalkotása és az 59.200/1912. IM. számú rendelet kiadása óta — zavaró és félreértésekre vezethet. E jogszabályok szerint ugyanis a jogegység megóvását a jogegységi döntvények szolgálják, amelyek a vitás elvi kérdéseket döntenek el, míg a Bp. 442. §-a alapján hozott határozatok tulajdonképpen a törvény megsértésének vitán felül álló eseteit állapítják meg.

De minthogy mindkét határozatot ugyanaz a (11 tagú) tanács hozza, e tanácsnak vannak jogegységi büntető döntvényei és határozatai. Az előbbieket (ezidőszerint 23 van) kötelezők és összes bíróságokra, az utóbbiak (a Bp. életbelépte óta mintegy 1000 hozatott) nem.

2. A 441. §. szerint ezzel a perorvoslattal csak a koronaügyész élhet, aki a törvénysértő határozatok hozataláról vagy a felek kérvényeiből, vagy a főügyészek jelentéseiből, vagy pedig az

E perorvoslat elnevezése.

igazságügyminiszter utasításából értesül. A Code d'instruction különbséget is tesz a semmitőszék mellett működő procureur generalnak az igazságügyminiszter rendeletére (441. §.) és hivatalból (442. §.) használt perorvoslati között. Természetesen a koronaügyész fenti értesülései esetlegességeken alapszanak s ezért Finkey az ő tanulmányában («A törvénysértés fogalma a büntetőjogegységi perorvoslatban» 1924.) azt az eszmét veti fel, hogy az igazságügyminiszternek rendeletileg kellene utasítania a főügyészségeket arra, hogy állandóan (egy erre célra kijelölt ügyészségi tag útján) figyelemmel kísérjék a jogerőre emelkedett határozatokat s ha netáni törvénysértést észlelnének, erről tegyenek jelentést a koronaügyészhez. Ehhez a helyes eszméhez — az ügyfélegyenlőség, illetve az elítéltek érdekeinek megvédelése szempontjából — a magam részéről még azt a javaslatot fűzöm, hogy az ügyvédi kamarák is felhívandók volnának, hogy az ügyvédek által oda törvénysértésként bejelentett eseteket vizsgálják meg s szükség esetén hozzák a koronaügyész tudomására.

A törvénysértés fogalma.

3. A legnehezebb kérdés annak megállapítása, hogy mikor tekinthető valamely bírói határozat vagy intézkedés törvénysértőnek. A törvény téves alkalmazása ugyanis még nem eo ipso törvénysértés, hanem csak akkor, ha az által a bíróság a törvény világos rendelkezésének adott olyan értelmet, aminő annak nem adható. Ez a megkülönböztetés természetesen nem könnyű dolog, mert nehéz megvonni azt a határt, melyen belül a bíró a szabad mérlegelés elvénél fogva, ha tévesen is, de még egyenes törvénysértés nélkül dönt. E határvonalat a BHT. VI. kötetébe 738. sz. a. felvett J. E. határozat akként vonja meg, hogy

«nincs helye jogegységi perorvoslatnak ott, ahol a konkrét tényállások a törvényes tényálladékok keretébe való beillesztésének felismerő, mérlegelő és értékelő bírói munkájáról van szó, mert a bíróságok szabad cognitioja a jogegységi perorvoslat tárgya nem lehet.» Es mint az indokolás még hozzáteszi: «a jogegység érdekében használható perorvoslat jogi alapja ugyanis oly általános jelentőségű, elvi súlyú törvénysértés, amelynek meghagyásával a jogszolgáltatás egysége veszélyeztetve van, amelynek megszüntetése nélkül az igazságszolgáltatás téves irányokba terelődik, amellyel a bíró a törvény akaratát meghamisítja és amely miatt a bíró törvényalkalmazása a jogrendet sérti.»

Ezt kiegészítőleg a BHT. ugyanazon kötetébe 739. sz. a. felvett J. E. határozat azt mondta ki, hogy «nincs helye jogegységi perorvoslatnak, ha a bíróság nem a törvényt sértette meg helytelen értelmezéssel, vagy más módon, hanem a tényállást mérlegelte olyannak, mely a félre nem értett és meg nem sértett jogszabályt ki nem meríti», mert, amint az indokolás hozzáteszi:

«ez a bírói mérlegelés lehet helyes, lehet helytelen; ha helytelen s törvényt is sért, arra való a perorvoslatok rendes útja, hogy ennek segítségével az esetre a törvény helyesen alkalmaztassék, viszont a jogegységi perorvoslat kerete és köre csak az, hogy a törvénysértés elvontan és elvi alapon megállapítottassék és kiküszöböltessék. A jogegységi perorvoslat tárgyaül szolgáló törvénysértés megállapítása ugyanis éppen abban különbözik a rendes perorvoslat folytán való

bírói jogi döntéstől, hogy ennél a konkrét esetnek konkrét jogi értékelése történik meg, amannál ellenben a törvény helyes értelmének megállapításával egy általános elv mondatik ki, amely aztán minden esetre nézve áll és irányadó.»

4. Minthogy a Bp. 441. §. első bekezdése csak bírói határozatról és intézkedésről szól, kimondotta a jogegységi tanács (B. I. 3504/1923), hogy valamely bírói határozat *indokolásának* téves kijelentései miatt nem használható jogegységi perorvoslat.

Természetesen nem vonatkozik ez a döntés azokra az esetekre, melyekben az indokolásbeli kijelentés szoros összefüggésben van a rendelkező résszel s az érdemleges döntés jogi alapját képezi, ha tehát az elítélés vagy felmentés téves indokból történt. Ilyen esetekben az állandó gyakorlat szerint van helye jogegységi perorvoslatnak. A hasonló rendelkezéseket tartalmazó osztrák törvényhez írt Kommentárjában Mayer is azt a nézetet vallja, hogy «nach Inhalt und Geist der geltenden gesetzlichen Bestimmungen (33. und 252. §.) wird wohl kaum behauptet werden können, dass die Motivierung eines Urtheils oder Beschlusses durch die Nichtigkeitsbeschwerde zur Wahrung des Gesetzes angegriffen werden könne, wenn nur der dispositive Theil des Urtheils gesetzmässig ist, so grobe Irrthümer auch die Motivierung desselben enthalten mag.»

Minthogy továbbá a Bp. 441. §-a csak a törvény megsértéséről szól, vitás lehet az, hogy miniszteri rendelet vagy a döntvény lehet-e oly jogforrás, melynek megsértése jogegységi perorvoslattal megtámadható. Finkey (l. id. tanulmánya 24—25. oldalain) és a gyakorlat igenlőleg döntötte el ezt a kérdést. E döntés azért helyes, mert a Bp. 441. §-a szempontjából törvénynek kell tekinteni minden jogszabályt, amelyet a bíróság ítélezésénél követni tartozik.

Találóan jegyzi meg egyébként Finkey, hogy mintán a bíróság a döntvényben nem alkot új jogot, vagy új jogszabályt, hanem csak valamely fennálló törvény (vagy rendelet) helyes értelmét juttatja kifejezésre, ha valamely bíróság jogerős ítélete valamely fennálló döntvényvel ellenkezik, a törvénysértés tulajdonképpen nem az illető döntvényvel, hanem azzal a törvényvel (vagy rendelettel) szemben lett elkövetve, amelyet az illető döntvény értelmezett.

5. Minthogy a Bp. 591. §-a azt mondja ki, hogy e törvény a jövedéki kihágási ügyekben nem alkalmazható, a jogegységi tanács az 1929. évig következetesen visszautasította a koronaügyésznek jövedéki kihágási ügyekben beadott jogegységi perorvoslatait abból az indokból, hogy a Bp. idézett szakasza értelmében ezekben az ügyekben a Bp.-nek a jogegység érdekében való perorvoslatról szóló 441. és 442. §-ai sem alkalmazhatók. Ez a teljesen törvényes állásfoglalás természetesen azt jelentette, hogy a jövedéki büntetőbíróságoknak törvénysértései ilyen perorvoslat útján nem (legföljebb kegyelem útján) voltak jövátelhetőek, ami különösen újabban, amikor ezek a bíróságok igen súlyos büntetéseket szabhatnak ki, felette aggályos volt. A jövedéki kihágások eseteiben követendő eljárás újabb szabályozása azonban elfogadható törvényes alapot adott a kir. Curiának arra,

hogy fenti — annak idején teljesen helytálló — álláspontjától eltérjen és B. I. 1810—1929/16. számú jogegységi határozatában kimondja, hogy az újabb jogszabályok (31.000/1928. IM. számú rendelet) értelmében ezekben az ügyekben is van helye jogegységi perorvoslatnak.

6. Igen fontos és sok vitára okot adó kijelentés foglaltatik a 441. §. utolsó bekezdésében, amely kizárja ezt a perorvoslatot oly ügyben, melyben a kir. Curia már *érdemileg* határozott, Erdemi határozata ugyanis a Curiának tulajdonképpen csak az, amelyben a bejelentett semmisségi panaszt elutasítja vagy pedig az alsóbírói ítéletek megsemmisítése mellett új ítéletet hoz. Nem érdemi pedig — eltekintve a Bpn. 35. és a II. Bn. 33. §-ai alapján hozott más természetű határozatoktól — az a határozat, amellyel a bejelentett semmisségi panaszokat visszautasította. Az utóbbi esetben ugyanis a Curia a jogkérdésben nem nyilatkozik s így határozata nem teszi res iudicatává a jogegységi perorvoslat alapjává tett jogkérdést. Ezért Finkey (id. tanulmánya 49. lapján) a törvénynek oly módosítását ajánlja, hogy «valamely bűnyűgynek a Curia által történt felülvizsgálata ne legyen akadálya annak, hogy az illető ügynek az a része vagy oly vonatkozásai, amelyeket a Curia nem bíralt felül érdemileg, jogegységi perorvoslat tárgyai lehessenek». Amde ez a javaslat is hagy fenn nyílt kérdéseket. Mert a Curia — kivéve a Bpn. 30. §-ában említett ritka eseteket — a visszautasítás esetében is köteles a hivatalból figyelembevehető semmisségi okokat észlelni és azok alapján intézkedni. Ezek szerint tehát a Curia határozata akkor, ha a bejelentett összes semmisségi panaszokat visszautasítja, egyúttal, bár rendszerint kifejezetten nem, azt is jelenti, hogy abban az ügyben hivatalból figyelembe vehető semmisségi okot nem észlelt, ami pedig szintén az érdemi elintézésnek egy — negatív és lappangó — módja. Ugyhogy ezek szerint csak akkor lehet arról beszélni, hogy a Curia valamely ügyben érdemileg nem határozott, ha egyáltalában nem volt módja és lehetősége annak, hogy a szóban forgó törvénysértést orvosolja.

Ezt a helyes álláspontot juttatja kifejezésre a BHT. VII. kötetébe 842. sz. a. felvett J. E. határozat, midőn kimondja, hogy «az a körülmény, hogy valamely ügyben a Curia hozta a végső határozatot, nem zárja ki a jogegység érdekében használt perorvoslatot, ha a kir. Curia megfelelő perorvoslat hiányában a semmisségi panasz elbírálásakor a jogszabálysértést nem orvosolhatta». A határozat e fejezetéből azonban sajnálatos módon kimaradt az indokolásnak az a — éppen a felvetett kérdést érintő — kiegészítő része, amely úgy szól, hogy a perorvoslatnak a 441. §. utolsó bekezdésében foglalt rendelkezés azért nem volt akadálya, «mert a másodfokú ítéletnek vonatkozó része megfelelő perorvoslat hiányában jogerőssé lett s a kir. Curia a kir. ítélőtáblának ezt a rendelkezését (hogy t. i. a sértettet a bűnyűgyi költség megfizetésére kötelezte) sem a főügyész semmisségi panaszra folytán, sem pedig hivatalból észlelendő semmisségi ok alapján (Bp. 384. §. 5. p. és 385. §. utolsó bekezdés) nem orvosolhatta s így az ügynek ezen vonatkozásában érdemileg nem határozott». Mindenesetre mindig szem előtt kell tartani e rendelkezés

zés törvényhozási indokát, ami az volt, hogy a kir. Curia mint jogegységi tanács ne jusson ellentétbe a Curiának egy konkrét ügyben ítélezett tanácsával. Ez az ellentét a legnagyobb fokú kiélesedéssel persze akkor állana elő, ha a jogegységi tanács egy korábbi határozatát jelentené ki törvénysértőnek. Ez okból elutasította a jogegységi tanács a koronaügyész perorvoslatát abban az esetben, midőn előzőleg beadott, de tévedésen alapult perorvoslat folytán a katonai bíróság hatáskörét állapítván meg, a koronaügyész e határozat hatályon kívül helyezése mellett az ügynek ismét polgári bíróság elé utasítását indítványozta.

442. §.

A kir. Curia a jogegység érdekében használt perorvoslatot tárgyaláson intézi el, melyre a koronaügyészen kívül más fél nem idézendő. (1, 2)

Az ülés nyilvános.

Az előadó előadja a perorvoslatra okot adott körülményeket. Ezután a koronaügyész a perorvoslat indokolását szóval fejti ki.

Ezt követi a határozat hozása. A kir. Curia, ha a perorvoslatot alaposnak találja, kimondja, hogy a megtámadott határozat vagy intézkedés a törvényt megsértette, ellenkező esetben a perorvoslatot elutasítja.

A határozat mindig nyilvános ülésben, rendszerint azonnal, legkésőbbben nyolc nap alatt hirdetendő ki.

A kir. Curiának a törvény megsértését kimondó határozata a felekre nézve rendszerint nem bír hatállyal, ha azonban a vádlott a törvény megsértésével volt elítélve, a kir. Curia őt felmentheti vagy büntetését enyhítheti, hatáskör hiánya esetében pedig az ítéletet megsemmisíti és az ügyet az illetékes hatóságához utasítja. (3, 4, 5)

1. A törvény szerint a jogegység érdekében használt perorvoslatot a Curia nyilvános tárgyaláson intézi el, melyre a koronaügyészen kívül más fél nem idézendő.

A törvény tehát nem mondja meg, hogy a Curia hány tagú tanácsban dönt. A Pp. életbelépte (1913. jan. 1.) előtt a Curia ezen perorvoslat fölött rendes öttagú tanácsban döntött. A Ppé. 70. §-a értelmében a fenti időpont óta a Curia 11 tagú tanácsban dönt, amely azonos azzal a jogegységi tanáccsal, amely döntvényt hoz. Ausztriában megfordítva volt. 1914. június elseje előtt 11 tagú tanács döntött, azóta pedig csak öttagú tanács intézi ezeket az ügyeket.

Az erről a tárgyról 1916-ban írt tanulmányomban rámutattam arra, hogy nálunk a 11 tagú tanácsban való döntés «nem illik bele az igazságügyi törvényhozásnak mostani egyszerűsítő, tehermentesítő irányzatába» s a perorvoslatot az 5 tagú tanács elébe utalandónak véltem.

Finkey, aki idézett tanulmányában, a perorvoslattal megtámadható törvénysértések között különbséget tesz egyrészt elnézésből vagy felületességből elkövetett csekélyebb jelentőségű

A perorvoslat elintézésének módja.

bírói botlások s a hatásköri túllépések között, másrésről az érdemleges, elvi vonatkozású törvénysértések között s csak az utóbbiakat utalná a tizenegyes (nagyobb) jogegységi tanácshoz, az előbbieket pedig — javaslata szerint — a kir. Curianak jogegységi kisebb tanácsa intézné el, melynek elnöke a királyi Curia rangidősb tanácselnöke, négy tagját pedig a kir. Curia másodelnöke jelölné ki. De ha ez a kisebb tanács a perorvoslatot a nagyobb tanács elé tartozónak találja, az ügyet átteszi a nagyobb tanácshoz, mely az ügyet elintézni köteles. Ez a javaslat egészséges gondolatot fejez ki, de persze fennmaradna a nehézség megvonni a határvonalat az ügynevezett érdemleges és kisebb jelentőségű törvénysértések között. Ezt a nehézséget úgy lehetne áthidalni, hogy a koronaügyész minden jogegységi perorvoslatát a kisebb tanácshoz nyújtaná be s ez választaná ki a nézete szerint a nagyobb tanács elé való ügyeket.

2. A teljes ügyfélegyenlőségnek lévén feltétlen híve, megváltoztatandónak vélem a törvénynek azt a rendelkezését, mely szerint a tárgyalásra csak a koronaügyész idézendő meg s a felek közül egyedül ő szólalhat fel. Előfordulhat ugyanis olyan eset, amelyben a Curianak a törvénysértést megállapító határozata s ennek indokolása a másik félre sérelmes lehet. Például főmagánvádas ügyben felmenti a vádlottat s így a sértett elesik az elégtételtől vagy az ítéletnek az ellenfelet költségekben marasztaló részét hatályon kívül helyezi s így az érdekelt fél elesik a költségek megtérítésétől, vagy pedig hatáskörmegsértés címén új eljárást rendel el s mindez megtörténhetik az ellenérdekű fél tudta nélkül s ha esetleg valamiképp véletlenül értesül is arról, hogy az ő ügyével az ellenfél kérelme folytán jogegységi tanács foglalkozik, akkor se szólalhat fel (jogi képviselője útján) a tárgyaláson. Mindezeknél fogva felette indokolt volna de lege ferenda a 442. §. első bekezdését azzal a rendelkezéssel kiegészíteni, hogy a tárgyalásról a felek a perorvoslat másolatának közlése mellett ajánlott levélben értesítendőek, a perorvoslatra írásbeli észrevételeket tehetnek és a tárgyaláson jogi képviselőik felszólalhatnak.

A Curia határozatának hatálya

3. A legtöbb vitára a 442. §. utolsó bekezdésében foglalt rendelkezések adtak okot s főleg az a kérdés, hogy a perorvoslat tárgyában hozott határozatnak a felekre lehet-e és mennyiben hatálya.

M. Faustin Hélie a «Traité de l'instruction criminelle» című örökbecsű nagy művében érdekes szemlét tart (II. kötet 1031—1035. pontok) a francia semmitőszéknek a Code 441. cikkének e kérdés körül évtizedeken át ingadozott gyakorlata fölött, mely ingadozásnak oka az volt, hogy e cikk nem tesz említést a perorvoslatnak a felekre hatályosságáról, holott a loi du 27. ventose an VIII. 80. cikkében, ahonnan mint alkotmányjogi törvényből ez az intézmény átvétetett, benne volt a «sans préjudice du droit des parties intéressées» záradék.

Az osztrák törvény szerint (292. §.) a semmitőszéknek a törvény megsértését kimondó határozata a vádlottra nézve rendszerint nem bír hatállyal; de ha a vádlottat a semmis ítélettel büntetésre ítélték, a semmitőszék a vádlottat felmentheti, ellene enyhébb büntetési tételt állapíthat meg, vagy a körülményekhez képest ügyében az

eljárás újrafelvételét rendelheti el. Sőt előfordult, hogy a wieni semmitőszék a helyesen alkalmazott büntetési tételen (határokon) belül kiszabott büntetést is enyhítette.

A Bp. 442. §. utolsó bekezdése szerint a Curia határozatának két esetben van hatálya a felekre. Az egyik eset az, hogy a vádlott a törvény megsértésével volt elítélve, a másik pedig a hatáskör hiányának esete. Foglalkoznunk kell részletesebben mindkét esettel, illetve a Curia által ezen esetekben hozható határozatokkal.

4. Az első esetben a Curia a vádlottat felmentheti vagy büntetését enyhítheti. Mint látjuk a törvény csak feljogosítólag és nem kötelezőleg rendelkezik, amely körülmény a Bp. megalkotása utáni években sok vitára adott okot (Fayer, Sánta, Finkey, Székely Aladár), mely azonban eléggé meddő volt, mert a Curia sohasem magyarázta ezt a rendelkezést másként, minthogy ha evidens, hogy a vádlott elítélése törvénysértés folyamánya, vagy hogy a büntetés törvényellenes mértékben vagy nemben állapított meg, akkor kötelessége a vádlottat felmenteni, illetve büntetését enyhíteni. Sőt a Curia — mint már idézett tanulmányomban (Jogi dolgozatok a Jogtud. Közlöny 50 éves fennállásának emlékére 438—443. lapok) megállapítottam — még egyéb irányban is inkább kiterjesztőleg gyakorolja a Bp. 442. §-ában gyökeredző döntési jogát. Így pl. a B. I. 1772/1924. számú jogegységi határozat, mely a BHT. VII. kötetébe 842. sz. a. van felvéve, a pótmagánvádlót mentette föl a törvénytelenül terhére rótt költségek viselése alól azzal az indokolással, hogy a 442. §. utolsó bekezdése nem zárja ki azt, hogy a jogegységi tanács oly esetben is hatályon kívül helyezhesse a törvénysértő határozatot, ha ez nem a vádlottra, hanem a sértettre volt sérelmes s ha a határozat nem elítélő, hanem felmentő, aminthogy a kir. Curia jogegységi tanácsa a BHT. II. kötetébe 122. sz. a. felvett határozata is a fölmentett vádlottakat mentette föl a terhükre törvénysértéssel megállapított költségek viselése alól. A BHT. II. kötetébe 122—130. sz. a. felvett jogegységi határozatok mind erről a kérdéstről szólnak s ezek közül a 123. alatti annyiban érdemel különösebb figyelmet, hogy megállapítván azt, hogy a feljelentő a nyomozás folyamán felmerült költségekben törvényellenesen marasztaltatván, a vonatkozó vizsgálóbírói végzés megsemmisítése mellett utasította a kir. törvényszéket, hogy a költségek viselése tárgyában hozzon újabb határozatot; tehát a jogegységi tanács — igaz ugyan, hogy hatáskörsértés címén — új eljárást rendelt el.

a) ha a vádlott a törvény megsértésével volt elítélve.

A jogegységi tanács álláspontja ugyanis egyébként az, hogy a 442. §. utolsó bekezdése nem nyújt arra módot, hogy az eljárást bíróságot új eljárásra és határozathozatalra utasítsa. (B. I. 4911/1925.) Minthogy azonban ez a de lege lata helyes álláspont gyakran akadályozza az anyagi igazság érvényrejtését, fenti tanulmányomban felvettem azt a javaslatomat, hogy a Curianak hatáskörét — a törvényben — tágítani kellene azzal a felhatalmazással, hogy szükség esetén belátása szerint új eljárást is rendelhet el, ma is fenntartom, sőt azt hiszem, hogy ha

a fellebbezés el fog töröltetni, akkor kikerülhetetlen is lesz a jogegységi perorvoslat kiterjesztése s ennek kapcsán a Curia hatáskörének a fenti irányban való kiterjesztése.

b) ha a Curia
a hatáskör
hiányát
észlelte.

5. A törvény szerint a kir. Curia hatáskör hiánya esetében az ítélet megsemmisíti és az ügyet az illetékes hatósághoz utasítja. Az igazságügyi bizottság a törvény javaslatának erre vonatkozó rendelkezését törölte, mert «a jogerős bírói ítéletnek a vádlott terhére való egyoldalú megváltoztatását feltétlenül ki akarta zárni, mert továbbá az említett szabály mellett nem is érhető el mindig a kitűzött cél, amennyiben oly esetekben, amelyekben az eljáró bíróság nem bírt tudomással arról a körülményről, melynek folytán a vád tárgyává tett cselekmény nem tartozott hatáskörébe, hatáskör hiányában hozott ítélet semmisségi panasszal egyáltalában nem, hanem csak újrafelvétel iránti kérelemmel vagy a hatásköri összeütközés elintézése útján lesz orvosolható». A törvényhozás azonban visszaállította az eredeti rendelkezést a javaslatban foglalt azzal az indokolással, hogy a hatáskör hiányát a legfelsőbb bíróság, ha az ügygel foglalkozik, sohasem ignorálhatja. Véleményem szerint az igazságügyi bizottság álláspontja volt a helyes. Nem ugyan az újrafelvételre utaló indokból, hanem azért, mert komoly szükség nincs arra, hogy amikor a jogegységi tanács más, sokkal fontosabb esetekben sem rendelhet el új eljárást, ez megengedtesse a hatáskör megsértése esetén. A fenti rendelkezés sérti a reformatio in peius tilalmának elvét is s azt a szabályt, hogy a jogegység érdekében hozott határozat a felek helyzetét nem súlyosbíthatja. E tekintetben utalok a 384. §. 4. pontja kapcsán elmondottakra s különösen Vargha Ferencnek ott ismertett véleményére, mely szerint a 4. pontban foglalt semmisségi ok (tehát a hatáskörsértés) a vádlott terhére hivatalból figyelembe nem vehető, mert elsődlegesen és burkoltan a cselekménynek vádlott terhére hivatalból súlyosabb minősítést előfeltételezi, amit pedig a 385. §. utolsó bekezdése kizár. Az osztrák törvény, mely pedig, mint láttuk, az új eljárás elrendelését általában megengedi, a hatáskör hiányának esetére nem tartalmaz intézkedést, de a semmítőszék ilyen esetekben csupán a törvénysértés kijelentésére szorítkozik, de az illetékes fórumhoz az ügyet nem utasítja.

A Curia jogegységi tanácsa azonban, mint 3052—1927/43. számú határozatának indokolásában kifejti «a hatáskörök megóvásának kérdését mindig nagyfontosságúnak tartotta s éppen ezért a Bp. 442. §-ának utolsó mondatát, immár 27 éves gyakorlata szerint nemcsak a polgári büntetőbíróságok egymás közötti (intern) hatáskörsértéseinek eseteire, hanem azokra a nem sajátlagos hatáskörsértési esetekre is alkalmazta, amikor a polgári bíróságok teljes jóhiszeműséggel jártak el olyan egyének ügyében, akikről csak utólag derült ki az, hogy katonai bíróság alá tartoznak».

Ezen egészen törvényszerű gyakorlat mellett persze előfordulhat (elő is fordult) az, hogy a hatáskörét túllépő bíróság (pl. járásbíróság) által jogerősen fölmentett vádlottat az illetékes hatóság (mely elé a Curia az ügyet a 442. §. utolsó bekezdése

alapján utasította, tehát pl. a polgári vagy katonai törvényszék) elítélheti vagy az alapügyben elítélt vádlottat súlyosabb büntetésre ítélheti. Az ilyen anomáliáknak megelőzése végett tettem annak idején a Bp. 387. és 438. §-ainak szellemében azt a javaslatot, hogy «az új eljárás rendjén esetleg hozott marasztaló ítélet nem mondhat ki súlyosabb büntetést, mint amennyit az alaperben jogerősen kiszabtak», amit most azzal egészíték ki, hogy a hatáskör megsértésével hozott felmentő ítélet esetében a jogegységi tanács csupán a törvénysértés megállapítására szorítkozhatik, de az ügyet az illetékes hatósághoz nem utasíthatja.

Kétségtől legcélszerűbb lett volna azonban (s leghelyesebb volna most is) a 441. §-nak ezt a rendelkezését — úgy, amint az igazságügyi bizottság akarta — teljesen kihagyni s így kizárni azt, hogy hatásköri kérdések valamely *bűnügy jogerős elintézése után* fölvetessenek és bolygattassanak. A folyamatban levő ügyekben azok a Bp. 28. §-a értelmében intézendők el, arról pedig, hogy a katonai és polgári bíróságok közötti hatásköri összeütközések elbírálására legyen megfelelő hatásköri bíróság, törvényhozási úton kell gondoskodni, de a jogegységi tanács nem erre hivatott fórum.

V. Kijavítás. (443. §.)

443. §.

A bírói határozatokban esetleg előforduló név-, szám- és más efféle nyilvánvaló hibákat az a bíróság, melynél a hiba történt, bármely érdekelt kérelmére, sőt hivatalból is kijavíthatja.(1)

Ugyanez áll akkor is, ha a határozat kiadványa eltér az eredeti szövegtől.

A kijavítás minden hiányos kiadványra rávezetendő.

A kijavítás iránt előterjesztett kérelem visszautasítása ellen perorvoslatnak nincs helye.

1928 : X. tc. 35. §.

A Bp. 443. §-ában meghatározott módon kijavításnak van helye abban az esetben is, ha az előzetes letartóztatásnak vagy a vizsgálati fogságnak a büntetésbe beszámítása vagy be nem számítása, vagy a szabadságvesztés büntetés kezdő napjának megállapítása tekintetében az ítéletbe nyilvánvalóan hiba csúszott be.(2)

1. A kiigazítás a Bp. a perorvoslatokról szóló XX. fejezetének utolsó szakasza, de tulajdonképpen nem perorvoslat (fellevétel), mert az a bíróság eszközli, amely a hibát elkövette, hanem inkább egy módozat a perorvoslat (semmisségi panasz vagy újrafelvétel) megelőzésére.

A 443. §-ban foglalt rendelkezés összhangban van a Bp. 327. §. utolsó bekezdésével, mely szerint «törvényszakaszok idézésének elmulasztása, név-, szám- és más efféle nyilvánvaló hibák nem szolgálnak megsemmisítés alapjául».

E két rendelkezésnek megfelelően a Curia jogegységi tanácsa már számos határozatában (B. I. 602/1921, B. I. 8625/1927, B. I. 6507/1928.) kimondotta, hogy viszont az olyan hiányok, tévedések és elnézések, amelyek a határozatoknak lényeges részei s melyeknek elhagyása semmisségi ok s a határozat megsemmisítését vonhatja maga után — mint pl. a mellékbüntetés kiszabásának, vagy a büntetés felfüggesztésének, vagy a Btk. 92. §-a alkalmazásának elmaradása — a Bp. 443. §-a alapján kiigazítás címén nem pótolhatók.

2. A II. Bn. 35. §-a ugyan Degré szerint (Új Bn. zsebkönyve 108 l.) a Bp. 443. hatályát nem érinti, hanem csupán az

itt megjelölt eseteket kiegészíti, — mégis tagadhatatlan, hogy bizonyos ellentét van a Bp. 443. §-a alapján kifejlődött eddigi jogállapot és a II. Bn. 35. §-a között.

Mint ugyanis említettem, a jogegységi tanács gyakorlata szerint a Bp. 443. §-a alapján kiigazítás címén nem pótolhatók a bírói határozat oly lényeges hiányai, amelyek semmisségi okot valósítanak meg. Már pedig a 8. számú jogegységi döntvény szerint az előzetes letartóztatás vagy vizsgálati fogság beszámításának vagy be nem számításának kérdésében — kivéve a beszámított időtartam mértékét — a Bp. 385. § 2. pontja alapján, sőt esetleg most már a II. Bn. 28. §-ának rendelkezése folytán (lásd az e §-nál elmondottakat) kivétel nélkül a Bp. 385. §. (új) 3. pontja alapján kétségtelenül van helye semmisségi panasznak. Ebből pedig a fentiek szerint az következik, hogy az ezen kérdés körül a határozatba csúszott hibákat a 443. §. alapján nem lehet kiigazítani, viszont a II. Bn. 35. §-a alapján most már lehet, de hozzáteszem, hogy ez a lehetőség az eset körülményei szerint igen súlyos következményekkel járhat a vádlottra.

Ha az ítélet ellen, amelybe ilyen hiba csúszott be, más okból perorvoslat adatott be s a nyilvánvaló elírás a vádlott terhére történt, akkor nincs is szükség a II. Bn. 35. §-ára, mert a felsőbb bíróság a hibát a Bp. 385. §. utolsó és a Bpn. 33. §. első bekezdése értelmében hivatalból is reperálhatja.

Ha azonban a hiány vagy elírás a vádlott javára történt, pl. beszámított a törvényszék előzetes letartóztatás címén három hónapot, holott a vádlott nem is volt, vagy más ügyben volt letartóztatva, akkor a közzvádoló megfelelő perorvoslat nélkül a felsőbb bíróság nem tudja reperálni a hibát s így ez esetben, valamint ha az elsőfokú ítélet nyomban jogerőre emelkedik, az eddigi jogállapot szerint csupán jogegységi perorvoslattal lehetett a hibát helyrehozni, de csak akadémiusan, a törvénysértés egyszerű deklarációjával, mert az ilyen határozatnak a vádlottra in peius nincs hatálya.

Amíg tehát az eddigi jogállapot szerint az ilyen tévedés, amely a büntetés tartamát közvetlenül érinti, a Bp. 387. §. és 443. §. rendelkezései s a Curia vonatkozó joggyakorlata alapján a vádlott terhére korrigálható nem volt, addig ma az elsőfokú bíróság hivatalból vagy a kir. ügyész kérelmére egyszerűen kiigazíthatja a tévesen történt beszámítást, amely végzés ellen természetesen csak elsőfokú felfolyamodásnak van helye.

Ezért tehát indokolt az a véleményem, hogy a II. Bn. 35. §-a nemcsak egyszerűen kiegészíti a Bp. 443. §. eseteit, hanem a kijavítást oly lényeges kérdésekre vonatkozólag is megengedi, amelyek a 443. §. eseteinek fogalmi és jelentőségbeli körén kívül esnek.

Az új rendelkezést egyébként gyakorlati szempontból célszerűnek és helyesnek tartom.

BETŰRENDES TÁRGYMUTATÓ.

- Alaki semmisségi okok 84.
Angol bíróságok 10.
Angol perorvoslati rendszer 28.
Anyagi semmisségi okok 50.
- Beszámíthatóságot kizáró ok, mint semmisségi ok 54.
Bírói határozatok 15.
Bizonyítás a fellebbezési eljárásban 88. 91. 103.
Büntetés kiszabására vonatkozó semmisségi ok 57. 61.
Büntethetőséget kizáró ok, mint semmisségi ok 55.
Bűnvádi eljárást kizáró ok, mint semmisségi ok 54.
- Code d'instruction criminelle 147.
Criminal appeal act 10. 29.
Csatlakozás 75.
Curia előtti tárgyalás 180.
Curia határozata alaki semmisségi ok esetében 134.
Curia határozata anyagi semmisségi ok esetében 133.
- Egyesbírói ügyben semmisségi panasz 115.
Együttes magánvád 31.
Eljárás megszüntetése 15.
Ellenzerveletek fellebbezésre 88.
- Favor defensionis 98. 131.
Felfolyamodás 17.
Felfolyamodás elintézése 22.
Fellebbezés 24.
Fellebbezés bejelentésének ideje 73.
Fellebbezés bejelentésének módja 81.
- Fellebbezés joghatálya 84.
Fellebbezés tárgya 26.
Fellebbezés visszautasítása 80.
Fellebbezés visszavonása 84.
Fellebbezésre jogosultak 27.
Fellebbviteli főtárgyalás 97.
Főmagánvádló fellebbezési joga 31.
- Hatáskör túllépése, mint semmisségi ok 37.
Helytelen ténybeli következtetés 140.
Hiányos ténymegállapítás 138.
Hivatalból figyelembe veendő semmisségi okok 50. 64.
Home secretary 28.
- Idézés a fellebbviteli főtárgyalásra 97.
Idézés a curiai tárgyalásra 130.
Indictment 29.
Írásbeliség 11.
Iratellenesség 140.
Ítélet 15. 107.
Ítéletábla határozata alaki semmisségi ok esetében 107.
Ítéletábla határozata anyagi semmisségi ok esetében 108.
Ítéletábla határozatának kihirdetése 110.
- Jelentévk a főtárgyaláson 99.
Jogegység érdekében való perorvoslat 147.
Jogegység érdekében való perorvoslat elintézése 151.
Jogegység érdekében való perorvoslat jöv. kih. ügyben 149.
Jogkérdés 51.

- Kijavítás 156.
 Kirendelt védő 97. 98. 99. 112. 130.
 Kir. ügyészség fellebbezési joga 28.
 Koronautó 77. 130. 147.
 Közvádó jelenléte a tétárgyaláson 99.
 Közvetlenség 9. 92.
 Közvédő 98. 99.
- Magánvádó fellebbezési joga 31.
 Megsemmisítés a fellebbezési eljárásban 98. 106.
 Megsemmisítés a Curián 133. 136. 137.
- Ne bis in idem 69.
- Okirat felhasználása a fellebbviteli szakban 104. 141.
- Perorvoslat fogalma 14.
 Perorvoslat a külföldi jogban 10. 28.
 Perorvoslatok viszonya egymáshoz 14.
 Perorvoslat a jogegység érdekében 147.
 Pótmagánvádó fellebbezési joga 31. 33.
- Reformatio in peius 69. 143.
 Részleges jogerő 65.
- Sajtóeljáráshoz semmisségi okok 36. 42.
 Semmisségi okok 34. 130.
 Semmisségi panasz 115.
 Semmisségi panasz bejelentése 126.
- Semmisségi panasz egyesbírói ügyben 115.
 Semmisségi panasz visszautasítása 127. 129.
 Semmisségi panaszra jogosultak 128.
 Sértett perorvoslati joga 33.
- Tanácsülés a táblán 88.
 Tanácsülés a Curián 128.
 Tárgyalás a Curián 130.
 Tény- és jogkérdés 51.
 Ténymegállapítása a táblának 92. 104.
 Ténymegállapítás helyesbitése a Curián 137.
 Terhelt jogállása a Curián 130.
 Törvénysértés fogalma 148.
- Új bizonyíték a fellebbviteli eljárásban 88. 104.
 Új eljárás elrendelése a fellebbviteli eljárásban 93.
- Ülésen kívüli intézkedés a táblán 87.
 Ülésen kívüli intézkedés a Curián 128.
- Vádott jelenléte a táblai tárgyaláson 100.
 Vádott jelenléte a curiai tárgyaláson 130.
 Védő idézése a táblán 97.
 Védő idézése a Curián 131.
 Végzés 15.
 Visszautasítása a semmisségi panasznak 127. 129.

3000 -

Hitt. 2017-04-18
NKE EKK KTK Kari Könyvtár

Helyben! *00073515* Jászai

Büntejog

